

1275

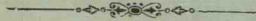
EXCURSIUNEA

ÎN

MACEDONIA

DE

LĂPTUCĂ ȘVART

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, Strada Doamnei, 16

1912.

32.331

Inv. 21799

UNIVERSITATEA AȘTEAZĂ
Inv. 1100
1900

EXCURSIUNEA

317893

ÎN

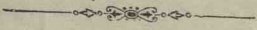
MACEDONIA

1921

DE

LĂPTUCĂ ȘVART

19333.

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, Strada Doamnei, 16

1912.

91 (497.17)

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI
COTA 14064

PC192/05

CONTROL 1953

1956

1961

D

B.C.U. Bucuresti

C19333

EXCURSIUNEA ÎN MACEDONIA

1—20 APRILIE 1911 St. v.

1/14 APRILIE VINERI.

Pe la orele patru după prânz eram, fratele meu și eu mine, echipați în regulă și gata de pornire, de și trenul nu plecă de cât la orele șase. Cu toate că eră soare, ne îmbrăcasem în mantalele de piele ce cumpărasem cu câteva zile înaintea, și cu pulpele prinse în jambiere de călărie ne-am dus în grădină unde am luat câteva fotografii a persoanelor noastre, spre a lăsa posterității imaginile eroilor ce aveau nobila misiune de a petrece sărbătorile paștelui în ținuturile macedonene împreună cu frații noștri aromâni. Din mila lui Dumnezeu, pentru a nu părea prea ridicoli, o bură de ploaie veni de dete un motiv logic îmbrăcămintei noastre. Astfel am putut intra în gara de Nord fără a părea prea stranii.

Aci nu se aflau la rendez-vous decât vre-o 12 geamantane și trei persoane de sex amestecat, care nu erau, după-cum am aflat mai târziu, decât D-na Chimuță însoțită de bărbatul ei, și d-l. Alaric, di pi Ieși. Incetul cu incetul geamantanele și excursioniștii se înmulțiră și după venirea șefului expediției, ne întrunirăm cu toții în sala de mâncare unde ne impresură o ceată de macedoneni veniți spre a ne ură petrecere bună. Aceste urări, împreună cu ceva cafele și brânzoaice ne puseră inima la loc și ne făcură să ne uităm mai cu simpatie unii la alții.

Căile ferate, cu o amabilitate caracteristică, a încasat prețul drumului până la Vârciorova și în schimb ne-a pus la dispoziție un vagon de 18 locuri pentru vre-o 28 de persoane câți eram. Fiind prea ocupați cu îmbrățișerile și cu luarea de rămas bun, atât dela rude cât și dela Macedoneni, n'am avut timp să observăm aceste detalii, și tocmai la plecarea trenului când ne-am repezit cu toții în vagoane ne-am putut da seama că eram trei persoane pentru două locuri. Cu chiu cu vai, ne împrăștiarăm pe coridoare până când conductorul puse la dispozițiunea noastră niște compartimente în alte vagoane.

Până la Titu nu m'am mișcat din compartimentul meu, unde mă aflam cu fratele meu, cu inginerul, cu starostele advocațiilor și cu farmacistul din Bacău. La Titu, ca ori și ce vechiu călător pe linia București-Pitești m'am coborât să mă uit la lume și să permit gură-cascilor să-mi admire guetrele de piele. Diferiți alți excursioniști având cocarda S. T. R. (Societatea Turiștilor, România) în cap cu șeful, se dăduseră și ei jos, și lipeau cu mare consciozitate pe vagon niște benzi de hârtie colorate în alb și roșu pe care se aflau imprimare în mod evident literile cabalistice S. T. R. Pe când mă delectam în mod gratuit cu privirea acestei scene, fusei întrerupt în contemplația mea de un individ care mă îmbrățișă, mă călcă pe bătăături și într'un cuvânt își manifestă simpatia și bucuria lui într'un mod destul de simțitor. Nu mi-a fost greu să recunosc imediat după vre-o cinci minute de îmbrățișare, pe un fost camarad, de liceu a cărui nume se termină în *scu*, ca la ori și ce bun român, și pe care noi îl poreclisem Fonfu, din cauza modului său clar de a fonfăi când se simțeă obligat de a spune ceva. După-ce am descoperit cine e, am început eu să-l calc pe picioare și să-l strâng în brațe de eră cât pe aci să-i pleznească cercurile cavității toracice. Ne-am fi exercitat mai mult timp simpatia noastră în acest mod, dacă nu intervenea locomotiva cu un fluierat strident să

mă vestească în mod prietenos că a sosit ora ca Seterii să-și îndeplinească nobila misiune de a-și continua drumul spre Pitești.

În programul ce ne împărțise șeful, acest oraș Pitești, ocupa un loc de frunte, prin faptul că de aci încolo avea să se servească masa de seară. Am putut observa că mai toți Seteriștii ce se aflau în raionul meu vizual așteptau acest oraș cu o mare nerăbdare și că le venea apa la gură ori de câte ori pronunțau acest nume. Ca să evit inundarea compartimentului, am deschis în grabă geamantanul și am început să scot diferite fructe precum: alune, nuci, smochine, curmale, etc, ce luasem cu mine pentru a putea urma și în timpul excursiei regimul fructivor ce-l practic de mai mulți ani. O dată cu aceste fructe le-am mai servit și ceva teorii vegetariene cari au avut rezultatul de a le mai tăia apetitul și de a împedica consumarea întregului meu stoc de proviziuni.

Odată cu plecarea trenului din gara Pitești, plecară și camarazii mei de compartiment, ducându-se la vagonul restaurant să îndeplinească unul din cele mai importante puncte din program. Eu am rămas singur ca să reflectez asupra insuccesului teoriilor mele fructivare, și pentru ca să filozofez cu geamantanele. Tocmai pe la Slatina se umplu din nou compartimentul cu Seteriștii respectivi. Ora fiind înaintată și având de stat în vagon până la trei dimineața se puse pe tapet chestiunea culcărei. Ca vechiu student dela Berlin și Paris, obișnuit să locuiesc prin catul al IV-lea și al V-lea, am cerut să mi se dea mie una din rețetele unde sforăeau geamantanele, și unde ași putea dormi în liniște. Ideea a părut întâi curioasă, dar dovedindu-se a fi practică, a fost adoptată și de fratele meu care ocupă rețeaua de vis-a-vis. Ceil'alți trei dela caturile de jos, punând geamantanele între banchete, astfel încât să formeze un fel de divan, se culcară pe această suprafață orizontală cu gândul de a se întinde până în domeniile lui Morfeu. Fratele

meu și cu mine, probabil influențați de rețelele ce erau fabricate din sfoară, n'am întârziat de a începe a sforăi, pe când trenul așternea câte 60 km. pe oră cu o regularitate uimitoare și pentru cei treji, necum pentru cei adormiți.

SĂMBĂTA 2/15 APRILIE 1911.

Locurile noastre dela Bel-étaj, pe lângă multe inconveniente de mâna a doua, aveau marele deșavantaj de a se afla într'o regiune atmosferică supra încălzită, astfel că după vre-o două ore de amorțeală care ar fi putut fi considerată drept somn, am fost nevoit să deschid un ochiu și pe urmă și pe celălalt, și să constat că situațiunea eră cu totul lamentabilă pentru un adept al aerului curat. Am încercat să provoc un curent de aer deschizând ferestrele luminătorului, acestea fiind însă închise cu mare conșciozitate rezultatul vizibil al eforturilor mele a fost de a mai adăoga un strat de funingine peste cel ce se depusese pe mâinile mele în seara precedentă. Dezgustat de regiunile prea înalte ale vagoanelor C. F. R. îmi deșteptai restul de energie ce mai dormea în mine și cu ajutorul celor patruzeci de mucenici (Hergot nu eră încă cu noi) și mai ales a brațelor mele, descinsei în regiuni mai frecventate de speța umană. Puțin aer rece mă rechemă la realitatea lucrurilor.

Pe culoare se aflau câțiva dintre Seteriști cărora lipsindu-le curajul de a se preface că dorm preferau să respire aer curat. Printre aceștia, într'un colț, descoperii pe șeful nostru arătând fratelui din Bucovina, splendoarile peisagiului mehedințean la lumina lunii și a lămpilor vagonului. Amicul pareă încântat cu ceace îi se pareă că vede și își exprimă opiniile cu o deplină convingere. Prezanța mea atrase conversațiunea pe terenul vegetarian și imediat am început să bălăcim prin iaurturi și salate de-ți venea apă la

gură ascultându-ne. Pe când dezvoltam interlocuitorilor mei subtilitățile regimului fructivor cu tot focul unui apostol, trenul, indiferent la avantajele acestui regim, începuse să coboare foarte flegmatic coasta dela Palota, lărgind orizontul nostru vizual până la Turnu-Severin. Lămpile electrice ale acestei localități atraseră atențiunea noastră, și lăsarăm imediat regimurile alimentare în baltă, pentru a ne extazia asupra perspectivei ce am fi putut vedea dacă afară ar fi fost ziuă iar nu noapte.

După mai multe evoluțiuni savante, trenul se coborîse în valea Dunărei, și ne având încotro, o luă frumușel pe mal înspre Turnu-Severin. Astfel am putut să vedem ceva negru ce păta suprafața lucie a Dunărei și care pare a fi fost piciorul podului lui Traian, dacă suntem dispuși a da crezare afirmațiunilor persoanelor competente, ce se aflau cu noi. Ne găsindu-se nimenea cu noi care să facă vre-o obiecțiune asupra autenticității acestor ruine, am putut ajunge în gara dela Turnu-Severin fără de nici-o discuțiune.

De la Turnu-Severin până la graniță evenimentul cel mai important a fost apariția celorlalți Seteriști, care se obosiră cu deabinelea prefăcându-se că dorm. Aerul rece și sosirea la Orșova desmetici și pe cei mai recalcitranți cari își inchipuiau că mai pot dormi.

La Orșova în gară, o mulțime compusă din doi hamali ne preîntâmpină cu un entuziasm cam scepitic de îndată ce văzû că suntem dispuși să ne cărăm noi înșine geamantanele. Aci au început să observe cei cu geamantane că nu e tocmai practic să te încarci la drum cu numeroase bagaje. Formalitățile cu vama și cu pașapoartele nu ținură mult timp și un sfert de oră după sosirea în gară ne aflam în curtea acesteia înprejurul a trei trăsuri rachitice ce erau menite să ne ducă până în port unde ne așteptă vaporul. Câțiva din noi, făcându-ni-se milă de bietecele trăsuri cari abia se mai țineau pe roate, și cari trebuiau să împingă și

câte doi cai legați de oiștie, am hotărît să facem apel la mijloacele de locomoție ce ne-au fost hărăzite de natură, și pe care le moștenisem dela părinții noștrii. Lăsând așa dar geamantanele noastre în paza șefului și în plata sfântului Ilie (Hergot nu apăruse încă) am pus motorul picioarelor în mișcare, și cu viteza a doua am pornit-o pe șoseaua ce duceă spre sat.

Timp de vreun sfert de oră motoarele au funcționat cu o regularitate matematică, purtându-ne pe o alee de plopli până în apropiere de un pod. Aci am trebuit să stopăm de oare ce unii din noi ziceau că am ajuns la Dunăre. Discuțiunea devenise mai vie decât lumina lunii, și numai după o pledoirie documentată a prietenului D. care e foarte tare în geografie și care e chiar în stare să distingă un munte de o vale, ne-am putut convinge că podul cu pricina, treceă peste râul Cerna iar nu peste Dunăre. Grație perspicacității amicului nostru puturăm să ne continuăm drumul.

Ca și bulgarul din poveste, făcui și eu observațiunea, pe când treceam podul, că inginerii care au construit podul au trebuit să fie oameni foarte ingenioși de l'au făcut în latul râului, deoarece dacă l'ar fi făcut în lung n'am mai fi ajuns la port nici a doua zi. Filozofând astfel bulgărește am sosit în satul Orșova, care la lumina plictisită a lunii părea a fi o colecție de magazii de cereale. Șoseaua eră asfaltată pe partea cărușabilă și înpodobită pe margini cu pari de telegraf meniți a feri pe trecători de razele arzătoare ale soarelui meridional.

Pe când făceam aceste reflexii și observațiuni juste, motoarele noastre, deși nu mai funcționau decât cu viteza întâiu, ne purtau înainte pe șosea. Dela un moment, văzând că ea n'are de gând să se termine pe malul Dunărei, și ne mai auzind uruitul trăsurilor ce transportau bagajele și pe Seteriștii mai voluminoși, ircepurăm să avem oarecari bănueli asupra sfirșitului plimbărei noastre, și amicul tare în geografie, emițând părerea că vaporul ar fi rămas

în urma noastră, ne oprirăm cu de a binele, și ținurăm sfat. Rezultatul acestor deliberări a fost că am părăsit imediat șoseaua și printr'o stradă laterală am ajuns chiar pe malul Dunărei de unde nu ne fu greu de descoperit vaporul ce aștepta rumegând la cărbuni.

În fața sălei de mâncare, turtite de oboseală și de greutatea lor proprie, geamantanele noastre, ingrămădite unele peste altele, căzuseră într'un somn letargic. Neputând să le stric somnul, de oare-ce eram și eu cuprins de această apatie nervoasă, mă coborâi în sala comună de dormit, unde câțiva de ai noștrii, mai sprinteni, cutreerău deja împărăția visurilor în sunetul muzicii sforăitului lor. În două clipe mă întinsei într'un pat ad-hoc, și adormii cu toată vitesa de care eram capabil.

N'am putut nota ce am văzut în împărăția visurilor, de oare-ce uitasem carnetul și creionul în geamantan, dar lucrul e fără importanță, de oare-ce această parte a excursiunii nu eră cuprinsă în programul ce ne distribuise șeful. Către orele șease ne-am deșteptat cu toții ca să vedem răsăritul soarelui, care aci apare cu o oră mai târziu ca la Vârciorova, după cum ne afirmă astronomul excursiei. Probabil că-l opresc ungurii la vamă pentru a-l împiedica de a trece ceva raze de contrabandă. Fiind un munte în față, am fost nevoiți să ne mulțumim cu afirmațiunile savantului nostru prieten, și să constatăm numai că se făcuse ziuă.

Când m'am urcat pe punte, vaporul paremi-se, își luase cafeaua, de oare-ce eră la lulea, și fumă cât un regiment de turci la un loc. Odihnit de o noapte liniștită, își luă ancorele în dinți, și făcându-și vânt dela mal, o luă cu pași repezi în susul apei.

Incetul cu incetul începură să apare rând pe rând Seteriști de sub pământ, sau mai exact de sub punte, la lumina zilei. Veneau cu toți să admire cele ce citiseră în programul excursiunii. Trebuie să recunosc că Dunărea,

cel puțin până la Baziaș, s'a conformat cu totul celor descrise în program, strâmtându-și albia unde eră scris că trebuiă să se strâmteze, înălțindu-și malurile acolo unde scrisese șeful că sunt înalte, etc.

Nici tabula lui Traian n'a lipsit, tăiată în stil roman și cu caractere latine autentice, precum și drumul jumătate săpaț în stâncă, jumătate în spațiu sprijinindu-se pe niște găuri cari se mai pot vedeà încă, și pe cari l'au stricat Turcii împreună cu intemperile.

Cu toate că băteà un vânt rece cari ar fi forțat să se coboare cel mai recalcitrant termometru, noi, mai rezistenți ca mercurul, nu ne-am coborît de pe punte. Deși soarele ne arată dinții, căci eră soare cu dinți, noi nu ne-am lăsat să fim intimidăți, ci am continuat să tremurăm pe pod admirând frumusețile defileului.

Pe când mă munceam cu aparatul meu pentru a fixa pe pelicule pozițiunile cele mai pitorești, șeful, care e specialist în geologie, explică cui voiă să-l creadă modul cum s'au produs stâncile, s'au scobit văile, sau dizlocat rocile, etc. pentru ca să se formeze drumul pe unde trebuiă să treacă itinerarul excursiunei noastre.

Cu toată forța curentului, vaporul, foarte mândru, de oare-ce purtă numele împăratului Austro-Ungariei, își urmă majestos drumul, nedând nici cea mai mică atențiune pozițiunilor admirabile ce se desfășurau în fața lui, nici teoriilor savante pe cari le expunea cu atâta competență șeful nostru. Părea chiar că nici nu se sinchisește de prezența noastră, și mai ales a unui amiral autentic pe bordul lui. Se vede treaba că n'a transportat până aci decât amirali helvețieni și maiori de table d'hôte, pentru ca să fie atât de indferent față de reprezentanții forței armate.

După ce am isprăvit cu notarea acestor observațiuni, se termină și defileul, Dunărea lărgindu-se pe ambele maluri pe o distanță de mai bine de un kilometru și jumătate. Tot de o dată cea mai mare parte din Seteriști au făcut

observațiunea că cu cât se lungea drumul mai mult li se lungea și lor fâlcile, și că prin urmare trebuiau neapărat să ia câte o cafea sau un ceai. Autorul acestor rânduri, pe care nu-l numesc de oare-ce țin să rămâe cât se poate de anonim, pentru ca să nu-și capete beleaua cu persoanele pe care le maltratează aci, acest autor, sau mai bine eu, ținând încă de principiile vegetariene, scosei din restaurantul meu ambulant pe care-l port în buzunar, un pumn de migdale și stafide, și mă apukai de nobila misiune de a-mi potoli foamea. Nu terminasem bine cu stomacul când niște căscături repetite și de o durată neobișnuită pentru latitudinea la care ne aflam, veni să mă avizeze că nu achitasem complet trata pe care Morfeu a tras-o asupra mea noaptea precedentă. De oare-ce venise scadența, m'am hotărît să achit ceace datoram, ca să-mi păstrez creditul pentru zilele următoare, și coborându-mă jos în cabina comună, am pus o perdea între mine și restul lumii.

Am rămas astfel izolat vre-o trei ore, până când clopotul sufrageriei mă rechemă la realitatea palpabilă și palatabilă, invitându-mă în acelaș timp să iau loc la una din mesele ce ne așteptau în sala de mâncare.

Acuma venise momentul să rezolv o grea dilemă, ca vegetarian în ultimul grad fiind nevoit să stau la o masă de omnivori, și chiar poate (horibile dictu) să consum alimente preparate. Noroc că mai îmi rămăsese în buzunar ceva proviziuni de migdale pe care le mâncai cu pâine de secară bând în acelaș timp apă minerală. Am putut astfel să salvez principiile și să rămân și a doua zi de excursie fructivor nepătat. Această puritate de principii n'a ținut însă mult timp de oarece dela Belgrad în colo am început ba cu câte-o cafea, ba cu câte un iurt să-mi dau în petec și mai puțin de o săptămână după plecarea noastră devenisem un omnivor complet.

Dar să revenim la masa de pe bord. Către sfârșitul ei au început să curgă discursuri. Era un fel de antrenament

pentru ce avea să ne aștepte mai târziu. Eu însă nu mă plâng de discursuri, de oare ce cu stomacul meu vegetarian le suport foarte bine. După discursuri, eră natural să vină anecdote și glume, însă cum nu deveniserăm încă destul de intimi, nu riscă nimenea să se încerce și pe acest teren.

Sfânta datorie a cinei fiind îndeplinită, cu conștiința împăcată ne urcarăm unii pe pod pentru a ne afla în treabă pe când alții, mai oboseți se coborau în cabine să-și plătească tributul lui Morfeu.

Peisajul pierduse din frumusețea lui și malurile nu mai ofereau nici un interes. Vaporul, care până aci nu prea opri-se nicăeri, începând să obosească trăgea des la mal ca să răsuflă, ori unde zărea câte un ponton s'au vre-un debarcader. Astfel trase la malul sârbesc la marginea unui orașel numit Golubaci, unde se rezemă puțin de un ponton ca să și mai dezamortească roțile. Toți sârbii din oraș eșiseră la port să asiste la acostarea vaporului, de oare ce un astfel de fenomen nu se mai întâmplase de mai bine de douăzeci și patru de ore. Printre acești nobili cultivatori ai prazului, se aflau și vre-o două trei sârboaice de sex feminin și de vârstă mai fragedă care atraseră imediat binocurile noastre. Am putut constata că membrii dela casație se prezintă foarte bine în astfel de cazuri și că manifestă un spirit de observație foarte pătrunzător pentru ori și ce detaliu în fustă ce apare în câmpul lunetei lor. Ca să nu lăsăm finanțele mai pe jos, am pus și noi binoclul nostru în baterie și am îndreptat privirile noastre cele mai pătrunzătoare către reprezentantele sexului slab de pe continent. Prinse între atâte binocuri, fetele începură să se rușineze. Eră și natural să se rușineze când te gândești că binocurile noastre le măreă de câte 12 ori. Iți închipuești ce trebuia să fie pe capul bietelor fete, care făcuseră cele mai mari eforturi pentru a încălța ghetе cât de strimte cu scopul de a prezintă privirilor un picioruș cât se poate de mic,

care se strânseseră în corset până ce le-a plesnit aproape ochii în cap, să-și știe piciorul mărit de 12 ori și taliă îngroșată tot de atâtea ori.

Ne mai putând rezistă focurilor combinate ale Casației și ale Finanței, mai ales când la acestea sau mai adăogat și rezervele telescopice ale astronomiei, junele reprezentante ale sexului slab din Serbia pe malurile unde acostase vaporul nostru, bătură în retragere în dosul unei construcțiuni opace unde puteau sta la adăpostul ocularelor noastre. Mulțumiți de efectul atacului nostru, nu mai căutarăm să scoatem partea adversă din refugiul său, mai ales că vaporul o luase iar la sănătoasa, după ce se ușurase cu vre-o doi sau trei pasageri pe care îi lepădase pe malul sârbesc. Goana aceasta însă-l obose din nou și după un scurt drum se lăsă iar pe vine în fața orașului Baziasi, unde aveă să se hodinească, după spusele căpitanului mai bine de o jumătate de oră. Lăsând vaporul să răsuflă, un grup de Seteriști se coborîră ca să viziteze punctul istoric al acestui oraș. Luasem și aparatul cu mine pentru ca să fixez pe gelatina unei pelicule acest punct important, și stam cu el gata să-l declanchez la prima ocazie.

Din oraș n'am văzut nimic, de oarece se ascunsese în dosul unui deal. Gara, mai curagioasă, nu s'a mișcat din loc, și chiar se uita de pe mal la noi cu oare-care indifeerență. Nu e vorba că nici noi nu îi am dat mai multă atențiune, și după ce am trecut prin ea, ne-am îndreptat către o alee care imită o potecă și care conduceă pe partea ridicată a malului. Pe drum trecurăm prin fața unui hotel ce purtă numele de Gasthaus Szalloda.

După eporturi prelungite de mai bine de cinci minute, am atins altitudinea de 20 sau 25 metri d'asupra nivelului Dunărei, astfel că dominam tot ce eră sub noi, chiar și coșul vaporului. Pe când cei l'alți se hodineau și admirau priveliștea încântătoare ce se desfășură sub picioarele lor, am luat un instantaneu, pentru a putea tranzmite și gene-

rațiilor viitoare imaginea evenimentului istoric a trecerei noastre printr'o localitate atât de importantă. Eram să mai iau câteva fotografii, dar uitându-mă înapoi spre vapor mi se părură că acesta începea să se impacienteze, și chiar din când în când flueră ca să îi treacă de urit. De teamă să nu rămănem la Baziași ca și Calipso pe insula ei, plângând inconstanța lui Ulise (în cazul nostru Franciscul-Iosef cu roți) o luarăm cu toții înapoi și în câteva clipe ne aflăram iar pe bord, lăsând în urma noastră înălțimile pe care ne urcasem, să se piardă în norii..... de fum.

Am uitat să spun că între Orșova și Baziaș am trecut în fața unui mare număr de ruine, unele mai autentice de cât celelalte. Numirile le am uitat de oare-ce erau puse în program. Fac o excepțiune pentru cetatea Tricule al cărei nume mi-l aduc foarte bine aminte de oare-ce mă intrigase foarte mult. Mi-am spart capul vre-o jumătate de oră și mai bine să descure proveniența etimologică a cuvântului Tricule, și când eram să renunț la cercetări, considerând problema insolubilă, mi-a trecut ca un fulger prin minte că tricule trebuie să vină în mare parte de la *trei cule*. În adevăr, ruinele erau în număr de trei și având forma de cule, puteau fi considerate ca atari, și prin urmare ipoteza mea era justificată. Că Tricule vine de la Trei-cule sau vârtăvercea, cum ar zice Marius Chicoș Rostogan, n'o puteam găsi de cât un spirit cercetător și pătrunzător ca al autorului acestor rânduri și desfid pe mulți filologi să descure în mod așa de lămurit și elegant probleme de natura celei de mai sus.

Mulțumit de rezultatul obținut, și pentru ca să repar perderile nervoase ocazionate cu munca la care am supus intelectul meu, am părăsit regiunile înalte ale puntei pentru cele mai joase și mai adăpostite ale restaurantului, unde am și comandat o cafea turcească.

În sala de mâncare se mai află printre alți Seteriști și amiralul adâncit în studiul programului cu ceasornicul în

mână. Căută să precizeze părțile cele mai importante ale excursiunii, și anume orele de masă, de oare-ce zicea el la excursie ca și la resbel stomacul e partea cea mai vulnerabilă cât timp e gol. Nu e vorbă că nu ni s'a prea întâmplat să rămănem nemâncați, mai ales prin ținuturile din Turcia unde am fost supuși în mod sistematic la o cură de supraalimentație.

Admirând experiența bătrâneței și sorbind din cafeaua preparată a la turca, am stat mai bine de o oră să ascult din povestirile celor mai în vârstă, până când cei rămași pe punte mă traseră din letargia în care căzusem pentru a veni să admir ruinele Semendriei. În două clipe fusei pe punte, și punând aparatul în poziție, trăsei ruinele la mașină. Soarele ce apunea, colora cu umbre sângerate turnurile pătrate ale cetății dându-le un aspect măreț și trist în același timp. Incepusem să devin lugubru cu tot din adinsul, și nota aceasta pesimistă ar fi ținut mult timp dacă nu venea amicul Légris să-mi atragă atențiunea asupra *La puce du soir* sau apusul soarelui cum s'ar zice pe românește. Imediat am luat un instantaneu al acestui fenomen, și recăpătând nota mea optimistă intrai într'un grup de Seteriști ce admirau pietrele cu cari eră pavat cheiul orașului Semendria.

Aci vaporul înghiți în flancurile lui vre-o câțivă supuși d'ai lui Zarzavat-Vodă și își relua cursa către Belgrad.

Soarele care, obosit de ascensiunea făcută în timpul zilei până la meridian, dispăruse aproape complet sub cuvertura pământului, nu se mai uita decât cu un ochiu înapoi. Unul dintre Seteriști, fire poetică ori de câte ori nu poartă ochelari, își exprimă regretul că nu are pensule cu el pentru a face niște aquarelele la lumina acestui soare.

Când ne am coborât în sala de mâncare pentru a ne reface combustibilul, am găsit aproape majoritatea meselor invadate de niște mutre suspecte. Eră cât pe aci să ni se tae pofta de mâncare și prin urmare să devenim inapți

de a mai continuă excursiunea în mod convenabil. Din fericire pentru noi oberchelnerul grație talentelor sale oratorice, a putut convinge pe acaparatorii meselor că în seara aceea nu se va servi nici un fel de mâncare cu praz, astfel că mesele se goliră ca prin minune, năvălitorii preferind să respire aer curat pe punte decât să participe la o masă fără praz. Din cauza prezenței câtor-va personaje străine excursiunei, la această masă am fost scutiți de discursuri. Am putut cu toate acestea să mistuim foarte bine și fără ajutorul acestor digestive, și aceasta pentru că ne aflam la începutul excursiunei când stomacurile noastre nu erau încă deprinse a începe mistuirea decât după consumarea mai multor discursuri.

Nu mult după ce ne-am sculat dela masă, își făcû aparăția și Belgradul sub forma unor felinare ce se uitau strâmb la noi. Se vede treaba că nu ne aveau la stomac, și că preumblarea noastră nocturnă li se părea inoportună. În dreptul fortului care domină orașul și care formează un colț, luminele dispăruseră complet, astfel că vaporul fu nevoit să bâjbâe pe întuneric până nemeri debacarderul unde se lăsă pe o coastă sau în termeni navali acostă.

De îndată ce s'au stabilit comunicații stabile între debarcader și vapor, acesta fu invadat de o bandă de antarți sau comitadji, care căutau să ne răpească bagajele cu propriul nostru consimțământ. Insensibil argumentelor lor persuasive exprimate în termeni aleși și subliniate cu gesturi expresive, mi-am luat gemantanul în brațe fiind gata în acelaș timp să mi-l apăr ca o leică puii ei. Văzând nobila mea atitudine, antarții aceștia de hamali, bătură în retragere și se năpustiră asupra pasagerilor mai slabi de înger și împovărați cu geamantane mai voluminoase și mai numeroase.

Pe mal ne așteptă în mod oficial o redingotă și un joben aparținând unui secretar de legăție, care însoțise în persoană aceste părți componente ale costumului de

ceremonie ce eșise spre întâmpinarea noastră. N'am putut să'mi dau seama de prezența lui, decât numai când am perceput cu ajutorul organului meu auditiv, sunetul unei voci ce porneă de sub sus-numitul joben. Acest tânăr care vorbeă franțuzește ca apa (probabil de Sena) ne indică hotelurile unde fuseserăm repartizați.

Pe când îndeplineam cu scrupulozitate împreună cu alți seteriști serviciul de gură cască împrejurul d-lui Secretar, mă simții *tras de mânecă*. Intorcându-mă pentru a descoperi autorul acestui atentat în contra mânecei mele, mă găsii nas în nas cu un sârb autentic, fost camarad la Paris. Mare bucurie pe noi de a ne vedeă pe malurile Dunărei după un interval de trei ani. Fuseserăm amândoi membrii la Paris ai Societății balcanice, compusă din români, sârbi și bulgari și al cărei scop eră de a strânge legăturile între aceste trei popoare. Odată pe săptămână ne întâlneam la Café Voltaire, Place du Panthéon și cimentam cu conșciozitate legăturile noastre de prietenie cu mai multe halbe de bere.

Fiind repartizat la Hotel Moscova, pornii cu inginerul, cu fratele meu și cu vechiul meu prieten în direcțiunea hotelului. Geamantanul l-am încredințat unei ființe care aveă oarecare asemănare cu speța umană și care puteă articulă diferite sunete inteligibile. Astsfel escortați am pornit-o încet pe strada portului luminată a giorno de o lampă electrică ce se legănă în depărtare la o răspântie. Cum prietenul meu cunoșteă drumul și cum găurile cu cari erau pavate străzile nu erau fără fund, am putut ajunge teferi la hotel. Aci după ce ne-am ușurat pungile de nichelul unguresc ce ne rămăsese de pe vapor, și pe cari le încredințarăm hamalului nostru pentru a-l lichefia sau mai just alcooliza prin cârciumile capitalei Serbiei, ne luarăm niște aere de baroni și am intrat cu solemnitate în gangul hotelului. Aci ne întâmpină tot personalul hotelului condensat în persoana portarului, care văzând în noi ceea ce i se

părea că e expresia cea mai desăvârșită a aristocrației bacșișului, își dete șirei spinărei o încovoere de arc parabolic, și arborând sub nas cel mai amabil surâs de care eră capabil ne întrebă cu ce putea să ne servească. Îl rugăram să ne servească câte o cameră, dar de oarece acestea nu erau mobile și nu se puteau deplasa, am fost nevoiți să imprimăm trupurilor noastre diferite mișcări de translațiune până ce am ajuns în camerele destinate nouă. Erau mobilate a giorno cu câte un pat și două scaune și ornate cu câte o fereastră care se deschidea în întunecul nopții. Pereții erau văruiți cu foarte mult gust, și fiecare ușă eră prevăzută cu câte o clanță pentru ca să poți să le deschizi sau să le închizi după plac. Printre alte observații de mai puțină importanță am constatat că paturile erau astfel construite ca să-ți permită a te culcă în ele, lucru care mi s'a părut foarte ingenios și practic în acelaș timp.

Ora fiind prea timpurie pentru ca să ne culcăm, și fiind curioși să aflăm ce s'a hotărît pentru ziua următoare ne-am decis să mergem la hotel *Serbische Krone* unde se află grosul excursioniștilor pentru a ne informă în această privință. Luând sârbul nostru cu noi, ne-am îndreptat spre acele părți ale orașului unde se află hotelul coroanei sârbești:

Hotelurile nu prea sunt depărtate unele de altele și aceasta din cauză că orașul nu e prea întins. Nu ne trebui prin urmare mult timp de bâjbâială prin întunecul până ce să ajungem la coroana sârbească. De îndată ce am eșit din stradă și am intrat în vestibul, zării din nou jobenul ce ne primise la debarcader. Stătea de vorbă cu șeful care se muncea cu un munte de geamantane strânse grămadă lângă scară.

După ce am luat informațiuni asupra zilei următoare considerai că e nemerit să ne reîntoarcem la hotelul nostru unde vom putea ține sfat de război, ce e mai bine să facem, să vizităm aspectele nocturne ale orașului ori să luăm paturile cu asalt și să tragem un pui de somn. Grație ama-

bilităței posesorului redingotei și jobenului ne-am întors înapoi la Hotel Moscova cu un automobil, care deși eră cam asmatic săreă destul de bine peste hopurile cu care erau pavate străzile orașului.

Intorși la hotel am vizitat cafeneaua unde se aflau pe o estradă vr'o zece inși cari suflau prin niște țevi și frecau niște corzi de ții țiuiau urechile. Când se oboseau se opreau câte puțin și atunci își mai eră dat să răsufli și să bei câte ceva ca să ții răcorești urechile. Lângă masa ce ocupasem și împrejurul căreia ne împărtășeam din când în când cu conținutul unei halbe de bere indigenă și indigestă, se află un grup de sârbi de ambe sexe, ce păreau că petrec de minune. Sexul cel slab și frumos, avea niște rochii făcute din tapete, sau cel puțin așa 'mi-a făcut impresie florile cât pumnul de mare ce erau desemnate pe ștofe. In afară de această particularitate, nu păreau a se deosebi în mod fundamental de celel'alte femei de pe suprafața pământului.

O dată cu halbele, dispăru și restul de energie ce mai licărea în ochii noștrii, și în unanimitate luarăm eroica hotărîre de a ne urcă în apartamentele noastre pentru a ne destinde sistemul nervos în brațele lui Morfeu.

DUMINECĂ 3 APRILIE 1911

Ne culcaserăm pe la orele 12 noaptea și sub influența multiplelor tensiuni nervoase din ziua precedentă am adormit tun.

Nu 'mi-am putut explica nici o dată expresiunea aceasta, a dormi tun. De ce oare ai dormi tun și n'ai dormi pușcă sau pistol, căci aceiași funcțiune îndeplinesc toate aceste instrumente. In ori și ce caz, tun sau pistol, am dormit până când m'am deșteptat, nici un minut mai mult sau mai puțin, dar din eroare, în loc să mă deștept la orele

7 precum proectasem, m'am trezit pe la orele 5, și cu ideia fixă că trebuie să mă deștept la 7 am sărit repede din pat convins că trebuie să fie ora 7. În câteva minute mă vârăi în diferitele ștofe ce compun îmbrăcămintea unui gentleman de speța mea, și în compania binoculului și a aparatului fotografic, care de dragoste se spânzuraseră de gâtul meu, am pornit în necunoscutul depărtat al străzilor capitalei Serbiei. Trebuie să recunosc că în această preumblare am fost însoțit de mantaua fratelui meu, câptușită cu această rudă apropiată a mea.

Conducându-ne după un plan al Belgradului cu care ne hărăzise șeful bandei în ajun, am început prin a căscă gura în mod conștiincios pe la toate casele ce posedau mai mult de un cat de-asupra nivelului străzii. Pe lângă case, strada mai posedă și alte atracțiuni, precum felinare, stâlpi de telegraf și chiar o cale îngustă de tramvai electric. Pe când făceam aceste constatări obiective, observai un țăran care își holbă ochii la un tramvai și care dădea cu cotul neveste-si, având aerul de ai zice : «Păzea fa că a luat un vagon vânt dela gară».

Admirând aceste minunății, ajunserăm în dreptul unei clădiri proptită pe la colțuri cu niște guerite pe care le păzea câte un soldat, probabil pentru ca să nu fugă, și astfel să periclitizeze soliditatea construcțiunei. Presupunând că trebuie să fie o clădire mai mult sau mai puțin oficială, interpelai imediat planul, și astfel am putut să'mi dau seama că urmașul strămoșilor mei se află în fața palatului regal, zis și conac.

După-ce am depus tributul convenit de admirație în fața acestui monument monarchic, ne-am pus iară motoarele în mișcare, și am continuat peregrinarea prin oraș.

Pentru a menține o notă pitorească, și pentru a atrage cât mai mulți turiști iubitori de alpinism, municipalitatea a adoptat sistemul de pavare occidentală. Străzile sunt mai toate prevăzute cu dealuri, cu văi, cu lacuri minuscule,

cu râpe, cu torente și în fine cu toate accidentele inventate de ingenioasa natură pentru a pune la încercare energia și forța de rezistență a turiștilor. Eu care făcusem aproape toți Carpații pe jos, n'am întâmpinat greutăți insurmontabile în această excursie prin străzile Belgradului.

Ajungând la o răspântie am pus cârma la dreapta, și după o manevră savantă printre niște mici torente și niște lanțururi de dealuri de praf ornamentate cu gunoi, am început să coborîm spre gară, care e construită în partea joasă a orașului, lângă râul Sava, probabil pentru ca locomotivele să-și poată potoli cu mai multă ușurință setea provocată de consumarea cărbunilor de pământ. Am intrat în sala pașilor pierduți, care se numește astfel încă depe timpul turcilor când Belgradul eră reședința unui pașalâc, și prin urmare se aflau pași, chiar dintre cei pierduți, și aci putui observa trei pasageri care așteptau cu mult stoicism în fața unui ghișeu ca funcționarul ce dormea în dosul lui să se deștepte. Această observație 'mi sugeră ideia că funcționarii noștrii, judecând după indentitatea de obiceiuri și moravuri, trebuie să fie înrudiți foarte de apoape cu cei din Serbia.

Notând această observațiune pătrunzătoare în carnet, împreună cu altele de aceeași natură precum că la Belgrad ca și la București trenurile nu se pun în mișcare decât când pornesc, am eșit din gară îndreptându-mă spre grădina publică. Pe drum am putut admiră diferite perspective de cărămidă și de var, ce așteptau să fie combinate de mâna ingenioasă a omului în clădiri moderne.

Grădina publică se află într'o altitudine de peste cinci mii de centimetri d'asupra nivelului Dunărei, astfel am trebuit să facem o ascensiune în regulă pentru ca să atingem înălțimile acestui parc suspendat. De pe terasa acestei grădini aveam o priveliște d'asupra Savei și Dunărei cât puteai vedeă cu ochiul. Ne având a plăti nimica pentru a admiră intinderea de apă ce eră așternută între

Belgrad și Semlin, am stat vr'o cinci minute uitându-ne dela distanță cum curge apa pe Dunăre. Prin parc nu se află multă lume, ora fiind cam matinală, astfel că nu ne-am împedecat de nimenea în cutreerara aleelor semănate cu nisip. La eșirea din grădină ne întâlnirăm cu hotelul «Sererbishe Krone» care se făcea că nu ne cunoaște și că nu'și aduce aminte că fuseserăm în ajun pe la el. Dar și noi ne ținurăm mândrii și trecurăm pe lângă el fără să'l băgăm în seamă

Cum ne pregăteam să ne întoarcem la hotelul nostru întâlnirăm amicii F. și A. care au petrecut noptea sub același acoperământ cu noi, și care venise, la *rendes-vous* fixat de șeful bandei. Având pe fostul nostru student de la Paris, care să ne arăte minunățiile orașului, am renunțat de a stă la un loc cu grupul cel mare, și ne-am reîntors la hotelul Moscova unde aveam să găsim pe lângă fostul student și pe amicul Dj. care nu fusese așa de matinal ca noi.

Nefind nici unul nici altul prezenți la fața locului, am trecut în cafenea, unde în ajun pseudo-muzicanții de care am mai vorbit ținuseră concurs de note false și sunete stridente. Pentru a redă stabilitatea stomacurilor noastre ce se amețiseră de atâtea plimbări matinale prin terene accidentate am comandat două cafele cu lapte pe care le luarăm împreună cu mai multe cornuri pentru ca să nu le fie de urât. Tocmai când am ajuns la fundul ceștei și eram pe cale de a face reflexia că toate sunt trecătoare pe lume, până și cafelele cu lapte, fusei întrerupt prin venirea celor doi prieteni pe care îi așteptam.

Masa de la prânz trebuiă să o luăm la Topchider, astfel că nu mai aveam ocazie de a ne mai întoarce la Hotelul Moscova. In consecință trecurăm pe la portar ca să ne luăm ziua bună de la el, și sentimentalismul meu se manifestă cu atâta putere la vederea complimentelor ce ne făcea,

încât nu putui să mă stăpânesc mai mult și'mi picară două..... piese de câte un dinar în șapca lui.

M'am putut însă convinge câteva ore mai târziu, la Topchider, cât de puțin constantă e națiunea portarilor de hotel, și că nu te poți încredința ei, nici după ce ai vărsat chiar lacrimi de argint.

Amicul nostru, autochton din Belgrad, își îndeplini rolul de cicerone cu mare consciozitate. Ne conduse mai întâi pe la universitate, pe care ne o arătă și pe din afară și pe din năuntru, și unde descoperirăm vr'o doi Seteriști rătăciți prin aceste sanctuare ale studiilor eterice.

În fața acestei universități puteam admiră bursa zarzavatului, ce se afla în piața de peste drum, și unde se fac cele mai mari tranzacții din regat asupra produselor indigene. Ca ultravegetarian mă interesă așa de mult această bursă, încât fusei împins să mă informez de aproape asupra cotărei diferitelor produse. Astfel aflai că ceapa e în scădere, pe când prazul e în urcare. Cu toate că raporturile dintre Laponia și Patagonia erau foarte încordate, după ultimele știri telegrafice, cartofii se mențineau ferm, și arpagicul a suportat lichidarea fără șovăire. Spanacul era foarte bine cotate din cauza apropiatei deschideri a Scupștinei și banchetul de la Topschider și cele ce se pregăteau în Macedonia îi dădeau o tendință spre urcare. Printre speculanți putui observă doi care pierduseră o grămadă de arpagic speculând în gulii, pe când altul se îmbogățise lansând la castraveți.

Dela bursa de zarzavat ne-am coborât prin niște cartiere ce se lăsau spre Dunăre, și unde am putut să vedem o sinagogă. În afară de această casă de evlavie semitică, n'am mai văzut nimic de seamă prin această parte a orașului, astfel că ne îndreptarăm spre cetate unde fuseserăm încredințați că avem să vedem minunății. Cetatea în adevăr e foarte veche, fiind construită cu mult înainte de invențiunea telegrafului, și servă actualmente în mare parte

drept azil pentru o anumită categorie de pensionari ai statului, corespunzând oare cum cu Văcăreștii de la noi.

La intrare dederăm peste o grămadă de țărani și de țărance îmbrăcați în haine de Duminecă, care veniseră probabil cū ocazia Floriilor să viziteze vr'o rudă ce era prin pensiune pe aci, și care se repauză pentru o serie oare care de ani, de serviciile ce a adus societăței.

În partea dinspre Dunăre, erau înșirate mai multe tunuri vechi, se pare probabil pescuite de prin bălțile fluviului, că prea erau roase de rugină. Ne am oprit un moment în fața acestor țevi antidiluviane pentru a plăti tributul nostru de admirație, conform cu prescripțiunile programului, și ne pregăteam să batem în retragere în părțile mai moderne ale orașului, când un servitor d'al lui Marte, purtând uniforma sârbească, ne atrase atențiunea că în cetate se mai află un puț după timpul romanilor, și pe care trebuie să-l viziteze ori și ce turist conștient de menirea sa pe lumea pământescă. Convinși de acest argument, urmarăm pe interpelatorul nostru, cu toată demnitatea ce se cuvine unor persoane conștiente de rolul lor social, și care au intenția de a-și exercita drepturile lor până la sfârșit, și ajunserăm astfel la intrarea puțului preistoric. Aici doi soldați în ținută marțială ne supuseră la un impozit de 50 bani de cap de rumân, și după-ce încasară suma cu foarte mare bravură, își aprinseră câte o țigaretă și nu se mai sinchisiră de loc de noi. Numai grație amicului nostru, care trebuie s'o recunoaștem vorbea foarte bine sârbește, am putut să ne procurăm un felinar suspendat de brațul unui soldat, și precedați de acest focar luminos complicat, [să întreprindem vizitarea puțului roman. Deși foarte adânc, puțul n'avea nici un ascensor, Romanii nefiind mari partizani ai acestui mijloc de locomoție în sensul vertical. De altfel trebuie să recunoaștem că Romanii, deși strămoșii noștri, se deosebeau foarte mult de noi în gusturi, de oare-ce nu umblau nici cu trenul, nici cu va-

porul, nici cu bicicleta nici cu automobilul. Aceasta s'ar fi datorat în mare parte, după cum mi-o spuneă unul din Seteriști, faptului că aceste mijloace de locomoțiune nu erau încă inventate pe timpul romanilor, dar eu nu cred că aceasta e cauza principală, ci faptul că romanii ne venind des în contact cu englezii și americanii, nu se îmbolnăviseră încă de mania voiajurilor.

Dar să revenim la puțul nostru din cetatea de la Belgrad. O scară îngustă și întunecoasă, care înconjură puțul în spirală, duceă către fundul lui. Soldatul cu felinarul deschidea drumul. Eu îl urmam holbând ochii pentru ca să pot vedeă treptele astfel ca să nu calc în vid și să rămân în spațiu, și ceilalți mă urmau dibuind cu mâinile și cu picioarele pentru ași găsi drumul. Ne-am coborât în acest mod până aproape de nivelul Dunărei, admirând tot timpul frumosul întunerec ce ne înconjură. Ajunși în fund, lucru pe care l'am putut constată prin faptul că nu mai coboram, ne-am învârtit puțin printr'o galerie cu ceva apă pe fund și după aceia am început iară să ne urcăm. La eșire, lanterna noastră cazonă ne ușură de ceva parele sub formă de bacșiș, și dispărură iară în adâncimile pământului, pentru ca să conducă alți doritori de a se iniția în misterele puțurilor romane.

Nu mi-am putut explică nici până azi, de ce romanii cheltuiau atâta energie și parale pentru a construi puțuri, când ar fi putut cu aceeași sumă de bani să beă vin, sau chiar bere de München. Nu'și dedeau încă seama că apa e o băutură antihigienică și plină de microbi patogeni, și că nu aduce un folos real de cât pentru spălat sau pentru stropitul zarzavatului.

Făcând aceste reflexii, am ajuns la tramvaiul electric care se puse la dispozițiunea noastră pentru a ne transporta prin străzile accidentate ale orașului. În tramvai se mai află o persoană de sex feminin, și de aparență plăcută, care probabil că fusese angajată de direcțiunea tram-

valelor pentru a atrage pasageri, și a evita astfel ca vagoanele să circule goale, cea ce e foarte dăunător atât pentru motoarele cât și pentru finanțele societății.

Ne pricepând nici o vorbă sârbească, și respectiva fiind foarte ignorantă în cea ce privește limba română, am început să conversăm pe calea de telegrafie vizuală, dar tocmai când începeam să ne înțelegem în această limbă internațională, am trebuit să renunțăm de a stă de vorbă mai departe, de oare-ce sosirăm la destinație.

Ne-am coborât așa dar cu toți jos în fața muzeului etnografic și geologic. Cei-l'alți Seteriști nu veniseră încă, astfel că am vizitat colecțiunile singuri în compania sârbului nostru.

Costumele țărănești, aduc ceva cu cele din România, deși sunt mai inferioare în cea ce privește desemnul broderiilor și cusăturilor.

Ne am învărtit noi prin săli cam vr'un sfert de oră, manifestând admirația noastră prin semne și strigăte de exclamație, ori de câte ori credeam că aceasta va face plăcere ciceronilor noștri, căci am uitat să spun că pe lângă amicul nostru, se mai lipise vr'o doi indigeni care mănuiau câteva cuvinte din limba română și germană, și care ne luaseră în primire chiar de la intrare. Pe când ne pregăteam să eșim, ne întâlnirăm cu grupul compact al Seteriștilor, cari sub conducerea șefului și a amiralului veneă să ocupe muzeul. Noi, aceștia care ne împărtășiserăm cu frumusețile conținutului muzeului, am preferat, decât să mai stăm să căscăm gura în fața acelorăși vitrine, să ne unim cu câțiva excursioniști care hoinăreau pe afară, și să luăm cu asalt un tramvai ce ducea la Topschider, punctul culminant al zilei, de oare ce acolo eram determinați după program să luăm masa.

Inainte de a ajunge la Topschider, cutia noastră electrică a trecut pe lângă fabrica de mucuri de țigări, proprietatea statului, precum și pe lângă antrepozitele de chibrite ce

se cultivă în regiunile mănoase ale Savei și Moravei. Mi s'a afirmat de persoane competente că această cultură a chibritelor e foarte interesantă, și că se aproprie mult cu acea a sparanghelului, cu singura deosebire că e ceva mai periculoasă, mai ales în zilele de vară, când sub influența arșiței se întâmplă ca speciunile de chibrite mai precoce să se aprindă dela sine. Accidentele acestea însă au devenit foarte rari, de când s'a introdus metoda de a semăna în cutii, astfel ca să le ferească de razele solare. Amicul Lenoir, care e originar din Sudul Franței, mă încredință că pe la ei cultura aceasta e mult mai perfecționată, și că s'a obținut chiar pe terene din Gasconia să crească și chibrite de ceară. Numai vorbesc de lumânări, care pe acolo cresc ca buruenile.

La Topschider se află conacul fundatorului unuia din dinastiile sârbești, Obrenovitch sau Cargeorghevitsch numai 'mi aduc bine aminte. De îndată ce ne-am coborât din tramvai ne-am îndreptat spre fostul conac pe care l'am contemplat vr'o două minute cu gurile căscate, până ce am băgat de seamă că noi am venit la Topschider pentru ca să mâncăm, iar nu ca să căscăm gurile pe la conace. În consecință am cutreerat acest parc, care aveă și arbori, în căutarea restaurantului ce trebuia să ne ospăteze. Grație abilităței ciceronului nostru și grație cunoștințelor lui profunde ale limbei sârbești și a topografiei locului, am ajuns la unul din cele două restaurante unde ni se pregătise masa.

Până la venirea celorl'alți Seteriști și pentruca să pregătim drumul banchetului, am început prin a ne curăța gâtlejurile cu șlibovițuri și bere agrementate cu ceapă și usturoi, după moda locală. N'am fost nevoiți să așteptăm mult timp de oare-ce sub impulsul nobilului stimulent al foamei și al setei, ceilalți excursioniști veniră repede la locul de întâlnire pentru a se așeză împreună cu noi la masa comună.

Fiind primăvară, și timp frumos, restoratorul ne-o pregătise afară, astfel că eram în continuu expuși ironiei caustice a soarelui, care nu se sfiă să ne arză oridecâteori îi se prezintă ocazia. Amiralul om practic, care nu merge chiar nici până la sufragerie fără să-și ea umbrela și galoșii cu el, desfășură pânzele umbrelei, și desfidând astfel razele solare atacă banchetul din front nimicind felurile de bucate pe vreme ce veneau. Nu e vorbă că nu eră singurul care desfășură o mare activitate la această masă, mai toți Seteriști muncindu-se din răspuțeri pentru a curăți conținutul farfuriilor ce soseau neconținut dela oficina culinară, și printre ei se distingeă mai ales astronomul nostru care tăia longitudini și latitudini în fripturi și determină meridianele paharelor de ții eră mai mare dragul să te uiți la el. Vorba vine că ții eră mai mare dragul să te uiți la el, căci n'aveam timp pentru astfel de contemplații, ci lăsând în geamantan alături de stafide și alune, principiile mele vegetariene, dădeam iama printre fripturi și brânzeturi, mai rău decât cel mai convins omnivor.

Deși în Serbia, ni s'a dat puțin zarzavat, în schimb ni s'a oferit ceva discursuri ad-hoc servite la repezeală și combinate cu ceva bere indigenă, pentru a le putea mistui mai ușor. În tot timpul mesei niște artiști țigani, ne au îmbărbătat cu melodiile lor, ușurându-ne astfel greutatea sarcinei noastre.

Înainte de a porni spre gara dela Topschider, de unde trebuia să ne ia trenul, ne-am strâns cu toții în grup, pentru a ne imprimă valoroasele noastre imagini pe plăcile și peliculele aparatelor fotografice, ce ne însoțiseră până acolo ne slăbindu-ne nici un moment. Terminând cu această datorie față de posteritate, ne-am îndreptat spre gara dela Topschider care ții făcea siesta privind la o locomotivă cum trăgea din lulea la fum de cărbuni.

Dintr'un colț al gărei, unde erau îngrămădite unele peste altele pentru-ca să-și țină cald, geamantanele noastre ne

faceau cu ochiul, și când ne apropiarăm, începură să și agite curelele de bucurie. Dar deși mă uitam cu atenție, și flueram în continuu, geamantanul meu nu și făcea apariția. Același lucru se întâmplă și cu acelea ale inspectorului care locuise cu noi la același hotel. Văzând că ele nu sunt în gară, mi am zis îndată, grație lucidității spiritului meu, că trebuie să fie în altă parte. Dj. fu și el de părerea mea, cece mă încredință că e și el băiat deștept, dar această constatare nu era suficientă pentru regăsirea bagajului nostru, și a trebuit să recurgem la forțele intelectuale ale șefului, care avea și răspunderea geamantanelor pentru a ne scoate din încurcătură. După un interogatoriu amănunțit, și emiterea diferitor păreri și ipoteze, s'a ajuns la concluziunea pe care eu o găsisem în mod intuitiv, că geamantanele noastre, nefiind la gară, trebuie să fie în altă parte. După stabilirea acestei prime părți, s'a mai emis ipoteza, care mai târziu s'a arătat ca adevărată, că bagajele au trebuit să rămână la hotel, de oare-ce portarul numai avea nici un interes să se ocupe de ele, ne mai având nici un bacșiș în perspectivă. Aceste puncte fiind clar stabilite, am trecut imediat la partea practică și am delegat pe prietenul nostru ce ne pilotase toată dimineața prin oraș, să ne reprezinte cu depline puteri față de portar, de chelneri, de hamali și în fine de alte autorități publice sau particulare, și încredințându-l în același timp cu mijloace financiare suficiente, l'am trimes în misiune diplomatică pe lângă portarul hotelului de Moscova pentru a obține retrocesiunea geamantanelor noastre. Dacă acțiunea diplomatică a amicului nostru, ar fi fost încoronată de succes, geamantanele trebuia să ne sosească la Niș, a doua zi de dimineață. Dacă nu, lucrurile s'ar fi complicat și un conflict armat între România și Serbia ar fi fost inevitabil.

Tocmai pe când dădeam ultimele noastre instrucțiuni noului nostru ambasador pe lângă portarul dela hotel Moscova, sosi și trenul în gară. Ne mai având grijea ba-

gajelor, intrai cel d'întâi în vagon, și în mod instinctiv mă introdusei într'un compartiment de clasa I. Vagonul nostru, care erà un vagon special și modern, erà aninat în coada trenului, pentru-ca în caz de accident să o poată lua la sănătoasa.

Șeful bandei, împreună cu cei doi secretari ai lui, Quartz și Perlepe, căptușiseră vehiculul nostru cu afișe albe și roșii purtând literile S. T. R. astfel încât toți cantonierii rămâneau impresionați după trecerea trenului.

Cel d'ntâi lucru ce găsirăm de cuviință de a face, fu de a ne postà la ferestre cu carnetul în mână, și de a notà negru pe alb tot ce se perindă pe d'naintea ochilor noștri. Amicul Levert, care are un spirit de observație foarte pătrunzător, 'mi atrase atențiunea asupra faptului că trenurile nu ocolesc nici odată gările, ci trec într'una prin fața lor. De asemenea mai adaogă că nu s'a pomenit ca un tren să 'și greșească drumul și să ia altă cale, deși întâlnește foarte multe șosele în parcursul său. Aci îi explicai imposibilitatea unui tren de ași greși drumul, și de a o lua, de exemplu, pe o șosea ce îi taie calea, de oare-ce ori decâte ori trece, barierele sunt lăsate, astfel că e nevoit să urmeze numai calea ferată,

Ceilalți Seteriști se răspândiseră prin compartimente, grupându-se după afinități. Unii din ei, oameni practici și slabi partizani ai pozițiunilor naturale sârbești, în loc să-și holbească ochii la peisagele ce se desfășurau pe dinaintea ferestrelor, preferau să ia un mic acot asupra somnului din noaptea următoare.

Plecaserăm de la Topschider pe la orele 3 p. m. și pe la 6 începuse să mi se facă foame. Nu mi se mai întâmplase de mult să mă apuce foamea așa de scurt timp după ce mă sculasem de la masă, și cred că a trebuit să mă molipsească de această boală de la vr'unul din Seteriști care suferea de ea în mod cronic. În adevăr boala aceasta e foarte contagioasă și mi s'a întâmplat adesea să văd grupuri mari

de persoane loviți cu toții ca prin minune cam în același timp de această maladie. Ne chiorăia prin urmare la toți mațele la unison. Alimentele neapărând încă la orizont, am fost nevoiți să ne mângâiem cu ideea că avem să mâncăm în mod solid la Niș. Pe la o gară, la care oprise trenul pentru a lăsa locomotiva să răsuile și să se adape, am descoperit ca prin minune un negustor de portocale, pe care l-am ușurat într'o clipă de marfa lui. Cu aceste mere de Portugalia și cu ceva brânzoaice distribuite de șeful nostru și cu care se aprovizionase înainte de a pleca de la Belgrad ne-am potolit accesul de foame, și ne-am pus în stare de a rezistă la peripețiile drumului până la Niș. La drept vorbind, peripeții nu s'au mai întâmplat mai de loc, mai ales dacă luăm în considerație și faptul că se înop-tase de a binele, și că nu mai puteam prin urmare nota cele ce se perindau prin fața geamurilor vagonului. Puteam acuma trenul să treacă și prin dosul gărilor ori chiar să o ia d'a razna pe potecile ce îi eșeau în cale, de oare-ce amicul Lerouge nu mai era de față pentru a notă aceste fenomene, fiind dus să facă un marș forțat cu acompania-ment de sforăit prin ținuturile zeului Morfeu.

Intr'un compartiment mai pe la mijlocul vagonului, un grup de Seteriști ne având ce mânca și lipsindu-le cheful de a dormi, se distrau istorisind la znoave și propunând la probleme insolubile. Amicul Dj., doctor de la Moabit, excelă în astfel de probleme, și reușea să încurce cu ele nu numai pe ceilalți, dăr chiar pe el însuși. Incercai și eu să iau parte la rezolvarea problemelor propuse, dar văzând că trebuie să'mi bat mult timp capul, și temân-du-mă ca să nu provoc o congestiune cerebrală în urma căreia să rămân mai abrutizat de cât sunt de felul meu, am bătut în retragere într'un compartiment de clasa I unde m'am baricadat pentru a trage un pui de somn până la Niș.

Incepusem să dorm cu atâta talent, încât puiul de somn

s'ar fi transformat în o cloșcă sadea, dacă nu venea conductorul să mă dea tumba cu delicateță, pentru a'mi comunica în mod confidențial ca mai sunt două stații până la Niș. Eram așa de nemulțumit de a mă regăsi în mod brusc printre cei vii, încât eram cât p'aci să întorc politetea conductorului și să'l rostogolesc cu o mai mare delicateță pe culoir, dar m'am oprit la timp de frică să nu se emoționeze locomotiva de comoțiunile produse în vagon, și să nu sară de pe șine și să'și scrântească vr'o roată sau să'și fractureze vr'o țeavă. L'am lăsat așa dar în plata Domnului, iar eu m'am mulțumit să filozofez, până ce trenul a ajuns la Niș.

Gara de la Niș e foarte impozantă când e întuneric beznă, cum se nemerise se fie când ne-am coborât din tren, de oare-ce poți să'ți-o închipui cât de grandios îți place. Dar ca să fiu drept, trebuie să recunosc că nu era tocmai întunerec beznă, de oare-ce pentru a serbă sosirea noastră în mod convenabil, șeful gărei luminase a giorno unica lampă de pe peron. Ca o deosebită dinsticțiune, în acea seară ardea în felinar o lampă cu petrol autentic, iar nu o lumânare de seu, cum ard de obicei când vine regele sau prințul monștenitor. Tot în onoarea noastră locomotiva avea ambele felinare aprinse, pe când de regulă umblă numai cu unul aprins, pentru ca să nu dezechilibreze budgetul statului.

Chestiunea bagajelor reveni iară pe tapet. Unii spuneau că trebuie să le dăm jos din vagon, alții din contră că trebuie să le lăsăm unde se află, de oarece vagonul are să continue a doua zi drumul cu noi, alții în fine aveau alte păreri, și le exprimau cu putere și convingere, astfel că nu mai știai pe cine s'ascuți și ce să crezi. Eu care nu mai aveam bagaj cu mine, de oare ce al meu rămăsese la Belgrad, aprobam toate propunerile fără cea mai mică obiecțiune, și'mi permiteam chiar să fac chiar o grămadă de propuneri, una mai nerealizabilă de cât cealaltă. Nu mai aveam ce

pierde, astfel că n'avea nici o importanță soluția ce s'ar lua în privința bagajelor. În focul discuțiunii, și pe când argumentele și contra-argumentele se ciocneau de scăpărau scânteii, își făcu apariția în aoreola lămpii ca un arhanghel biblic comisarul din Niș. Venise ca să se convingă de viza despre sosirea noastră, și ca să ne repartizeze somptuoasele apartamente ce ni se rezervase în monumentalele hoteluri ale celei d'a doua capitale a Serbiei. Incepu mai întâi prin a aprinde un chibrit pentru a'și putea da seama de numărul nostru și a'și aprinde o țigaretă pe care avea de gând să o fumeze în onoarea noastră, și după-ce termină cu aceste preparative, ne invită să ne urcăm în echipajele care așteptau în curtea gării pentru a ne transporta contra remunerației legale pe la hotelurile respective.

În curtea gării lucrurile se complicară, de oare-ce razele lămpii de pe peron nu străbăteau până în acea regiune unde așteptau trăsurile, și acestea din urmă neavând felinare, pentru ca să nu turbure somnul birjarilor, eram nevoiți să ne mulțumim cu lumina radiată de țigarea comisarului. Nu știu cum ajunseră ceilalți să se urce în trăsură, dar eu am preîntâmpinat foarte mari greutateți ca să găsec un loc. Mai întâi eră cât pe aci să răstorn un cal care dormea în trei labe, pe urmă vrând să mă urc într'o trăsură nemerii în coșul ei de unde nu putui eși decât cu mare greutate. Pentru ca să scap de încurcătură și să nu rămân să fac toată noaptea pe stafia în curtea gării, m'am agățat de un Seterist ce eră bine înfipt într'o trăsură și sprijinindu-mă cu un picior în scară, iar cu cel lalt în vânt, m'am menținut în această pozițiune de semiechilibru până la hotel.

Am oprit mai întâi la un hotel în care se află un fel de restaurant-cafenea cu cinematograf, și care părea a fi ceva mai bine luminat de cât peronul gării. Acilea nu erau de cât 11 paturi disponibile, astfel că nu puteam petrece toți Seteriștii noaptea sub același acoperământ. După puțină

ceartă pentru posesiunea sus numitelor paturi, am fost nevoiți să ne selecționăm și să formăm trei grupuri, dintre care unul a rămas pe loc, iar celelalte două au trebuit să-și ia geamantanele la spinare și să-și încerce norocul aiurea. Eu și cu rubedenia mea, am avut marea cinste să cădem într'un grup de savanți, și anume de astronomi și de geografi. În compania acestor persoane aveam cel puțin siguranța să știu în ce parte a pământului mă aflu, și când apune sau răsare soarele, luna și alte astre ce locuiesc pe bolta cerească.

Hotelul la care eram repartizați avea un aspect mai bolnăvicios decât cel precedent, și deși nu putui citi firma lui, imi făcu impresia că aceasta trebuie să fie «La Ploșnița nesățioasă». N'aveam curajul să intrăm înăuntru, și am stat vr'o câte-va minute la ușe, invitându-ne ca grecii la pușcărie, până când aducându-mi aminte că în vinele mele curge sânge de roman, după-ce mi-am luat curajul în dinți și revolverul într'o mână, intrai înăuntru gata a eși pe fereastră la apariția dușmanului. Din fericire pentru prestigiul finanțelor române, nici o ființă vie nu se află în sala hotelului. O singură lampă, pe jumătate adormită, se strâmbă melancolic la mine. Văzând că nu e nici un pericol îmi vârâi revolverul în buzunar, și scosei curajul la iveală, începând să fac sgomot pentru a atrage atențiunea hotelierului. În adevăr, n'am fost nevoiți să facem mult timp sgomot, de oare-ce după vr'o zece minute, și făcu aparatiia de sub o masă, unde își stabilise o cameră de dormit ad-hoc, un fel de ființă umană care aducea mult cu speța chelnerilor. De îndată ce ne văzû, ne salută cu un căscat și pricepû în mod intuitiv că am venit pentruca să căutăm camere de dormit. Cu ajutorul limbajului surdo-mușilor ne făcû să pricepem că numai avea decât două camere libere, ceea-ce venea câte una pentru două persoane. Camera fratelui meu și a mea seafia la etaj, pe când astronomii și geografuli noștri aveau să doarmă în camera de jos.

Înainte de a face ascensiunea scării pentru a lua în posesiune camera ce ne fusese rezervată, am hotărît să ne refacem forțele cu ajutorul alimentelor ce erau indicate în lista de mâncare pe care ne-o prezentă facsimileul de chelner. Văzând că suntem consumatori subțiri, chelnerul întoarse fața de masă pe dos, astfel că puturăm observa că acest acoperământ a trebuit să aibă o culoare primitivă, albă. Dorind să influențeze și amplitudinea bacșișului, însoți tacâmurile și cu câte un șervet, care, fie zis între noi, își îndepliniseră serviciul hebdomadar cu zel și conșciozitate, judecând după enormele pete de grăsime ce desemnau lacuri și bălți pe fondul cenușiu al pânzei din care erau alcătuite. Ne-am mulțumit să luăm act de prezență lor, preferind să le lăsăm în neactivitate și să întrebuițăm batistele și din când în când și dosul mânecei pentru serviciul curățitului aparatului labial.

Menuul, în acea seară s'a compus din brânză cu ceapă ca hors d'oeuvres, pe urmă din ceapă cu brânză ca felul întâi, și în fine, ca piesă de rezistență ne-a dat niște bucăți din vr'o curea de transmisiune pe care chelnerul în nai-vitatea lui naturală le numea șnițel. Ca piese de rezistență erau garantate, de oare-ce opuneau o rezistență extraordinară tuturilor eforturilor noastre de a le tăia. Văzând că nu suntem în stare să le dovedim în nici un chip, am luat bucățile din farfurie și le-am băgat în buzunar pentru a le întrebuiță în țară drept curele de ascuțit bricile, ori poate pentru a le da în timpul excursiunii o întrebuițare mai practică în reparația ghetelor noastre în caz de uzură prematură. M'am gândit un moment să le trimet fabricei Michelin pentru cârpirea pneumaticilor, dar 'mi-am zis că e mai bine să le duc cu mine la București și să le utilizez pentru reparația pneumaticelor automobilului nostru de inspecții. Foamea ne-am astâmpărat-o cu un desert compus din brânză și ceapă, iar setea cu o sticlă de *Chateau la Pompe* indigen.

Terminând acest supeu bogat și variat, și manifestând recunoștința noastră față de chelner cu eloquentul ajutor al unei piese de argint, am început să întreprindem ascensiunea scării, care se clătina ca un guvern în ajun de alegeri. Cu chiu cu vai, după-ce am făcut niște eforturi supra-umane, invocând în continu pe Herrgot cu toți sfinții lui, am reușit în fine să atingem ultima treaptă de unde puteam privi în liniște panorama coridorului ce se întindea înaintea noastră. Am stat un moment să admir priveliștea de uniforme și de cizme ce formau boschete pitorești în fața ușilor dealungul coridorului. În depărtare, pe suprafața lucie a unui lighian, se reflectau în taină razele discrete a unui candelă ce apunea în dosul unui paravan prăpăstios. Din fundul unei camere se putea percepe murmurul unui . . . sforăit.

Ași fi rămas mult timp în extaz, contemplând această feerie, dacă pe perspectiva paravanului, nu apărea subit o respectivă în papuci, care cu proza ei sârbească să distrugă tot farmecul situațiunei. Eră un specimen de sex feminin al rasei chelnerilor, care văzând că nu sunt în stare să percep subtilitățile limbei sârbești, 'mi arată cu degetul odaia ce ni se rezervase.

Aceasta eră o cameră, probabil construită pentru ființe cu două dimensiuni, de oare-ce eră extra-ordinar de strâmtă. Două paturi, în prelungirea unuia a celui lalt, se rezemau de un zid pictat cu un fel de pete roșietice, inegale și mobile. În semi-obscuritatea camerei, și sub influența oboșelei, n'am putut să-mi dau imediat seama de cauza mișcării acelor pete, și tocmai a douăzi de dimineață am descoperit că acele pete aveau un nume destul de des întrebuintat în țara Moldovei, și că sunt clasate printre speciile zoologice oare-cum domestice, de oare-ce trăesc în apropierea omului.

Am avut marele noroc de a mă fi culcat îmbrăcat cu jambiere și cu mantaua de piele, și mai ales de a fi avut

șnițelul în buzunar. În adevăr a douăzi de dimineață am constatat câte-va urme de sondaj pe gât, și dispariția completă a șnițelului. Il mâncase dihăniile care se plimbau în ajun pe zid, și grație lui mai exist astă-zi pe lume. Am rămas însă uimit de puterea maxilară al acestei spețe zoologice.

LUNI 4/17 APRILIE 1911.

Soarele, mirosind că avem un astronom cu noi, s'a sculat în această dimineață, în mod reglementar, conformându-se întocmai orarului stabilit în calendar. Și-a făcut aparatiia, așa dar, cam pe la orele șease în partea din spre răsărit. Observând acest fenomen, am început să reflectez asupra vieței acestui astru care și îndeplinește cu atâta conșcizitate serviciul său de luminator a pământului. E în adevăr de admirat cum apare toate diminețele la răsărit, și dispare după ce a cutreerat tot firmamentul la apus. Nu îi s'a întâmplat nici odată să și uite datoria până acolo, încât să răsară la apus, sau chiar la nord ori la sud. Iși îndeplinește datoria într'un mod demn de admirație, și nu s'a pus încă niciodată în grevă, nici chiar cu ocazia grevei electricianilor din Paris. Din când în când se ascunde în dosul lunii, și aceasta nu pentru a se sustrage dela îndeplinirea datoriilor lui, ci mai curând ca un fel de atențiune gentilă pentru a da ocaziune astronomilor ca să se mai uite prin telescoape pentru a constată o eclipsă, și pentru a publică o grămadă de calcule lungi și interesante asupra acestor fenomene. Intr'un cuvânt soarele 'mi-a făcut tot-dauna impresia unui astru de caracter, asupra căruia poți să te încrezi, iar nu un fel de târâe brâu sau pierde vară cum sunt bunăoară cometele care hoinăresc zăpăcite prin văzduh amenințând în continuu să izbească și să sfărâme niște biete burgheze de planete, care și îndeplinesc cir-

cuitul lor anual, deși într'un mod rutinar, însă cu regularitate și devotament.

Făcând aceste reflexii, am părăsit hotelul, unde eră cât pe aci să'mi las pielea, dacă n'ași fi avut buna inspirație de a mă fi culcat cu șnițelul în buzunar, și împreună cu ceilalți trei tovarăși ne îndesarăm într'o trăsură ce suferea de reumatism acut, judecând după scârțâitul roatelor, și cu un doamne împinge o pornirăm spre gară.

Luând în considerație străzile largi și drepte, orașul pare a fi nou. Casele însă nu îi prea dau aspect occidental, nici prin stilul, nici prin mărimea lor. O grămadă de căruțe de paie, întâlnite în drum, mi-au reamintit că aci e garizoana cea mai importanta a regatului, și o cazarmă destul de mare ce se afla în apropierea gărei sublinia acest caracter milităresc al orașului.

Printre alte lucruri interesante ce s'ar afla în Niș, există un monument făcut din capetele sârbilor omorâți în urma exploziunii unei pulberării, exploziune provocată de indigeni în contra turcilor. Aceștia din urmă, neputând să se răsbune în alt mod, au întrebuintat căpășanele sârbilor drept material de construcție pentru un turn.

Nu m'am dus să vizitez acest monument, de oare ce nu prea mă interesez eu nici de căpășanele celor vii, necum de a celor morți.

Deși artritică, trăsură noastră ne duse la gară, și după ce am plătit birjarul, recomandându-i să-și supună trăsură la un tratament de unsoare, ne făcurăm apariția cu demnitate pe peronul gărei. Ne fiind nimenea aci pentru a ne admira, începurăm s'o lăsăm mai moale cu demnitatea, și să ne uităm în mod mai natural unul la altul. Stând astfel fără de nici o ocupațiune, începui să simt niște mâncărimi pe gât în regiunea ce suportase diferite sondări în timpul nopței. Aceste mâncărimi, prin asociații de idei 'mi aduseră aminte de zacherlină și zacherlina de geamantan. De o dată sării în picioare și mă isbii cu mâna cu atâta forță

pe frunte, în cât ași fi omorât pe loc chiar o duzină din voracele specimene ce mâncaseră șnițelul, și fără să pierd nici un moment o luai la goană prin gară pentru ca să-mi regăsesc geamantanul ce trebuia să-mi sosească în acea dimineață de la Belgrad. Tocmai pe când alergam mai repede, mă isbii nas în nas cu amicul nostru ingineru care și el se află în situațiunea mea, cu singura deosebire că în loc de unul el perduse trei geamantane. — „Ei ce facem, mon cher“ îl interpelai ex abrupto, pe vreme ce el își potrivea pălăria ce îi căzuse pe nas, — „sunt ceva șanse să ne revedem geamantanele azi ?“ — „Până acuma nu se profilează încă pe orizont nici un geamantan, dar cred că dacă punem mâna pe șeful gărei, să putem căpăta ceva știri despre bagajele noastre. Haide vino cu mine să descoperim acest sfinx al Chefereurilor sârbești“. — Nu așteptai altă invitație, și mă repezi cu o viteză de trei kilometri pe oră în urma amicului, care era deja departe. Ne uitaram prin birouri, care erau absolut goale, am interplat vr'o doui macagii, un gardist și vr'o trei chelneri în zadar, căci șeful gărei nu apărea de loc. Se vede treaba că nu se sculase încă, fiind prea obosit de emoțiunea ce îi a produs în ajun sosirea unor personaje de importanța noastră. Văzând că n'avem norocul să reintrăm așa de curând în posesiunea bagajelor rătăcite, și fiind deprimat complet de ideia că noaptea viitoare am s'o petrec fără zacherlină și probabil și fără șnițel, m'am dus repede în sala de mâncare pentru ca să-mi refac curajul cu o cafea cu lapte. Aci am găsit pe venerabilul nostru rabin istorisând amiralului impresiile ce le-a căpătat admirând turnul cel construit cu capete umane, și despre care am pomenit mai sus. Alți Seteriști comunicau prin mijlocul unor cărți poștale ilustrate cu rudele și cunoștințele lor rămase pe la vetre în ținuturile carpatine.

Revenindu-mi inima la loc, în urma absorbțiunei unui lichid cenușiu pe care chelnărul îl numea fără nici o ru-

șinare cafea cu lapte, deși după gust aducea mai curând cu lapte de var, m'am urcat pe picioare și am pornit din nou în cercetarea bagajelor.

Expresul de la Belgrad, vântul fiind favorabil, ajunsese la ora reglementară în gară, și așteptă știri asupra stărei liniei, pentru a'și continua drumul spre Sofia. Mi-am zis că în acest tren trebuie să se afle bagajele noastre, și în consecință am început să-l cercetez cu deamănuntul pentru a descoperi unde sunt ascunse. Mă urcai mai întâi în vagonul de dormit, de oarece mi-am închipuit că umblând noaptea au să prefere acest vagon celorlalte mai puțin confortabile. Am luat toate compartimentele pe rând deschizând cu de a sila pe cele încuiate și lundu-mi aerul unui vameș, ori de câte ori persoanele din interior, pe jumătate îmbrăcate, se uitau strâmb la mine. Am fost chiar nevoit de vr'o două ori, ca la mutrele lor interrogative să răspund cu un «n'avez vous rien a déclarer» și cu un «nichts zu verzollen» pentru ca să trec drept vameși și să nu risc de a mă pomeni neîntrebat afară din vagon. Cu toată inspecțiunea mea minuțioasă, mulți pasageri deschizându-mi geamantanele lor, n'am putut găsi pe al meu. Incepui să mă îngrijesc d'a binele, și nădejdea mea în zacherlină se slăbise foarte mult, astfel încât începui să fac tot soiul de combinații mentale pentru a descoperi modul cum ași putea să-mi procur un șnițel pentru noaptea viitoare, și să nu risc de a fi mâcat de viu. Impins de această idee fixă intrai în vagonul restaurant unde am început să mă uit pe sub mese și pe sub scaune, că doar am să-mi descoper geamantanul. Se vede însă că n'a trebuit să îi fie foame, căci nu se vedeà urmă de el pe aci. Tocmai pe când cercetam despre prezența lui cu zel, răsări ca de sub roți un chelner care mă întreabă imediat în chestie personală, și în limba franceză, informându-se despre dorințele mele culinare. Obsedat de ideea mea fixă, îi comandai un șnițel a la Niș, dar chelnerul foarte flegmatic îmi

răspunse că n'are de cât șnițel de vacă, care însă nu se servește de cât la orele 11, însă în schimb poate să-mi dea un ceai. Ca să scap de el îi comandai un ceai, și pe când dispărea în bucătărie, eu o ștergeam englezește prin ușa din fund.

Nici vagonul de pasageri de clasa I, nu fu în stare să mă consoleze, de oarece nici în el n'am aflat geamantanul răătăcit, și eră cât pe aci de disperare să mă arunc de a curmezișu pe o linie ce eră goală, pentru ca să-mi curm zilele, când mă întâlני nas în nas cu Herrgot care se ducea liniștit, cum se cade prea sfinției sale, să-și caute loc în vagonul ce ni se rezervase. De odată mă înseninai, de oarece mi-am zis că dacă mi-a eșit domnul în cale, trebuie să-mi meargă bine, și prin urmare să-mi gălesc și geamantanul. În adevăr prea sfinția sa nu dispăruse încă bine în paradisul cu roate, când zării pe amicul diplomat dela Charlottenburg venind cu o viteză de șapte km. pe oră și cu o față iluminată a giorno de bucurie, gesticulând din pelerină și strigând cât îl ținea gura că a găsit bagajele. În două sărituri fusei lângă el, și ne slăbindu-l nici o clipă ajunserăm în fața uuui vagon de bagaje care, izolat, făcea dizidență pe o linie lăaturalnică. La acest aspect mă cuprinse indignarea. Cum se putea ca geamantanul meu, care nu era geamantan de rând, de oarece nu-l cumpărasem de la un magazin oarecare din București ci tocmai de la Londra și care nu voiajase până atunci de cât în mod gratuit în vagoanele de clasa I, să fie desconsiderat în acest hal încât să fie pus alături, cot la cot, cu niște cofere burgheze și coșuri plebeene într'un vagon fără fileuri și mai ales fără coridor. Dar bucuria de a-mi fi regăsit proprietatea înăbuși indignarea în sufletul meu și luând geamantanul de urechi îl ridicai de pe podeala vagonului și-l trântii cu afecțiune de pământ, de sări stafidele din el. La această vedere îmi reamintii de principiile mele vegetariene cari, de când m-am urcat pe vapor la Orșova căzuseră în baltă.

N'am putut însă a continua cu reflexiunile mele fructivore căci trenul nostru erà gata de plecare, și locomotiva fluera cu impaciënță, scoțând la fum pe nările coșului în dorința ei de a o luà la goană pe linia ce se întindea la infinit în fața ei.

De la Niș am pornit cu acelaș vagon pe care 'l ocupasem în ajun la gara de la Topschider.

Nișul l-am părăsit cam pe la orele 6, și tocmai pe la prânz trebuia să ajungem la Usküb, astfel că aveam mai bine de șase ore de stat în tren.

Mulți din noi, de abea instalați în vagon își reluară partida de somn începută în noaptea precedentă la hotel, și întreruptă în zori de ziua de orarul căilor ferate sârbești. Alții printre care și subsemnatul, făceau pe gură cască la ferestrele vagonului, privind câmpiile ce se deșfășurau d'a lungul liniei.

Până dincolo de Alexinaț, peisagiul nu oferă nici un interes, și m'ași fi plictisit zdravăn dacă nu erà de față amicul Leblanc care să întrețină conversațiunea cu observațiunile lui pe atât de drepte cât și de originale. Fumul locomotivei are darul de a'l inspira pe acest teren și de a îi ascute spiritul de observație. „Nu e curios“ se adresa el către mine cum oamenii de pe aci își stâlcesc falcile și își sucesc limba pentru ca să vorbească o limbă pocită, când ar putea să întrebuinteze în conversațiunile lor limba română sau cea franceză, care sunt mult mai frumoase și mai ușoare, și pe cari le pricepem și noi!“ În adevăr amicul avea dreptate, și mă mir și acuma de ce sârbii nu învață franțuzește în loc de sârbește, care, fie zis între noi e o limbă foarte grea, de oare ce deși mă căsnisem în ziua precedentă la Belgrad mai bine de două ceasuri ca s'o învăț, nu ajunsem măcar să pricep nici cele ce erau scrise prin jurnale.

Discutând în acest mod, și făcând astfel de reflexiuni, unele mai drepte de cât celelalte, am ajuns la Lescovaț, care, după cele scrise în programul șefului, era Manches-

terul Serbiei. În adevăr, trei coșuri de fabrică ce se prăseau pe orizont, erau martore incontestabile despre marea dezvoltare industrială a orașului.

De la Lescovaț, linia ferată intră într-o regiune muntoasă, îndreptându-se spre granița turcească.

Mult timp urmează valea unui râu, a Moraviei dacă nu mă înșel, șerpuind paralel cu albia, și îngăurind printr'un tunel, malurile mai proeminente.

Sate nu se văd de cât pe dealuri, valea râului fiind prea strâmtă pentru a putea fi locuită.

Râpele, ce se coborau spre gârlă erau acoperite cu un fel de plantă foarte curioasă, și care dă naștere la o controversă foarte vie relativ la natura ei, între mine și Lebleu. El susținea că e coceanul unui fel de trestie, pe când eu, mai cunoscător al obiceiurilor vecinilor noștri, pretindeam că sunt plantațiuni de praz indigen, care e cunoscut ca fiind foarte mare. Nu am ajuns să cădem de acord, nici după ce am examinat corpul delictului mai de aproape cu ajutorul binocurilor noastre, și am continuat să ne ciorovăim asupra naturei acelei plante, până când am ajuns la graniță. Numele stațiunii l'am uitat, de oare ce eră foarte greu de pronunțat.

Înainte de a mă coborî din vagon am îmbrăcat mantaua mea de piele pentru a părea mai impunător, și a arăta turcilor și celorlalte rase din Macedonia ce ștofă de om sunt eu. Era destul de cald și soarele, neținând de loc seamă că avem un astronom cu noi, ne inundă cu razele lui ca pe niște simplii muritori, astfel încât mă coceam ca un cartof înăbușit în acoperământul meu de piele. Dar nu'l lepădai nici un moment, de frică ca să nu pierd ceva din prestigiu.

Ne-am învărtit câtva timp printre turci, care căscau gura și și holbau ochi la noi, de parcă eram rude d'ale profetului:

Câțiva Seteriști, oameni practici, în loc să se învârtească fără rost pe peron, puseră un zaraf, pe care îl descoperi-

seră prin gară, să îi înșele la schimbatul monedelor. În fine alții intraseră la bufet și își antrenau stomacul, în vederea viitoarelor banchete, cu delicatețe turcești, precum cafele rahat, etc.

În acest timp trenul pentruca să se mai distreze puțin, făcea niște savante evoluțiuni, când pe o linie, când pe alta, lăsând câte un vagon, și luând altu, tocmai ca la cadril ori la cotilon. Erau și două echipe de vagoane, unele sârbești și altele turcești și se vede treaba, de bucurie că s'au văzut, organizaseră un fel de cadril cu figuri de cotilon. Locomotivele conduceau dansul prin semnale de fluer, încurcând și descurcând vagoanale de 'ți era mai mare dragul să te uiți la ele.

În fine după ce terminară ultimele evoluțiuni, trenul sârbesc se duse să se întindă la umbra unui hangar, pe când cel turcesc trase în dreptul peronului nostru, probabil cu intenția de a ne facilita urcarea în vagoane. Impresionat de această delicată atențiune, deschisei ușa unui compartiment și mi făcui vânt înăuntru, urmat de aproape de cei l'alți escurșioniști.

În Turcia vagoanele nu sunt prevăzute cu coridoare ca la noi, sau chiar ca în Serbia, ci compartimentele au uși care se deschid imediat afară. Eu cred că această dispoziție de a înzestra fiecare compartiment cu câte două uși lăturalnice, e luată cu intenția de a permite călătorilor ca s'o șteargă pe o ușe, când comitadjiii și antarții ce atacau trenul intrau pe ușa cea laltă.

Cu toată revoluția din Albania, n'aveam să ne temem de nimic, de oare ce linia era păzită militarăște, și pe lângă acestea mai aveam și pe domnul cu noi.

Nu umblarăm mult, și trenul se opri la o stațiune, de astă dată curat turcească, unde ne așteptă o grămadă de fesuri, unele mai stacojii ca celelalte. Erau venerabilele acoperăminte ale comitetului de recepțiune, compus din aromâni și din juni turci, și care venise să ne ia în pri-

mire de îndată ce vom intra pe pământul tucesc. Arhonții noștri, se coborîră la moment și începură să se îmbrățișeze cu persoanele ce erau sub fesuri. Eu cu modestia care mă caracterizează, ori de câte ori nu găsesc ocaziunea să mă laud, stăteam cu rezervă și demnitate la o parte, dominând cu privirea de la înălțimea unei ferestre aceste scene emoționante. N'am putut stă însă mult timp în această rezervă contemplativă, căci, după-ce s'au săturat să se pupe cu arhonții, ne luară și pe noi în primire, și să fi văzut atunci suceli și înghesueli, de simpatie de te treceau nădușelile mai rău ca într'o bae turcească. Grație unui antrenament prelungit, practicat încă din copilărie, și grație faptului că posed a fond toate figurile luptelor romane am putut scăpa fără de nici o coastă ruptă din această manifestație de simpatie reciprocă.

Însoțiți de membrii acestui comitet, continuarăm drumul mai departe în direcțiuna țării lui Alexandru Macedon. Linia trecea printr'o regiune mai deluroasă lipsită de vegetațiune, și presărată pe ici pe colo cu câte un sat format din case de pământ. Locuințele țărănești ce am putut vedea, se prezintau mai bine ca acelea ale țaranilor noștri; cu toate acestea satele păreau searbede și triste din cauza lipsei de vegetațiune și nu prezintau caracterul pitoresc al sateilor din România.

La Cumanova, orașel mai mărișor din acea regiune, se strânseră în fața vagoanelor noastre, — aveam la dispoziție — un grup de vr'o 30 de fesuri aromânești, care veniseră la gară să ne urească bun sosit. Directorul școalei de meserii, dacă nu mă înșel, ținu un discurs de bună venire, și astfel inaugură lunga serie de cuvântări, speechiuri și discursuri, care aveă să se țină de capetele noastre, ne slăbindu-ne nici un moment, tot timpul cât am stat în Macedonia. Această epidemie oratorică s'a întins încetul cu încetul și la cea mai mare parte din seteriști, și zău mă mir și acuma cum am rămas imun și n'am fost picnit pe la un banchet.

de un acces de oratorie acută. Dacă n'am fost contaminat de această epidemie, cred că o datorez în mare parte faptului că am intrat chiar de la început în corpul infirmierilor, ce aveau misiunea de a pansa toate discursurile, fără excepție, cu aplauze prelungite, și a supune pe oratorul apucat de o criză de elocvență la un tratament energic de urale entusiate. În privința aceasta 'mi am îndeplinit datoria cu devotament și mulți oratori n'au scăpat cu fața curată în urma unui acces ciceronic, de cât grație faptului că le-am aplicat la timp o serie de aplauze furtunoase. Trebuie în să să recunosc că am făcut exces de zel, și că din cauza aplauzelor prelungite și a uralelor tunătoare, 'mi-am provocat bătăături la palme, inflamațiunea epidermei, surmenaj muscular, și atonia corzilor vocale. Pentru această din urmă slăbiciune îi găsisem oarecum leacul, ungându-mi gâtulejul cu sacâz lichid, fie de cel natural cultivat în Macedonia și de multe ori de cel de Champagne, fie de cel artificial fabricat la München, de Pschorr. Numai grație acestui tratament aplicat cu perseverență datoresc faptul că mai pot articula sunete audibile.

Discursul ce am ascultat la Cumanova, n'a fost prea lung, grație intervenției energice a șefului trenului care, fiind o natură prozaică, nu admitea întârzierea trenului pentru niște flori de retorică.

Până la Scopia, sau Uskub, n'am mai întâlnit nici un discurs în cale. Câțiva soldați, după cum am mai spus-o erau presărați dealungul liniei, pe care în lipsă de altă ocupațiune mai eroică, o fereau de muște.

La Scopia, în gară, trenul nostru n'a intrat cu locomotiva în frunte, ci dandosele, locomotiva fiind în coadă. Nu mi-am putut explica de la început acest procedeu, și numai când am văzut marea mulțime ce se îndesă pe peronul gărei, 'mi-am dat seama că mecanicul s'a temut ca nu cumva locomotiva să se sperie de strigătele mulțimei și de sunetele muzici militare, ori să se înfurie la vederea

atâtor fesuri stacojii și să se repeadă să ia lumea în tam-poane.

Pe peron și în curtea gării se afla atâta lume, încât privită din vagon, îți făcea impresia unui imens mozaic mobil de fesuri albe și roșii. La intrarea trenului, fanfara intonă marseilleza pe când publicul bătea din palme cu atâta forță, încât îți eră mai mare milă de ele.

Pe când venerabilii bandei, ascultau cu stoicism un discurs de bine venire, și-și pregăteau în capetele lor descoperite câte o revanșe demostenică, noi aceștia mai micii, care formam oarecum umplutura, eram nedumiriți ce să facem cu bagajele ce rămăseseră înapoi cu noi în compartimente, și care își agitau curelele cu nerăbdare. Mă temeam că au să sară din rețele și să se piardă în mulțime. Fusesi însă ușurat de această grijă de niște aromâni, însoțiți de câțiva juni turci, care ne incredințară că au să se ocupe ei de bagaje, și ne rugară să ne coborim, pentru ca să nu ne despărțim de ceilalți Seteriști. Cu chiu cu vai pătrundem în mulțime și căutăm să ne deschidem un drum spre eșire. Mai cu ajutorul junilor turci, mai cu ajutorul aromânilor, punând și la contribuție forțată coatele noastre, reușim în fine să răzbim prin mulțimea de palme ce se izbeau cu frenezie împrejurul nostru, și să ajungem chiar la eșire, unde ne așteptau birjile indigene.

Uluit de sgomotul aplauzelor care nu mai încetau, luai loc într'o trăsură împreună cu alte trei persoane pe care nu le cunoșteam. Mă gândeam neconținut la geamantanul meu care ascundeă în interiorul său pachetul de zacherlină ce luasem din București. Numai când mă gândeam că am să dorm o noapte fără de acest prețios condiment, mă treceau nădușelele. Dacă s'ar fi rătăcit din nou geamantanul, cum s'a întâmplat la Belgrad, rămâneam eu fără de zacherlină! Ideia îmi veni să întrebuițez preventivul de la Niș, și erea cât p'aci să telegrafiez la hotelul unde am dormit noaptea precedentă, să-mi trimeată contra

ramburs un șnițel indigen. N'avusei însă timp să pun planul în executare, de oarece convoiul de trăsurile se puse în mișcare. La urma urzii mi-am zis că pot la nevoie să-mi procur un șnițel pentru noapte și la Scopia.

Trăsurile se urmau la șir una după alta într'un tempo foarte adante. Imi făcea impresia că mergeam la o înmormântare. Soarele se uită cu intensitate la noi. Probabil că recunoscuse pe astronomul nostru care îi aplicase diferite tratamente telescopice în sanatoriul său astral dela Filaret. Noi aceștia, însă, care nu prea ne îndeletnicim cu soarele, cu luna, și cu celelalte mărunțișuri cerești, ne simțeam indispuși de această indiscrețiune a soarelui, și ne-am fi adăpostit cu plăcere de razele lui.

Adantele mersului nostru eră întrerupt din când în când cu câte o pauză, și la un moment dat avusei impresia că am sosit la cimitir, de oarece pauza luase un caracter de foarte mare continuitate. Nu eră cimintirul ci Hotel Europa unde ne așteptă un praznic, sau mai bine zis banchet, în onoarea noastră.

Masa, în formă de potcoavă, ne aștepta în sala cea mare a hotelului. Repartiția se făcuse dinainte, și n'aveam de cât să ne căutăm tacâmul. Eu fusesem repartizat în aripa dreaptă și trebuia să suport atacul chelnerilor din flanc. Fiind înconjurat de aromâni și de turci, pe cari nui cunoșteam, simții imediat că pozițiunea mea e dificilă, de oarece eră lipsă de omogenitate printre diferitele elemente ce constituiau aripa dreaptă. A trebuit să prepar terenul prin mijloace diplomatice și astfel să creez un spirit mai entuziast printre vecinii mei. Profitând așa dar de un moment, când chelnării concentrați împrejurul bufetului făceau planul de atac, demontai una din piesele mari de pe masă, și care era încărcată până în vârf cu vin roșu, și împărții conținutul conmesenilor din reionul meu. Efectul acestui act îndrăzneț a fost pe deplin satisfăcător. Tuturor camarazilor care primisără munițiuni din conținutul

carafei, le venise inima la loc, și o mare deciziune de a înfruntă pe vrășmaș, se putea citi pe fețele lor.

Chelnerul respectiv, care erà însărcinat să țină piept grupului nostru, văzând că una din piesele lui cele mai mari fusese dată gata în câteva clipe, nu-și perdù cumpătul, și până când să-și procure dela arsenal o piesă identică, puse mâna pe o sticlă de mastică, pe care o așeză în poziție în fața mea.

Tactica aceasta m'a zăpăcit, și un moment am crezut că sunt dat gata și că nu-mi rămâne decât să bat în retragere. Dar privind împrejur, și văzând pe valoroșii mei tovarăși, curajul îmi reveni la loc, și repezindu-mă pe sticla de mastică, o supusei la acelaș tratament ca și pe piesa precedentă.

Aceste succese strânse rândurile împrejurul meu și mări entuziasmul colegilor mei. Intram așa dar în focul luptei cu un avantaj moral asupra vrășmașului. Acesta văzându-se atacat cu vigoare de grupul nostru, își concentrează patru chelneri spre aripa noastră, și trimise mai întâi niște cercetași sub formă de salam, sardele, și ceapă indigenă. Dar nici n'apucaseră să vină bine în contact cu avant-garda noastră, și dispărură ca prin minune. Restauratorul nu 'și pierdu însă cumpătul, ci ca un bun general, apăsă cu toată greutatea trupelor lui în partea noastră. De astă-dată situațiunea deveneà dificilă pentru noi, de oare ce două divizii de chelneri ne atacă de front, pe când una căută să ne întoarcă și să ne tae retragerea. Ne mai putând să conduc tot grupul, față de marele front pe care se da lupta, lăsai pe fratele meu să conducă arier-garda, pe când eu în fruntea celor mai aprigi mă aruncam cu hotărîre în învâlmășeală.

Vrășmașul căută mai întâiu să-și prepare terenul cu o ciorbă de geniu, dar armați cu linguri, o deterăm gata cât ai bate din palme. Pentru ca să înlesnească apropierea grosului trupelor de câmpul de luptă, și pentru ca să câștige timp, vrășmașul lansă în contra noastră câteva escadroane

de pilaf. La iuțeală, aruncarăm lingurile cu cari biruisem ciorba, și înarmându-ne cu lingurțe deterăm iamă prin pilaful ce soseă asupra noastră. Deși am dat gata și pilaful, vrășmașul însă își atinsese oare-cum scopul, de oare-ce pe când eram în focul luptei, isbutise să monteze fără să băgăm de seamă, drept în mijlocul nostru mai multe piese de calibru mare, și pline până în vârf cu vin roșu, și în acelaș timp se vedeă, profilându-se pe orizont, și înaintând asupra noastră în rânduri strănse, mai multe regimente de jigouri de miel, urmate de aproape de câte-va batalioane mobile de găscă pe varză. Prinși între artileria de pe masă și între aceste trupe compacte ce înaintau asupra noastră, și cari erau conduse de chelneri abili, simțeam că trupele mele pierd curaj, și că o să batem în retragere spre marea noastră rușine. Pentru a salvă situațiunea dacă mai ereă posibil, și preferând mai curând să rămân pe câmpul de luptă decât să bat în retragere, imitând într'un moment de inspirație exemplul dat de Mihai-Viteazu, fără a pierde nici un moment mă repezii și demontai două sticle de vin. Acest exemplu și mai ales munițiunile cu care le umplusem paharele, redete curaj trupelor mele, și înarmați de astădată cu furculițe și cuțite, făcurăm un contra atac vrășmașului cu o poftă de mâncare fenomenală. Dispărea jigourile de miel și găștele cu varza ca prin miaune. Te mirai unde încăpeau, și ai fi jurat că avem stomacuri de gumă elastică. Cât-va timp nu se mai auzeă decât zăngănitul cuțitelor și furculiților și sunetul eroic al paharelor. Încetul cu încetul vrășmașul slăbeă și eră curățat de pe câmpul de luptă de valoroșii mei comeseni. De geaba restauratorul făcu apel la ariere-gardă și la rezerve compuse din brânză, portocale și cafea, căci dispărură pe unde dispăruse și grosul trupelor, astfel încât chelnerii lui fură nevoiți să bată în retragere fără de trupe.

Câmpul de luptă rămăsese încărcat de rămășițele armatei restauratorului, împreună cu șervete furculițe, pahare, lin-

guri, etc. amestecate într'o mare dezordine. Tocmai ne odihneam de lupta aprigă ce o dedesem, când un general de al nostru din aripa opusă se sculă pentru ca să pronunțe un discurs. Dela el contagiunea s'a întins ocolind masa și făcând ravagii teribile atât în front cât și pe lături. În zadar încercam noi corpul infirmierilor, să circumscriem epidemia, și să o menținem numai în frontul mesei, unde se aflau rabinii și arhonții bandeii, virusul se arată insensibil injecțiilor noastre de aplause prelungite, și microbul elocinței, sau microbul lui Cicerone cum mai e denumit, pieneà unul câte unul pe cei mai răsăriți dintre comeseni. Probabil că boala ar fi dăinuit mult timp cu furie, dacă nu intervenea Herrgot, cu a tot puternicia sa, să curme printr'un căscat prelungit și semnificativ pofta de a mai ține discursuri.

După masă aveam de îndeplinit diferite puncte dintr'un program stabilit de comitetul de recepțiune. Am început mai întâi a ne înghesuși într'un mod confortabil în trăsurile pe care Beleteria, sau pe românește primăria, ne ținea la dispoziție. După ce am îndeplinit acest punct din program cu zel și devotament, înghesușind pe vecinul meu de îi ieșau ochii din cap, trecui la al doilea punct, care conzista în a căscă gura la toate minunățiile ce ne eșeau în cale, și a înghiți porțiuni respectabile de praf indigen. Praful erà la discreție, și fabricat chiar în localitate. Deși foarte abundent nu l'am găsit însă inferior în ceea ce privește calitatea celui din România, și mi închipui că pe vreme de ploaie trebuie să producă un noroi splendid, care ar putea fi întrebuințat de municipalitate pentru micșorarea vitezei trásurilor automobile. Apropos de automobile, tocmai zăream pe malul din față al Vardarului, un astfel de mijloc de locomoție ce se coborà la vale, oprindu-se lângă râu. Am aflat mai târziu că erà un tip nou de automobil, construit pe un principiu foarte ingenios, însă care nu poate merge decât la vale. O să vezi că încetul cu încetul grație marilor progrese ale tehnicei moderne, o să se construiască chiar

automobile care să stea pe loc. Atunci, credem că mulțămită acestei perfecțiuni, n'o să se mai pomenească de accidente de automobil, și ziarele o să poată să publice și alte știri, coloanele lor ne mai fiind acaparate de acest soi de *faits-divers*.

Urcând coasta spre caimacamie, unde trebuia să îndeplinim al treilea punct din program, am băgat de seamă că eră foarte importantă recomandația de a ne înghesul în trăsură. În adevăr, sub pavagiul de praf se aflau o grămadă de gropi, făcute de agenții atmosferici, (singurii agenți în serviciul comunei sub vechiul regim) astfel că dacă nu erai bine înfipt în trăsură, riscai să sari din ea neînțrebat.

Vorba caimacamie, conducându-ne după sistemul de deducere al lui Șăineanu, vine dela vorba românească *caimac*, și înseamnă pe turcește prefectură. Ori, caimacul găsindu-se în cafele, e probabil că primele prefecturi erau un fel de cafenele. Am fost întărit în această credință, despre origina cuvântului caimacamie, și prin faptul că de abia am luat loc pe scaune în salonul de recepție, că ni s'a oferit imediat țigări și cafele.

După-ce am stat cât-va timp, și am impresionat bine pe caimacam prin prezența noastră, terminând și cu țigările și cafelele ce ni se oferise, și ne mai fiind nici o prăjitură în perspectivă, ne-am luat ziua bună, și am plecat în corpore să ne încercăm norocul într'altă parte.

Am trecut în față, unde se afla câmpul de exercițiu, și unde soldații de îndată ce ne văzură au început să bată terenul cu tălpile ghetelor pentru ca să ridice nori de praf la umbra cărora să ne putem plimba în liniște.

De aci intrarăm în încinta ruinelor unei cetăți, construită pentru prima oară de români, și dărâmată în ultimul timp de regimul hamidian, pentru a o transforma într'o ruină modernă și a da, prin urmare puțin pitoresc orașului. Acilea am admirat o grămadă de cărămizi venerabile prin

vârsta lor, și am luat câteva fotografii instantanee ca să pot arăta și prietenilor mici de ce erau capabili strămoșii noștri romani.

Dela cetate, programul nostru ne ducea la o biserică sârbească, una din cele mai vechi din localitate, construită în subsol. Pe când cea mai mare parte din Seteriști pătrunseră în acest locaș sfânt, pentru a-și putea da seama de interiorul ei, imortalizam pe o peliculă figura unui membru dela casație

Un zelos călugăr ne mai arată și intrarea unui subteran ce se astupase cu timpul, și care se zice că ducea la râu.

După biserica sârbească veni rîndul unei geamii. Pentru a o onora cu prezența noastră am trebuit să facem iară apel la serviciul de transport ce ne pusese municipalitatea la dispoziție. De data aceasta am fost în compania a două doamne aromânce și am fost nevoit să o rup nițel și pe aromânește.

Înainte de a ajunge la geamie am trecut prin bazar. Nu văzusem până atunci un bazar, și nu cunoșteam această instituțiune orientală decât din auzite și din citite. Când am auzit că trecem în realitate printr'un bazar, mi-am concentrat toate forțele vizuale și 'mi-am încordat atențiunea.

Impresiunea ce-am căpătat de la bazarul din Scopia, n'a fost extraordinar de bună. Când am intrat în el, am crezut că intru într'un pătul acoperit cu scânduri, și încărcat pe dreapta și pe stînga în loc de ștuleți de porumb, cu tot soiul de mărfuri colorate în culori vii. În mediul acesta de semiobscuritate, negustorul trebuie să reușască să vîndă marfă proastă pe prețuri foarte mari.

La geamie, ne-am regăsit iară cu toții strânși la un loc, și căznindu-ne să admirăm interiorul gol al acestui local religios. Contrariu bisericilor creștine, care sunt pline cu tot soiul de mobile religioase, și pereții acoperiți cu picturi, geamiile turcești sunt de o sobrietate extraordinară. Afară

de câte-va candelabre rudimentare, nu poți să admiri de cât rogojini, sau cel mult covoare. Zidurile sunt goale și văruițe, iar lumină nu pătrunde decât în mod discret prin niște ferestre rare și anemice.

Ne-am învățat noi cât ne-am învățat în acest local cu aspect de beciu, și înainte de a eși am dat mâna cu vr'o doi hogi (preoți) care păzeau ușa.

Cum treceam din nou prin bazar, ducându-ne la magazinul de ferărie a lui Papa-Teodosiu, (un notabil aromân din localitate), văzând niște fesuri care 'mi făceau cu ochiul în vitrina unui magazin, mă coborâi repede din trăsură și cumpărai un astfel de acoperământ otoman. De aci încolo până la sfârșitul zilei n'aveam să părăsesc această emblemă osmanică.

Amicul nostru din Bucovina, văzându-mă transformat în june turc, și dorind să întinerească și el, nu se lăsă până când nu acoperi occipitalul său cu un fes autentic.

În magazinul lui Papa-Teodosiu, am admirat o grămadă de cuie și de fierărie. De aci am pornit'o spre școala românească unde am ascultat diferite coruri cântate pe românește și pe turcește. În acelaș local, însă la primul etaj, se află și biserica românească, unde am asistat la un serviciu divin. Cu acesta se puneă un amin la diferitele puncte din program, și se începeau vizitele pe la particulari, înainte de a ne duce la liceul turcesc unde ne așteptă un banchet dat de autorități.

Pe la diferitele persoane pe la care am fost am rămas cu o impresie foarte bună și cu stomacurile zaharisite și alcoolizate. În adevăr, odată intrați în salon nu mai puteam eși până când nu consumam ceva bomboane și goleam câte un păhărel de cognac. Nu puteam să'mi explic la început obiceiul de a oferi cognac la invitați, în loc să le ofere un lichid mai puțin corosiv, precum e bunăoară vinul. După câte am aflat mai târziu devină e coranul, care interzice musulmanilor de a beă vin, însă nu pomenește ni-

mic despre cognac, liqueururi, bere, etc. astfel că turcii nepu-
tând să bea vin beau alcool fabricat sub diferite forme.

Persecutați astfel de coran, ne alcoolizam de politețã go-
lind la fie-care gazdã câte un pãhãrel de cognac însoțit
de câte o bomboanã sau douã. Eu care nu beau nici o
datã decãt apã chioarã, începusem sub influența pãhãre-
lelor de cognac, sã-mi rãtãcesc centrul de greutate și sã
pierd noțiunea liniei drepte. Noroc cã se înserase, astfel
cã tovarășii mei nu puteau sã vadã evoluțiunile pe care
le descriam cu umbletul pe stradã. Aveam un mers în stil
secesion, și mișcãrile mele erau pline de fantezie. Din fe-
ricire pentru mine, ultimile patru vizite le-am fãcut în
aceiași curte, în care se aflau casele a patru frați. Puteam
sã trec dela o casã la alta sprijinindu-mã pe zid. Când vru-
sei însã sã intru în ultima casã, unde mã mai așteptã ul-
timul pahar de cognac, am fost supus la o grea încercare.
Salonul de primire erã la etaj, și trebuiam prin urmare
sã urc o scarã. O scarã, nu e lucru mare de urcat pentru
un sportsman ca mine, care se cãțãrase ca o pisicã pe
toate vârfurile mai înalte ale Carpaților, dar în momentul
acela, având sub influența alcoolului, noțiunile de dimen-
siuni foarte confuze în capul meu, și niște picioare de
plumb, eram pus la o grea încercare ca sã urc scara. Bã-
tu-ar focu! când mã uitam la ea par'cã se pierdeã în vãz-
duh. Aș fi bătut în retragere, dar 'mi erã fricã sã nu mã
vadã stãpãnul casei pãrãsind locuința lui fãrã sã fi fãcut
act de prezențã în salon, și sã fi absorbit reglementarul
cognac. Imi pusei, așã darã, cãciula pe cap, dupã-ce'mi lu-
asem curajul în dinți, și apucând balustrada cu ambele
mãini începui sã'mi trag picioarele la deal. Cu chiu cu vai,
dupã o serie de eforturi supraumane am reușit sã ating
ultima treaptã, și neperzând nici un moment intrai ca un
meteor în salon și mã înfundai într'un fotoliu. De abiã
așezat mã și pomenii înconjurat de tava cu bomboane și
de cea cu cognac. Contrar așteptãrilor mele acest din

urnă pahar mă învioră, cu toate că nu'mi redete stabilitate în mers.

Mă urcasem eu cum mă urcasem, dar mă apuca groaza când mă gândeam că am să fiu novoit să scobor scara fără funie. Imi ziceam că dacă mi se întâmplă un accident pe ea în fața lumii, sunt compromis pentru tot restul excursiunii. Pentru ca să scap de o astfel de rușine, am profitat de un moment când toată lumea ascultă cu mare interes la amiralul nostru care istorisea peripețiile manevrelor navale dela Ciulniza pe Bărăgan, între escadra de pe Colentina și cea de pe Milcov, am șters'o pe ne-simțite până în dreptul scării. N'am îndrăznit să mă cobor numai cu ajutorul picioarelor, ci utilizând cunoștințele ce le-am căpătat la toboganul din parcul Filaret, am închis ochii și mi-am dat drumul de vale. Din cauza legilor gravitațiunii și ale accelerațiunii m'am pomenit la poarta din stradă, astfel că n'am fost nevoit de cât să fac un pas pentru ca să iau loc în trăsură.

Un ceas de odihnă la hotel evaporă tot alcoolul ce mai stagna în regiunea cerebrală, astfel că redevenii, stăpân pe mijloacele de locomoțiune cu care mă înzestraseră natura. Înainte de a porni spre liceul turc, unde trebuia să aibă loc banchetul, făcui de vr'o două sau trei ori ascensiunea scării hotelului, și neîntâmplându-se nici un accident, rămăsei convins că pot să mă prezint fără șovăire în fața valiului și a celorlalți reprezentanți ale autorităților turcești.

Către orele opt ne-am încredințat iară persoanele noastre muscalului indigen ce ne plimbaseră toată după amiaza, și pe dibuitele, de oarece nu exista un felinar, am ajuns la liceul otoman, care se află la porțile orașului. Se pare că venisem prea de vreme, și afară de vr'o doi trei chelneri care își luaseră pentru ocaziune niște aere semioficiale, nu eră nimenea în sala unde eră întinsă masa. Văzând că nu e nimenea ca să ne admire, luarăm un aer mai puțin important, și ne mulțumirăm să ne comunicăm

unii altora impresiile zilei. Încetul cu încetul începù să vină unul după altul invitații și oficialii. Printre invitați se află și un german, corespondentul ziarelor din Berlin, care prinse rădăcină în țară cumpărându-și o moșie. Fiind corespondent de ziare, se așeză lângă corespondentul nostru, care eră vis-à-vis, și astfel 'l aveam și eu oarecum în față. Lângă el se află un colonel turc și prin împrejurimi mai mulți aromâni.

De data aceasta doamnele n'au mai fost concentrate toate la un loc ca la banchetul dela prânz, ci presărate pe ici pe colo printre reprezentanții sexului tare.

Grupul nostru n'a avut norocul să se împărtășească de nici o frumusețe feminină, nici indigenă, nici exotică, astfel că am fost nevoiți să ne mulțumim cu conversațiunea corespondentului german și cu surisul enigmatic al colonelului turc, care nu vorbeà nici una din limbile accesibile intelectului nostru.

Pe vremea ce bucatele preparate a la turca, erau servite a la franca, o fanfară ce se afla într'o cameră vecină nu mai încetă de a-și acorda instrumentele, producând o cacofonie de nedescris. Văzând că nu mai termină cu acordarea instrumentelor, întrebai pe corespondentul german ce vrea să zică aceasta, și când au de gând muzicanții să înceapă să cânte regulat. El 'mi răspunse, uitându-se curios la mine, că e mai bine de o jumătate de ceas de când sus numita fanfară execută arii turcești. Eră cât p'aci să roșesc de rușine că am putut confunda cântecele executate de fanfară cu o cacofonie. Când peste câteva momente, după ce fanfara a încetat de a mai emite sunete, se auzi o mare gălăgie produsă de zbierete și de răcnete puternice, n'am mai întreat ce se întâmplă, de frică să nu par iară caraghios, deși eram absolut convins că muftiul a trebuit să fi dat ordinul să se bată la tălpi în curtea liceului pe toți elevii acelei instituțiuni. M'am făcut ca și când a-și crede că acele sbierete sunt produse de un cor, și nu m'am

mi spuneà că șoselele în Turcia sunt foarte bune, însă au un singur defect, și anume acela de a nu existà.

Pe drum am încrucișat o grămadă de țărani cari se duceau la târg, însă cum nu prea sunt grăbiți de felul lor, în loc să vină cu automobilul veneau călări pe măgari. Iși dădeau ei seama că măgarii nu sunt susceptibili să li se gripeze motorul, ori să le pleznească vr'un pneumatic, sau să le sară vr'un dinte dela diferențial. Li se întâmplă și lor, nu e vorba, să îi înțepenească încăpăținarea, dar cu câteva bâte bine administrate se dreg ușor, redevin iară buni de drum.

Satul Bardowtze, după cum am mai spus-o, nu e departe de Scopia, așa că nici n'am prins să ne plictisim bine, că am și sosit. La intrarea în sat, probabil pentru a varià monotomia drumului, și a lăsa vizitatorilor ceva impresii mai zdruncinătoare, șoseaua, sau mai bine zis pârtia eră tăiată în mod transversal de niște șanțuri. Noroc că erau pline cu apă, care amortiză oare cum izbitura, și ne răcori spaima cu un mic duș provocat de roțile trăsurilor. Afară de aceste mici variante drumul până la castel nu oferă o deosebită atracțiune.

Castelul sau castelele, de oarece ele erau în număr de două, indentice și legate între ele printr'un pod, erau formate dintr'o mare sală centrală cu geamlâc, care răs-pundeà în niște camere ce formau aripele laterale. Pentru un castel sau palat mă așteptam la ceva impunător, dar neavând ce face, am trebuit să mă mulțumesc cu ceea ce am găsit, și am început să admir clădirile cu atâta conșciozitate, ca și când m'ași fi aflat în fața palatelor dela Versailles sau dela Windsor. Le-am fotografiat și din față și din profil și *de trois quarts*. mi'am holbat ochii prin toate odăile și am stat cu gura căscată, ascultând explicațiunile competente și emoționate ale șefului bandei, care indeplineà cu această ocazie, și cu foarte mult talent rolul de cicerone englez.

Înainte de a ne lua rămas bun dela această locuință aristocratică, am grupat pe toți excursioniștii pentru a lua câteva fotografii. Lucrul nu eră ușor fiecare descoperind în ultimul moment că pozițiunea pe care a luat-o nu e destul de avantajoasă pentru punerea în evidență a calităților fizice cu care l'a înzestrat natura, și în consecință schimbă neconținut de loc. Mie fiindu-'mi indiferent cum îi stă mai bine cutăruia sau cutăruia, de profil sau de față, am luat la instantanee, care la drept vorbind au eșit cam umoristice.

Terminând și cu această parte recreativă, ne-am ocupat iară locurile noastre în trăsurile pentru a ne reîntoarce la Scopia. Trebuia însă înainte de a reintră în oraș să trecem pe la aqueducul roman pentru a admiră și această ruină venerabilă. Am fost nevoiți prin urmare să schimbăm de direcțiune. De data aceasta, de oare-ce numai mergeam pe un facsmile de șosea, ci pe câmpul pavat cu iarbă-verde, mersul eră foarte liniștit și uniform. La un moment, nemai fiind nici o regulă în clasarea trăsurilor, și nemerindu-se mai mulți vizitii ambițioși care țineau să fie în capul coloanei, s'a încins o cursă de mârțoage înhămate, conduse de jockey cu fes. Cum trăsura presei nu putea să rămână în urmă, am stimulat și noi pe vizitiul nostru prin perspectiva unui bacșiș, și acesta la rândul lui stimulând imitațiunile de cai ce aveă înhămate, o porni cu o viteză extra-ordinară pentru un astfel de echipaj, pentru a lua capul coloanei.

Luându-ne astfel la întrecere am ajuns în dreptul apeductului construit de romani pentru a alimentă orașul Scopia cu apă potabilă. Ruina e măreață, și a înfruntat intemperiiile atâtor secole fără să piardă mult din soliditatea ei. În fața arcurilor gigantice ale acestui pod pe care circulă într'o vreme un râu, am făcut un mic popas. Un membru dela Casație împreună cu alți copii se urcară pe el pentru ca să constate de aproape că apa trece iar pietrele rămân.

În vederea mesei, și a plecării spre Veles cu trenul, a

trebuit să ne mulțumim numai cu cinci minute de admirație în fața ruinelor romane, și reluând locurile în trăsurile noastre întoarserăm în Usküb.

În fața caimacamiei, unde în ajun soldații ridicau la nori de praf de par'că ar fi fost plătiți, eră târg, și țărani turci, bulgari și albanezi, cu fesuri roșii și albe, luaseră locul servitorilor zeului Marte, și în loc de puști și baionete mânuiau găine, rațe, ouă și alte produse de gospodărie rustică, foarte inofensive de felul lor. Fotograficul nostru, se opri aci pentru a lua câte-va clișee, și nu știu cum făcu de se pierdă prin mulțime. Corespondentul de franțuz, sau franțuzul de corespondent (ad libitum) se dete jos din trăsură ca să'l caute, și dispăru și el în mulțime. Am așteptat cât am așteptat, dar la urmă văzând că nu vine nici unul, și fiindu-mi frică să nu rămânem nemâncați, am început să strig cât mă ținea gura pe fotograf și pe corespondent. Nu mă îndeltnicisem nici zece secunde cu acest sport vocal, când mă văzui asediat de o bandă de precupeți oferindu-mi care mai de care, ouă, pește sărat, ceapă, portocale, etc. Fie-care aveă o profundă convingere că 'i-am chemat pentru ca să le cumpăr marfa, și unul din ei mai convins ca ceilalți 'mi și puse o cloșcă în brațe. Indignat de acest afront adus principiilor mele vegetariene, apucaii cloșca de un picior și transformând'o într'un proiectil ad-hoc, ochii capul ofensatorului și o proiectai cu toată forța în acea direcție. Se pare că de emoție cloșca ar fi ouat pe când descria traiectoria, dar n'am avut timp să cercetez acest fapt mai de aproape, de oare-ce vizitiul văzând gravitatea situațiunei și temându-se ca trăsura lui să nu fie transformată într'o reductă ambulată și bombardată în consecință, dete bice cailor, și o luă la vale. Câte-va sute de metri mai departe pescuii din mulțime și pe cei doi indivizi care se rătăciseră, și care provocase oare-cum în mod involuntar incidentul cu cloșca.

Masa am luat'o tot la hotel Europa, însă fără de nici o

oficialitate. Fie-care s'a așezat pe apucate și a mâncat de asemenea pe apucate, serviciul nefiind așa de bine condus ca în ziua precedentă. Trebuie să stai la pândă, și când trece un chelner cu o farfurie prin fața ta, tăbărai pe el și îi confiscai mâncarea. Cu sistemul acesta făceai și nițel sport, de oare-ce se întâmplă ca chelnerul să fie atacat din două părți, și atunci se năște o controversă asupra farfuriei cu bucate, care se termină cu ceva sos pe haine. Nu ajunsese încă nici la cafea, când Herrgot dete semnalului plecării. El, care aveă relațiuni cu biroul de mișcare din cer, puteă să prevadă cu o aproximațiune uimitoare plecările și sosirilor trenurilor. Incredințându-ne în proorocirile lui, ne-am luat repede catrafusele și într'o clipă am fost pe peronul gării, care se află numai la doi pași de hotel. Am avut dreptate ca să ne grăbim căci numai eră decât o oră până la sosirea reglementară a trenului, și întârziere n'avea, după câte ne spuse șeful gării decât o jumătate de oră. «De obicei» adăogă el pe franțuzește, și adresându-se mie, care aveam aerul mai modest și mai serios, trenurile întârzie la noi cu foarte mare punctualitate vr'o două sau trei ore, însă azi în mod excepțional, trenul are să sosească numai cu o jumătate de oră întârziere, pentru ca să puteți ajunge la Veles înainte de a se înopta.» Pe mine nu mă supără de loc această întârziere, de oare-ce nu eram grăbit, și am profitat de timp pentru a pune aparatul fotografic în funcțiune. În ziua aceasta 'mi-am surmenat aparatul fotografic, de oare-ce îi am dat de lucru neconținut. Norocul meu e că are un caracter foarte bun, și nu protestează niciodată, chiar când îl oblig să fotografieze tot soiul de mutre suspecte. Fixează pe plăci sau pelicule, cu un flegm extra-ordinar și mutre deștepte și de cele stupide, și fete frumoase și de cele urite. La început am crezut că îi lipsește simțul estetic, de nu face el o deosebire între o fată frumoasă și una urită, dar m'am convins.

mai târziu că această provine din cauza temperamentului său englez.

În fine își făcù și locomotiva apariția la intrarea gărei, și peste un sfert de oră se oprea și trenul în dreptul peronului pe care ne aflam.

După-ce ne ocuparăm locurile și ne-am asigurat că geamantanele sunt toate prezente, ne-am coborît ca să ne luăm ziua bună dela noii noștri prieteni și să mai ascultăm câte-va discursuri ținute din ambele părți. Terminând cu toate acestea, și locomotiva fiind odihnită în deajuns, se opinti la hulubele trenului, pornind iavaș, iavaș, către Veles.

Cum s'a petrecut drumul până la Veles sau Köprölü, cum îi zic turcii, n'o știu, de oare-ce eu am făcut o partidă de somn. Știu numai că în gară la Veles, mi-a sărit în brațe un geamantan mai impacient ca ceil'alți, și mai puțin bine fixat în rețea, ceace mă făcù să sar și eu în picioare.

În gară o mulțime de lume cu drapele turcești și românești venise ca să asiste la fenomenul sosirei noastre. Muzica nu putea să lipsească nici ea, și în acompaniamentul sunetelor ei metalice, am luat locuri în niște trăsuri prevăzute fie-care cu câte un vizitiu și cu trei capre care îndeplineau rolul de cai.

Orașul e cam depărtat de gară, și drumul urcând, ne-a făcut de am întrebuițat mai bine de o jumătate de oră până când să ajungem la clubul june turc unde eram așteptați. Aci, în niște camere așezate la etajul de d'asupra unei cafenele ni s'a făcut recepțiunea oficială de către comitetul mixt, și s'a cimentat prietenia româno-turcă cu ceai și cu pezmeți.

A doua zi trebuià să plecăm din vreme spre Perlepe, astfel că nu dispuneam decât de câte-va ore pentru vizitarea orașului. Inarmat cu aparatul fotografic, și însoțit de corespondentul și fotograful oficiali ai bandei, precum și de un inspector de mezeluri, aperitive, sprițuri și alte produse

industriale, am pornit în explorarea părții de sud a orașului.

Velesul sau Köprölü, e situat pe Vardar, care'l împarte în două părți aproape egale. Ambele părți ale orașului sunt așezate în amfiteatru pe malurile muntoase ale râului. Vegetațiune puțină, ca mai în toate orașele turcești, dar și împrejurimile sunt lipsite de păduri, și munții se prezintă aproape goi. Străzile nu posedă aproape de loc noțiunea liniei drepte, și în ceace privește pavajul, nu obicinuesc decât pe cel făcut din pietre necioplite. Multe din case sunt complet certate cu alinierea stradelor, și s'au așezat la marginea lor cum le-a convenit mai bine. De cele mai mai multe ori sunt cucâte două caturi, cel de sus întinzându-se adesea deasupra străzei, probabil pentru a putea privi mai bine la trecători.

Am luat'o mai întâiu dealungul calei ferate, spre a ne duce la o mânăstire ce e așezată în afară de oraș. La intrarea unui tunel în miniatură, am fost opriți de un soldat, care eră pus ca să păzească tunelul pentru ca nu cumva să fie furat de antarți. După oare-cari parlamentări, am reușit să-l convingem că n'o să punem mâna pe tunel, și astfel am izbutit să trecem prin el și să ne vedem de drum. Cum mânăstirea eră pe un deal, am fost nevoiți să facem o mică ascensiune într'un peisagiu de morminte, căci toată coasta nu eră decât un cimitir.

Biserica mânăstirii, fără stil pe din afară se prezintă destul de bine la interior. O dublă serie de colonade o împărțea în trei părți, și zidurile erau acoperite cu picturi recente.

N'am stat mult timp să admirăm biserica de oare ce țineam să mai vedem și alte părți ale orașului, însă înainte de a plecă am fost tratați de către bulgarii cari aveau paza bisericii cu ceva țigări și dulcețuri.

Ne-am coborât, în spre centrul orașului, unde se află cercul militar și clubul junilor turci. Am trecut prin o mulțime de străzi strâmte și întortochiate, îngrădite cu

ziduri de pământ armate cu stinghii de lemn. Pe la colțuri, pentru ca să nu se dărâme prea repede, zidurile erau întărite cu bolovani de piatră. Nu mi s'au părut practice aceste construcțiuni, făcute dintr'un material așa de puțin consistent, și m'am mirat foarte mult că turcii, cari au avut atâtea clădiri romane în fața lor, să nu fi căutat să imite, dacă nu cele executate din piatră, dar cel puțin pe cele din cărămidă arsă.

La club nu eră nici un suflet de român. Neam uitat noi cât-vă timp prin prejur, doar vom descoperi vr'un conațional de ai noștri, însă cercetările au rămas fără de nici un folos, astfel că am fost nevoiți să ne mulțumim cu compania noastră. Ne-având nimic mai inteligent în perspectivă, am început să ne tocmim, mai mult prin semne, cu un cizmar, care aveà expuse la vitrină niște încălțăminte indigenă, bătute în talpă cu ținte, pentru a putea rezistă la inconstanța drumurilor și străzilor locale. Unii din noi aveau chiar de gând să 'și cumpere o pereche de astfel de încălțăminte, pentru a înfrunța greutatea marșurilor ce 'și închipuiau că ne așteaptă. Cu toată expresivitatea și logica gesticulațiunilor noastre, nu am ajuns la o transacțiune satisfăcătoare, și am trebuit să renunțăm pentru moment la proiectele noastre de a ne aprovizionă cu încălțăminte indigenă.

Ne pregăteam să ne coborîm spre râu, când întălnirăm în cale patru români farșeroți, sau ciobani, pe care îi văzuserăm cu vr'o trei ore mai înainte la club. Am intrat cu ei în vorbă pentru ca să ne dăm seama de diferențele dintre limba vorbită de ei, și a noastră. La marea noastră surprindere, am constatat că putem să ne înțelegem destul de bine. Chiar dacă nu prindeam exact sensul tuturilor cuvintelor sensul frazelor însă nu ne scăpă. Dar nu numai cuvintele acestor români semănau cu ale noastre, dar și tipul lor ăducea foarte mult cu acela al țăranilor noștri.

După vre-o jumătate de oră, isprăvisem și subiectele de

conversațiune cu acești frați, și ne având ce mai face, am hotărît să trecem în partea cealaltă a orașului așezat pe malul stâng al Vardarului. N'am ajuns însă departe, de oare-ce de abea trecusem de pod, când hop ne iese un fel de cârciumă în cale. Poftim de mai înaintează când te vezi pândit la cotitura drumului de o astfel de instituție, prevăzută cu o grădină și care te amenință și te provoacă în acelaș timp cu reclame de bere de München. Infuriami de aceste provcări, și îndârjiți de o sete aprinsă, ne am strâns rândurile și ne-am năpustit în corpore asupra cârciumei. Cât ai bate din palme pătrunsesem în grădină și am și ocupat loc la o masă mai lungă. De abia ocupasem această redută că și începù să fim bombardati cu sticle de bere fabricate în arsenalele lui Pschor de la München. Noi nu ne-am lăsat să fim intimidati de această ploaie de proiectile, și cum soseà unul în mijlocul nostru 'l dam gata a la minut.

Această luptă a continuat cam la vre-o jumătate de oră, și n'am bătut în retragere decât numai după-ce am reușit să oprim focul vrăjmașului și să'l obligăm să primească în schimbul proiectilelor cu cari ne bombardase, diferite piese de monedă turcă. Tocmai atunci se înapoià spre club, unde aveà să aibă loc un banchet, și celălalt grup do excursioniști.

Masa ne fiind gata, am așteptat cu toții pe o terasă mâncând la măslina sărate și făcând spirite nesărate. Prin acest mijloc compensam excesul de sărătură, și ne odihneam și intelectul, de oare-ce nu se cere mare bătae de cap ca să faci un spirit nesărat. Pela orele nouă însă, a trebuit să încetăm cu jocurile de cuvinte și să dăm falcilor noastre o activitate în alt sens, de oare-ce masa erà servită și prevăzută cu tot necesarul pentru a satisface apetiturile noastre.

Sala clubului fiind prea strâmtă pentru a ospăta pe excursioniști, și pe invitați, masa se întindea și într'o cameră

alăturată, unde din cauza locului retras se vorbea mai puțin și se mâncă mai mult. Eu căzusem din întâmplare în această cameră obscură, și, deși vegetarian, am trebuit pentru menținerea reputației Seteriștilor, să mă îndop ca la lăsatul de sec, și chiar să mă iau la întrecere cu șeful poliției locale, care ședează alături de mine. Deși sunt înzestrat cu o modestie naturală, care mă împedecă de a mă lăuda, ori decâteori nu găsesc ocazia, pentru a pune în evidență meritele mele, trebuie însă să recunosc că în acea seară am lăsat pe jos nu numai pe șeful poliției, dar și pe ceil'alți comeseni din raionul meu. Se vede treaba că spiritele nesărate pe care le făcusem înaintea mesei au avut efectul unui aperitiv puternic. M'ași fi îmbolnăvit desigur de o grea indigestie, dacă nu veneau discursurile dela sfârșitul banchetului cu influența lor digestivă, să combată efectele supraalimentării.

Regele Ostrogoților, junele rustic, fratele meu, doctorul dela Scopia și cu mine trebuia să pretrecem noaptea sub acelaș acoperământ. Gazda noastră, înarmată cu un felinar în care se află în agonie o lumânare ofticoasă, ne arată drumul, istorisindu-ne o grămadă de lucruri, unele mai interesante ca altele, însă pe care nu le puteam pricepe fiind amețiți de bere, vin și discursuri. Aceasta nu ne împedecă de loc de a exclamă cu admirație când ni se părea că gazda a spus ceva interesant, și a ne luă aere ca și când am fi priceput tot ce a spus.

Pe mine mă muncea însă un gând, care mă împedecă de a fi tot atât de vesel ca ceil'alți. Mă gândeam la șnițelul dela Niș, și tare 'mi eră frică să nu împărțășesc în astă-noapte soarta lui. Pentru ca să nu rămân nedumerit, trăsese pe doctor de mânecă, și'l întrebai dacă în adevăr există posibilitatea unui atac subversiv în timpul nopței, din partea acestor vrăjmași cari sunt rudă de aproape cu untdelemnul de oare-ce sunt și ei tot de lemn. «Nu te teme monșer de nimic» îmi spuse el «pl...țele aci sunt

toate vegetariene, nu se ating de carne, fie ea cât de fragedă și de apetisantă». La auzul acestor cuvinte îmi reveni inima la loc, și intrai în camera ce fusese rezervată doctorului și mie, fără de nici o teamă.

Aci la Veles, am dormit pentru prima oară à la turca, adică pe saltele întinse pe jos. Sistemul acesta e foarte practic pentru țările calde unde nu prea se formează curente reci pe sub uși, de oare-ce permite să întrebuințezi o cameră pentru mai multe scopuri; ziua drept salon și noaptea drept cameră de dormit.

Obosiți de peripețiile zilei, n'am întârziat de a ne adânci în deliciale unui somn adânc acompaniat cu sentimentale sunete ale unor sforâituri continue. Trebuie să recăpătăm forțe noi, căci a doua zi drumul aveà să fie lung și obositor.

MERCURI 6/19 APRILIE 1911.

Cu toată afirmarea doctorului că insectele dela Veles sunt vegetariene, și că nu se ating de ființe umane, eu tot am primit vizita câtor-vă din acele animale nocturne, care au început, probabil pentru ca să se distreze, să încerce grosimea epidermiei de pe brațul meu stâng. Celulele epiteliale alarmate de procedurile revoluționare ale vizitatorilor, au telefonat imediat pe rețeaua sistemului nervos, avizând centrala ce are reședința în craniu, să ia măsuri în consecință. Imediat cum creerul a prins de veste de cele întâmplare, a dat ordin birourilor de observațiune, postate în orbite, să descopere ocularele și să cerceteze cu ajutorul lentilelor regiunea minată de vrăjmaș, iar pe de altă parte acționă echipa celor cinci degete ale brațului drept, căutând să curețe prin fricțiuni violente de pe epitelii, ca să nu îi zicem în mod prozaic piele, pe oaspeții neinvitați. Efectul a fost zdrobitor, insectele fiind îndepărtate

în mod radical, ne lăsând în urma lor decât semnele sondajelor efectuate.

Ne mai având încredere în soliditatea principiilor vegetariene ale insectelor de casă din Veles, am făcut apel la zacherlină să mă ferească de mosafiri neinvitați, și grație acestui praf am putut să petrec restul nopții în liniște.

Ne-am sculat la orele cinci, plecarea din Veles fiind fixată la șeșe. Buimăcit de somn uitasem unde mă aflu, și crezându-mă în București căutam soneta pe zid pentru ca să mi se pregătească sala de baie. 'Mi-a trebuit cât-va timp până-ce să mă dumiresc, și numai după-ce am căutat să sar din pat, lucru care 'mi-a fost imposibil, de oare-ce eram culcat pe jos, am putut să mă dezmeticesc complet.

Nu numai paturile, dar și lavabourile erau aci à la turca. Pe un scaun un fel de lighian acoperit cu un capac prevăzut cu găuri pentru a lăsa apa să treacă, și în mijlocul căruia se ridică un fel de minaret acoperit cu o bucată de săpun, compunea lavaboul. Ibricul de apă imită, și ca formă și ca dimensiuni, o cafetieră, și conține destulă apă ca să 'ți potolești setea sau să te speli pe dinți, necum ca să ei un duș în toată regula, precum aveam eu obiceiul.

M'am uitat cu disperare la acest asamblu menit să mă curețe de toate impuritățile îngrămădite din ziua precedentă pe fața și pe mâinele mele, și după-ce mă scărpinai bine pe cap pentru ca să-mi limpezesc ideile, 'mi apucaii curajul cu o mână, săpunul cu ceal'altă și începui să le frec până când se termină apa și săpunul, înmuindu-se complet și curajul. Din această spălare mi se pare că numai curajul a eșit curat, fața și mâinile făcându-mi impresia că nu prea sunt prezentabile. Am pus și eu mâinele în buzunar, iar fața am lăsat'o să se descurce cum o putea, și am pornit împreună cu ceil'alți spre club de unde trebuia

să aibă loc plecarea. Pe drum am cules și pe șeful bandei, și astfel măriți în număr și în autoritate am ajuns la locul de întâlnire.

Trăsurile nu veniseră încă, nici toți excursioniști, ceea ce ne-a obligat să așteptăm un ceas. În acest interval sinonimul meu și cu inspectorul, care fuseserăm onorați cu postul de șefi de echipă, am alergat după geamantane, dându-le peste cap, trântindu-le în dreapta și în stânga, rostogolindu-le pe scări, și în fine îndeplinindu-ne funcțiunile la care fusesem numiți, într'un mod cât se poate de util și de conștiincios. Pe când muștruluiam noi astfel bagajele, pentru ca să le învățăm cu ordine și cu disciplina, s'au strâns la club și ceil'alți excursioniști mai puțin grăbiți de a părăsi saltelele lor din Veles.

Geamantanele și bagajele s'au repartizat ele cum s'au repartizat, însă persoanele au fost mai greu de împărțit prin trăsurile. Două geamantane stau alături, chiar dacă sunt de rang și de caracter deosebit; două persoane umane nu stau decât dacă se pot mistui una pe alta. De aci o grămadă de confuziuni, de schimbări, combinări, permutări, deplasări, transferări, transportări, transgresări, transformări, etc. de ai fi zis că s'a schimbat guvernul. În fine cu chiu cu vai, se urcară cu toții în trăsurile, și se dete semnalul plecării.

Până afară de oraș am fost însoțiți cu alai, de gazdele noastre și de o mulțime de curioși. Înainte de a ne despărți îi am impresionat cu un instantaneu pe o placă fotografică, și așezându-ne cât se poate de confortabil în trăsurile, ne-am încredințat persoanele și soarta în mâinile vizitivilor noștri.

Deși eșisem din oraș, și drumul eră bun, echipajele noastre nu mergeau decât la pas. Ne-am încercat noi să facem pe vizitii să mărească viteza atelajului, însă acești indivizi încăpăținându-se în a nu pricepe românește ori franțuzește, am fost nevoiți să ne resemnăm la această viteză de convoi funebru. Un oare-care Seterist, susține cu convingere

că mersul acesta încet e datorit faptului că birjarii nu voesc să strice digestia cailor luându-i prea repede la drum. M'am minunat de atâta solitudine din partea birjarilor pentru stomacurile cailor lor, și m'a apucat groaza la ideia că e posibil ca unul din ei, constatând în cursul călătoriei o dispepsie acută la vr'una din gloabe, să o deshame pentru a o trimete la Karlsbad ori la Vichy, și astfel să ne lase în drum.

Alt Seterist, competente în materie de poduri și șosele, susține că mersul încet e datorit faptului că guvernul a luat măsuri ca să interzică o viteză mai mare pentruca nu cum-va să se strice șoselele imperiului.

Ori-care ar fi fost explicațiunea, pe mine mă plictisea foarte mult acest mers de melc, deaceia nemai putând răbdă, părăsii trăsura și o luai pe picior d'a lungul șoselei. Aceasta din urmă se prezenta în condițiuni foarte bune. Eră bine pietruită, încât ar fi putut merge și un automobil pe ea. Pe lături eră prevăzută cu șanțuri în toată regula, și podurile pe care trecea erau foarte luxoase. Am început să 'mi fac o idee foarte bună despre șoselele otomane, și eram cât pe aci decis, dacă trăsurile ar fi continuat să umble cu o viteză de paralytic, să fac drumul pe jos. N'am putut aplică această deciziune, deoare-ce conducătorii convoiului, fie-că telegarii terminaseră digestia, fie-că deveniseră indiferenți prescripțiilor și ordonanțelor guvernului, măriseră viteza vehiculelor, și astfel am fost ajuns de trăsura mea, în care am trebuit să mă urc.

Explicațiunea mersului încet a trăsurilor nu coincidea cu cele date de cei doi Seteriști menționați mai sus, cauza fiind de o altă natură. Convoiul a trebuit să aștepte pe soldații ce aveau misiunea de a ne însoți până la Perlepe pentru a ne păzi de tâlhari. N'a prea avut însă de ce să ne păzească deoare-ce speța tâlharilor a scăzut foarte mult, cea mai mare parte emigrând în America unde poate să opereze mai bine sub formă de societăți secrete. N'am

putut vedeà nici măcar un pui de tâlhar, deși m'am uitat cu binoclu prin toate găurile din munți. Cevà capre și câte-va oi inofesive erau singurele viețuitoare ce apăreau în câmpul binocluului, și contrà acestor animale puteam să ne apărăm și singuri fără concursul unui escadron de cavalerie.

Am mers cât-và timp pe o șosea foarte bună, după cum am spus'o mai sus, însă aceasta n'a ținut mult timp, și am fost nevoiți să o luăm pe un fel de parodie de drum. Dintr'o gaură treceà pe niște pietroaie, de pe acestea sărea trăsura într'o gârlă, ca pe urmă să bălăbănească prin niște șanțuri. Am admirat foarte mult soliditatea acestor vehicule, care de altfel aveau un aspect mizerabil. Păreau a. fi ofticoase, așa de sfrijite se înfățișau, însă cu toate acestea erau de o agilitate fenomenală, și săreau de pe o piatră pe alta ca niște capre.

În acest mod, având mai curând impresia de a călări, decât de a umblà în trăsura, am ajuns la poalele munților Babuna, pe care trebuia ca să îi urcăm pentru a sosi la Perlepe. Cum drumul erà greu și armăsarii noștrii obosiți, mulți din Seteriști au preferit să se coboare și să urce pe jos. Printre acești sportsmeni, se aflà și subsemnatul, care făcând apel la ambele seale aparate locomotoare a urcat dealul până la popas pe nerăsuflăte. Acesta din urmă a avut loc cam pela orele unu la hanul dela Abdi-Pașa, un fel de construcție în gen de mânăstire, așezată la jumătatea urcușului. Aci ne mai așteptau vr'o opt jandarmi veniți la Perlepe ca să ne ia în primire.

Masa aveà să fie luată în sala cea mare acoperită cu bolta cerească și luminată cu candelabrul solar. Se și așternuse de natură, pentru ocazie, o față de masă țesută din iarbă și brodată cu flori, alături de un pârâiași cu apă cristalină. Fiind în Turcia, aveam să stăm turcește, scaune lipsind cu desăvârșire. Serviciul erà foarte bine organizat

ad libitum, fiecare căutând să se servească pe sine însuși în mod cât mai satisfăcător.

Șeful bandei își făcù apariția printre Seteriști fiamânzi care se adunaseră în sala de mâncare descrisă mai sus, cu două lăzi la subțioară și cu alta mai voluminoasă pe spinarea unui ture ce'l însoțeà. Apariția acestui arhangel cu proviziuni, vestitor, al unei mese abundente umplù inima tuturilor cu veselie, și gurile lor cu apă. Ba la unul din excursioniști îi a venit atâta apă la gură încât îi țîșni pe nas ca la o fântână arteziană. Acest acces hidraulic nu îi s'a putut îndepărta, decât în urma unor injecțiuni abundente pe trachea arteră de bordeaux și viță de Rhin.

După-ce toată lumea se instalase confortabil pe jos înghițând în sec pentru ca să'si curețe gâtlejul, șeful bandei cu șefii de echipă au spart lăzile fără de nici un proces verbal și au început să le golească conținutul. În acest timp un seterist mai mucălit oferea asistenței drept aperitive niște sandviciuri de carton. La mulți această surpriză le tăie apetitul pentru un oarecare timp, astfel că maestrul de ceremonii cu ajutoarele lui au putut pregăti în liniște masa. Felul de rezistență erà format din sărături, deoarece mai toate conservele erau din cele ce sunt întrebuințate în magazinele din București pentru aperitive.

Masa n'a ținut mult timp, plecarea trebuind să se facă din vreme, pentru ca să putem ajunge la timp la Perlepe. Lăzile așurate cu o bună parte de clorura lor de sodiu, fură încărcate din nou în trăsurile respective. Comesenii părăsiră la rândul lor sala de mâncare pentru a'si relua locurile prin vehiculele ce așteptau pe drum, și după-ce jandarmii și cavaleria formară avant garda și ariere garda convoiului, acesta se puse în mișcare foarte pianissimo, drumul urcând o coastă destul de repede.

Șoseaua șerpuià neconținut pentru a se feri de o pantă prea repede, ceea ce făcea că drumul se lungea foarte mult. Unii di Seteriști, pentru a scurtà drumul și pentru a 'și

face digestia, o luară pe jos de-a curmezișul, urcând de-a dreptul spre culme. Somitățile bandei n'au părăsit trăsurile pentru ca să nu'și compromită demnitatea și să nu'și obosească pedestalurile lor mobile. Ba prea sfinția sa Herrgot se apucase să facă minuni. Izbutise să adoarmă în trăsură, fără să țină seama de gropile și de hopurile prin care trecea aceasta din urmă. În trăsura noastră inspectorul și cu mine aducându-ne aminte că am studiat în capitala țării lui Herr Krenwürst, am început să cântăm cântece studentești de răsunau munții. Harabagiul nostru, un albanez arțăgos, se dase jos de pe capră, pentru ca să nu 'și obosească imitațiunile de cai ce erau înhămate la trăsura lui, și ar fi dorit să facem și noi la fel. Noi însă, preocupați să cântăm cât ne ținea gura, nu băgam în seamă mimica lui expresivă, cea ce 'l exasperă foarte mult. Negăsind alt mijloc de a ne atrage atențiunea, oprî trăsura și începû să ne țină un discurs pe turcește pentru ca să ne convingă despre oportunitatea de a face ascensiunea pe jos. Dar și noi eram încăpăținați, și când crezurăm că 'și-a terminat discursul, drept aplauze 'l servirăm cu un *ioc* cântat în cor. Mai urmă vre'o câte-va minute tratative în limbajul surdo-muților, dar văzând că suntem impenetrabili argumentațiunei sale, se resemnă să 'și pue iară harabaua în mișcare cu tot conținutul ei.

Incetul cu incetul, unii mai cu o glumă, alți mai cu un cântec sau cu un pic de somn, ajunserăm pe culmea care desparte platoul pe care sunt situate orașele Perlepe și Monastir de valea Vardarului. Ne aflam la o altitudine de peste 1100 metri; și harabagii afirmău că în mai puțin de trei ore suntem ajunși la Perlepe.

Pe culme s'a mai întâmplat un mic incident, pe care, ca istoric conștient mă simt dator să'l menționez. Unul din liceenii bandei, care e înrudit de aproape cu mine, și al cărui nume nu vreau să'l pomenesc de, oare-ce țin să rămâe secret, împreună cu un farmacist, se urcase pe un

vârf de munte. Eu care mă aflam în ultima trăsură, băgasem de seamă lipsa lor, și pentru ca să nu rămână pe munte, de unde n'ar fi putut veni la Perlepe, decât cu mijlocul de locomoție Perpedes, făcui semn harabagiului să oprească. Acestuia îi venise însă apa la moară și ca să se răsbune de faptul că n'am vrut să mă cobor din trăsură când urcam dealu, răspunse cu un ioc foarte energic. Incepui eu să înșir toate vorbele turcești pe care le învățasem, amestecându-le cu multe vorbe românești de origină turcească, san care mi se păreau ca atare, însă fără de nici un folos. Din ioc nu puteam să 'l scot. Văzând că nu pot să 'l înduplec să oprească, eră cât pe aci să mă folosesc de faptul că eră cu spatele la mine pentru ca să îi fac vânt de pe capră și să 'l debarquez în mod delict într'unul din șanțuri. Din fericire pentru pacea lumii, căci cine știe ce conflagrație europeană putea produce acest conflict pe pământul Macedoniei, ofițerul de cavalerie care observase și el lipsa celor doi excursioniști, se adresă harabagiului cu atâta eloquență încât la al patrulea sau al cincilea cuvânt trăsura se opri încremenită pe loc. Mare lucru e să fi elocvent, mai ales când ești reprezentant al autorității!

Coborâșul merse foarte repede, și nu ajunserăm bine în vale când furăm întâmpinați de un fiu al orașului Perlepe sub forma unui fotograf bulgar. Venise pe bicicletă ca să ne iasă înainte și de bucurie opri tot convoiul în loc pentru ca să ne smucească mâinile. Ceva mai la vale 'și făcură apariția alți perlepeni, aceștia aromâni, călări pe cai sau pe biciclete, pentru care oprirăm din nou pentru o pupătură generală. De aci mai departe drumul eră presărat de indivizi de tot soiul care veniseră să vadă fenomenalii vizitatori, ce aveau să petreacă o noapte în Perlepe. O sumedenie de copii de câte o schioapă, alergau cu limba scoasă pentru ca să nu rămâne în urma trăsurilor. Unii

din ei, după cât am putut judecă, au trebuit să alerge vr'o doi kilometri și mai bine.

Înainte de a intra în mahalalele orașului, am trecut pe dinaintea școlilor înșirate pe marginea șoselei, și care ne primea cu aplauze ca pe o procesiune de circ. Noi scoseserăm din geamantane mutrele cele mai serioase pe care le luasem cu noi, și salutăm cu gravitate și solemnitate ori de câte ori zăream câte un pâlc de fesuri mai roșii ce 'și rupeau palmele bătându-le una contra celeil'alte.

Am intrat prin mahalaua turcească, pe niște străzi foarte strâmte îngrădite de ziduri fără ferestre pentru ca nu cum-va vr'un ochiu nelegiuit să poată zări ceva din interiorul caselor. Intr'una din aceste străzi, harabaua care aveà onoarea de a purtà pe inspectorul și pe Chimuța-pașa, copleșită de atâta onoare și mai ales de greutate, suferind și d'o artritră acută la buceaua unei roți, când a voit să sară peste un șanț a alunecat și 'și a rupt osia din dos rămânând numai în trei roate. Harabagiul nostru, fiind o natură egoistă, nu se sinchisi de loc de accidentul întâmplat trăsorei lui Chimuța-pași, și trecu în mod flegmatic înainte, lăsând trăsura și conținutul ei să se descurce cum o putea.

Am trebuit să trecem prin o mulțime de străzi, pentru a permite perlepenilor să ne admire de mai multe ori, înainte de a ne opri în fața casei D-lui Kapsali, unde trebuia să ne strângem cu toții și unde avea să ni se comunice la ce gazde eram meniți să petrecem noaptea.

Escursionistii se îngrămădeau cu toți în sala cea mare, pe când geamantanele mai practice se așezaseră în curte unde puteau respira un aer mai curat. Imprejurul unei mese, și sub lumina unei lampe care fumegă, fiecare din excursioniști interpela pe ori și cine voia să îi asculte unde este el găzduit. Lucrurile se complicau și prin faptul că repartiția se făcuse după una din primele liste, în care erau trecute o grămadă de persoane, care însă n'au putut lua parte la

escursie. După mai multe remanieri și modificări, se isbuti să se repartizeze pe fie-care pe la gazdele ce se oferiseră în mod benevol, și înainte de a ne despărți pentru a ne face puțin toaleta, ni se comunică să ne întâlnim cu toții pe la orele 8 $\frac{1}{2}$ în casele d-lui inspector al școlilor de unde aveam să ne ducem în corpore la banchetul ce ne eră oferit de autorități.

După ce am fost pe la casele noastre unde am stropit puțin praful cu care ne acoperisem pe drum, ne-am întors din nou la locul de unde plecasem.

La orele 8 $\frac{1}{2}$ nu se strânseseră încă cu toții, mulți dintre ei mai cu deosebire sexul cel slab, căutând să dea o deosebită îngrijire toaletei. Din fericire foamea lucră ca un stimulent puternic și și dete energie suficientă sexului frumos, ca să-și aranjeze frumusețea într'un timp relativ scurt. Pe la orele nouă ne aflam cu toții în sala banchetului căutând să descifrăm numele noastre ce erau scrise pe niște cărți de vizită ce se rezemau melancolic de niște pahare goale. Fuseserăm astfel repartizați în cât eram mai fiecare încadrați între doi turci, lucru care probabil n'ar fi fost neplăcut dacă am fi putut vorbi turcește.

Una din domnișoarele noastre, cea mai tânără, fiind separată de mine de un individ, care nu-și ocupase încă locul, însă care după toate probabilitățile, judecând după numele ce eră scris pe cartea de vizită, trebuia să fie turc, mă rugă să schimb locul meu cu acela al vecinului, pretextând că ea nu cunoaște încă destul de bine turcește pentru a sta lângă un turc sadea. Cum mă aflam și eu în aceeaș situație, fără să am măcar avantajul de a aveă ca vecin o cadână, am schimbat cu plăcere locul. Mă găseam însă într'o situațiune dificilă ca becher, aflându-mă lângă o domnișoară, trebuia să fac curte, și eu nu mai practicasem acest sport de mult timp, de când îmi lăsasem să mi crească barba. Noroc că eră fotograful în fața mea, și cu ajutorul lui am putut să salvez situația. Nu e vorbă

că dacă aş fi avut şi pe maestru de geografie alături, lucrurile ar fi mers şi mai bine, căci am băgat de seamă, că deşi nu e fiu sau nepot de popă, totuşi se pricepe să tragă clopotele de minune.

Cu glume amestecate, mai cu plăcinte, mai cu pilaf, am ajuns la discursuri. Felul acesta ajunsese absolut indispensabil, şi nu se sculă nimenea dela masă până când nu erà servit cu o porţiune respectabilă de discursuri. Pentru noi aceştia mai mărunţii, care aveam misiunea de a aplauda cu stoicism toate discursurile şi bune şi rele, şi româneşti şi turceşti, momentele acestea formau o adevărată recreaţie fizică. Prin antrenament ajunsese să bătăm din palme cu o deosebită măiestrie, şi adesea, când corul claquerilor încetă, se mai găsea câte unul din noi care să facă un solo cu multă virtuozitate.

După discursuri am fost serviţi cu câte o cafea sadea, adică fără zahăr, ceea ce provocă din partea noastră nişte strâmbături care erau cât pe aci să înbolnăvească de epilepsie vr'o doi juni turci ce steteau în apropierea noastră şi care se uitau intens la noi. Un ofiţer văzând efectul inestetic produs de cafeaua sadea asupra feţelor noastre, şi temându-se să nu rămânem pociţi pentru restul vieţii noastre apucă un chelner de gât, şi nu îi dete drumu, până când nu ne aduse cafea tatlă, sau cu zahăr. Revenindu-ne astfel inima la loc, şi surâsul pe buze, ne-am sculat veseli de la masă şi după o mică înghesuială pentru ca să ne luăm pălăriile, am început să ne dăm bună seara mai mult cu coatele, fiind prea vâraţi unu într'altul.

Fiind precedaţi de câte-va felinare, care ameninţau la fie-care pas de a se pune în grevă, dacă nu li se reduce orele de serviciu şi nu li se măreşte cantitatea de petrol, am luat'o pe străzile sinuase şi pavate cu tot soiul de surprize, ale acelu oraş. Cu ajutorul gazdelor, care nu luaseră parte la acest banchet, şi care, prin urmare n'aveau motivul de a'şi pierde echilibrul, şi cu ajutorul forţelor

pe care nu le întrebuițasem complet la aplause, am ajuns pe la quartierile noastre, unde în câte-va clipe ne-am prăbușit în paturi, ce erau reduse la înălțimea unei saltele, și am trecut cu toată viteza în împărăția somnului.

JOI 7/20 APRILIE 1911.

Soarele nu ajunsese încă la o distanță de șase ore de meridian, când mă deșteptai și sării din pat. Fără să-mi dau bine seama la început ce se întâmplă mă pomenii evoluând în pozițiunea orizontală pe scânduri și încercând fără să vreau gradul lor de duritate cu nasul meu. Uitasem că mă culcasem pe jos, și când am dat să săr din pat, din cauza efortului, am făcut diferite figuri acrobatice fără să vreau. Cu ajutorul unei mese, pe care am apucat'o de picior, am putut să mă opresc, și astfel să-mi recapăt echilibrul normal.

După-ce 'mi dădui iluzia că m'am spălat în ligheanul indigen, și după reglementara ingestione de dulceață și cafea, m'am transportat pe cale naturală, adică numai cu ajutorul organelor locomotoare, ce 'mi aparțin în propriu, la casa d-lui Kapsali unde erà locul de întâlnire e excursioniștilor. Aci nu am găsit decât pe cei ce sufereau de insomnii, ceil'alți mai consumând încă la acea oră matinală o porție de somn suplimentară. Găsindu-se însă vr'o doi trei dintre noi cu barba căruntă, astfel că putea să iea cu demnitate direcția noastră, ne formaram într'o mică bandă și pornirăm să vizităm monumentele orașului.

Prima vizită a fost la școala românească unde ne-am făcut datoria de-a încuraja eforturile culturale ale consanguinilor noștrii din sudul Dunărei. Pe vreme ce partea noastră oficială prezidă la diferitele producțiuni ale elevilor, subsemnatul înarmat cu aparatul fotografic, și înconjurat de un impozant stat major de derbedei și gură caști, îmi

indeplineam cu consciozitate funcțiunea de fotograf amator, luând la instantanee multiple. Printre alte peisagii, am fixat pe pelicule și un membru dela casație, făcând o *prepagandă* îndrăcită unei zîne tomnatice.

După școala românească, veni rândul să vizităm școala și biserica bulgărească. Școala se prezentă destul de bine, biserica însă, aveà aspectul unei pînă de vin, construită jumătate în subsol și cu ferestre foarte strimte.

Fotograful bulgar, care în ajun fusese cel d'întăiu a ne întâmpina în drumul nostru spre Perlepe, ne forță cât-va timp să luăm câte un aer inteligent și să ne împodobim mutrele cu câte un surâs simpatic în fața aparatului său. Obosiți de acest efort, a trebuit să ne oprim un moment în biserică pentru a reveni la starea normală și a ne reface forțele în vederea numeroaselor vizite ce mai aveam în perspectivă.

De aci ne îndreptarăm spre cartierul turcesc pentru a ne delecta și frumusețele ce ofereau această parte a orașului. Pe drum către acest cartier ne-am întâlnit cu o parte din ceilalți excursioniști care consumaseră atâta somn, încât li se aplecase, și care căutau printr'o plimbare mai lungă să se refacă la starea normală. Printre aceștia erà și Herrgat, care cu toată autoritatea lui, n'a putut să se emancipeze de Morfeu căruia îi plătește de mai multe ori pe zi un tribut destul de sforăitor.

Astfel măriți, am pornit'o cu toții spre cartierul turcesc care se distinge de cele creștinești printr'o mai mare varietate de străzi nepavate și ornate cu o mai mare profuziune de tot soiul de gunoaie.

Pilotați de amiralul, care se afla în capul escadrei noastre mobile, am reușit să acostăm în curtea geamiei, fără ca să ne înnomolim nicăeri. Aci am admirat cu o răbdare exemplară toate cărămirile ce se uitau de altfel cu indiferență la noi.

Dela biserică am mers de am vizitat școala turcească

unde am fost primiți la intrare de o rubrică de papuci ce făceau gardă la uşe. Eră și eu cât pe'aci să'mi las ghețele la uşe, pentru ca să țină o cuvântare papucilor turcești, și să intru în local făcând cura lui kneip, dar văzând că nimenea dintr'ai noștri nu se despărteau de credincioasele lor încălțăminte, mă resemnai și eu să renunț de a intră în școală a la turca, ci într'un mod foarte comun a la franca. Papucii turcilor rămăseseră așa dar să se distreze singuri, fără să fie onorați cu compania unor încălțăminte exotice.

Elevii ne-au primit cu cântări, care probabil că trebuia să fie foarte frumoase pentru cei care sînt accesibili melodiilor orientale. Ne având altce-va de făcut, am căscat gura la niște hărți ce ornau zidurile, căznindu-mă să descifrez ieroglifile ce erau scrise pe ele.

Se hotărâse ca la orele 10 $\frac{1}{2}$ să fim la Kapsali de unde trebuia să pornim cu harabalele spre mănăstirea Varoș. În consecință, mă despărții împreună cu alți Seteriști de grupul oficial, și sub conducerea unui indigen expert în găsirea unei eșiri din labirintul turcesc, ne îndretarăm spre casa inspectorului. Înainte de a ajunge aci, am trecut prin bazar unde aveam de gând să mă aprovizionez cu ceva fructe pentru ca să mai dau un perdaf principiilor mele vegetariene, care începuseră să se cam ruginească în această excursie. Pe când mă tocmeam cu un negustor de portocale uscate și de alte trufandale de anul trecut, mă trezii de o dată ca din senin cu prea sfinția sa judecătorul lângă mine. Se rătăcise prin bazar și nu îi mai găsea eșirea. La mirarea mea el îmi răspunse că s'a rătăcit din cauză că planul bazarului de la Perlepe nu se portivește cu acela al bazarului din paradis, care e mult mai sistematic și mai bine ordonat. Ast-fel în paradis ar există niște îngeri gardiști, care vorbesc limbi inteligibile, și care îndrumează pe cei rătăciți, și la nevoie îi duc la secție unde sunt supuși la interogatoriul de către Sfântul Petre.

După-ce m'am aprovizionat cu de ale mâncărei, și fiind numai cu un sfert de ceas în întârziere asupra orei fixate pentru întâlnire, m'am mai plimbat în compania dumnezeului nostru nemțesc prin bazar. La orele unsprezece, îmi făcui apariția în fața casei d-lui Kapsali, unde trebuia să ne întâlnim cu toții la orele zece și jumătate. Ceil'alți, erau mai conștienți decât mine în întârzierea lor, de oarece nu veniseră încă nici unul. Noroc pentru mine că am dat de fotograficul bulgar, care fusese vr'o cincî ani prin America, și vorbea binișor englezește. În idiomul lui Shakespeare și a lui Byron, am început să discutăm politică înaltă, și să supunem Macedonia și Turcia la un tratament special. Bulgarul meu nu era mulțumit cu noul regim june turc care, după el, nu erà destul de bulgarofil. Văzându-mă puțin cam sceptic asupra teoriilor lui, a început să 'mi demonstreze cu multă energie că tot ce vedem și avem să mai vedem în Macedonia, e de origină bulgară. Temându-mă să nu mă scoată și pe mine de origine bulgar, și ca în focul discuțiunei să nu-mi aplice câteva argumente cu tripiedul aparatului său fotografic, pe care până aci îl întrebuințase numai pentru a-și sublinia afirmațiunile sale, mă făcui că am săi comunic ceva important amicului Lebeije, și spălai putina lăsând fotograficul să discute cu el însuși.

Amicul Lebeije stetea pe marginea gârlei ce curgea pe d'inaintea ușei inspectorului, și se distră în mod gratuit uitându-se cum curge apa pe nisip. Ne având nimic mai interesant de făcut mă apukai și eu de acest sport, pe care l'întrepeam însă din timp în timp cu un căscat prelungit care dovedea cât de bine mă distram.

Încetul cu încetul veniseră pe rând și ceil'alți Seteriști, lăudându-se fie-care că n'a întârziat decât cu aproximativ o oră. Comitetul nostru diriginte, împreună cu șeful bandei nu 'și făcuse încă apariția. Prin cercurile bine informate, se zvonea că ar fi făcând o vizită la autorități, unde, sub

influența dulceturilor și a cafelelor turcești, au pierdut noțiunea timpului, astfel că o să mai avem o grămadă de așteptat. Ne-am pus și noi răbdarea la contribuție și am așteptat cu resemnare până la orele douăsprezece, când își făcură apariția mai marii noastre, înconjurați de autoritățile locale. Am mai întrebuințat vr'o jumătate de oră cu luarea de rămas bun și cu imbarcarea în trăsură, înainte de a porni la pas spre mănăstirea Varoș.

Până la acest locaș sfânt, drumul e destul de monoton, însă perspectiva mănăstirii, care dela distanță, îți face impresia de a fi incrustată în stâncă, compensează plictiseala drumului. Trăsurile au oprit în satul dela poalele muntelui, iară noi, am urcat spre mănăstire, unde trebuia să ne împărțășim cu de ale mâncării și băuturii. Această taină, ce avea să se întâmple, ne dădea forțe de ascensiune, și am urcat astfel, coasta până la mănăstire, pe nesimțite.

Aci, am vizitat biserica, și am pozat în fața obiectivului fotografului bulgar, care nu ne slăbise încă. După îndeplinirea acestor formalități obișnuite, ne pregăteam să invadăm sufrageria, când inspectorul care era însărcinat cu funcțiunea de popotar, ne spuse că proviziunile nu sunt încă sosite, și că putem, până la venirea lor, să ne dregem foamea, cu o ascensiune până în vârful muntelui, unde se află ruinele cetății lui Marcu. Ideia acestei ascensiuni aperitive, fu admisă de o bună parte din Seteriști, și nici una nici două, prin o ușă din dosul mănăstirii, un grup de vr'o zece persoane o luă către vârful stâncos al muntelui. Poteci nu erau, și coasta era foarte râpoasă, astfel că la fie-cu moment riscam să scăpărăm scânteii cu nasul de o stâncă sau să ne încercăm rezistența pielii feței de măracini.

Pe când Lemauve și cu geograful, flințe de natură mai sentimentală și de fire cavalierească, dedeau ajutor celor două sau trei exemplare ale sexului frumos, care ne acompaniaseră în această ascensiune, noi ceil'alți, mai mitocani

și mai iuți de picior, începurăm să ne întrecem spre atingerea vârfului.

De pe punctul culminant al muntelui, aveam o vedere, atât asupra orașului Perlepe, cât și asupra platoului ce se întinde până la Monastir. Cum n'aveam însă timp să admirăm frumusețea perspectivei, de oare-ce ne temeam să nu ni se lege lingurele de gât, de abea ajunși sus, am și început să ne coborâm. Aceasta din urmă, s'a făcut fără nici un accident, dacă nu luăm în considerație micile sgârieturi de pe mâini și așezările involuntare pe câte o piatră mai colțoasă, când ghetele găseau cu cale să patineze fără aviz prealabil.

Când ne făcurăm apartia în sala de mâncare, masa eră către sfârșit, și comesenii se delectau cu câte un borcan de iaurt călugăresc. Imi fu foarte greu să calmez indignarea ce cuprinse stomacul meu, la aflarea ultimelor știri transmise de agenția vizuală și eră cât p'aci să-l apuce leșinul de foame. Noroc că mai rămăsese vin, care rechemă la viață aparatul-mi digestiv, făcându-l apt să mistuiască ceva migdale și smochine ce am descoperit întâmplător prin buzunare.

Șeful bandei și cu ceilalți Seteriști care se săturaseră bine și care mâncaseră și pentru cei ce se îndeletnicise cu ascensiunea dealului, erau foarte grăbiți să plece cât mai iute, pentru ca să nu ajungem la banchetul care ne așteptă la Crușova prea târziu. În fața acestei rațiuni de stat, a trebuit să ne închinăm, și mărgininându-ne a ne înșelă stomacurile cu momeli, ne-am coborât cu toții spre locul unde ne așteptau trăsurile.

Între Perlepe și muntele pe care e situat Crușova, drumul e de natură iluzionară, trăsurile putând merge ad libitum pe câmpia presărată cu bălți, ce se întinde între aceste două localități. Într'un cuvânt, drumul acesta e mai mult ideal decât material.

Am trecut prin o grămadă de sate mobilate cu bulgari

care alergau grămadă ca să ne vadă trecând. Așa de mare procesiune n'aveau ei ocazie de a vedea nici măcar la bălcu.

Pentru a varia monotonia drumului, împreună cu Leclair cari în mod excepțional suferea în acea zi de insomnie, am început să cântăm o grămadă de chansonete învățate pe bulevardele Parisului pe când eram studenți. Intinerisem cu mai bine de cinci ani, și cântam *Vive les étudiants ma mère*, ca și când m-ași fi aflat într'un monom pe *Rue des Ecoles*. În modul acesta am ajuns, fără să băgăm de seamă într'un sat, al cărui nume îmi scapă, la poalele muntelui, în vârful căruiă eră așezat Crușova. Aci am făcut un popas pentru a da apă cailor, a permite populațiunei indigene de a ne admira în liniște și de a da ocaziune aparatelor noastre fotografice de a-și dezamorți obiectivele și de a clipi din obturatoare. Se făcură și ceva vizite de etichetă dela o trăsură la alta pentru ca să nu pierdem *l'usage du monde*, și după un laps de timp, de vr'o jumătate de oră am pornit'o din nou la drum.

Înainte de a începe urcușul, am fost întâmpinați de o mulțime de români Crușoveni călări pe un fel de animal ce-mi făcù impresia la început de a fi o corcitură de cal cu cămilă. Numai după-ce am examinat aceste creaturi quardrupede mai de aproape cu ajutorul binoclului, mi-am dat seama că am fost victima unei iluziuni, de oare-ce cocoșa pe care aceste animale o purtau în spate, nu eră naturală făurită de mâna lui Dumnezeu, ci eră de proveniență artificială, fiind un fabricat uman. După o cercetare amănunțită și după o controversă destul de aprinsă cu Leterne, m'am convins că acele protuberanțe, ce ornau caii pe partea lor dorsală, nu erau alt-cevâ decât niște șele destinate, prin înălțimea lor, a permite călărețului, să vadă drumul cât mai departe. În ori și ce caz, trebuie să dispui de un temperament de acrobat și să fii bine exercitat în

menținerea echilibrului, pentru a te putea menține cu siguranță pe acest turn mobil.

Urcarea avea să fie lungă, Crușova fiind la patru sute de metri d'asupra platoului ce tăiasem d'a curmezișul. Pentru a nu obosi prea mult caii și pentru a permite picioarelor noastre să amortizeze o parte din capitalul de grăsime acumulată pe la banchetele precedente, cea mai mare parte din Seteriști s'au decis să facă ascensiunea pe jos.

Drumul căruțabil făcea o grămadă de cotituri, astfel că puteam eși înaintea trăsurilor tăind d'a dreptul. Aveam de urcat vr'o cinci sute de metri și mai bine, și cum potecile erau presărate cu bolovani care nu contribuia într'un nimic a ne ușura urcarea, am pus mai bine de două ceasuri ca să ajungem sus. Pe povârnișul râpei pe care urcam erau plantate niște vii. Panta era așl de repede încât vierii, ori lucrătorii ce erau însărcinați cu îngroparea ori îngrijirea ei, trebuiau să se lege ca și tinichigii sau coșarii ce se plimbă pe acoperișurile caselor din București.

Se înnoptase cu de a binele, când am ajuns cu toată clica în vestibulul orașului. În adevăr, orașul fiind în pantă foarte repede, pe străzile lui strâmte nu putea să se urce nici un vehicul, astfel că trăsurile sau căruțele se opreau într'un fel de piață la intrarea orașului, de unde pasagerii care voiau să pătrundă în interiorul lui, trebuiau să se mulțumească cu mijlocul preistoric de locomoție întrebuințat de strămoșii noștri din era cauterară.

În acest vestibul ne așteaptă toată oficialitatea română-turcă din localitate. Fiind noapte fără felinare, ne-am strâns mâinile pe întuneric, și după-ce ne-am comunicat în acest mod simpatia reciprocă, am pornit'o în corpore la deal spre interiorul orașului.

Am umblat astfel ca la un sfert de oră, încredințându-ne cunoștințele topografice ale conducătorilor noștri, și după o serie de ascensiuni pe întuneric, pe niște străzi rachitice,

am ajuns la școala românească unde ne așteptă un banchet.

Școala se află într'o clădire mare, cu două caturi, și cu săli spațioase. În sala din mijloc, din catul de sus care servea și de clasă și de sală de spectacol, era întinsă masa banchetului, în formă de potcoavă. Vederea ei ne umplu inimile de bucurie și gurile cu apă, și fără să mai pierdem timpul cu invitări și ploconeli am apucat fie-care primul loc venit, cu excepție de persoanele noastre simandicoase, care au fost așezate la centru lângă oficialitatea locală. Geograful nostru, din partea septentrională a Țării Românești care suferea de o inflamație violentă a călcânelor, provocată de o oare-care persoană, nu isbutea să-și găsească portul convenabil unde să acosteze. După mai multe învârtiri și suciri, găsind că scaunele pe ce se așezase nu îi conveneau în de-ajuns, reuși în fine bietul om să-și arunce ancora inimii sale în fața tacâmului mult dorit.

Deși ne aflam în ajunul Vinerei mari, am mâncat cu dulce, sau mai bine zis cu sărat, socotind după măslinile ce formau avant-garda banchetului. Urcarea coastei și sguduirile din trăsură, ne dase o poftă de mâncare fenomenală. Expediam mâncările cu atâta repezeală încât mă mir și acum cum mai găseam mijlocul să răspirăm.

Pe la plăcintă am început s'o lăsăm mai domol și să reluăm conversațiunile întrerupte de apetiturile noastre. Un vin indigen de culoarea unui soare-apune dete încetul cu încetul glas întregii companii. Dar din păcate el puse în mișcare inspirația și verva naturilor oratarice și de odată, ca ploaia de senin, am fost inundați de o rupe-re de nori oratorică. Curgea la discursuri din toate părțile. Eră o adevărată întrecere. Unii porneau mai încet, dar de o dată, ca și când ar fi vrut să urce o coastă repede, puneau mașina fâlcilor în viteza a patra, și lăsând să se ambaleze limba motorului, debitau discursul pe nerăsuflăte cu o viteză uimitoare. Am fi zis auzindu-i că au

măselele prevăzute cu antiderapanți. În zadar căutam noi ceata derbedeilor din coada mesei, să mai înfrânăm, sub conducerea lui Chimuță-pașa, care în acea seară îndeplinea cu mult talent rolul de șef de clacă, vârtejul oratoric, aplauzele noastre rămâneau fără efect, ba de multe ori stimulau oratorul, care după o serie de aplauze, o porneă cu o viteză și mai mare.

Dar totul pe lumea aceasta trebuie să aibă un sfârșit, chiar discursurile,, și pe la orele unu-spre-zece, după-ce ne îmbuibasem bine cu mâncări, băutură și discursuri, ne-am ridicat de-la masă. Simțiam cu toții nevoia de a încredința lui Morfeu persoanele noastre pentru a le supune la o reparațiune complectă și a ne pune astfel în stare de a putea suportă cu ușurință greutatea zilei următoare. Un moment am avut impresia că jucăm de a baba oarbă alergând fie-care după gazdele noastre, însă aceasta n'a ținut mult timp, și la sfârșit înarmați cu câte o gazdă și un felinar, ne-am făcut cu toții pe drumul locuințelor respective.

Am avut norocul să fiu foarte bine găzduit într'o cameră spațioasă. Aflându-ne la o altitudine de peste o mie de metri, nu mă mai temeam de vizite nocturne, astfel că m'am culcat în toată liniștea. Trebuie să reușesc însă că m'am cam sgârșit nițel în timpul nopții din cauza temperaturii care eră foarte coborâtă.

VINERI 8/21 APRILIE 1911.

Curios lucru mai e și cu temperatura, n'am pomenit încă spirit mai mare de contradicție de cât la ea. Cu cât te urci mai sus, cu atât ea se coboară, și se spune că în mine unde trebuie să te cobori mult, ea se urcă în mod perzistent. Din cauza faptului că temperatura se coborise foarte mult către ziuă, fără nici un avis prealabil, mă pomeni

dărdăind și clănțănind dinții ca o toacă de biserică lovită de un acces de ataxie ambulatorie. Pentru ca să potolesc vibrațiunile fălcilor, a trebuit să 'mi vâr un prosop în gură, și să 'mi readuc trupul la o temperatură normală făcând gimnastică cu geamantanul pe care 'l trensformasem pentru ocazie într'o halteră. Nu dădai drumul geamantanului decât după ce l'am amețit bine și pe el și pe mine și după ce s'a deșteptat și fratele meu de zgomotul produs de figurile mele atletice.

După ce m'am încălzit bine m'am îmbrăcat repede, fără să mă mai joc d'a spălatul, deși săpunul se uită la mine din vârful turnului ce se înălță în mijlocul lighianului turcesc. Căpătasem destulă experiență pentru ca să știu că în aceste lighiane stranii e aproape imposibil de a te spăla europenește. Trecui prin urmare, cu mândrie pe lângă el, eșind afară din odaie, fără să mă sinchisesc câtuși de puțin de ofensa ce îi aduceam.

Gazda noastră Peaha împreună cu directorul liceului din Monastir, care se adăpostise în timpul nopții sub același acoperământ ca și mine, erau sculați, și ne așteptau în salon la o măsuță unde trebuia să sacrificăm în comun diferite alimente, foamei virgine. Am îndeplinit acest sacrificiu cu plăcere, mai ales că frigul din timpul nopții mă forțase să ard tot combustibilul ce înmagazinaseam la banchetul din ajun.

Directorul nostru, ne puse în vedere că trebuie să facem o grămadă de vizite pe la românii din localitate. Crezând că o vizită e un lucru simplu, n'am dat multă importanță acestei recomandațiuni. Am băgat însă de seamă mai târziu că o vizită la Crușova nu e un lucru simplu, și că mai multe vizite sunt în stare să dea gata într'un timp foarte scurt, chiar un om din cei mai robuști. Trebuie mai întâiu să faci ascensiunea unei scări în general strâmtă și repede, de oare-ce salonul de primire se află la catul de sus. Aci după ce ai schimbat câteva cuvinte de bună-venire golești

mai întâiu un păhărel de cognac și după aceia ataci un morman de bomboane ce ți se prezintă pe o tavă sau îți îndulcești persoana cu ceva lingurițe de dulceață. Când ai de făcut o vizită sau două, mai merge, dar când trebuie să faci douăzeci de ascensiuni, să bei douăzeci de păhărele de cognac, să consumi o jumătate de kilogram de bomboane sau de dulceață, lucrul devine foarte greu, și reclamă o energie și un stomac de oțel. Cu energia o mai scoateam noi la căpătâi, dar cu stomacul ni se încurcă ițele, de oarece acesta obosit de munca la care-l supuneam la banchete, nu mai eră în stare să suporte efortul suplimentar al vizitelor.

Am început pe la orele opt dimineața să facem vr'o două vizite, și ne pregăteam s'o începem și pe a treia, când ne întâlnim pe drum cu un grup de Seteriști cari se duceau să admire împrejurimile orașului. Fără multă discuție, am amânat seria vizitelor, pentru a mă alipi și eu la acest grup, care mărit cu valoroasa mea persoană, o porni spre partea răsăriteană a orașului.

Drumul nostru trece prin piață, unde, spălați de o ploaie subțire, așteptau o grămadă de miei pe consumatorul ce aveă să îi sacrifice pentru celebrarea sfintei zile de Paște-Miei și ouă roșii, formau articolul cel mai căutat în piață în acea zi.

Din piață o luarăm pe o grămadă de străzi ce se suceau de par-că le apucase durerile de burtă, și după ce am coborât și am urcat mult, am ajuns la marginea orașului în fața unei biserici părăsite. Această biserică fusese construită de locuitorii din Crușova, și când fu gata, cum crușovenii sunt împărțiți în aromâni și grecomani, aceștia începură să se certe asupra posesiunii bisericii, și rezultatul certe a fost că biserica a rămas părăsită servind de sală de adunare bufnițelor și șoarecilor.

Unii din Macedoneni cari se aflau cu noi ne propuse să intrăm înăuntru pentru a privi ruina și din interior, însă

cum uşile erau închise, a trebuit să renunţăm pentru moment la această vizită, care de altfel ar fi avut avantajul asupra celorlalte de a nu fi complicate cu bomboane şi cognac. Ne îndreptarăm spre muchea dealului de unde puteam domina valea ce străbătusem ziua precedentă şi înarmaţi cu binocluri am căutat să vedem ce mai fac gazdele noastre din Perlepe. Se vede treaba însă că nu se deşteptaseră încă, de oarece cu toată atenţiunea cu care m'am uitat, n'am putut zări nimic. Dacă nu putui zări pe locuitorii din Perlepe, nici pe călugării dela Varoş, în schimb vedeam foarte bine drumul pe care urcasem în ajun, şi care se profilă în alb pe fondul închis al muntelui. Cu ajutorul aparatului căutai să fixez această vedere, precum şi altele formate de grupul seteriştilor ce se aflau pe deal, combinat cu un grup de oi ce păşteă într'un mod prozaic prin împrejurimi, fără să se sinchisească deloc de frumuseţea peisagiului ce se întindea la picioarele lor.

Cum vremea era la ploaie, şi aceasta începând să se manifeste mai cu obrăznicie, am găsit cu toţii că e mai prudent să ne luăm ziua bună dela ciobani şi de la oi, care şi la această amabilitate se arătară insensibile, şi să ne îndreptăm către oraş.

Trecând pe lângă biserica părăsită, un vlăstar de vre'ozece ani al populaţiunei cruşovene, se urcă pe zid ca o pisică, şi intră înăuntru prin pod. Graţie talentelor acrobaticice ale acestui june, uşile bisericeii fură deschise permiţându-ne să intrăm înăuntru pentru a ne da seama de vizu despre halul fără de hal în care se găseă biserica.

Vremea însă nu se îmbunătăţea, şi trebuind să mai facem câte-va vizite înainte de a ne aşeză la masă, înfruntarăm din nou ploaia şi noroiul ce se formase pe drum. Prima casă în care am intrat a fost dacă nu mă înşel acea a lui Petracîncu. Dela aceasta am mers mai departe intrând din casă în casă de parcă umblam cu botezu ori ne plimbam cu pantacuză, şi pe unde ne opream ne îm-

părtășeam cu câte un păhărel de cognac și cu ceva dulceturi. Ajunsesem că nu mai știam de ce să vorbim și pretutindeni făceam aceeași spovedanie. Noroc că printre noi se mai află câte un venerabil care salvă situațiunea cu câte un mic discurs. În fiecare casă se întâmplă de întâlneam câte unul sau doi seteriști, astfel că încetul cu încetul ne complectarăm grupul, și către orele unu, după ce vizitaserăm o grămadă de particulari și școlile române, ne îndreptarăm către școala de băeți unde trebuia să luăm o masă consistentă.

Până să se termine preparativele, ne-am îndeletnicit cu scrisul cărților poștale. Aceasta era un lucru destul de greu de oare-ce nu se găseau cărți poștale nici simple nici ilustrate. Pe lângă această dificultate se mai prezentă încă una destul de importantă, anume că nu existau cutii postale unde să arunci corespondența, rămânând să te duci la oficiul poștal care nu există decât în simplu exemplar în tot orașul. Cu toate aceste dificultăți am avut curajul să scriu o mulțime de cărți poștale. Cele scrise de mine le-am băgat în buzunar, cu intenția să le duc la poște după masă, însă am uitat să fac aceasta și le-am regăsit peste două săptămâni la București.

Masa aceasta dela prânz, a fost caracterizată prin o mai mare abundență de legume și printr'o sobrietate destul de evidentă în ceea ce privește discursurile. Se vede treaba că acestea din urmă nu se prea potrivesc cu alimentele de post, și de data aceasta posteam cel puțin cu intenția, dacă nu și de fapt, căci pe lângă legume am consumat și ouă și brânzeturi.

După masă, fotograficul oficial ne strânse pe toți în curte pentru a ne fotografia, lucru pentru care eram cu toții dispuși. Grupul excursioniștilor trebuiau să se așeze pe scara școlii, și cum fie-care ținea în modestia lui să fie cât mai în evidență, a trebuit mult timp până când să se producă liniștea necesară luării unei fotografii. Văzând că

am toate șansele să rămân pe din afară am renunțat de bună voie de a mai face parte din grupul ce trebuia fotografiat, și luându-mi aparatul, din pacient mă făcui operator. Pentru a putea însă opera mai cu precizie, m'am urcat pe zidul de despărțire, de unde dominam grupul, pe care l'am executat în trei clișee.

Până la orele cinci, când trebuia să ne întâlnim cu toții la denii eram liberi să ne întrebuițăm timpul, cum vom crede de cuviință. Cum aveam de gând să văd împrejurimile am căutat să conving câțiva Seteriști să vină cu mine pentru ca să înconjurăm orașul prin partea împădurită. N'am putut găsi mulți partizani, majoritatea seteriștilor dorind să se hodinească după masă, și să mai facă câte-va vizite. Am reușit să iau cu mine un geograf, un farmacist și vr'o doi indigeni. Înainte de a eși din oraș, de oare-ce drumul nostru trecea prin fața biserici românești, ne abăturăm din cale spre a o vizită. Interiorul acesteia era destul de spațios, însă ca stil și ornamentație nu oferă nimic deosebit. Pentru a avea o vedere asupra orașului, ne-am urcat într'unul din turnuri, care se află la vr'o 20 de metri d'asupra străzei de unde m'am încercat să iau câte-va fotografii, însă fără succes, vremea fiind prea posomorâtă,

Partea răsăriteană a orașului e mărginită de un deal acoperit cu o pădure. În timpul verei, când totul e verde, această regiune trebuie să servească drept loc de preumblare crușovenilor. Cu toate că ploua puțin, am ocolit această pădure făcând înconjurul orașului, aproape pe jumătate.

Cum intrarăm iară în oraș, ne întâlnirăm cu un grup de aromâni cari umblau cu arcanu să prindă câte un seterist pentru al duce la vizite. De îndată ce ne zăriră se repeziră asupra noastră și ne făcură prizonieri. De voie de nevoie, am fost din nou duși pe la casele oamenilor ca să le facem vizite. Păharelele de cognac și bomboanele își făcură din nou aparția înaintând asupra noastră cu un curaj

fenomenal. Ca niște adevărați osândiți, ne având pe unde scăpa am trebuit să sorbim la cognac și să ronțăm la bomboane cu resemnarea martirilor de pe timpul persecuțiunilor. Ba chiar la una din casele unde intrasem ca să facem o vizită gazda găsim că suntem prea modești și că nu luăm destule bomboane, încep din propria-i inițiativă să golească în buzunarele noastre o piramidă de bomboane ce purta pe pe o tavă. Ar fi făcut același lucru și cu cognacul, dacă ar fi fost posibil.

N'am fi scăpat teferi din această companie de vizite, dacă nu s'apropia ora deniilor care să ne sustragă dela acest impozit de politeță. Musafirii și gazda, am pornit-o cu toții în corpore spre biserică, unde am găsit pe ceil'alți Seteriști cu câte o lumânare în mână și căznindu-se a părea cât se poate de evlavioși. Mă înarmai și eu cu o lumânare respectabilă și mă așezai în fața amiralului. N'am avut însă noroc cu lumânarea care era foarte rușinoasă. Am trebuit să o pisez o grămadă de timp până ce s'o conving să se aprindă, și odată aprinsă a trebuit să o feresc mereu de privirile vecinilor, de oarece la prima căutătură mai intensă se înroșea și se stingea. Lumânare așa de timidă numai văzusem de când sunt, și era cât p'aci să dau di-vorț de ea dacă nu m'ași fi temut de scandal.

Am putut observă că în Crușova femeile nu sunt admise în mijlocul bisericeii, în fața altarului, care loc e rezervat numai bărbaților. Aceasta probează că acolo bărbații au o foarte bună opinie de ei însuși, și văzându-mă pe mine printre acești privilegiați din mijlocul bisericeii, mă înălțai cu vr'o doi metri și cincizeci în propria 'mi stimă. Dela această altitudine la care mă urcasem în stima mea, îmi aruncaii ochii asupra corului care se afla în fața popii care slujea, și care cor era compus din niște viitori bărbați ce se aflau încă în primii lor ani de evoluție fizică. Cel mai în vârstă tenor nu putea să aibă mai mult de zece ani, și deși era foarte scund, urca însă cu vocea foarte sus.

Ascultând vocile lor 'mi reamintii fluerutul locomobilei dela treerat dela noi la moșie când eram și eu copil, și înduioșându-mă într'atâta din aceste amintiri ale fragedei mele tinerețe, scosei un oftat adânc din piept. Rezultatul acestei manifestări ale emoțiunilor mele, a fost că lumânarea crezând că oftez de dragul ei, se fâstâci, deveni palidă și căzù leșinată în brațele mele stingându-se complect. In zadar mă căznii să o rechem la viață, fie cu ajutorul altei lumânări, fie cu acela chiar al unui chibrit profan, totul erà în Zadar, și numai rămăsese decât să o scot afară la aerul rece.

Odată cu mine, eși din biserică și franțuzul de jurnalist care, pentru un atheu catolic dase probă de mare răbdare, asistând un ceas la o slujbă ortodoxă. Se înoptase, și străzile nu erau luminate; probabil ca să nu obosească vederea trecătorilor cu lumină artificială. Ne lăsasem să fim conduși în mod instinctiv de foame, care trebuia să ne scoată undeva la vr'o masă. In adevăr, în mod inconștient, numai sub impulsul foamei ne îndreptam către școală unde șezusem de două ori la masă. Inainte de a intrà pe strada unde e situată această școală-restaurant, am trecut prin fața bisericei grecomanilor, pe care însă n'am băgat'o de loc în seamă, deși ne poftea înăuntru cu ușile deschise.

La școală am constatat că suntem printre primii veniți și că mai avem de așteptat o oră și mai bine înainte de a pune un pansament alimentar stomacului pentru ca să îi treacă accesul de foame de care suferea. Ne-am fi plictisit cu deabinelea timp de o oră și mai bine, dacă nu îi s'ar fi făcut unei lămpi milă de noi dându-ne de lucru. In adevăr, pentru ca să nu stăm cu brațele în sân, lampa filantropă se apucă să fileze, umplund totul cu fum. Când am băgat de seamă acest fenomen, erà deja o adevărată catastrofă. Fața de masă, șervetele, tacâmurile. etc. deveniseră pestrițe, și nu te puteai atinge de ele că le pătai

murdărindu-te în același timp pe mâini. Pe când unii se repezeau la lampa vinovată să o strângă de gât și astfel s'o înăbușească, alții se munceau cu ajutorul șervetelor să curețe funinginea depusă pe masă. Cum pe aceasta din urmă nu se afla nici un aliment afară de măslina n'am avut decât să frecăm bine aceste fructe conservate cu un șervet, pentru ca să le revină lustrul și să pară mai pofitoare ca înainte. Seteriștii, care se întorceau unul câte unul dela biserică se înhămară la treabă fără să mai fie pofțiți în mod special, și grație concursului lor masa își recăpătă curățenia ei primitivă, înainte ca ora cinei să fi sunat.

Din cauza oboselei masa aceasta a fost mai puțin veselă ca cele precedente. A lipsit dela ea și tradiționalul miel cu spanac, dar în schimb ni s'a servit câteva discursuri cu sos de originalitate. Pentru că se băuse în sănătatea tuturilor viețuitoarelor de pe pământ, casația n'a îngăduit să se termine masa, fără a toasta și pentru partea feminină a excursioniștilor. Incredințați că n'avem să ne mai îmbolnăvim mult timp, din cauza numeroaselor toaste ce le băusem în sănătatea noastră, ne-am dus în acea seară mai de timpuriu pe la casele noastre, a doua zi trebuind să plecăm din zori spre Monastir.

Inainte de a termina cu această zi, trebuie să menționez o particularitate a Crușovei, anume că acoperământele caselor erau formate de lespezi de piatră, ce se vând pe piață pe prețul de patru parale ocaua. In colo ca aspect aceeași înfățișare cam tristă a orașelor din Macedonia, din cauza culoarei închise a învelișurilor casei și din cauza lipsei de grădini și de arbori ce dau orașelelor din România, chiar celor mari murdare un aspect vesel.

SĂMBĂTĂ 9/22 APRILIE 1911.

De o săptămână de când voiajam, m'am obișnuit să mă scol din zori. Cum se crăpa de ziuă, mi se deschid pleoapele în mod automatic și toate sforțările mele, numai sunt în stare să le reînchidă complet pentru un timp mai îndelungat. În această dimineață, după-ce visasem toată noaptea că trebuie să mă scol la orele cinci, plecarea fiind fixată pentru orele șapte, am început să mă deștept cam pe la orele trei, și am început să mă uit din cinci în cinci minute la ceasornic, pentru ca să văd dacă s'au făcut orele cinci. În fine cu chiu cu vai, după ce mă obosisem complet cu acest sport de a mă uita în continuu pe întuneric la ceasornic, pentru a vedea dacă nu sunt în întârziere, sosi și ora mult așteptată. Fără să pierd nici o clipă, mă apucaii de ceafă și 'mi făcui vânt afară din pat, grăbindu-mă să mă vâr cu cea mai mare iuțeală în diferitele porțiuni de toaletă ce trebuie să acopere trupul unui om civilizat.

Înainte de a mă duce la locul de întâlnire, care se află în vestibulul orașului, unde ne așteptau trăsurile, am trebuit să mai fac vr'o două vizite pe care le stabilisem în ajun. Însoțit de gazda mea și de alți v'ro trei frați aromâni, am trebuit să mă execut cu resemnare, de frică să nu fiu dus legat și pe sus la vizite. Mă mângâiai cu gândul că toate pe această lume sunt trecătoare, chiar și vizitele, deși cele petrecute în ziua precedentă ar fi putut să mă lase sceptic în această privință. Prevederile mele au fost juste, căci după aceste două vizite îmi fu permis să mă cobor la vale spre locul de întâlnire

În vestibulul, antreul sau curtea orașului trăsurile ne așteptau cu coșurile ridicate, pentru a ne feri de ploaie, și gata să se înhame la cai spre a porni la drum. Se

hodiniseră mai bine de o zi, și așteptau cu nerăbdare să și tocească din nou roțile pe pietrele drumului.

Deși orele erau șese și jumătate, puțin din ai noștri se aflau la locul hotărît pentru plecare. Vremea ieră spre ploaie, și câte-va picături făcând serviciul de avant-gardă venea să ne anunțe că n'o să sosim nespălați la Monastir.

Crușovenii își daseră și ei, cea mai mare parte, întâlnire la intrarea orașului pentru a putea asista la plecarea noastră. Un artist indigen, de vârsta lui Matusalem, ne ura drum bun, în modul său artistic, cântând balade din o lăută primitivă. Fotograful nu pierdu ocazia de a lua un clișeu al acestui tip caracteristic. Ambiționat, și nevoind să se lase mai pe jos, aparatul meu nu se lăsă până când nu clipi și el de câteva ori din obiectiv pentru a lua mai multe instantanee. După ce își făcu gustul îl agățai din nou de gât și mă amestecai în mulțimea de aromâni și de Seteriști care se învârteau pe loc fără roșt neștiind când să pornească la drum. Prea sfinția sa Herrgot se uită întristat la nori, constatând că aceștia din urmă nu prea păreau a manifesta un mare respect pentru persoana lui, și că după toate probabilitățile are să fie și el supus la acelaș duș ceresc ca și noi cei l'alți muritori de origină mai puțin divină

Orele fiind șapte trecute și ultimii seteriști făcându-și apariția cu punctualitate și consciozitate, semnalul plecării fu dat. Cum însă mergeam la vale, și fiind însoțiți de o mulțime de aromâni, cari doreau să ne petreacă o bucată de drum, am pornit-o cu toții pe jos, în sunetele cântecelor unui cor masculin improvizat ad-hoc. Pentru ca să scurtez din drum și să nu mai fac atâtea cotituri, m'am coborît direct la vale în spre o moară, pe unde presupuneam că am să dau de un pod, care să-mi permită să trec torentul ce curge prin fundul văii. În adevăr previziunile mele n'au fost înșelate, de oarece lângă moară se află un pod, care însă eră prăpădit de boală și de bătrânețe. De

abia se mai țineă pe picioare, și trupul său eră acoperit de o pelagră de muschi. Incercai, cu toate acestea să trec peste el și izbutii să ajung în partea cealaltă, cu toate gemetele lui. Fotografal, care fără să țină seama de coeficientul de greutate mai mare a persoanei sale, mă urmase până aci, se codi un moment înainte de a se încumetă să treacă peste acest pod paralytic. Mai departe, poteca ce urmam se întreprueă complect din cauză că malul pe care se rezemă eră complect surpat. Fără să mă încurc în găsirea de soluțiuni, făcui apel la facultățile mele acrobaticpe pe cari mi le dezvoltasem pe când mă aflam prin liceu, și folosindu-mă de un zid de piatră menit să sprijinească șoseaua, trecui în două sărituri în partea cealaltă, unde poteca își reluă cursul normal. M'am oprit timpul necesar pentru a mă felicita de măestria cu care făcui săriturile în vid, și pe urmă îmi văzui de drum. Peste câteva sute de metri •eșii din nou la șosea, unde mă întâlnii cu doi jandarmi cari erau foarte ocupați să stea jos și să fluera a jale. Când mă văzură se sculară și se apropiară de mine. Văzând autoritatea înarmată că se apropie îmi adusei aminte că mi-am uitat curajul care-l luasem cu mine din București în geamantan, și în consecință începă să mă apuce un pui de frică de mi se înmuia balamalele. Să fug n'aveam încotro, și revolverul pe care-l aveam în buzunar, sufereă de paralyzie congenitală, după cum putusem constată în ziua precedentă când l-am încercat prin pădure. N'ar fi luat foc nici măcar de l-ai fi vârat în sobă, și coșul său nu îi mai serveă decât drept ornament.

Pe când mă codeam, și eram nedumerit încotro s'o apuc, unul din jandarmi, care se apropiase de mine, și pe care'l așteptam să mă ia de ceafă în numele legeri și să mă dea tava în numele nu mai știu cui, îmi spuse în aromânește: «Ghine veniși». La auzul acestor cuvinte inteligibile, 'mi vârai frica în buzunar, și fața mi se ilumină ca un far de automobil. Îi răspunsei și eu pe românește,

și o conversație în toată regula se stabili între noi. Pe vreme ce coboram dealul aflai de la el că e turc, însă a învățat aromânește de la aromânii cu care a copilărit. Avea un frate la București, care îi istorisise o grămadă de minunății despre acest oraș. Discutând astfel și însoțiti și de ce l'alt jandarm, care nu știă decât turcește, am ajuns în vale, de unde șoseaua obosită de toate cotiturile ce le făcuse pe deal, o luă în linie dreaptă spre satul prin care trecusem în ajun. Tovarășii mei de ocazie își luară ziua bună, și eu mă pregăteam să-mi văd înainte de drum, deși trăsurile rămase în urmă nu se zăreau de loc, când fusei ajuns în goană de liceanul din Ploești, care în această ocazie dete dovezi că e sprinten de picior. Sub o ploaie mărunță, care, par-că voia să încerce rezistența hainelor noastre, ne-am urmat drumul până la intrarea satului bulgar, unde ne sosi trăsurile în trapul cel mare al cailor.

Ploaia, care la început cădea cu sfială, văzând că îi vine apa la moară sub formă de nori, prinsese curaj și începuse să-și ia rolul de a ne uda, în serios. Trăsura în care mă aflam cu jurnalistu și cu fotografu, ne fereă de ploaie ca plasa țiganului. Pentru a se feri de reumatizme și pentru a-și tăia greața provocată de vederea unei cantități așa de mare de apă ce se prelingeă pe hainele sale, artistul nostru fotografic, scoase din interiorul unui aparat o sticlă respectabilă de cognac căreia începui a îi lăsa sânge. De oare-ce operațiunea aceasta reclamă asistența unor ajutoare, franțuzul și cu mine ne devotarăm într'un mod cu totul dezinteresat, și grație acestor forțe unite, în câteva clipe am lecuit sticla de conținutul ei.

După această operațiune ne reveni vocea, și începurăm să cântăm în cor, ca și în ziua precedentă. Cu toată veselie noastră, drumul deveneă din ce în ce mai rău, și la un moment dat se făcuse așa de nesuferit, încât am preferat să'l părăsim în mijlocul câmpiei, și să ne ducem să căutăm un altul.

Ploaia a început încetul cu încetul să piardă din convingere, și erau multe probabilități, că are să se slăbească întrucâtva încât să numai fie în stare să curgă.

În fața unui han, întreaga coloană de trăsură făcu halt. Erau orele 12 și eră vorba să ne refacem forțele cu ceva proviziuni, mai ales că nu luasem nimic dela orele șease dimineața. Cum însă acest hotel de drumul mare manifesta cu convingere o mare tendință de a se prăbuși asupra îndrăzneților care ar intra în interiorul lui, se emise ideea de a lua masa în trăsură. Fie-care trăsură ar fi constituit o masă independentă, servită de elementele tinere și sprintene ale bandei, sub conducerea inspectorului, care eră singurul ce mai ținea la funcțiunea de șef de echipă. Picnicul acesta în mijlocul drumului, sub ploaie și sub privirile ironice ale hanului medieval, pără de natură prea romantică, unora din Seteriștii influenți, astfel că se renunță pentru moment la masă, amânând'o pentru mai târziu, când aveam să sosim la un han mai prezentabil, după spusele militarilor ce ne însoțea. În adevăr, peste un ceas, după ce stătuse ploaia, ne-am oprit în fața unei șandramale ceva mai bine echilibrată decât cea precedentă, și coborâdu-ne cu toții ne pregătirăm de masă.

Cu tot ceremonialul cuvenit, lada cu proviziuni fu coborită din trăsură și așezată pe o bancă la adăpostul intemperțiilor și a Seteriștilor prea întreprinzători. Șeful bandei cu ajutorul șefilor de echipă, cari când eră vorba de mâncare, își reluau funcțiunea cu devotament și cu spirit de abnegație, începură să opereze cutia și să extragă, rând pe rând conținutul ei. Astfel își făcură apariția la lumina zilei o grămadă de cutii de sardele, șuncă de praga, cașcaval de Șvițera, măslina de Volo, cozonaci moldovenești, și alte materii ce se aflau în cavitatea abdominală a nenorocitei lăzi. Pentru a se asigura că toate aceste produse nu sunt stricate și că pot încă servi ca alimente, operatorii lăzei, voind să cruțe pe ceil'alți Seteriști, începură să guste din toate pro-

dusele scoase la lumina zilei, și numai după-ce s'au asigurat consumând cel puțin jumătate din proviziuni, că ele mai sunt comestibile, au îngăduit ca și ceil'alți membrii ai bandei să-și potolească foamea acută ce îi tortura de mai bine de o oră.

O cafea turcească, preparată de bucătarul șef al acestui hotel ultra modern, încheiă masa. Nu puteam să ne urcăm imediat în trăsurile, caii nefiind repauzați în de ajuns, așa că pentru a mai varia și a pune sângele în mișcare, am pornit-o cu toții încet pe șoseaua ce duce la Monastir. Ne împărțisem în grupuri, cam după-cum ne aflasem în trăsurile, și eu nu găseam prin urmare în compania lui *Leserin*. Acesta mă părăsi însă peste un scurt timp, pentru a se duce să facă cercetări botanice prin niște rîpe din împrejurimi. Rămas singur, am început să'mi istorisesc o grămadă de znoave pentru ca să mă distrez, și se vede treaba că am fost așa de spiritual, încât am căpătat din acel moment o foarte bună opinie despre mine însumi. M'ași mai fi înălțat în opinia mea la o altitudine mai mare, dacă aceasta ar mai fi fost posibil.

N'am putut să mă bucur mult timp de societatea mea, căci trăsurile ne ajungea de pe urmă.

De voe, de nevoie, ne am regăsit iară cu toții în trăsurile. O dată cu locurile, am reluat însă și cântările, mai ales că acestea din urmă erau stimulate prin conținutul unei sticle subtilizate cu multă măiestrie de pe banca hanului, unde șeful operase lada cu proviziuni. Această sticlă eră unicul exemplar rămas în viață a unei numeroase familii ce'și avusese locuința într'o ladă de dimensiuni respectabile. Pe drumul dintre Veles și Perlepe se ivi o epidemie puternică printre membrii acestei familii, care maladie se manifestă prin niște accese de vărsături violente, până când vărsând tot conținutul lor, rămâneau fără viață. Și pe această ultimă sticlă o apucă un astfel de acces, pe când se află în brațele francezului nostru. Probabil că e-

moțiunea provocată de faptul că s'a văzut pe sânul unui compatriot, (această sticlă de cognac eră de origine franceză) îi produse un acces epileptic cu spume la gură și vărsături prelungite. Fotograficul încercă să-i vină în ajutor, punându-i câte un pahar la gură, dar remediul acesta îi făcea mai mult rău de cât bine, căci ori de câte ori îi se apropiă un pahar de gura ei, o apucă vărsăturile, care nu se opreau de cât când paharul eră complect umplut. Cu acest tratament de pahare ventuze, fotograficul și parizianul deteră gata biata sticlă mai repede de cât ar fi făcut'o cel mai abil medic ce e obișnuit printr'o practică îndelungată să expedieze bolnavii pe lumea cea l'altă. Când constatarăm că ultima picătură de suflare dispăruse din interiorul bieteii sticle, și că ea nu mai eră de cât un cadavru inutil pentru societate, intonarăm în cor un imn de jale și o aruncarăm peste bord în șanțul drumului.

Nu terminasem bine cu această înmormântare, și ne aflam încă la cântecele de jale, când trăsura noastră se opri împreună cu celelalte pentru a permite conținutului ei să se coboare și să dea ziua bună aromânilor ce ne eșise într'u întâmpinare. Printre aceștia se afla și un fotograf pe care l'am cunoscut pe vremuri la Paris. Umblase cu aparatul de fotografiat prin toată lumea, și după-ce a terminat turneul său artistic, a venit de s'a stabilit la Monastir. Ne eșise într'u întâmpinare cu fratele său și cu un cinematograf, pentru a ne reproduce nu numai muzicele, ci și mișcările. La trecerea unei gârle, a și pus aparatul în poziție și pe măsură ce o trăsură trecea prin vad, o cinematografia. Trăsura șefului bandei, care se află printre cele din capul coloanei aveă lipită pe ea afișele roșii și albe cu initialele S. T. R. ale Societăților Turistilor România, și care la prima impresie te făcea să crezi că e vorba de *Service des Transports Rapides*. Tot printre primele se află și trăsura majestoasă a arhonților sau rabinilor noștri cu bărbile lor venerabile, și după aceasta

soseă vechiculul damblagiilor cu jurnalistul, fotograful și cu mine. Văzând aparatul de cinematografiat, ne-a apucat o criză de entuziasm, și am început să strigăm urale și să facem semn din pălării, de par-că ne aflam la zece Mai. Reprezentantii infernului și ai Olimpului, precum erau Dimonia și Herrgot împreună cu zeițele lor, se aflau în trăsurile de la coadacoloanei. De asemenea Chimuță pașa, triumviratul celor trei doamne, geograful, inspectorul, etc., ne urmau în trăsurile lor.

Înainte de a intra în oraș, am trebuit să facem un mare ocol prin niște mahalale foarte accidentate. Eșise lumea pe la porți ca la urs, și se uitau cum bieții cai se opinteau să tragă trăsurile prin noroi.

Intrarea în oraș, am făcut-o pe strada principală ce începe din dreptul cazarmelor și școalei militare. În dreptul unei grădine publice ne-am coborât cu toții din trăsurile, și în corpore am pătruns înăuntru, unde ne așteptă Niasibey înconjurat de autorități. Cum locul era strâmt și lume multă, am fost înghesuiți cu foarte mare simpatie, până când ne-a trecut un rând de nădușeli. Pentru răcoreală, ni s'a servit câte un mic discurs cu acompaniament de Deșteaptă-te Române, pe vreme ce frații Manachia cocoțați pe niște scări improvizate făceau minuni de echilibristică jonglând cu un aparat fotografic. Discursurile au fost ținute cu ajutorul unui interpret, care, de aci în colo devine un personaj indispensabil atât banchetelor, cât și recepțiunilor.

Terminându-se și cu discursurile, fiecare din noi a fost luat în primire de câte doi aromâni, și astfel păziți, cu muzica militară în capul coloanei, am pornit-o spre clubul june-turc. Ploaia care ne precedase la Monastir, prefăcuse praful într'un noroi abundent și consistent, care se lipea de ghetete și de haine cu o simpatie extraordinară. În vederea venirii Sultanului, ce trebuia să viziteze orașul peste o lună, cum primăria n'avea fonduri suficiente, nici

material nou pentru a repara străzile, găsise ingeniosul sistem de a întoarce pietrele cu cari erau pavate străzile pe dos, tocmai cum ai face cu o haină veche pe care vrei să o reînoești. Pe lângă gropile naturale, străzile mai erau prevăzute prin urmare și cu altele artificiale în care puteai să te afunzi în toată liniștea în noroi, până aproape de genunchi.

Am umblat astfel, călcând ba pe câte o piatră colțată, ba prin câte o groapă în sunetele muzicii militare și a cântecelor diferitelor școli de băeți ce ne însoțeau, până la localul clubului june-turc.

După ce ne-am săturat cu plimbarea aceasta prin noroi am intrat în club, în fața căruia se îngrămădeă o mulțime de oameni veniți ca să ne vadă. Aici nu s'a întâmplat nimic deosebit afară de faptul că ne-am înghesuit vr'un sfert de oră într'un aer garnisit cu fum de tutun. Nu ne așezarăm bine pe scaune, că începură să defileze prin fața noastră doi turci, unul cu o cutie de țigări în mână, și cel-lalt cu o cutie de chibrite. Eu, care din copilărie am refuzat cu îndărătnicie de a transformă aparatul meu respirator într'un coș de locomotivă, eram pus într'o grea cumpănă când mi se ofereă cu atâta gentileță o țigaretă. Pentru ca să nu supăr pe nimenea, îmi luasem obiceiul în această excursie, de a luă câte una sau chiar mai multe țigarete ori de câte ori mi se ofereă și de a le trece un moment mai târziu amicului Lebrun, care cu un spirit de sacrificiu demn de un martir, ar fi fost în stare să fumeze nu numai pentru mine, ci chiar pentru cinci sau șase persoane.

De ar fi fost numai țigarete, răul vizitelor pe la cluburi n'ar fi fost tocmai mare, dar după buruiana lui Nicot, se prezintă un turc cu o tavă de bomboane. Ori, Lebrun nu aveă vocațiune de martir decât pentru tutun, și nici un argument din lume n'ar fi fost în stare să-l convingă de a mânca o porție dublă sau triplă de bomboane. Eram ab-

solut obligat pentru a'mi menține prestigiul de om politic, să înghit ceva zaharicale și să bag cel puțin o țigaretă în buzunar. Noroc însă, că nici noi nu știam turcește, nici persoanele simandicoase ce ne primeau nu prea posedau cunoștințe întinse în limba franceză, astfel că după vr'o două sau trei discursuri modeste, traduse de un interpret, neavând ce mai spune și ce mai ascultă, ridicam ședința și spălam putina.

Dela club, am plecat spre consulatul românesc care se află printr'una din străzile ce compun labirintul din Monastir. La ușa consulatului se aflau doi tipi îmbrăcați în niște haine arnăuțești cusute de sus până jos în fireturi de-ți luă ochii. Aceștia, am aflat mai târziu că se numesc *cavași*. Una din funcțiunile cele mai importante ale lor, e aceea de a purta cu ifos costume luxoase și de a stă la porțile autorităților, fumând din când în când dintr'o narghilea.

La consulat am stat puțin timp, pentru a ne lua geamantanele și pachetele ce fuseseră închise într'o odae pentru ca să nu iasă p'afară și să se rătăcească prin oraș, acesta fiindu-le complet necunoscut. Odată ce ne-am luat geamantanele, am pornit-o către locuințele noastre, unde puteam să ne odihnim și să ne facem toaleta, înainte de a merge la masă, pe care unii ziceau că avem s'o luăm în comun sub formă de imitație de banchet, iar alții afirmău că o să stăm la mese deosebite în mici grupuri, ca într'o republică federală. Mie 'mi eră indiferent sub ce formă aveam să stau la masă, cu o condițiune ca mâncarea să fie bună și abundentă. Sub influența mediului încunjurator, și în contact cu Parizianul, pierdusem foarte mult din încrederea ce 'mi insuflase până atunci principiile mele vegetariene, și 'mi dădeam din când în când pe la banchete rău de tot în petec.

Fusesem găzduit, împreună cu fratele meu la simpaticul director al liceului din Monastir. Aci numai aveam să ne

coborîm la nivelul podelei pentru a ne culcă, de oare-ce camerile erau prevăzute cu paturi. Pentru ca să mă conving că patul pe care l'aveam în fața mea, nu e o iluziune optică, și că nu sunt supus la halucinații, mă tăvălii de vr'o două ori prin el. După această mică probă a existenței patului, 'mi trăsei un perdaf de săpun pe față, și 'mi țesălai părul cu consciozitate, pentru a depărtă praful ce se încuibase pe nepoftite în el. Terminând cu aceste delicate operațiuni, și imaginea mea din oglindă încredințându-mă cu foarte mare convingere că mă prezint destul de bine, trecui în salon, unde neavând pe cine să aștept, așteptai ora mesei.

Am putut să mă conving și de data aceasta de dreptatea unei observațiuni, pe care am făcut-o încă din copilărie, anume că, chiar dacă nu vine masa, însă ora mesei vine cu o regularitate extra-ordinară.

Trebuie să ne întâlnim cu toții la Hotel Regal. Cum nu cunoșteam topografia locului, ne-am format în grupuri sub conducerea unui frate aromân. Am colindat astfel pe la câte-vă case unde fuseseră găzduți diferiți Seteriști, și măriți cu aceste achizițiuni, am intrat în sala de mâncare a Hotelului Regal.

Contrariu așteptărilor mele, în loc de mai multe mese cu un caracter independent, se află în mijlocul sălei dela un capăt până la celălalt o masă lungă ce aveà o oarecare înfățișare de oficialitate. Această constatare ne reduse mult din curaj, și intrarea în sală o făcurăm cu multă modestie, parcă ne așteptam să ne iasă în mod brusc de sub masă vr'un caimacam sau chiar vr'un pașă. La vederea sticlelor de vin și de bere, ce ne făceau cu ochiu, curajul ne reveni la loc, și fie-care începù să'și aleagă locul după cum preferă bere sau vin.

Pe când ne repartizam locurile după aptitudinile noastre sugative, o îmbulzeală se produse în dreptul ușei și mai multe fesuri își făcură aparăția în sală. La vederea lor,

bătui în retragere către părțile mai întunecate ale fundului sălei, însoțit de elementele mai puțin impunătoare ale bandei lăsând astfel în față loc liber pentru temenele și discursuri.

În fundul salei se află o masă mică de serviciu, cari suporta cu mândrie mai multe legături de șervete. Într-o clipă, cu ajutorul a câtorva camarazi, am ușurat masa de legături, și în locul lor am repartizat cu dreptate vr'o șeșe tacâmuri, creând astfel un fel de mică bisericuță gastronomică independentă. E adevărat că serviciul lăsa cam de dorit, chelnării ne dând atenție decât mesei celei mari, însă îi am găsit leac și acestui rău, descoperind că în dulapul de lângă noi se află manutanța și pimnițele banchetului. Am început prin a ușura dulapul de câteva sitcle, al căror conținut dispărură repede sub eforturile noastre reunite. Cum însă nu puteam să ne hranim numai cu băutura, ochii un chelner ce trecea pe lângă noi ducând la masa cea mare, un respectabil păstrăv de Ochrida. Fără a pierde nici un moment, pe când chelnerul se uită în altă parte, îl usurai cu delicateță de farfuria cu păstrăvul. Văzând hotărîrea noastră de a ne apăra peștele până la ultima cartușe, și că începusem să balansăm sticlele goale pentru a le transforma la nevoie în proiectile, chelnărul bată în retragere lăsându-ne să ne bucurăm în toată liniștea de prada noastră. Ne având nici o persoană oficială în bisericuța noastră, ne-am împărțit cu de ale mâncărei și băuturii fără nici o jenă, par-că ne-am fi aflat pe la noi acasă în București.

Dincolo la masa nobilă, locurile erau împărțite cu foarte mare economie, pentru ca să poată încăpea la ea toate persoanele. Pentru ca să nu se atingă cu coatele, erau nevoiți să stea pieziș, astfel încât să poată cel puțin manevra cu o mână. Pe lângă aceasta, mulți din ei, trebuiau neconținut să-și muncească creerii pentru a găsi un subiect de conversație convenabil vecinului lor oficial, care în cea mai mare parte a cazurilor nu răspunde decât

printr-o monosilabă afirmativă sau negativă, ceea ce nu contribuia mult la întreținerea discuției. Cei de la mijlocul mesei, între două înghițituri mai compuneau și câte o frază pentru discursul ce proiectaseră pentru sfârșitul mesei.

Cam pe la orele zece se termină serviciul cu discursuri cu tot, și la altarul cel mare din mijlocul sălei, și la cel l'alt mai mic din fundul ei, la care oficiai noi aceștia mai mici. Cu sfârșitul mesei, se retraseră și fesurile oficiale, lăsându-ne să ne vedem de treburile noastre și să discutăm ce program mai avem de urmat până să terminăm excursiunea. Șeful, scoase din buzunar un teanc de hârtii și de scrisori, și după o mică perorație, ne făcu planul drumului ce mai aveam de urmat, rămânând ca noi să alegem cu majoritate de voturi dacă trebuie să facem drumul de la Salonic la Constantinopole pe apă sau pe uscat. Rezultatul votului a fost ca să mergem pe apă.

După-ce luă cunoștință de această sentință a majorității, șeful se sculă din nou în picioare și începù să ne istorisească o poveste lungă, și cam încurcată, despre niște vapoare, care ar trebui să sosească și să plece de la Salonic în anumite zile, și că marea, complicată cu arvuna dată la niște trăsuri, și încă cu alte elemente, făceau plecarea noastră cu vaporul din Salonic foarte problematică.

După trecerea acestui punct din program, rămânând să stabilim la Salonic dacă o să ne imbarcăm în vapor sau în vagon, s'a luat al doilea punct în discuție. Eră vorba să știm dacă mergem la Vlaho-Clisura ori ba. Acest punct dete naștere la o discuție aprinsă, care cu toate acestea nu produse nici o lumină, rămânând chestiunea tot atât de întunecată ca și la început.

Terminând cu punctele din program, și neavând pe ce să ne mai certăm, nimenea nemai găsind un subiect nou de controversă, ne-am despărțit, unii ducându-se pe la casele lor ca să-și mai dreagă toaleta, iar alții așteptând la

restaurant să vină orele 12, când începea slujba la biserică, unde se fixase întâlnirea. Cei rămași în sala banchetului, comandă cafele pentru ca să poată medita în toată liniștea asupra celor întâmplate și asupra celor ce mai aveau să se întâmple. Mai cu o cafea, mai cu o bere, ajutată orelor să treacă, astfel că pe nesimțite se făcu timpul de mers la biserică pentru a asista la înviere.

Am fost printre cei cari au deschis biserica; la orele 11^{1/2} când am venit noi, nefiind mai nimenea acolo. Incetul cu incetul credincioșii își făcură apariția unul câte unul, și din când în când se mai profilă pe ușe câte un Seterist, astfel că pe la orele 12^{1/4} biserica eră plină, atât jos cât și pe galerii.

Această biserică, la fel cu celelalte din Macedonia, are pe sus o galerie, rezervată în special pentru femei. Nu poți însă de jos să te uiți la ele, fiind împedecat prin niște gratii de lemn. Nu e vorbă, că în ceeace mă privește personal, și cu deosebire în acea noapte, nu mă simțeam de loc aplecat, din cauza oboselei, să admir frumusețile indigene. Umblasem vr'o trei ore dimineața când am plecat dela Crușova, pe urmă, după prânz a trebuit să lucrez cu cei l'alți Seteriști la nivelarea noroiului de pe strada principală din Monastir, și acuma trebuia, înarmat cu o lumânare să stau de planton până nu știu când. Picioarul drept începuse să se plictisească de această inacțiune, și să găsească prea grea porțiunea corpului meu ce îi încredințasem s'o suporte. Pentru a-l împăcă mă lăsaî ceva mai greu pe cel drept, dar și acesta începù să tragă din cordoanele sistemului nervos, și să se jeluiască de surplusul de muncă ce îi dam. După ce, zicea el, îl oblig fiecare dimineață să sară cel dintâiu din pat, (trebuie s'o recunosc, evit tot d'a una de a mă sculă pe piciorul stâng) îi dau acuma, în miezul nopții, un supliment de greutate, deși și-a cărat sarcina cu devotament în cursul zilei. Neștiind ce să fac și cum să'mi împac picioarele, temându-mă

să nu se nască un conflict între ele și să înceapă să se calce reciproc pe bătători, începui să stau ca un cocostârc, când pe unul, când pe altul, bălăbănindu-mă în mod ritmic dela dreapta la stânga, în'acompaniamentul muzicii nasale a preoților.

Slujba ținea de mai bine de o oră, și cele ce citea popa, trebuiau să fie foarte mișcătoare, judecând după criza de lacrimi ce cuprinsese pe toate lumânările de prin prejur. Eu nu prea pricepeam ce citea popa, însă lumânarea mea născută și formată în Monastir, trebuia să înțeleagă tot ce spunea el, căci ori de câte ori ridică acesta vocea, o podideă lacrămile care i se scurgeau șiroi, pătând pardoseala bisericii și solidificându-se pe mâinile mele. Nu erau lacrimi de crocodil ci erau din cele mai sincere, căci îmi ardeau degetele de nu mai știam cum să țin lumânarea.

Am aflat mai târziu că lumânarea mea, ca și majoritatea celorlalte lumânări se trăgeau dintr'un neam de lumânări care de ani de zile își făceau datoria în acest sfânt locaș. După fiecare slujbă, ele erau topite și cu ajutorul unei oarecari cantități de ceară virgină erau refăcute la loc, astfel că în vinele lumânărilor de la Monastir curge o ceară nobilă. Cu alte cuvinte erau lumânări de viță veche.

Din biserică am esit și pe afară, însă cum acest sanctuar nu putea fi ocolit, deoarece eră lipit de alte clădiri, preoții s'au urcat într'un fel de estradă unde au oficiat cam vr'o zece minute.

Afară lumânarea mea în loc să se potolească a început să se bocească mai tare și să mă inunde cu lacrimi de ceară pe vreme ce scotea din fitil un fum ce nu'și găsea altă ocupație decât aceea de a mă chiori și a-mi intra în nas. Noroc pentru mine că se întâmplă să întâlnesc soția sau mai bine zis, cadâna lui Chimuță pașa, care, neavând lumânare, îi încredințai bocitoarea mea, scăpându-mă astfel de ea. Băgai atuncea de seamă, că tot poți să tragi un

folos real prin faptul de a te arăta politicios cu sexul cel slab.

Divorțul aceasta de lumânarea mea, n'a fost de lungă durată. De îndată ce am reintrat în biserică, Chimuță-pașa se aprovizionă cu două lumânări, dintre care una pentru jumătatea lui, astfel că trebui să-mi reiau jalnica lumânare.

Incepuse să ni se cam facă somn la toți. De unde la început căscăturile erau oarecum modeste, nemanifestându-se decât în mod discret, ascunzându-se în dosul mâinei, deveniseră, după două ore de serviciu divin de o neobrazare extraordinară, și se manifestau în gura mare, fără să țină de loc seamă de prezența sfinților de pe pereți, ce se uitau cu mirare la noi.

Picioarele mi se obosiră complet, și amenințau la ori și ce moment să se pună în grevă și să mă dea peste cap. Din fericire pentru mine, ca printr'o minune venită de sus, se termină și cu serviciul divin, astfel că putui să ies la aerul liber și să-mi pun puțin sângele în circulație.

Dela biserică, unii din excursioniști, prea obosiți, au plecat pe la locuințele lor, majoritatea însă, se îndreptă spre consulat unde îi așteptă un *guter* pregătit de consul. Se înțelege că eu mă aflam printre aceștia din urmă, neputând să lipsesc dela o astfel de manifestațiune patriotică, mai ales că trebuiă să se termine și cu ceva șampanie. Principiile mele fructivore și antialcolice, se volatilizaseră în biserică împreună cu lumânarea ce se topise complet de evlavie, astfel că nu mă temeam să mă apuce vr'o remușcare de conștiință.

Masa eră servită în salonul de sus al localului în care se află consulatul. La început curajul ne cam lipseă, fie din cauza oboselei, fie din cauza că nu terminasem încă cu mistuiala mesei dela Hotel Regal. Ne învârteam în jurul bufetului uitându-ne cu coada ochiului la răciturile și prăjiturile ce se aflau pe el. Din când în când, unul din

noi mai curagios trăgea de mânecă pe vecinul său, rugându-l să îi treacă o felie din cutare sau cutare farfurie.

Încetul cu încetul foamea și curajul reveni, și excursioniștii începură să se servească direct fără să mai recurgă la intermediari. Ba unii din ei deveniseră așa de îndrăzneți încât parcă prinseseră rădăcini împrejurul mesei. Nu îi mai puteai urni din loc cu nici un preț. Trebuia să recurgi iară la serviciile lor pentru a putea obține un picior de pui sau vr'o prăjitură. De data aceasta însă, fiind ocupați cu aprovizionarea propriului lor stomac, nu se prea grăbeau a da curs solicitărilor vecinilor din spatele lor. Pentru a putea ajunge cu mai mare ușurință la bunătățile întinse pe masă, am recurs la un stratagem. Am început să servesc doamnele, care aparținând unui sex de felul lui mai modest, rămăseseră la o parte, privind cum sexul cel tare și obraznic în acelaș timp, dădea jaf în de-ale mâncărei. Când auzeau că vreau să iau cutare lucru pentru a servi doamnele, conmesenii de ocazie, erau nevoiți, pentru a nu părea nepoliticoși, să se dea la o parte, și să'mi permită astfel a mă aproviziona cu bucățile cele mai alese. După cum însă proverbul spune că cine împarte parte își face, pe când serveam doamnele mă serveam și pe mine. Dar nu eram singurul bărbat care mă foloseam de doamne pentru a putea să mă bucur de bunătățile mesei. Chimuță-pașa care nu putuse răzbi la masa asediată, se așezase lângă cadâna lui, și sub pretextul că îi dă o mână de ajutor, mâncă în toată regula din proviziunile pe care le aduceam eu.

Pe când cea mai mare parte din Seteriști erau ocupați cu sfânta datorie de ași reface forțele cu ajutorul sandvishilor și a puilor fripți, pentru a putea combate oboșelile zilei precedente și a celei ce avea să vină, șeful stătea într'un colț cu consulul bulgar și întindea biata Macedonia în toate direcțiile, de 'ți eră mai mare milă de ea. Consulul puse mâna pe toată Macedonia, și afirmă cu

energie că e bulgărească. Șeful o apucase și el de un colț și trăgea cât putea ca să arăte că o bună parte diu ea e românească. Acest sport îi cam obosi și le făcu și poftă de mâncare în acelaș timp, astfel în cât lăsară Macedonia baltă. Consulul bulgar se retrase rămânând ca să demonstreze șefului cu altă ocazie că Turcia e bulgărească.

Șeful cu ceilalți Seteriști ce mai rămăseseră la consulat, se așezară la masă pentru ca să inangureze ziua paștilor cu plin, și dupăce curățară ce mai rămăseseră prin farfurii, se prinseră de mână și traseră o horă împrejurul mesei.

Afară începuse să se facă ziuă, astfel că lumânările fură stinse și ultimii Seteriști ce nu plecaseră încă pe acasă, trebuiră să spele putina, pentru a se putea odihni și ei cel puțin vr'o două sau trei ore.

DUMINECĂ 10/23 APRILIE 1911

După-ce 'mi-a trecut timp de vr'o trei ore prin fața ochilor o sumedenie de imagini compuse de bancheturi cu fesuri și de slujbe bisericesti cu lumânări și cu corpuri diplomatice, mă deșteptai zăpăcit ne știind unde mă află. Mi-a trebuit un moment până ce să mi se limpezească ideile și să-mi dau seama că prețioasa-mi persoană se află întinsă într'un pat în casa lui Papa-hagi. Când m'am convins pe deplin că eu sunt eu iar nu altul, mi se făcu milă de mine și închisei ochii pentru ca să mai trag un pui de somn. Mi-a fost însă imposibil să mai prind pe Morfeu, nici măcar de un picior, astfel că văzând că nu e chip să mai adorm sări jos din pat. Dar nu luasem bine pozițiunea verticală că eră cât p'aci să revin iară în cea orizontală. Picioarele, surmenate în ajun, se puseseră în grevă și numai voiau să mă suporte cu nici un preț. Pierdusem toată autoritatea asupra lor. A trebuit să le țin un masaj elocvent, și să le promit formal că am să

le acord ziua de opt ore de lucru și ghetetele cu tălpi duble pentru că să le fac să-și reia lucru și să-mi transporte omeneste restul trupului. Făceam tot posibilul ca prin promisiuni să împedec picioarele mele de a se sindicaliza și a se mai pune din nou în grevă.

Reușii în fine să-mi mențin pozițiunea verticală și să mă îmbrac. Mă aflam tocmai în fața oglinzii, și 'mi făceam un nod artistic la cravată, când aruncându-mi din întâmplare ochii pe ceas, văzui că orele erau unsprezece și jumătate. La douăsprezece eram invitat la masă. Pusei repede mâna pe pieptene și pe perie, și după-ce 'mi fasonai părul pentru a-mi da o mutră cât se poate de interesantă mi luai șapca, și în compania gazdei, plecarăm ca să fim prezenți exact la orele 12, la masa ce ni se oferă.

De zece zile de când eram în excursie, mă învățasem să mănânc de speriat. Parcă aveam un stomac de cauciuc așa de elastic devenise. Încăpea în el tot soiul de combustibil, și solid și lichid. Pe cinstea mea nu-l mai recunoșteam. Un stomac, pe care'l știam cumpătat, obișnuit numai cu alune, și smochine, și acestea în cantități reduse, care nu absorbea decât rareori puțină apă, devenise de o voracitate uimitoare, absorbind cantități enorme de alimente, și sugând la lichide mai rău ca o turbină hidraulică.

La masa aceea am mâncat vre-o opt feluri de mâncare însoțite fiecare de vin în abundență.

Noroc că după masă am făcut puțină mișcare, căci altfel sufocam. Trebuie să mergem în corpore la Primărie, și, plecarea aveă să aibă loc dela consulat. În adevăr, când am sosit aci, se mai aflau câțiva Seteriști care ne așteptau. Când furăm cu toții strânșii la o laltă, o pornirăm spre primărie sau beleterie.

În salonul de recepție, ne așteptă autoritățile, care se închinară în fața noastră cu foarte mare considerație. Și noi nu ne lăsarăm mai pe jos și le făcurăm temenele în toată regula. Dupăce isprăvirăm cu aceste mici politețe

convenționale, ne așezarăm pe scaunele și canapelele ce erau aliniate la zid, și așteptarăm să fim atacați ca de obicei cu țigări și bomboane. Așteptarea noastră nu fu lungă, căci de odată se repezi asupra noastră dintr'o cameră învecinată un turc cu țigări, și altul cu chibrite, urmați de aproape de artileria formată din tăvi încărcate cu zaharicale. Ne mai putând viri nimica în stomac, începui să-mi îndop buzunarele.

Cum mai aveam o grămadă de lucruri de văzut, n'am stat prea mult la Beleterie. De aci am pornit să vizităm liceul, trecând printre două rânduri de elevi, care băteau din palme fără preget cât timp ne aflam în fața lor. Liceul nu oferea uimic deosebit, afară de faptul că eră turcesc.

Terminând și cu liceul, ne-am împărțit în două grupe. Grupul masculin, compus numai din bărbați, o porni spre școala servitorilor lui Marte, pe când grupul feminin, exclusiv format de doamne și domnișoare, s'a dus să viziteze un harem autentic. Eu care formam singur un grup special, m'am dus mai întâiu pe la fotopraful Manachia, ca să-i dau să developeze fotografiile ce luasem până aci, și pe urmă să mă alipesc de grupul bărbătesc. La fotograf, nu o scăpai așa de eftin. Am trebuit pentru ca să pot să es dela el să iau o bomboană și să beau un pahar de cognac. După ce am îndeplinit însă această fórmalitate, am putut plecà în liniște.

În curtea școlii militare, elevii făceau exerciții de ansamblu care se termină printr'o defilare. După această paradă ne-am pornit și noi cu toții să defilăm prin sălile de mâncare, prin cele de studiu, prin coridoare, până când ne-am pomenit în salonul cel mare de recepție, unde ne așteptă un sirop de smeură pentru ca să ne potolească setea, și un registru menit să transmită generațiunilor viitoare semnătura noastră. Fără multă rugăminte, am golit paharele de sirop, și am umplut registrul cu semnături.

Terminând cu aceste datorii către stomacul nostru și către posteritate, am trebuit să ne mai immobilizăm câteva clipe în fața obiectivului unui aparat fotografic, pe scara dela intrare, și după aceea ni s'a îngăduit să plecăm.

Următorul număr din program se copunea din conferință ținută de decanul arhonților noștri, la liceul român din Bitolia. În antreul de sus al liceului, totul era pregătit pentru această festivitate. Scaunele, foarte bine dresate, stetea fără ca să se miște și fără ca să arate cea mai mică surprindere la vederea atâtor persoane streine, aliniate în șiruri, ca un regiment gata pentru defilare. Luai și eu loc pe unul din ele într'un colț, și așteptai în liniște desfășurarea evenimentelor oratorice.

Bieții greci și grecomani, nu scăpară teferi. Au fost făcuți cu ouă și cu oțet de le mergea petecele. Turcii din contră, au fost unși cu miere pe toate fețele. Aromânii fură și ei sfătuiți să se înfrupteze din dulceața turcească și să caute pe toate căile să devină mâncători de cașcaval, sau cu alte cuvinte bugetivori. Perspectiva de a deveni cu toții bursieri, funcționari și pensionari ai guvernului, întocmai ca și frații lor din România liberă, trebuia să pară aromânilor foarte atrăgătoare, și de aceea, primiră aceste sfaturi cu aplauze prelungite.

Conferința terminată, ne întoarserăm pe la casele noastre, pentru ca să ne pregătim pentru banchetul ce ne oferă municipalitatea. Cum nu plecasem la drum decât cu un rând de haine simple, tot luxul concentrându-l în jambiere, pe care le cumpărasem în vederea excursiei, mă armai cu o perie de ghetete și mi frecai jambierele până ce le eși lustrul, de puteai să te oglindești în ele. Terminând cu această parte importantă a toaletei mele, am pus mâna pe pieptene ca să-mi potrivesc barba, și să-mi fac un cap a la Carnot, și după aceea luându-mi șapca care pentru această ocaziune trebuia să-mi servească drept

Joben, am pornit-o împreună cu gazda și cu fratele meu spre sala banchetului.

Masa era pregătită în sala de sus a unei clădiri cu două caturi. Înainte însă de a intra în ea am trebuit să așteptăm într'un fel de salon fumoir, în care se mai aflau vr'o două sau trei notabilități turcești. Doamnele au fost separate de noi, trecând într'un salon a parte unde puteau să-și admire toaletele în mod reciproc. Ne-am învățat un oarecare timp, căscând gura la pereții ce erau ornați cu tapițerie și privind prin niște jurnale turcești în care scrisul seamănă cu niște broderii.

De odată muzica militară, ce se ținea ascunsă printr'o sală, începù să cânte *con brio* dând semnalul că masa e servită. N'am așteptat să fim invitați de două ori pentru a pătrunde în sala de mâncare și a ne caută locurile. Acestea din urmă erau foarte reduse, astfel că numai cu mare greutate și cu o oarecare abilitate acrobatică puteai să le ocupi. Mă nimerisem între un turc care nu știa decât turcește și un grecoman, care vorbea limba germană, astfel că am putut conversa cu el în idiomul lui Goethe. Dintre seteriști, n'aveam în față decât pe madam Chimuță-pașa.

Pe zidul din fund se află portretul regelui și al sultanului uitându-se fiecare chiorș la farfurile de pe masă. Probabil că li se făcuse și lor foame, și nu se săturau numai cu mirosul bucatelor.

Am așteptat o grămadă de vreme până ce să fim serviți. Ni se lăsase timp să ne săturăm mai întâiu cu conversațiunea noastră, și tocmai după-ce numai aveam despre ce vorbi și începusem să căscăm de plictiseală, își făcù apariția, ciorba de pui cu orez. Cum însă eram foarte strânși unii de alți nu puteam mânca în largul nostru. Mă temeam tot timpul să nu mă rezem cu cotul în ciorba vecinului din dreapta, sau din eroare să torn o lingură de ciorbă în buzunarul fracului vecinului din stânga. Noroc că fusesem servit cu economie, astfel că n'am fost nevoit să aduc

mai mult de trei ori lingura la gură, căci altfel de sigur că mi se întâmplă vr'un accident.

Felurile nu erau servite în mod uniform, astfel, pe când noi aşteptam friptura, cei dela masa oficială erau la baclavale şi se pregăteau la discursuri. Cum văzui că se scoală un orator pentru a ne împărtăşi cu un discurs, avusei o presimţire că rămân nemâncat. În adevăr aşa s'a şi întâmplat. Mai întâi chelnerii, în loc să continue cu serviciul, rămăseseră cu toţii gură cască ascultând florile de retorică înşirate de demostenii şi ciceronii de ocazie Pe lângă aceasta, când mă pregăteam să duc o bucată la gură, trebuia să îi dau drumul înapoi în farfurie ca să iau şi eu parte la aplauzele ce izbucneau în mod spontan ca nişte artificii. Nu apucam să îmbuc ceva că trebuia s'o înghit pe nemestecate pentru ca să strig *iaşasâm* cu ceilalţi entuziaşti de ocazie de prin prejurul meu. Ba trebuia din când în când să mă scol ori decâteori muzica întonă imnul românesc sau cel turcesc, cu toate că eră o problemă foarte complicată de a mă aşeza iară la loc fără ca să dau masa peste cap şi fără ca să rup vr'o coastă sau să schilodesc vr'un vecin. Pe lângă aceste neplăceri se mai adăogă şi acela că oamenii de serviciu, entuziasmaţi de discursurile auzite s'au zăpăcit complet, şi au început să încurce felurile. După ce ne dase baclavale şi ne servise şampanie, ne pomenim că ne aduce pilaf, şi încă ce pilaf; eră ardeiat mai rău decât cea mai piperată soacră ce a putut exista pe faţa pământului. Nu e vorbă că nu mi-am pus mintea cu el lăsându-l să se plic-tisească singur în farfurie.

Discursurile ce s'au ţinut în acea seară a fost mai numeroase decât felurile de mâncare ce ni se serviseră. Seria lor a fost încheiată prin discursul ţinut într'o imitaţie de franţuzeşte de către un militar ce nu luase parte la banchet. Am avut impresia că acest militar a profitat de prezenţa noastră, pentru ca să ţină primul său discurs şi pentru ca să vorbească pentru întâia oară în limba franceză.

Înainte de plecare, ne-am mai învățit câteva momente prin saloanele clubului, unii fumând o țigaretă alții căznindu-se să converseze cu oaspeții noștri. Obosit și cam săturat de banchete, mai ales de cele combinate cu discursuri, m'am întors pe la orele unsprezece trecute acasă, ca să recâștig printr'un somn reparator forțelor cheltuite în cursul zilei și nopții precedente.

De data aceasta n'am avut nevoie, ca în celelate orașe, să ne întoarcem acasă cu felinarul în mână. Străzile erau luminate într'o oare-care măsură prin niște felinare sfoase, ce se ascundeau pe după niște colțuri, și care nu ardeau cu prea mare convingere. Nu puteai să te ferești de a călca prin găuri, cari se aflau la fie-ce pas. Noroc că noroiul se mai svântase, astfel că nu ne prea afundam adânc în el.

Orașul e construit la întâmplare, fără de nici un plan. Fie-care proprietar a construit cum i-a plăcut și a sucit strada după plac. Din această cauză străzile sunt strâmbe, inegale și încurcate între ele într'un fel de labirint. Casele, cea mai mare parte în paientă, ies, în etajele de sus, în afară pe stradă, luând din lumina acestora.

Cu reminiscențe de melodiile auzite, și cu crâmpie de discursuri cari îmi obsedau întruna creerii, m'am culcat rupt de oboseală. Pentru a mă scula însă de vreme 'mi-am atârnat ceasornicul de gât pentru ca la deșteptare să îmi dau seama imediat de cum stam cu timpul.

LUNI 11/24 APRILIE 1911.

La orele 4^{1/2} sării cu amândoi ochii în lumea conștientă, și după-ce mă îmbrăcai în toată graba 'mi-am luat geamantanul la spinare pentru a mă duce la consulat unde eră fixat locul de întâlnire. Aci se mai aflau alte geamantane însoțite de proprietarii lor care așteptau cu ochii umflați

de somn să apară primul număr din progrmul acelei zile sub forma de trăsuri. Acestea însă, de natură flegmatică, nu se grăbea de loc, lăsând pe excursioniști să se impacienteze cât or vrea. Tocmai într'un târziu către 5¹/₂ își făcu apariția prima trăsură, împingând trei cai și purtând în spinare un vizitiu pe jumătate adormit. De îndată ce apărî, se și începu o cursă de geamantane și legături în spre trăsura care fu luată cu asediu din toate părțile. Biata trăsură, văzându-se bombardată din toate colțurile de geamantane, acoperită de tartanuri, și împunsă în coaste de umbrele și bastoane, se opri pe loc speriată, gata, gata să leșine. Noroc pentru ea că mai apărî alte trăsuri, la vederea cărora o parte din beligeranți se retraseră din luptă pentru a le urmări cu geamantanele lor. Invălmășeala nu se termină până nu se ivi ultima trăsură în care luară loc cei din urme Seteriști care mai rămăseră pe jos.

Pe la orele șase, caravana Seteriștilor, mărită cu ceva elemente luate din Monastir, se puse în mișcare pe caldarâmul inegal al străzilor. Eșirea din oraș se făcu prin apus, urmându-se drumul ce ducea spre Rezna.

Eu luasem iară loc în trăsura presei împreună cu jurnalistu și fotografu. Fiind însă în deficit cu somnul, pierdusem cu toții piuitul, și mă uitam în vid într'un mod lugubru, parcă ași fi luat parte la un convoi funebru. Aerul rece și razele soarelui care se urcase pe marginea orizontului de unde se uită la noi, îmi readuse buna dispoziție, și împreună cu ceilalți gură-caști din trăsura în care mă aflam am început să cântăm diferite cântece vesele.

Priveliștea ce se desfășură în fața noastră eră în adevăr frumoasă. În dreapta se întindea o vale destul de întinsă, acoperită cu diferite culturi ce apăreau ca niște covoare în mijlocul cărora un sat făcea câte o pată veselă. În fund atât pe dreapta cât și pe stânga munți înalți. Cei din stânga erau încă acoperiți cu zăpadă ce sclipea la lumina soarelui.

După vr'o două ore de drum, furăm întâmpinați de un grup de școlari ce ne sosiseră înainte cu drapele și cu cântări. Erau elevii școlii din Moloviște, sat curat românesc, ce se află în fundul munților pe stânga drumului ce urmam.

Pe vreme ce arhonții noștri, distribuiau mici discursuri în dreapta și în stânga, în sunetul aplauzelor Moloviștenilor, fotograful bandei și cu mine ne deșteptasem aparatele ce dormeau în cutiile lor, și le pusesem imediat la lucru, luând la fotografii.

Popasul acesta n'a fost lung de oare-ce vizitii noștri, erau grăbiți să ajungă cât mai curând la Rezna, unde trebuia să facem popasul de prânz.

Drumul urcă în continuu, trebuind să treacă peste o culme înainte de a ajunge pe platoul lacului Preasba. Lipsa de arbori și de păduri, dădea o oare-care melancolie acestei regiuni, care în timpul secetos al verii trebuia să pară chiar tristă.

Trăsurile mergând la pas, pentru a nu obosească, cea mai mare parte din excursioniști profitau de acest mers încet pentru a-și achita somnul ce mai rămăseseră datorii lui Morfeu din noaptea precedentă. Se învățaseră în cursul excursiunii să doarmă în trăsură ca în sleepingcar și când drumul permitea își rezemă fie-care capul de un geamantan și începea să îi tragă niște aghioase de parcă s'ar fi aflat la el acasă făcându-și tabietul după masă.

Cam pe la orele zece, caravana se opri pe culmea munților, la punctul numit Diavato. De aci începea coborâșul în spre lacul Preazba, și orașul Rezna, unde trebuia să ne oprim de prânz, se vede în depărtare.

Ne oprirăm cu toții în fața unui han ce se uită strămb la noi, ne fiind obișnuit să vadă un așa mare număr de mutre simandicoase. Neținând seama de impresia ce puteam produce asupra acestui exemplar de hotel rustic, îi făcărăm onoarea de a intra înăuntru, atât de curiozitate, cât

și pentru a permite unora din Seteriștii chinuiți de o foame perpetuă, complicată cu o sete eternă, să se ușureze de aceste torturi cu ceva alimente și băuturi indigene. Temându-mă ca pe lângă proprietatea de a fi indigene, alimentele pe care le oferea hanul să nu fie și indigeste, m'am abținut de a consuma din trufandalele ce se prezintau sub formă de brânză și pâine și cari se vindeau la bufetul localului. M'am mărginit să admir decorațiunile și tapetele în pânză de paingin, ce acopereau pereții, precum și soliditatea arhitecturii acestei clădiri, ținându-mă însă gată a spăla putina cu iuțeala cea mai mare posibilă, de frică să nu ni se coboare etajul de sus asupra capetelor noastre.

Jurnalistul nostru și cu fotograful, nemulțumiți cu delicatesele produse oferite de bufetul din sala de jos, căutau ascensorul, pentru a se urca la etaj unde aveau ei impresia că au să găsească o *table d'hote* servită cum se cade. Timpul fiind scurt și trăsurile noastre impacientându-se, au trebuit să renunțe la presupusa *table d'hote* dela etaj, reluându-și locurile în cutiile ambulante ce ne transportase până aci, și care aveau să mai fie onorate cu transportul greutateților noastre încă vr'o două sau trei zile.

Drumul spre Rezna se lăsă la vale, însă fără mare convingere, panta nefiind prea repede. După ce cotea vr'o două sau trei pârâiașe, se întindea în linie dreaptă pe platoul pe care se află lacul Preasba.

Trăsurile obosite de drumul ce făcuse pentru a urca dealul, cu arcurile pleoștite și scârțâind din roți, înaintau cu foarte puțin entuziasm pe șoseaua pietruită. Ambițiunea de a fi în capul coloanei nu le mai stimula ca să 'și grăbească mersul, ba aveau chiar o tendință să rămână în coada convoiului. Unele din ele, obosite de a tot împinge câte trei cai, dase drumul la unu din ei lăsându-l pe propriile lui forțe ca să urmeze caravana.

La câțiva kilometri de Rezna furăm întâmpinați de Niasi-

bey înconjurat de intelectualii satului. Interpretul fu imediat extras din fundul unei trăsurii unde dormită, și așezându-l în mijocul grupului turco-român, se dete drumul discursurilor. Bietul interpret fu nevoit să suporte greutatea mai multor discursuri. Mai întâi^u primi în spinare un discurs turcesc, ținut de un hoguea local. Nu se scăpase bine de această sarcină, pe care o trecuse și el la rândul său pe spinarea Seteriștilor, când fú din nou copleșit de un discurs compact și conzistent pe care îl administră șeful arhonților noștri. Se zbatea bietul interpret cât putea pentru a se putea descurca din potopul de vorbe ce-l împresurà din toate părțile. În fine, după ce mai traduse vr'o două sau trei discursuri mai mici, ținute de stele de a doua mărime atât din grupul Seteriștilor, cât și din acel al turcilor, bietul interpret putu să respire în liniște, și să-și reia locul în trăsură. Peste câteva minute, soseam cu toții la Rezna.

Intrarea triumfală am făcut-o cu toții pe jos, ținându-ne la braț ca la quadril sau cotillon. În rândul întâi veneau persoanele simandicoase, ce înaintau cu demnitate și cu surâsul pe buze, gata să și scoată pălăria de pe cap la cele mai mici veleități de aplauze. Imediat după ei, erà rândul persoanelor semi-oficiale, sau cari se considerau ca atari, și care se căzneau să se modeleze după cei din fața lor. În rândurile din urmă se îngrămădiseră proletariatul seterist, oameni modești care nu-și dedeau seama în simplitatea lor de importanța acestei intrări triumfale, și care nu aveau în perspectivă decât banchetul ce li se promisese în această localitate de pe malurile lacului Preasba.

Masa erà pregătită la școala otomană ce se află zidită pe coasta unui deal, dominând orașelul. Aci am sosit acompaniați de o mulțime curioasă, care umblă după noi ca după urs. Pe vreme ce intram înăuntru pentru a ne ușurà de pardesiurile noastre și spre a ne pregăti de masă, lumea făcea

cerc împrejurul clădirii, uitându-se la ea ca la o panoramă.

În loc de aperitiv, am fost serviți cu câte un rahat, și după ce ne-am îndulcit îndeajuns, am fost invitați să ne ocupăm locurile pe la mese. Fuseserăm repartizați mai dinainte, astfel că am trebuit să renunțăm la toate combinațiunile proiectate în vederea acestei mese. După ce mă învârtii de vre-o două trei ori împrejurul meselor, zării numele meu făcându-mi cu ochiul de pe o carte de vizită ce se rezemă alene pe un pahar. Alături, și făcându-i oare-cum escortă două sticle de bere stăteau smirna, gata să și reverse în pahar entuziasmul lor spumos ce le umplea până la dop. Nu așteptai o altă invitație, ci mă așezai în grabă pe scaun, începând mai întâi să ușurez sticlele de entuziasmul lor fabricat la München. Alături de mine spre colțul mesei, se mai află un tacâm, care se vede treaba că eră de rezervă, de oarece n'a fost ocupat de nimenea. Cei însărcinați cu serviciul nu și-au dat bine seama de rolul acestui tacâm, căci îl serveau ca și când ar fi avut un ocupant. Băgând de seamă aceasta, și pentru ca să nu să se întâmple încurcătură în serviciu, mi-am luat asupra mea rolul de a îndeplini o funcțiune dublă. După ce am terminat ciorba ce mi se servise, m'am făcut imediat vecinul meu și am început să consum conținutul farfuriei de alături. Terminând astfel cu cele două ciorbe, am umplut paharul meu și pe acela al vecinului meu fictiv și le dădui ambele pe gât. Imi veni însă în gând că vecinul meu poate că nu e vegetarian ca mine, și prin urmare trebuie să sufere de o sete intensă. Făcându-mi-se milă de el la acest gând, și nevoind să-l fac să rabde, îi umplui din nou vr'o două pahare de bere pe care le trăsei la măsea. Când sosi friptura, eu nu luai decât salată, pentru ca să nu mi trădez principiile mele vegetariene, însă pentru vecinul meu pe care-l reprezentam, i-am pus în farfurie trei sferturi dintr'o cloșcă, pe care le-am mâncat cu toată conșcozitatea ce se cere pentru îndeplinirea unei datorii

față de cel pe care-l înlocuești. Incepusem să mă împiretenesc bine cu 'vecinul meu fictiv, și sub influența berei căpătasem o mare simpatie pentru el. Nu l'ași fi lăsat în acele momente pentru nimic în lume să rămână fără mâncare sau băutură. Ba când veni baclavalele, deși nu eră una mai scurtă de o jumătate de metru, l'am servit cu două exemplare din cele mai năpraznice. Nici cu băutura nu l'am slăbit, ci îi turnam pahar după pahar. La pilaf însă, nu mai putea bietul om să înghită, și cu toate eforturile mele n'am putut să-l conving să mai mănânce. Numai cu băutul ce-o mai putea duce. Ca politetă, când închinam eu în sănătatea lui, golea și el un pahar în sănătatea mea. Când însă fû vorba sa ne sculam ca să părăsim masa, am băgat atuncea de seamă că deși mâncasem pentru doi, nu puteam să umblu nici măcar pentru unul, picioarele mele devenind foarte năzuroase, de îndată ce simțiră că au un supliment de greutate de purtat. Ba unul din ele nu găsisese ceva mai bun de făcut în timpul banchetului decât să tragă un pui de somn și să se amortească buștean. Noroc că am băgat de seamă la timp, căci altfel riscam să mă proiectez pe planul orizontal spre marea mea rușine și a vecinului meu fictiv. Mi-am scăpat însă prestigiul nevătămat printr'un masagiu puternic al piciorului amorțit, care însă făcea o gramadă de dificultăți ca să revină la starea normală.

Dela banchet, după ce se ascultase cu un sfânt entuziasm toate discursurile, fie românești, fie turcești. complexul turco-român, plecă în corpore să viziteze monumentele publice. Fusesse un foarte nemerit lucru de a se da masa într'o clădire așezată pe un deal, de oarece poți să te urci ușor cu stomacul gol, și să te cobori cu stomacul plin, pe când inveresul e foarte penibil.

Prima clădire pe cari am vizitat-o a fost școala și biserica românească, care la drept vorbind erau încă în fașe, ambele aceste instituțiuni culturale împărțindu-și conținutul

unei camere joase și semi întunecoase. Biserica se află într'un fel de vatră și nu se manifestă în mod vizibil, de cât printr'o cădelniță și un vas pentru botez. Am fotografiat acest început de biserică, deoarece eră interesant din multe puncte de vedere.

Dela școala românească, ne-am îndreptat cu toții spre reședința lui Niasi-bey.

Palatul eroului revoluției turcești nu eră gata, cu toate acestea am fost nevoiți să ne ducem casă-l vizităm. Clădirea eră, jumătate în zidărie, jumătate în paientă, cu zidurile subțiri și cu podele elastice de ții eră mai mare frica să umblie pe ele, ca nu cumvă să te pomenești pe neîntrebate în catul de jos. Scara dela intrare eră de marmoră, și constrată foarte mult cu materialul din care eră clădit palatul.

Am intrat cu toții grămadă ca să vizităm interiorul acestei clădiri ce se află în vârsta adolescenței, și pentru ca să facem plăcere amfritrionului nostru ne-am pus cu tot dinadinsul să admirăm camerile și sălile. atât ale primului cât și ale etajului superior. Pentru ca să ajungem la acesta din urmă a trebuit să facem o ascensiune cu caracter alpin pe o scară rudimentară, lipsită de parapete. Eu care eram îngreuiat și cu masa consumată de vecinul meu fictiv dela banchet, am preîntâmpinat mari dificultăți ca să ating teafăr etajul de sus. A trebuit să mă prefac că vreau să dau o mână de ajutor unuia din Seteriști, ca astfel să mă pot agăța de un braț care să mă tragă în sus. Când mă uitai de sus în urma mea, și am văzut toate prăpăstiile zidite în căramidă, pe lângă care am trecut, eră cât p'aci să leșin de frică. Noroc că trecu un turc cu o tavă cu rahat care 'mi refăcù inima la loc și 'mi redete stabilitatea normală. Când ne obosirăm de a admiră închipuiteile splendori ale palatului am trebuit să ne luăm ziua bună dela erou, pentru a ne continuă drumul în spre Ochrida. Inainte de despărțire ne-am grupat

cu toții în jurul eroului, pe scara de marmoră pentru a fi fotografiati. Fie-care eră conștient de importanța monumentului, și 'și luase un aer în consecință, privind în obiectivul aparatului fotografic ca și când am fi răsturnat cu toții pe Abdul-Hamid și vechiul regim. Cu această formalitate am pus punct trecerei noastre pin Rezna, îndreptându-ne în acompaniamentul clopoșeilor către malurile lacului Ochrida.

Deși foarte obosit, atât de drum, cât și de banchet și vizita monumentelor, nu puteam să dorm cătuși de puțin. Nu eram împedecat pentru aceasta de zguduitorile trăsuri, căci mă obișnuisem de când umblam prin Macedonia cu acest mijloc de locomoțiune. Digestiunea mă împedecă de a închide ochii. Se iscase o ceartă între alimentele absorbite pentru contul meu proprii, și între cele ce consumasem pe socoteala vecinului meu fictiv. Cele dintâi erua indignate că alimentele vecinului au acaparat o bună parte din locul lor. Pe lângă această cauză de gâlceavă s'a mai adăogat și chestiunea digestiunii. Eră vorba care alimente să fie mistuite mai întâi, ale mele proprii, ori ale vecinului. Acestea din urmă susțineau că în virtutea politeței, ele fiind ca un fel de mosafiri, li se cuveneă întâietatea. Celelalte însă nu vroiau să audă astfel de argument, și susțineau că ele au dreptul să fie mistuite întâi, deoarece se aflau la ele acasă, și vorba românului, omul e stăpân în casa lui. Din vorbă în vorbă discuția se învenină și dela argumente alimentele trecură la o încăerare pur și simplă, fără să țină seama de sensibilitatea stomacului meu, care eră astfel nevoit să suporte consecințele prea marei mele politeței față de vecinul meu fictiv.

Niasi-bey, care pentru a 'și luă ziua bună de la noi, ne însoțise o parte din drum, se coborâse din trăsura, și cu suita lui, se înșirase pe marginea șoselei salutând cu gravitate trăsurile ce defilau prin fața lui. Tocmai pe când eram în dreptul lui, beligeranții din stomacul meu erau în

toiul bătăliei, izbindu-se unii în contra altora cu toată furia. Durerea ce 'mi pricinuia această luptă a alimentelor, se traducea pe figura mea sub formă de strâmbături, astfel că salutai pe Niasi-bey strâmbându-mă la el ca un orangutan.

Şeful bandei, ostenit de discursurile ce ascultase, şi la care a trebuit să răspundă, căzuse într'o profundă letargie, care era insensibilă chiar celor mai adânci hopuri ale drumului. Dormea ca un copil de ţaţă, cu pălăria pe ceafă şi bălăbănidu-şi capul pe piept în ritmul clopoţeiilor cailor. Niasi-bey, neştiind starea în care se află şeful nostru, când zări trăsura lui, se întepeni ca şi când ar fi înghiţit un proţap, şi ducând mâna la fez salută ca şi un grenadier al gardei ce ar fi văzut trecând umbra lui Napoleon. Şeful, inconştient de solemnitatea momentului, trecu prin faţa marelui revoluţionar moţâind din cap şi surâzând cu beatitudine la visele fantastice care se perindau prin faţa ochilor săi ce se uitau în lumea fantaziilor.

De la acest punct, drumul începea să devină monoton, cea ce 'mi dădea curaj să imitez şi eu pe şeful nostru, şi profitând de un armistiţiu încheiat în stomac de cele două categorii de alimente, închisei amândoi ochii, şi mă repezii dintr'o săritură în imperiul viselor, lăsând în urma mea în trăsură pe francez şi pe fotograf să facă o curte aprinsă unei sticle de cognac fermecătoare.

Nu ştiu cât timp am dormit, dar mă pomenii de o dată tras de mână şi rechemat brusc în lumea subsolară. Când deschisei ochii, zării pe cea mai mare parte din Seterişti alergând în grup compact pe o coastă de vale, cu şeful în capul lor.

Crezând că suntem atacaţi de o bandă de antarţi şi temându-mă să nu fiu făcut prizonier şi vândut pe urmă familiei mele pe un preţ foarte mare, ca un simplu american sau englez, am sărit în grabă din trăsură şi am luat-o la sănătoasa cât mă ţineau picioarele. Intr'o clipă ajunsei

banda Seteriștilor și chiar pe șeful care alergă de parcă aveă numai cincisprezece ani. De frică să nu mă prindă antartții mă scotoceam prin buzunare ca să găsec revolverul pe vreme ce alergam, dar afurisitul de pistol se ascunsese așa de bine, încât nu puteam să 'l descoper. După-ce coborâsem de vale în goana mare, ne continuam cursa urcând în spre șoseaua ce urmă muchea dealului din fața noastră. Tocmai când mai aveam câțivă metri pentru a eși la șosea, rămăsei de odată înlemnit de spectacolul ce se prezentă ochilor mei. Pe marginea drumului, așezată în baterie se află o piesă de calibru mare ce eră ațintită drept asupa noastră. Un tip în dosul ei, cu fesul pe cap, regulă tragerea uitându-se chiorăș la noi printr'un geam de sticlă și învârtind dintr'o manivelă încărcă și descărcă piesa cu o repeziciune uimitoare. Ingrozit de acest spectacol, făcui un suprem efort, și în două sărituri atinsei șoseaua rupând-o la fugă de vale. Tocmai peste un sfert de oră, dupăce numai puteam să acționez nici o balama din cauza oboselei, aflându-mă întins pe marginea drumului și văzând înaintând în liniște pe șosea grosul Seteriștilor, 'mi-am dat seama că antartții nu se aflau decât în capul meu, și că toată fuga n'a fost organizată decât pentru ca să fim cinematografiți într'un mod mai viu de fotograful Monachia pe care 'l confundasem cu un artilerist.

Ne mai putându-mă ține în capul oaselor, mă încredințai din nou îngrijirei trăsuri, însă n'am mai putut să închid din nou ochii. Drumul urmă fundul unei văi prinse între maluri deluroase și stâncoase, care ar fi putut foarte ușor fi întrebuințate ca metereze de către bandiți. Directorul liceului din Monastir, începù chiar să ne istorisească diferite lupte întâmplate în aceste regiuni între călători și bandiți. Rezultatul acestor anecdote a fost că ne înghemuiserăm de frică, pe vreme ce părul ni se făcuse măciucă.

La eșirea defileului, drumul intră într'un sat bulgăresc. Un miros sufocant, de parcă intrai într'un laborator de chimie

ne eși înainte spre a ne ură bun sosit. Această primire olfactivă nu ne-a prea entuziasmat, și ne strâmbam cu toții ca și când am fi fost o colecție de maimuțe. Directorul liceului, ce se află în trăsura presei, ne explică proveniența acestui parfum ce plutea prin aer. Erau rezultatul emanațiilor unor solfatarii ce se aflau la marginea satului. Curios lucru! nu înțeleg ce a putut determina pe locuitor. să așeze solfatarii așa de aproape de sat. În locul lor le-ași fi făcut la vr'o cinci, șease kilometri mai la vale, pentru ca să nu strice aerul cu un astfel de miros greoi.

În mijlocul satului se opriră toate trásurile și Seteriștii se duseră să se uite, cu proprii lor ochi la măruntaele pământului, prin gurile solfatarilor. Eu care sunt miop, am renunțat să mă uit în vintrele pământului, și să'mi delectez plămâni cu delicatul miros ce emană din găurile solfatarilor, ci m'am mulțumit să stau lungit în trásură ascultând fără însă a înțelege nici o iotă, proza vizitiilor, și să admir mutrele inteligente a vr'o doi indigeni, care rămăseseră cu gura căscată la mine văzându-mă îmbrăcat în jacheta de automobil, brăzdată de curelele aparatului fotografic și al binoclului.

Unul din vizitii, pârându-i-se că trásura lui nu se află în bună stare cu sănătatea, o supuse imediat la un tratament hidrotherapeutic obligând-o să ia o bae de roți. Ceilalți conducători, entuziasmați de procedeul acesta se aruncară și ei cu trásurile lor în gârlă pentru a le face să urmeze cura lui Kneip. Biata gârlă eră trasformată într'un adevărat bulevard pe unde se plimbă în lung și în lat vr'o 15 trásuri. Numai știă pe unde să'și scurgă apele, căci încotro se îndreptă se lovea de roți și de copite. Eră cât p'aci să'și ea lumea în cap, și să urce sus pe maluri, când fu liberată sârma prin ordinul de plecare, venit din partea șefului bandei, ce se săturase cu uitatul în fundul pământului.

Se inoptase complet când capul coloanei, intră în ma-

halaua românească din Ochrida. Pe întuneric, am început să dăm mâna cu lumea ce se îngrămădise în jurul trăsurei, și conducându-ne după lumina unui felinar, care nu ardea tocmai cu mare convingere, ne-am îndreptat pașii către școala românească unde ne așteptă masa.

Sala de mâncare fusese improvizată în camera cea mai mare a etajului de sus, mesele fiind așezate pe două rânduri. N'am luat imediat loc pe scaunele ce ne făceau în continuu cu ochiu, invitându-ne să leonorăm cu prezența noastră, de oarece trebuiă să așteptăm autoritățile ce nu'și făcuseră încă apariția. Până la venirea lor, am început să ne învărtim prin sală, discutând peripețiile zilei, și făcând proiecte pentru ziua următoare. Aceste discuțiuni nu izbuteă însă a ne potoli foamea, și stomacul meu, fiind de natură iritabilă și cu sentimente cam revoluționare, începū să mă tragă de rădăcina limbei, până ce îmi veni apa la gură. Văzând că gluma se îngroașe, și temându-mă să nu mă înec, sau să 'mi supăr prea rău stomacul, și astfel să fiu nevoit a rupe relațiunile de prietenie cu el, m'am decis să fac un act de energie și de independență în acelaș timp. Fără să mă mai consult cu nimenea, mă așezai la masă, și după ce 'mi aninai de gât un șervet, insigne al faptei mele revoluționare, mă înarmai cu o furculiță și un cuțit, gata a omorî primul pui fript ce 'mi-o eși în cale. Purtarea mea fū contagioasă, și actul meu de curaj, dete inimă însuși elementelor de natură mai anonimă din banda Seteriștilor. Intr'o clipă toată lumea eră așezată împrejurul meselor, lucrând cu zel și cu devotament la golirea diferitor păhărele de mastică indigenă. Nu mai pomenisem în viața mea o astfel de băutură! Eră așa de tare încât eră cât p'aci să mi se topească toate măselele în gură. Și trebuie să ținem seama că sânt toate măselele oltenești, patruzeci și opt la număr, cu dublu cat și ghintuite pe margini.

Autoritățile, aflând că am început să bem din mastică,

fură cuprinse de spaimă că le-o bem toată, și pentru ca să evite o astfel de calamitate pentru ei, veniră la localul banchetului într'un suflet. Apariția lor a produs o oarecare perturbare în rândurile Seteriștilor, o remaniere a locurilor impunându-se imediat. Rezultatul a fost că la căpătâiul de masă, unde ne aflam la un loc cu presa și cu minorii bandei, a mai venit printre noi cea mai mare din pălăriile bandei seteriste. Ținând seamă de datoriile noastre față de sexul cu pălării mari, i-am și dat imediat locul de onoare în capul mesei, bând în același timp un pahar de mastică în sănătatea dimensiunilor acestei po-doabe accipitale.

Nu terminasem bine să golim carafele de mastică, și să bem în sănătatea fiecărui comesean, când își făcură apariția în mod subit ouăle roșii. Intr'o clipă fură curățite de pe tavă și întrebuintate când ca ciocan, când ca nicovală pentru celebrarea sfintelor paști.

Geologii bandei, după ce ciocniră mai multe ouă, începură să examineze mai întâi crăpăturile ce se produsese în coaja lor, provocând o grămadă de sinclinale și anticlinale și după ce se ciorovoiră bine asupra acestui punct, trecură la examinarea diferitelor staturi ce alcătuiau interiorul acestor elipsoide de revoluțiune. Dintr'una într'alta, dela ouă, discuțiunea trecu la cutremure, Ochrida fiind după spusele geologilor și al astronomului nostru, un loc de vilegiatură pentru cutremurile de pământ. Pentru ca să ne inspire oarecare respect, nouă, profanilor despre erudițiunea lor, au început să ne explice toate teoriile asupra cutremurilor. Astfel ne povestiră, că unele cutremuri ondulează coaja pământului întocmai ca valurile mării, altele din contră o fac să vibreze ca pielea unei tobe. Ba ne afirmau că nu e noapte în care Ochrida să nu fie vizitată de aceste două feluri de cutremure. Primăria orașului, ca o favoare pentru Seteriști, a dispus ca aceștia să nu fie vizitați în cursul nopții, decât de acel soi de cutremur pe

care fiecare din noi preferă, adică ondulator sau vibrator. Trebuie să ne înscriem fiecare din noi, după gusturi pe o listă specială.

Când auzii de această propunere de a fi vizitat de un cutremur, mă cutremurai din creștet până în călcăie. Ca să 'mi refac curajul până la sosirea listei cutremuraților, absorbii în pripă o duzină de pahare de vin. Grație acestui mijloc, am putut să 'mi mențin cumpătul și să continuu de a fi vesel până la sfârșitul mesei.

Nu se terminase bine discursurile, când începură să apară cutremurele. Mai întâi zidurile școalei, începură să se clatine într'o parte și într'alta, dovedind prin aceasta că acest cutremur eră de natură ondulatorie. Dela ziduri, mișcarea se comunică la obiectele din interior, și chiar sticla cu vin se clătină așa de tare încât cu mare greutate am putut pune mâna pe ea. Când a fost însă vorba să torn în pahar, am vărsat jumătate din conținutul sticlei pe masă, de oarece undulațiunile paharului se adăogau la acele ale sticlei. Văzând că gluma se îngroașe, temându-mă în acelaș timp să nu primesc tavanul în ceafă mă sculai ca să părăsesc școala. Dar n'apucaii să stau în capul oaselor că toată clădirea cu conținutul ei începù să se clatine mai tare. De n'așii fi știut că e cutremur, așii fi zis că sunt beat. Lucrul acesta eră însă imposibil, de oarece vedeam eu foarte bine că și ceilalți se cutremură și se clatină cu perzistență.

N'așii fi putut să ies afară din cameră fără să fi trecut vr'o două sau trei ori pe sub masă, dacă nu veneà gazda la care eram repartizat să 'mi deà o mână de ajutor. Fiind de felul său indigen, și deprins prin urmare cu undulațiunile cutremurelor, se ținea mai bine pe picioare, astfel că puteà să'mi deà o mână de ajutor. Grație acestui concurs prețios, am putut ajunge la locul ce mi se fixase pentru dormit fără să fiu nevoit în cursul drumului de a

mă târî pe burtă ca un șarpe, sau de a umblă în patru labe ca un simplu cadruman.

Cutremurul fusese atât de violent încât am avut impresia în tot cursul drumului că umblu pe mare. Se succedau valuri după valuri, pe care trebuia să le urc și să le cobor fără preget. Eră chiar cât p'aci să capăt un rău de mare. Din fericire efectele cutremurelor n'au mers până acolo încât să mă forțeze să înstrăinez alimentele absorbite la banchet. Am ajuns teafăr acasă la gazda mea unde am răușit, fiind împins și tras ca un sac de făină, să urc o scară strimță care se bâțâia ca și când ar fi fost mușcată de un câine turbat. După ce m'am lungit pe jos având numai o saltea între mine și pardoseală, cutremurul a început să piardă din intensitate, și încetul cu încetul dispărî complet, liniștea ne mai fiind turburată decât de respirațiunea ritmică și apăsată a fratelui meu și a mea, care trecusem într'o lume lipsită de cutremure vibratoare sau ondulatorie.

MARȚI 12/25 APRILIE 1911.

Opt ore am dormit glonț. Nu m'am învârtit nici pe o parte nici pe altă. Către orele șapte de dimineață, o co-moțiune destul de puternică mă trezii din somn. Intr'o secundă mă deșteptai și sării pe picioare. Eră cât p'aci să mă vâr sub pat pentru a mă feri de zidurile care ar fi putut fi trântite de cutremur. Cum însă patul în care dormisem n'avea picioare, salteaua fiind întinsă pe jos, mi-a fost absolut imposibil de a pune acest plan în execuțiune. Pe când steteam astfel nedumerit, neștiind ce hotărîre să iau, zării pe fratele meu, într'un costum puțin cam foarte redus, făcându-și cărarea în fața unei oglinde, parcă nici n'ar fi fost vorba de cutremure. «Dar bine monșer,

ce s'a făcut cu cutremurul?» îl întrebai, văzând că nuse mai mișcă nimic. — «Ce cutremur?» — «cel d'adineaori, care m'a deșteptat din somn». Crezând că nu m'am deșteptat complet, se apropie de mine, ca print'ro ciupire sau vr'un ghiont aplicat cu delicateță și energie în acelaș timp, să mă readucă la sensibilitatea normală. Dar de abia făcù un pas, că mă luminai ca o lampă electrică. Podeala erà așá de subțire, că la cea mai mică mișcare săltà ca o trambulină, astfel că am putut să mă înșel în somn și să iau aceste vibrațiuni drept acelea ale unui cutremur. Revinându'mi iniima la loc, mă grăbii să 'mi ornez trupul cu diferitele articole ce constituiesc îmbrăcămintea unui burghez, și după ce mi-am stropit fața cu puțină apă, care judecând după economia cu care erà distribuită, trebuia să fie sfințită, băurăm câte un pahar cu lapte însoțit de diferite accesorii, precum dulceață, rahat, cozonac, ouă etc. Formându-ne în coloană de marș, sub conducerea d-lui Mitică, gazda noastră, am pornit în corpore ca frațele meu în spre castelul în care se adăposteau jurnalistul și fotograful. În fața ușei camerei lor, două perechi de ghete făceau pe sentinelele, gata să calce pe bătături pe îndrăznețul ce ar cutezà să depășească pragul. Nevrând să intru în conflict cu acești servitori devotați, am început să chiem pe nume dela distanță pe cele două creaturi al căror sforăit ritmic umplea toată casa. Deșteptat în mod brusc deI strigătele mele, fotograful își scoase cutia ce îi îndeplinea funcțiunea de căpățână, de sub plapumă, și după-ce deschise ușa, o trecù în pridvor. Văzând cu cine are a face, își modifică trăsăturile de pe față, și începù să surâdă cu mulțumire, ca un om ce dormise opt ore în șir.

Jurnalistul fu ceva mai greu de convins să părăsească pozițiunea orizontală, însă temându-se în cele din urmă să nu fie lăsat singur, se decise să se îmbrace și să se alipească grupului nostru. Mărită cu aceste elemente, banda noastră se îndreptă spre școală, unde fixase locul de în-

tâlnire. Aci se mai aflau vr'o doi trei Seteriști care fuseseră mai matinali, majoritatea însă nu'și făcuse încă apariția, Până-ce să se completeze banda, am intrat, cei prezenți, în biserica Sf. Dumitru, ce se află lângă școală. A trebuit să ascultăm un crâmpei de liturghie, și să aprindem câte o lumânare, pentru ca să ne facem datoria de buni creștini, Câștigându-ne astfel simpatia sfinților, ce se uitau de pe zidurile pe care erau zugrăviți, cu oare-care mirare la noi, nefiind obișnuiți cu astfel de mutre, am eșit afară unde grupul se mărise cu noi elemente seteriste. Lipseă însă șeful, și fără de el nu puteam merge să facem vizite la autorități, cum eră prevăzut în program. Până la sosirea lui, un indigen ne propuse să mergem să vizităm și biserica lui Sf. Nicolae, pentru ca acesta să nu rămână supărat, fiind în rivalitate cu Sf. Dumitru. Ținând să nu trecem drept nepoliticoși în ochii sfântului Nicolae ne-am dus în corpore pe la el pe la biserică, depunând fie-care în loc de carte de vizită, câte o lumânare mai simandicoasă pe altar. Terminând cu acest act de bună creștere, și fiind ajunși din urmă de către șeful bandei, care venea în toată goana, speriat că ne-am emancipat complet de autoritatea lui, am hotărît să ne îndreptăm în spre lac. Pe drum, trecând pe lângă un liceu în construcție, cei mai în vârstă dintre noi au intrat înăuntru pentru ca să admire cărămidele, schelele și murdăria ce mobilau și împodobeau interiorul acestei clădiri, pe vreme ce elementele mai tinere, precum erau liceenii, Alaric, Inspectorul, Quartz, etc. și eu, am continuat drumul pentru a veni cât mai iute în contact cu lacul. Banda s'a împărțit astfel în două cete, separate între ele prin mai multe sute de metri.

Membrii cetei din urmă, văzând aceasta, au început să se indigneze de tendința cetei din față de a se emancipă de sub tutela venerabililor arhonți ai bandei seteriste, și au început în consecință să protesteze în gura mare în contra acestei sciziuni. Cei din grupa din față, pe de altă parte se făceau

că n'aud, astfel că relațiunile diplomatice între cele două grupuri eră cât pe aici să se rupă. Din fericire lucrurile n'au ajuns așa de departe, și unii încetinând pasul pe vreme ce alții îl iuțiau, s'a putut ajunge încetul cu încetul la comunitate și oare-cum la un ansamblu de mișcări și de idei. Această armonie însă nu ținū mult timp, și cam pe la jumătatea drumului în spre autorități, se produse o sciziune printre Seteriști. Discuțiunea se iscă asupra mijloacelor de locomoțiune în spre Zdruga, unde eram așteptați cu masa. Unii erau de părere să ne transportăm acolo cu bărcile, care zdruncină mai puțin, iar alții susțineau că e mai bine să rămănem credincioși trăsurilor care ne au servit cu devotament până aci și care nu amenință să se scufunde în apă și să ne înece. Neputându-se ajunge la o înțelerere, cei cu aptitudini de navigatori își luară ziua bună de la exploratorii tereștri, îndreptându-se în spre lac unde se aflau vr'o două bărci voluminoase ce păreau că se hodinesc rumegând pe țârm. Inainte de a mă alipi la această grupă, către care mă atrăgea o vocațiune de marinar, ce am căpătat'o din citirea romanelor lui Jules Verne, m'am dus să fotografiez o biserică, ce se spunea a fi din timpul romanilor. In adevăr după aspect părea a fi foarte bătrână, și împrejurul ferestrelor se vedeau foarte distinct zbârciturile de cărămidă, și toată culoarea de pe pielea-i de tencuială dispăruse complet. Când mă văzu cu aparatul în mână, se uită chiorăș dintr'o fereastră la mine. Li se părea sărmana că am venit cu dinamită să o forțez a dansă pe nepoftite. Văzând însă că nu e nici un pericol, și înțelegând că sunt inspirat de cele mai bune intenții față de ea, își luă un aer mai vesel căutând să pară o ruină cât mai convenabilă. Dacă ar fi putut, și ar fi pus și un corset droit devant, cum o fac, atâtea ruine, ce se pot vedeà circulând pe străzile Bucureștiului.

Bărcile noastre însă ne așteptau cu botul pe mal și cu

restul trupului în apă. Architectura lor, erà acea a unei bivolițe, cu pânțele umflate. În spinare purtau un fel de tavă pătrată îngrădită cu un grilaj de lemn. Pe această tavă aveam să luăm loc, întocmai ca niște vulgare mezeluri. Când sosii pe malul lacului, fotograful erà dejă întins pe tavă, ca un salam de Sibiu, făcând vis-a-vis rabinului dela casație care umpleà un colț al grilajului, ca o șuncă de Praga, pe vreme ce farmacistul din Bacău se proiectă drept în mijlocul tavei ca un cașcaval de Penteleu.

Eu luai loc pe tava cealaltă în compania unor mezeluri mai puțin simandicoase, și astfel ambele echipe fiind gata, bivolițele noastre de bărci fură împinse de pe mal și începură să îainteze pe oglinda lucie a lacului. Cât-va timp, cele două tăvi se menținură la egală distanță, însă barca noastră fiind mai puțin încărcată o luă înainte. Fotograful de pe tava cealaltă, nu putea admite ca barca lor să rămână în urmă, și făcù tot posibilul ca să recâștige teren. Incepù prin a zori pe barcagii, dar cum aceștia nu reușeau să imprime o viteză mai mare bărcii, pentru ca să ușureze aceasta, se sculă de jos și ridicând un picior ca găștile, rămase numai pe unul. Cu toate aceste sisteme de a ușurà barca, viteza nu se mărea de loc și distanța între cele două șandramale plutitoare nu se micșorà cu nimic.

Pentru a luà direcția spre Zdruga, am trebuit să trecem prin fața biserici Sft. Ion, așezată pe un promontoriu stâncos, într'o pozițiune foarte pitorească. N'am putut trece prin fața acestei pozițiuni, fără să ne impresionăm aparatele cu câte un instantaneu.

Drumul fiind lung și ora înaintată, perspectiva mesei de la prânz fiind în acelaș timp foarte îndepărtată, ne am decis, cei ce ne aflam pe aceeași tavă, să facem un fel de repetiție generală a banchetului ce ne așteptă la Zdruga. Imediat ne am împărțit rolurile sub forma de pâine, ouă roșii, curmale, ect., și în fața asistenței compusă din cei

patru barcagii am început reprezentația gastronomică. Eu un vegetarian stoic, mă munceam cu un monolog de curmale întrerupt din când în când, pe acolo unde pasagiul devenea mai deficil, cu câte o felie de portocală. Fratele meu într'un colț dădea replica elevului Bolintineanu cu ouă, răscoapte și cu brânză. Ceilalți își vedeau de rolurile lor cu consciozitate, și nu lăsau să le scape nici o fărâmiță. Rolurile fiind scurte, și talentul nostru extraordinar, repetiția generală se termină repede. Nu mai rămăsese de cât vr'o două crâmpeie de portocale sufleurului care a rămas să le expedieze singur.

Mulțumiți cu succesul acestei repetiții generale, și dorind să ne punem sângele în mișcare, propuserăm barcaii să le luăm noi locul, pentru a scobi suprafața lacului cu lopețile. Propunerea noastră fiind admisă, barcagii se instalară în mijlocul tavei, aprinzându-și câte o țigaretă, iar cei mai voinici dintre noi, sau mai bine cei ce se considerau ca atare, luară locul pe banchetele din față, și începură să dospească apa din lac, de parcă ar fi vrut să o transforme toată în aluat. Cu toate eforturile noastre, barca nu își mărea de loc viteza, ba avea chiar o tendință să se oprească pe loc. Am muncit noi astfel ca niște salahori vr'o jumătate de oră până când barcagii, isprăvind țigările, temându-se de a nu fi prinși de noapte în mijlocul lacului, își reluară iară locurile pe banchetele din față, pe vreme ce noi ne întindeam de a lungul pe tavă pentru a ne odihni.

Pe mal tocmai se zăreau trăsurile cu Seteriști terestri, urmând șoseaua ce duce la Zdruga. Imediat s'a stabilit între cele două grupuri un schimb de semnale din batiste și alte obiecte fâlfâitoare ca steaguri, pelerine fesuri, etc., și aceasta pentru a dovedi, că deși cele două grupuri erau separate prin aptitudinile lor de locomoțiune, sentimentele însă ce le animau erau aceleași.

După ceva căscături, un pui de somn și întinsăturile

reglementare, am ajuns la Zdruga, unde am debarcat lângă podul ornamentat cu clădiri de lemn. Nu ne-a trebuit mult timp pentru a ne întâlni cu grupul venit cu trăsurile.

Deși orele erau două trecute, masa nu era încă gata. În așteptarea acestui banchet, ce se pregătea în școala turcească de pe malul gârlei, am început să ne plimbăm de-a lungul apei, admirând stitul și arhitectura locuințelor indigene. Am fost mai ales surprinși de faptul că aci la Zdruga, precum și în celelalte orașe ce visitaserăm în Macedonia, anumite camere obscure erau așezate la stradă, în loc să fie ascunse în fundul curții precum se obișnuiește pe la noi.

Filozofând asupra acestor observațiuni, ne-am reîntors la școală pentru a ne interesa mai de aproape despre soarta banchetului. Mesele erau întinse în două camere, pe vreme ce bucatele erau îngrămădite în cancelaria școalei. Un turc păzea la ușă, ca nu cum-va cineva să intre înăuntru, sau vr'o strachină să iasă afară. Locurile nefind distribuite, fie-care se aseză cum putu pe apucate. După o ciorbă indigenă care fu expediată în grabă, Seteriștii fiind fometoși de o așteptare așa de lungă și pe de altă parte fiind antrenati de o săptămână și mai bine să dea gata banchetele cele mai bine montate își făcu apariția pe o tavă un miel aproape întreg. Masa fiind servită à la turca, cuțitele și furculițele erau toate sistem *yoc*, astfel că Seteriștii fură nevoiți să întrebuințeze tacâmul lui Adam, care, fie zis în parantez, e unul din cele mai practice servicii de masă. Foame să fie și ori și ce serviciu e bun, și în privința foamei, plimbarea cu barca pentru unii, iar pentru alții hodorogeala în trăsuri pe șoseau dintre Ochrida și Zdruga, au avut efectele unor aperitive puternice. Seteriștii mâncău cu atâta poftă, încât unul din tinerii însărcinați cu serviciul, rămăsese gură cască de admirație, uitând că ține în mână o carafă voluminoasă plină cu vin, astfel că nu

feri pe aceasta de iataganul unui vătășel. Biata carafă, izbită de această armă homicidă își dete dopul peste cap și plezni complect, revărsându-și tot sângele pe podeală.

Afară de acest mic accident banchetul se termină în condițiuni normale cu toasturi și cu un crâmpei două de discursuri. După ce seteriștii își linseră degetele, economisând astfel șervetele ce nu prea existau prin părțile locului, se dete semnalul de plecare, ora fiind înaintată, și drumul spre Ochrida destul de lung. Pentru variație, se decise ca cei ce au venit cu bărcile să se întoarcă în trăsură, și vice-versa cei ce au fost zguduiți la venire în trăsură să-și odihnească oasele pe tăvile plutitoare. Șeful bandei, prea sfinția sa cel de sus, astronomul, etc. luară loc cu toții pe platforma bărcii ce avusese deosebită onoare să mă transporte la venire. Cum stăteau cu toții îngrămădiți clae peste grămadă, mă grăbii să fotografiez de pe mal acest ghiveci la tavă. Pe lângă cele două bărci care plecaseră dimineața cu noi dela Ochrida, se mai adaogă încă una, rechiziționată chiar la Zdruga, și care eră condusă de însuși inspectorul bandei.

Am mers și eu d'a lungul Drinului pâna la izvorirea lui din lac, pentru a putea luă vr'o câteva fotografii ale expediției nautice. Când fù însă vorba să mă reîntorc spre trăsură, văzui că lucrul nu mai eră așa de simplu. Unele din ele plecaseră din oraș în spre Ochrida, și se putea zări pe șosea. Pentru a nu rămâne pe jos, am dat fuga pentru a eși trăsurilor înainte. N'aveam decât să traversez o bucată de teren acoperită cu iarbă, și dădeam de șosea. Lucrul la prima vedere păreă simplu, și în consecință am ambalat motorul picioarelor și le-am dat drumul în ultima viteză. Nu luasem însă precauțiunea să mă asigur pe ce teren crescuse iarba ce acopereă câmpul, și eră cât p'aci să o pat rău de tot. Nu apucasem să fac câțiva pași pe iarba verde, când începù să mă cobor pe neîntrebate în subsol. Terenul eră mlăștinos și picioarele mele se tran-

sformaseră pe neîntrebate într'un fel de cârțițe ce se a-fundau din ce în ce în regiunile subterane.

Neștiind încotro s'o apuc, mă imobilizasem ca un par de telegraf, și în nedumerirea mea flueram a jale. Când dam să scot un picior din ciulamaua în care mă înfundasem, să scufundă celalt cu o perzeverență uimitoare. Nu le puteam să le conving să iasă din pelteaua în care intrase, cu niciun preț. Erau tot așa de insensibile principiilor de morală ca și niște guvernamentali, intrați în cașcavalul bugetar până la gât. Incercai să le țin câte un mic discurs, dar nici cu acest mijloc nu izbutii. Se arătau insensibile la ori și ce raționament, și logica avea tot atâta efect asupra lor ca și limba sanscrită. Trăsurile însă se apropiau, și cunoscând pe vizitii lor ca fiind de felul lor foarte puțini sensibili nenorocirilor omenești, chiar când victima e un client d'al lor, mă temeam să nu treacă tot convoiul prin fața mea fără ca vr'un vehicul să se oprească și să 'mi dea o mână de ajutor. Speriat de a nu rămâne cu tot dinadinsul în mijlocul noroiului ca un simbol a neputinței omenești față de elementele naturei, mă decisei să desfac șiretele dela-ghete și pe vrute ori pe nevrute să-mi scot picioarele din ghiarele noroiului. Când acestea pricepură intenția mea de a le lăsa fără de ghetete, mai ales că erau niște ghetete noi și de care ele erau foarte mândre, începură să protesteze cu toată puterea tendoanelor lor, și se sbătură cu atâta violență încât eșiră ca prin minune din noroi și o luară la fugă pe câmpia verde. Nu mi-a fost greu ca să le îndrept goana înspre șosea unde reușii să le potolesc de îndată ce am luat loc în mod confortabil în fundul unei trăsurii, în compania fratelui meu, a lui Petracincu și a altui elev dela liceul din Monastir. Scăpasem teafăr, însă până aproape de genunchi aveam un fel de cataplasma de noroi, care nu prea părea că are intențiunea să mă părăsească așa de curând. A trebuit să mă opresc în drum lângă o gârlă

și cu ajutorul unei turcoaice ce spală rufele, și pe care am putut s'o conving cu ușurință să mă servească în schimbul unor piastre, mi-am supus ghetele și jambierele la o baie sistematică, astfel că își reluu aspectul lor normal.

Vizitiul nostru, care la Zdruga își cam periclitase sănătatea sa bând în a noastră, devenise în mod subit partizan al vitezelor mari, și în consecință porni în galop în spre Ochrida. Nu eră hop sau șanț care să-l poată întoarce dela opinia aceasta că e bine să măie echipajul în galop. Pe când dansam astfel pe neîntrebate un cakewalk în trăsură, am putut să-mi dau seama că între Ochrida și Zdruga e mult mai recomandabil să întrebuiți calea de apă de cât cea de uscat.

Ondulând astfel în spațiu după hopurile soselei, care părea a nu mai fi fost reparată din timpul Romanilor, am trecut prin fața unor stânci colorate în roșu vinuriu. După spusele indigenilor, se pare că aci a fost o mânăstire mare, în pimnițele căreia călugării păstrau niște butoaie enorme pline cu vin. Acestea din urmă s'ar fi spart și stânca setoasă ar fi supt conținutul lor, colorându-se în stacojiu, tocmai ca nasul unui bețivan. Regiunile acestea macedonene, trebuiau să fi fost bogate în vie pe vremuri, căci pe lângă această anecdotă mai îmi aduc aminte de cea ce ne-a fost istorisită la Veles când am vizitat mânăstirea bulgărească de acolo. Se spuneă că cei ce construiau mânăstirea, lipsindu-le apă pentru pregătirea varului, și temându-se de a se coborî până la râu din cauza turcilor, ar fi pregătit varul cu vin de care dispuneau în abundență. Mânăstirea, astfel îmbibată în vin, s'ar cletină pe temelii, când e un cutremur, mult mai mult decât celelalte clădiri de prin împrejurimi și cari au fost construite cu var ce n'a înghițit decât apă vulgară.

Ascultând la basme de acestea autentice, ne-am apropiat încetul cu încetul de Ochrida. Înainte de a intră în mahalalele orașului am fost întâmpinați de un june vlăstar

al neamului bulgăresc, călare pe o bicicletă. Știind că aveam să ne înapoiem dela Zdruga, ne eșise înainte pentru ca să ne putem delecta privirile uitându-ne la el și admirând măestria cu care își conducea mașina. Tocmai când se simțea la atitudinea cea mai înaltă a prestigiului său, un câine ce nu avea respect nici măcar pentru atitudinile nobile și frumoase, părăsi șanțul în care stetea lungit în mod confortabil, și se repezi lătrând la bulgarul călare pe armăsarul de oțel. Pentru ca să ne arate că nu e în stare să fie deviat în mersul său de un câine, urmașul lui Dediu-Ivan își mențină cumpătul amenințând numai din baston pe antagonistul său. Bastonul însă, fie din eroare, fie de frică să nu-l muște câinele se dete în lături vârându-se printre spițele roatelor rupând jumătate din ele. Bietul călăreț fu proiectat într'o clipă pe planul orizontal lungindu-se în șanțul de lângă drum, lăsându-ne astfel o impresie cu totul contrarie celei ce plănuiise el când s'a hotărît să ne iasă pe bicicletă într'ou întâmpinare.

N'am mai intrat în oraș, ci ne-am oprit la poalele dealului pe care se află ruinele cetăței, pentru a putea vizita pe aceasta din urmă. Când am ajuns în vârful dealului, bărcile cu ceilalți Seteriști se zăreau ca niște mici puncte pe suprafața lucie a lacului. Nu ne-a trebuit mult timp ca să ne urcăm pe toate zidurile dărăpănate pe cari ne-am fotografiat, și să vizităm în detaliu interiorul ruinei, ce se zice că datează din timpul romanilor. Tocmai când terminasem cu această anchetă minuțioasă a pietrelor ce zăceau întristate pe vârful dealului, au sosit și cele trei bărci cu prețiosul lor conținut, debarcându-l la poalele dealului pentru-ca și Seteriștii aquatici să poată să-și facă o idee justă despre ruinele cetăței.

Grupul nostru nu se opri pentru a lua contact și a fuziona cu acești noi veniți, ci își continuă investigațiunile în partea despre lac unde se înalță pe un promontoriu biserica Sft. Ion. Am stat câteva minute de am admirat

biserica, pe vreme ce vr'o câțiva indigeni de diferite vârste se delectau privind-ne.

Se înserase, și lumina fiind slabă, n'am putut să împărtășesc și aparatului fotografic plăcerea estetică a priveliștei ce se desfășură în fața noastră. A trebuit să-l las să doarmă în liniște spânzurat de cureaua ce trece pe umărul meu. Avea și nevoie bietul aparat de această liniște căci îl surmenasem în ultimul timp. În tot cursul zilei îl forșasem să se chioască în mod instantaneu la tot soiul de peisagii, clădiri, și figuri umane. Ajunsesse într'o mare stare de zăpăceală, și mă temeam să nu înceapă să confunde diferite animale ce treceau prin fața obiectivului. Ce mare scandal ar fi fost dacă fotografiind pe jurnalistu nostru ar fi eșit o gaiță, sau în loc de fotografu nostru oficial ar fi eșit cine știe ce dihanie proboscideană. Am fost așa dar prudent, și am lăsat aparatul să se odihnească ne mai fixând pe pelicule în acea zi frumusețile vii și moarte ce se desfășurau pe dinaintea ochilor mei.

Drumul spre casă eră destul de lung, de oarece trebuia să străbatem orașul de la un capăt la celălalt. Am trecut mai întâiu printr'un defileu săpat în malul stâncos, și care se urcă dela lac în spre oraș. Pereții acestui defileu erau căptușiți cu case în paiantă ce stăteau față în față rânjind una la alta. Ba una din ele, de fire mai curioasă se uită cu intensitate din o fereastră în interiorul casei din față. Ce vrei, n'avea în acel orizont vizual restrâns, alt mod de a se distra, decât să se uite în sânul vecinului pentru a găsi un subiect de intrigă.

Labirintul de străzi pareă că nu se mai sfârșește, și plimbarea prin el începuse să devină cam plictisitoare, mai cu seamă că lumea eșea la poartă ca să se uite la noi ca la vicleimi. Pentru a ne reface curajul și a ne alimenta forțele, am intrat într'o băcănie, de unde am cumpărat toate portocalele existente. Cum am eșit afară din prăvălie încărcăți cu aceste mere ale Esperidelor, se strânse împre-

jurul nostru, ca prin minune, o droaie de copii care mai de care mai jerpeliți și mai murdari. Mi'am închipuit imediat că portocalele cumpărate de noi trebuie să posede forța aceia de atracțiune asupra tineretului de ambe sexe ochridean. Cum însă n'aveam portocale de ajuns pentru ca să facem pe darnicii, ne-am mulțumit să oferim junilor noștri spectatori cojile, miezul întrebuițându-l pentru propria noastră consumație. Spre mirarea noastră, în loc să fim bombardați cu darurile noastre, după cum ne așteptam, cojile, sau mai just pieile de portocală pe care le aruncasem în mijlocul mulțimei jerpelite, dispăreau cu o iuțeală uimitoare. Copii aceștia mâncau pieile de portocală parcă ar fi fost unse cu miere. Se vede treaba că nu-și făcuseră încă bine educațiunea gustului, în ceace privește portocalele, și mâncau pieile cu aceiași convingere ca și când ar fi consumat miezul.

Terminând portocalele, cercul de copii ce ne înconjură se mai rări, astfel că puturăm trece prin el, continuând drumul spre locuințele noastre, unde trebuia să ne facem puțin toaleta înainte de a ne prezenta la banchetul ce ni-l oferea municipalitatea.

Se înserase complect când am intrat în cartierul locuit de români, și unde se află casa d-lui Mitică, gazda noastră. Ca să ajungem aci am trecut prin fața unei case care avea la ferestrele catului superior niște plăci mari de metal, așezate la vr'un metru distanță, astfel încât cei ce ar stă la fereastră să nu poată avea o privire decât cel mult pe jumătatea stradei. După informațiunile luate, am aflat că proprietarul casei nu pusese acele paravane de bună voe în fața ferestrelor sale ci a fost obligat să facă aceasta de turcul din față care voia astfel să-l îndiedece de a îi vedea cadâna, când aceasta avea de gând să se plimbe prin grădină. Mi s'a părut cam curios acest procedeu de a împedea pe vecini de a privi cu indiscrețiune în grădina ta. În loc să-ți înalți gardurile, te duci de astupi ferestrele de la casele

de prin prejur. Tot e bine că n'a obligat turcul pe vecini să se lege la ochi ori de câte ori treceau prin fața casei lui.

Ajunși la gazda noastră, numai rămăsesem decât vr-o trei sau patru seteriști ceil'alți se răspândiseră prin oraș ducându-se pe la ei pe acasă pentru a se pregăti de banchet. Cum prinse gazda noastră de veste că ne-am întors, ne-a și împresurat cu vre-o două borcane de dulceață și cafele. De geaba ne-am apărat, căci n'am putut rezistă. A trebuit să înghițim dulceață și cafele, deși peste un ceas aveam să luăm cu asalt un banchet, și încă după cât putusem află, unul din cele mai rezistente din câte văzuserăm până atunci.

Peripețiile zilei, mă obosise, și picioarele începuseră să manifeste un spirit de nedisciplină îngrijitor. Mă temeam că dela un moment într'altul să nu proclame greva generală și să mă lase să umblu pe mâini sau să mă târăsc pe burtă ca o reptilă. Pentru a evita o astfel de catastrofă, mă întinsei pe o velință pentru ca să le dau ocazie să se odihnească, și le promisei că de îndată ce ne vom întoarce în țară le voi reduce ziua de lucru la opt ore și nu le voi da să care mai mult de cizeci de kilograme. Le mai purtasem eu de mai multe ori cu astfel de promisiune fără însă ca să mă țin de cuvânt. Cu toate acestea, dispunând de o prostie naturală foarte mare, ca toate picioarele de altfel, se încredeau în toate promisiunile mele, și se apucau de lucru în mod conștiincios.

N'am putut să stăm mult timp pe loc ora banchetului apropiindu-se cu o iuțeală uimitoare. Puteam lipsi dela ori și ce punct din program, afară de acela al banchetelor. În adevăr, la banchete puteau seteriștii să-și pună numeroasele lor calități în evidență. La banchete puteam uimi pe turci prin perzeverența ce puneam pentru a curăți toate tavele, oricât de încărcate s'ar fi prezentat. La banchete puteam pune în evidență tăria principiilor noastre anti-alcolice cu zelul prin care făceam să dispară dela lumina zilei băuturile fermentate. La banchete puteam arăta de

ce lungime erau capabile discursurile noastre, și de entuziazmul ce ele în mod invariabil stârneau în inimile noastre. În fine la banchete puteam dovedi că dacă românul n'o fi având șapte suflete însă șapte stomacuri are la sigur, dacă nu chiar mai multe.

Zoriți fiind de ora banchetului, am sărit cu toții în capul oaselor, și conduși fiind de gazda noastră ce ne lumină calea cu un felinar, am pornit-o spre cartierul turcesc mărindu-ne grupul cu seteriștii ce ne ieșeau în cale și care erau însuflețiți de acelaș zel ca și noi în ceea ce privește luarea unui banchet.

Localul unde ne așteptau mesele eră ceva mai mic decât acela al școlii românești, unde fuseserăm ospătați în ajun. La etajul de sus, unde se putea urca pe o scară special, construită pentru alpiniști și pentru acrobați, mesele erau întinse în trei piese. Masa persoanelor cu greutate se află pe un fel de podium în fundul sălei la care aveă acces scara sus pomenită. Masa persoanelor mai puțin simandicoase, însă care din cauza faptului că nu prea țin discursuri au o aptitudine mai mare și timpul necesar de a da o atențiune, deosebită mâncărei și băuturii, ocupa sala cea mare. În fine în cameră alăturată eră pusă o masă pentru ciurucurile minore, atât ale Seteriștilor cât și ale indigenilor. Eu, ca un vegetarian în vacanție, care nu se mai simte obligat să respecte cu sfințenie principiile mâncătorilor de zarzavat, și din cauza spiritului de sacrificiu și de emulațiune care mă însuflețește în astfel de ocaziuni, mă așezasem la masa cea mare unde se mânca și se bea cu toptanul. Nici n'am așteptat să ia cu toții loc și am început să mă devotez funcțiunii mele. Niște sardele de Lissa, 'mi au atras chiar dela început atenția și m'am decis să le fac curte în toată regula. Am început mai întâi să le fac cu ochiu, cum se cuvine când vrei să faci curte după toate uzanțele stabilite la noi în mahala. După-ce a început să-mi lăcrămeze ochiul de atâtea clipiri unilaterale, a trebuit să trec la partea a

doua a protocolului și să le ciupesc. Pentru ca să nu mă umplu pe mâini de untdelemn, am făcut această operațiune cu furculița, împungând sardelele pe rând, când de gât, când de talie. Cu acest mijloc am reușit să le aduc încetul pe toate în farfuria mea unde descântându-le cu lămâie le făceam să devină mai culante. Nici una n'a fost în stare să-mi reziste și le-am expediat pe toate cu destulă ușurință. După înghițirea ultimei bucăți, am pus sardelelor punct cu câte-va măslin, și am trecut mai departe la capitele următoare mai importante, și care numai erau așezate pe masă, ci erau purtate cu oare-ce solemnitate de chelneri. Dar cu toată înportanța lor, nu erau în stare să mă impresioneze. Văzusem eu în decursul acestei excursiuni o grămadă de banchete cu nenumărate feluri, unele de calibru mai mare decât celelalte, astfel că mă oțelisem în consumarea lor. Intr'o învârtitură de tacâm, făceam să dispară conținutul farfuriei dela lumina lămpilor. Nu putea să-mi țină piept în această privință nimenea din jurul meu, exceptând însă fotograficul nostru care la drept vorbind e un tip fenomenal. Gura îi mergea ca un obturator și bucatele dispăreau din farfuria lui cu viteza unor instantanee *extra-rapide*. Din când în când își mai dregea *resortul* cu vr'o duzină de pahare de vin, și după aceea reîncepea d'a capo operațiunea întreruptă un moment. Mă speriasem de atâta viteză! Un moment am rămas cu gura căscată în *poză*, timp de câte-va secunde, față de această voracitate ne mai pomenită. Mă dase gata. Nici nu eră vorbă să mă iau la întrecere cu el căci mă făcea marți.

Către sfârșitul mesei, când cu tot curajul nostru forțele începeau să slăbească, veniră discursurile care ne deteră un oare-care răspas. Seteriștii începuseră să fie sătuli de discursuri, chiar cei mai aprigi la vorbă numai simțeau plăcere să inundeze banchetele cu valuri de elocință, astfel că rămăseseră numai turcii să se manifeste mai cu putere

pe terenul oratoric. Având terenul liber și văzând buna noastră dispoziție, deteră drumul la discursuri în pâlcuri dese. Cum nu pricepeam nici o vorbă turcească, ascultam cu foarte multă bună voință, și strigam *iașasâm* aplaudând în același timp, ori de câte ori oratorul sa îneca sau eră nevoit să întrerupă discursul din alte cauze.

Discursurile acestea n'au ținut mai mult de o jumătate de oră fiind întrerupte în mod brusc de un cor de juni aromâni, cari începură să cânte cât îi ținea gura, cântece naționale. Imprejurul meselor, de altfel ca la toate banchetele ce ni se oferiseră în Macedonia, se aflau o grămadă de lume, în genera ltineret macedonean, care făceau pe spectatorii, privind cum Seteriștii și comesenii lor se ospătează. La celelalte banchete, acești spectatori se mulțumeau să privească și să înghită apa ce le venea la gură la vederea bunătăților ce se consumau la masă. De data aceasta însă, tinerii spectatori nu s'au mulțumit cu tăcerea prelungită, ci profitând de o mică acalmie a discursurilor au intervenit și ei în conversațiune cu ceva cântice naționale. Microbul muzicii a infectat imediat și pe ceilalți comeseni și epidemia cântecelor s'a întins în mod instantaneu dela un capăt la celalt al mesei. Eră o gălăgie de nedescris, fiecare căutând să întreacă pe vecinul său în emisiunea sunetelor. Jurnalistul nostru Leroux fiind mai cu deosebire afectat de acest microb al melomaniei, se zbătea înt'o criză teribilă de sunete vocale răgușite. Paroxismul l'a atins însă când s'a intonat Marselliesă. De îndată ce sunetele acestui imn iau atins urechile, a început să strige «aux armes citoyens» și s'a înarmat cu un pahar de vin pe care l'a descărcat într'o clipă devale pe gâtlej. Imbărbătați de acest exemplu ne-am înarmat cu toți cu sticle și pahare și intonând imnul războinic am început să le dăscărcăm în mod sistematic.

Pe nesimțite acele dela ceasornice trecuse de orele zece, îndreptându-se cu o perzeverență uimitoare către orele

unsprezece. Curioase fapte acestea; nu sunt accesibile la nici un fel de sentiment, și nici vinul nici cântecele nu sunt în stare să le influențeze mersul lor uniform. Pulsațiunile inimilor lor nu variază nici măcar când sunt în prezența celei mai frumoase femei, și în această privință sunt mai insensibili decât cei mai convinși anachoreți.

Privind ceasornicul meu, ceva din răceala acestuia se întinse și la persoana mea, ceea ce avu ca efect o scădere sensibilă a entuziasmului cu acompaniament de căscături prelungite, prevestitoare a sosirii lui Morfeu. Odată cu somnul îmi reveni și mintea la loc, ceea ce îmi dădu posibilitatea să reflectez. Imediat mi-a apărut în fața ochilor plecarea de a doua zi spre Rezna, la orele șase de dimineață. Prin urmare trebuia să ne sculam la cinci după un somn de câtevâ ore. Toate acestea mă împingeau să dezertez dela banchet și să las pe ceilalți să cânte singuri până când or răguși. Văzând în curte un grup care se formă Imprejurul unui felinar aninat de un suport uman, m'am coborât repede pe scară de m'am înscris imediat ca voluntar la acest grup în care majoritatea eră formată de sexul feminin. Din această cauză, fiind și de felul meu cavalier, mai ales după banchet, am rămas în urmă, lăsând doamnele să se folosească de lumina felinarului.

N'am văzut în viața mea lumină mai sfioasă; nu aveă curajul să se depărteze mai mult de doi metri de felinar. Parcă îi eră frică să nu i se întâmple vr'un accident, și la ori și ce hop mai important se ascundeă în grabă în felinar lăsându-ne pe întunerec.

Ce mare deosebire între lumina unui astfel de felinar dela Ochrida și aceea a unui far de automobil. Pe cât de fricoasă e prima, pe atât de curagioasă e a doua. Nimic n'o poate intimidă. Se zvârle cu toată puterea pe ori și ce obstacol îi iese în cale, luminându-l a giorno, și numai

când se dă automobilul peste cap are condescendența să se stingă.

Felinarul nostru, pe lângă slăbiciunea lui naturală era afectat și de o fudulie extra ordinară. Nu voia cu nici un preț să se uite la ceiace se aflau în urma lui, învăluindu-ne pe toți într'un dispreț întunecos. Eram nevoiți să umblăm pe dibuite umblând și coborând prin pietroaie și prin gropi. În urma emoțiilor ocazionate de peripețiile banchetului combinate cu vin, echilibrul nostru devenise instabil, mai cu deosebire echilibrul meu particular. Mă așteptam dintru'un moment într'altul să iau un contact mai amplificat și mai intim cu pământul de sub picioare, și ca să nu fiu prea surprins, umblam cu brațele întinse. O căzătură n'ar fi fost lucru foarte grav, mai ales pe întunerec unde onoarea nu putea fi compromisă ; dar pericolul cel mare era să nu fac pe neîntrebate un salt mortal într'un șanț sau într'o gaură plină cu apă stagnantă.

De când mă obișnuisem cu vinul nu mai puteam suferi apa, nici curgătoare nici stagnantă, astfel că perspectiva căderii într'o baltă mă umplea de fiori. Norocul meu era că picioarele'mi mergeau încă bine. Se vede treaba că în urma promisiunilor ce le făcusem de a le reduce ziua de lucru conform programului sindicalist, au luat deciziunea să lucreze în mod conștiincios. Fiind însă lipsă complectă de lumină, alunecau și ele de pe o piatră pe alta periclitându-mi în continu pozițiunea verticală. Cum șanțurile și gropile de pe drum erau pline cu apă mă țineam gata ca la prima eventualitate s'o dau înnot. Norocul meu însă mă împiedecă de a'mi pune în evidență abilitatea în sportul netațiunei, și am putut ajunge acasă fără să iau nici un fel de bae, afară doar de cele de picioare, acestea din urmă neputând să se ferească de nenurmăratele gropi pline cu apă ce se aflau pe tot parcursul.

La domnul Mitică mă aștepta salteaua care ca și un aeroplan trebuia să mă conducă în straturile înalte ale visurilor

MERCURI 13/26 APRILIE, 1911.

Nu se ridicase bine soarele deasupra orizontului când îmi făcui și eu apariția de sub plapumă, însă în loc de a fi senin și radios ca astrul ceresc eram somnoros și bosumflat. Nu dormisem suficient, de oarece a trebuit să mă deștept la orele cinci, și toată noaptea nu visasem decât că mă înec într'un șanț plin de apă stagnantă pe vreme ce fotograful și jurnalistul nostru cântă marseillesa drept marș funebru.

Întâlnirea eră fixată pentru orele șase, astfel că a trebuit să mă îmbrac cu viteza unui expres pentru ca să nu sosec prea târziu. Indemnând și pe fratele meu care nu se deșteptase decât cu un ochiu, să dea zor cu toaleta, am reușit ca la șase fără un sfert să fim complet echipați, și să pornim către școală unde aveam să ne întâlnim cu toții pentru a lua locurile în landourile noastre. Ajungând în curtea școlii am băgat de seamă că nu e bine, ori de câte ori voiajezi cu români agravați cu ceva cucoane, să grăbești, de oarece pierzi timpul degeaba. În adevăr la locul de întâlnire nu se aflau decât ceva umbre vechi de la casație, care sunt matinale de oarece nu pot dormi noaptea fiind obișnuiți să doarmă ziua. Ceilalți seteriști străluceau prinabsența lor. Tocmai peste o jumătate de oră a început să curgă, picătură cu picătură un seterist după altul, afectați cu câte un geamantan sau o legătură. Fiind cu toții obosiți cu lupta dată pentru arăpune banchetul din ajun, nu aveau nici unul chef de vorbă, și drept bună dimineață, mârâiau fiecare câte un cuvânt răgușit. Deși ora se făcuse șeasă, nu puteam plecă, o bună parte din Seteriști, mai ales cei de sex slab, lipsind la apel. Stațiunea în picioare fiind însă obositoare, cei mai obosiți avură ideia ingenioasă și fatală în acelaș timp de a se urcă în trăsuri. Atâta le-a

trebuit surugiilor noștri care erau foarte nemulțiți de faptul că erau totdeauna convocați două ore înainte de plecare, pentru a da bice cailor și a o întinde la drum fără vr'un aviz prealabil. Cum nu se strigă la plecare nici un fel de apel pentru a se constată dacă toți seteristii sunt prezenți, nu se putea ști dacă nu cumva unii din noi n'au rămas în urmă, cu perespectiva de a se înapoiă la Monastir pe jos.

Fiind în ultimele trăsură, și văzând că mai sunt două vehicule absolut goale, cu luciditatea mea intelectuală și spiritul meu de observație acut, am băgat imediat de seamă că unii din Seteriști nu și-au făcut încă apariția și că prin urmare dacă nu oprim trăsurile au să rămână la Ochida. În consecință, fără a pierde nici un moment, pregătii repede un discurs eloquent, și sculându-mă în picioare într'o atitudine oratorică, interpelai ex-abrupto cu mare violență vizitiul nostru. Căutam prin imagini drastice și flori de retorică, întocmai ca și Cicerone și marele Demostene, să-l conving despre oportunitatea unei opriri a trăsorei pentru ca să nu rămână câțiva Seteriști orfani părăsiți prin Ochrida. Turcul nostru însă de o fire foarte prozaică, era inaccesibil frumuseților artei lui Demostene, și pe lângă aceasta mi-se pare că nici nu prea pricepea românește. Văzând că eforturile mele oratorice n'au nici un efect practic, și că florile de retorică rămân să fie purtate numai de vânt, schimbai imediat de tactică, și punând mâna în ceafa turcului, am început să-l zgâlțâi înainte și înapoi cu regularitatea unui piston de locomotivă. Sub influența acestor argumente energice aplicate stăpânului lor, caili se opriră pe loc, bucuroși de a gustă în liniște farmecul peisagiilor de prin prejur. Oprirea trăsorei noastre provocă și oprirea celor două trăsură ce urmau. Cu toate că ne oprisem complet, eu însă nu încetam de a zgâlțâi pe bietul ture ca pe o morișcă, de oarece mă temeam că dacă îi voi da drumul să nu'mi aplice și el mie aceiași

categoria de argumente, ceea ce ar fi fost foarte păgubitor pentru prestigiul și reputațiunea mea. Fotograful Manakia, înțelegând delicateța situațiunei mele, apucase aparatul de cinematografiat de picior, și se ținea gata să miluiască pe vizitiul nostru cu vr'o două lovituri bine simțite când va scăpa din mâinile mele.

Pe vreme ce ne distram cu acest sport, zgâlțâind pe ture de frică să nu ne zgâlțâe el pe noi, sosiră și ceilalți Seteriști, partizani convinși ai sculatului târziu. Printre aceștia erau jurisconsultul bucovinean împreună cu jumătatea lui, geologul Quart, hagiul Papii sau Papa-hagi, etc. Când grupul nostru deveni astfel mai numeros și mai compact, dădui drumul vizitiului, știind că n'o să mai aibă curajul de a'mi întoarce politețea ce întrebuișasem pentru a îi oprî trăsura pe loc.

Ceilalți excursioniști, ce plecaseră înainte, dânduși seama după o oră de drum că le lipsește ceva, opriseră la intrarea primului sat pentru ca să țină sfat de rezbel și să vadă ce e de făcut. Când sosirăm și noi, nu ajunseră încă la o soluțiune afară de aceea de a se certă. Șeful bandei, ca un șef ce se respectă, conducea gâlceava cu o rară măestrie. Am trebuit și noi, cei veniți în urmă să intrăm în horă și să ne certăm vr'un sfert de oră înainte de a porni din nou la drum.

Am trecut din nou prin satul ce miroseă ca un laborator de chimie. De data aceasta însă nu ne-am mai oprit ci am mers în goana mare prin această atmosferă de ouă clocite. Din sat drumul intră în defileul ce duce la Rezna. Cum trăsurile mergeau la pas, pentru a mai arde ceva din combustibilul înmagazinat la banchetele precedente, cei mai tineri dintre Seteriști, ne-am coborât din cutiile în care eram înghesuiți, și am început să urcăm dealul pe jos. Soarele care la început se uită cu simpatie la eforturile noastre, fiind de o natură glumeață, începù să ne toarne pe spinare o doză mai mare de raze calde, astfel

că începurăm să înădușim ca și când ne-am fi aflat într'oaie de aburi. N'aveam cu noi umbrele ca să ne putem apăra de această ironie caustică a soarelui, astfel că a trebuit să ne continuăm drumul sub privirile lui sarcastice.

Pe vreme ce înădușeam sub arșița solară urcând dealul ce ne separă de Rezna, în această din urmă localitate se pregătea, în sala școlii ce mai fusese onorată cu prezența noastră, o masă demnă de foamea ce se ivise printre noi. Niasi-bey, probabil după-ce inspectase toate aceste preparative, doritor de a se vedea cât mai curând salutat cu *iașasămuri* și de a ascultă discursuri, a eșit afară din oraș postându-se la o răspântie de unde se putea vedea tot drumul dela scoborișul lui în spre Rezna. Cum au ajuns trăsurile în dreptul eroului revoluției turcești, se opriră cu toatele permițând conținutului lor să-și manifeste entuziazmul la vederea acestui om. Inșă cum nu s'a ajuns încă cu progresul așa de departe încât să se poată potoli foamea cu entuziazm, a trebuit să continuăm drumul cu mare grabă în spre localul unde se impăcientau mesele în așteptarea noastră.

Oboseala drumului și sculatul din vreme ne dase la toți o pofță de mâncare extra-ordinară, astfel că de data aceasta n'am putut da o atențiune deosebită părții ceremonioase, fiind prea absorbiți cu partea reală a banchetului. Discursurile la această masă n'au avut nici măcar importanța unui fel de bucate, și am putut băga de seamă că cea mai mare parte din comeseni dădeau o atențiune cu mult mai importantă sticlelor de bere decât spiciurilor.

Cevă întristare plutea printre comeseni, de oare-ce această masă eră ultima pe care o consumau toți Seteriștii în comun. Dela culmea Diavato, un grup destul de important, compus din cele două mădulare mai în vârstă dela Casație, din Ciuntuleac-Pașa cu cadana sa, din Prea sfinția sa judecătorul nostru dela Baia de Aramă cu jumătatea lui, și înfine din domnul inspector de geamantane, care

renunță de aci în colo de a se mai ocupa de aceste articole de voiaj înzestrate de fabricanți cu o fire nedisciplinată și rătăcitoare, trebuiă să se ducă în cea mai mare grabă la București, pentru a se întoarce la căminele lor unde îi așteptă slujbele complicate cu necazuri. Deși despărțirea aveă să se facă pe culme la Diavato, unde unii trebuieau să-și continue drumul spre Monastir, iar restul excursioniștilor, împărțiți în două grupuri s'ar fi îndreptat unii spre satul Gopeș, iar altul spre Molovișteea, cea mai mare parte din comeseni începuseră să-și ea rămas bun unii dela alții, neținând cont de cei care pleacă definitiv, și de acei ce mai rămân.

Ora plecării care sosi pe neașteptate, întrerupse aceste manifestațiuni sentimentale, și Seteriștii se grăbiră să ia loc în trăsuri. Fotograful nostru, pe când se căzneă să ia loc în fundul trăsorei strivind pe bietul franțuz ca pe o stafidă de corint, observă cu mare justeță că trăsurile din Turcia sunt după masă totdeauna mai strimte ca înainte de prânz. Pe când la plecarea din Ochrida încăpeă perfect în trăsură, acuma de abea se puteă așeză pe o lature. Cea ce se strămtă mai mult la o trăsură, după spusele lui, eră cu deosebire ușa. Aceasta din urmă scădeă din dimensiuni cevă extraordinar după ora mesei. «Vezi dragul meu» 'mi spunea el, nu numai caroseria acestor trăsuri își reduce proporțiile după masă, dar și celelalte părți metalice devin mai puțin solide. Astfel am observat că după orice popas dela prânz, arcurile trăsurilor se îmoae de parcă ai zice că sînt de cauciuc. Uite-te la trăsura șefului, nu vezi că osia vine în contact cu caroseria, și chiar la trăsura noastră, în partea în care stau eu arcul a renunțat complect de a funcționă.» Observațiunea eră justă, și bietul Lebrun, care sub presiunea fotografului își schimbase numele în Levert, ar fi confirmat-o cu voce tare, dacă ar fi găsit în plămâni aer suficient pentru a puteă articulă un cuvânt. Trebiuă să aștepte să se termine digestiunea prietenului său pentru

a-și putea dilata plămânii și a se putea mișca. Până atunci eră condamnat la o paralizie complectă cu un caracter de semi letargie. Eu avusesem norocul să mă așez pe bancheta din față, care nu-și redusese proporțiunile într'atâta încât să nu mă mai pot mișca. Profitam și eu de acest spațiu ca să mă bălăbănesc din stânga la dreapta și vice-versa.

Înainte de începerea urcușului, s'a oprit toate trăsurile pentru a permite excursioniștilor să ia câte o linguriță de discursuri, care ajunseră să fie administrate din oră în oră ca o medicină. M'am dat și eu jos cu ceilalți, am făcut roată împrejurul lui Niasi-Bey și a șefilor noștrii și deschizând urechile cât eră posibil înghiți o serie de *spechiuri* turco-române. Sub impresiunea acestei doze ne-am înghesuit din nou în mod cât mai confortabil în trăsurile cari, în pasul încet al cailor începură să urce coasta în spre Diavato.

Drumul eră destul de plictisitor, șoseau șerpuint d'a lungul unei văi lipsită de vegetație. E caracteristica tuturor munților din Macedonia, că sunt lipsiți de păduri. Numai muntele Peristeri pe porțiunea sa cea mai înaltă prezintă ceva păduri de brad, însă poalele lui, cât și munții mai mici ce'l înconjoară sunt lipsiți de păduri. De aci provine caracterul lor trist și lipsa de pozițiuni pitorești.

Reflexiunile acestea nu erau în stare să mă înveselească și temându-mă pe de altă parte ca printr'o neactivitate prelungită să nu încep să concurez pe fotograf în proporțiunile trupului, am sărit jos din trăsură începând să alerg dealungul șoselei. Vizitiul nostru, care și el se coborise de pe capră pentru ca să ușureze caii, crezând că și eu m'am dat jos din trăsură din cauza sentimentului de filantropie pentru caii lui, îmi făcea cu ochiu și mă încurajă din cap pentru ca să perzist în hotărîrea de a face ascensiunea muntelui de jos. Pentru ca să îi arăt de ce e capabil un sportman ca mine, nu numai că am continuat să umblu pe jos dar am luat-o chiar la fugă pentru ca să ajung

primul pe culme. N'am isbutit să întrec toate trăsurile însă am ajuns plasat la han. Nu e vorbă că mi se lungiseră urechile de un cot și scosesem limba de oboseală ca un câine setos.

La han ne așteptă o ceată de români dela Gopeș și Maloviștea cu o herghelie de cai. Spre aceste sate drumul nu mai eră cărușabil așa că pe vrute ori pe nevrute trebuia să ne transformăm în Don Quichoți și Sancho-Pansa. Să mergi călare nu e tocmai așa de greu, însă în Macedonia, cazul devine foarte complicat. E o adevărată calamitate o calcadă la moda indigenă. În loc de șele mici, bine legate de trupul calului macedonenii întrebunțează un fel de construcție care aduce mult cu răposatul Turnu-Colței, Dumnezeu să'l ierte. Tot ca și acesta, stabilitatea lor e foarte șubredă, și la cel mai mic cutremur al calului, amenință să cadă. Cece mai complică afacerea, mai e și faptul că nu există vr'un ascensor ca la Turnul Eifel pentru ca să ajungi în vârf, astfel că ești nevoit să faci o adevărată acrobație ca să te urci pe el.

Înainte de a ne deda la acest sport al equitațiunei pe cai indigeni, a trebuit să ne oprim pe loc ca să vărsăm o lacrimă de despărțire. Un grup din Seteriști erau nevoiți să plece definitiv spre căminurile lor, iar cei ce rămâneau să rătăcească prin Macedonia se îndreptau pentru moment în mai multe direcțiuni.

Cei ce se întorceau în țară au apucat-o direct spre Monastir de unde aveau să ia trenul spre Salonic. Printre aceștia se află și astronomul nostru împreună cu Quartz cari proataseră o mică digresiune în regiunile Vlaho-clisurei. Din cei ce mai rămâneau prin Macedonia, un grup se îndreptă spre Maloviștea, iară altul, din care făceam și eu parte urma culmea spre Gopeș. Aceste două grupuri din urmă, trebuiau să se întâlnească a doua zi la Monastir; înainte de se a îndreptă spre Salonic, Constantinopole și Constanța. Marea nenorocire pentru noi eră că dacă plecà Herrgot

din mijlocul nostru, rămâneam fără de Dumnezeu. Și de fapt așa s'a și întâmplat. A trebuit să o pornim în diferite direcțiuni fără de acest scut protector. Grupul care se îndreptă spre Gopeș, care eră oare-cum onorat prin importanta mea personalitate, eră condus de șeful bandei, pe când grupul ce se îndreptă spre Moloviștea eră sub direcțiunea decanului rabinilor noștri.

Terminând cu luarea de rămas bun de la cei ce se îndreptau în mod direct spre căminurile lor, răcorindu-ne un moment de emoțiunea acestei despărțiri, am revenit la caii noștri care cu șelele lor în formă de cocoașe mon-trusase își luau cu ifos niște aere de cămile. Până aci toate lucrurile au mers bine, însă când fu vorba de încălecat problema deveni foarte complicată. Cum eră să ne urcăm pe aceste movile mobile fără ajutorul unei schele? Noi aceștia mai tinerii, care eram într'o oare care măsură antrenați cu gimnastica, am fi putut la extrem să întrebuițăm niște funii cu crampoane sau niște scări de incendiu pentru o astfel de ascensiune, însă persoanele mai simandicoase și mai cu greutate dintre noi, care aduceam foarte mult în ceea ce privea forma și greutatea lor cu tezurile de oțel călit cu dublă cuirasă ce se pot vedea pe la băncile mai importante, aveau neapărat nevoie de o macară sau cel puțin de o schelă pentru ca să atingă vârful complexului format de cal împreună cu șeaua lui. Dezinteresându-mă complet de soarta acestor Seteriști voluminoși, m'am datat cu totul rezolvării problemei de a mă urca pe mine călare. Neavând o funie cu crampoane pe care să o prind de vârful șelei, astfel că agățându-mă de ea să mă pot urca ajutându-mă în acelaș timp cu un alpenstock, întocmai ca pe Vârful cu Dor sau pe Caraiman, am trebuit să recurg la un expedient, și să întrebuițez un stratagem, întrebuițând coada calului drept funie de alpinist. Grație acestui suport mobil, și mulțumită faptului că armăsarul ce 'mi fusese repartizat se dezinteresă com-

plect de întrebuițarea ce făceam cu apendicele său dorsal, am putut să ajung după o sumedenie de eforturi pe vârful șelei, de unde puteam domina toată regiunea ce mă înconjură, până la o rază de mai bine de zece metri. Ceilalți Seteriști se munceau și ei la rândul lor să se urce călare. Elementele mai tinere izbutiră să se urce cu ajutorul diferitor stratageme. Ba chiar Alaric, care de felul său e o ființă cu o singură dimensiune, lipsindu-i grosimea și lățimea, se urcă pe cal ca pe o bicicletă proptindu-se cu ambele picioare în pământ. Pentru ceilalți Seteriști care aveau cele trei dimensiuni foarte dezvoltate urcarea călare în condițiunile macedonene devenise de o execuție foarte penibilă. A trebuit să se conducă facsimileurile de cămile în șanț, pe marginea căruia se așezase o masă pe care la rândul ei se așezase un scaun astfel în cât vârful acestei schele să corespundă cu vârful șelei. Numai grație acestei combinații, vechile cadre ale excursiunii au reușit să se urce călare.

Escadronul astfel format, n'a putut însă porni imediat la drum de oarece șeful bandei nu 'și făcuse încă apariția. Pentru a petrece timpul și a împiedică pe acești cavaleri de contrabandă de a 'și pierde echilibrul, am început să iau diferite fotografii, obligând pe Seteriști să stee ne-mișcați o jumătate de oră și mai bine. În acest interval, pe când luam fotografiile, șeful bandei răușise să se urce călare cu ajutorul mai multor cabluri și cu concursul a vr'o douăzeci de argați voinici. Astfel fiind cu toții în număr am pornit-o a gale spre Gopeș.

În capul coloanei, ca un fel de *avant-gardă* cu fez pe cap, se află tânărul Petracincu umblând pe jos, de oarece n'avea cal. În schimb aveă o umbrelă respectabilă care ar fi putut la nevoie să adăpostească o întregă companie de jandarmi călări. După el veneă Alaric profilându-și silueta pe orizont în genul lui Don Quilote. Eu îl urmam în calitate de Sancho Pansa, foarte mândru că mă puteam men-

ține călare. Ceilalți Seteriști se înșirau de-a lungul drumului, după bunul plac al cailor.

La un moment dat, elementele tinere și zburdalnice ale caravanei, precum erau colegienii, organizară un fel de *Derby* cu *steeple-chase*. Vroiau să vadă la ce performanțe poate aspira un cal macedonean. Fără să aștepte un strat în toată regula, *cravașară* caii și o porniră *à fond de train* pe poteca ce urmă coama dealului. Calul meu, fără să mă consulte asupra oportunității unei astfel de curse, se luă și el în galop după ceilalți, periclitând într'un mod extraordinar situațiunea mea înălțată, și tinzând dintr'un moment într'altul să compromită reputațiunea mea de călăreț. Turnul pe care mă cocoșasem oscilă dela dreapta la stânga, și vice-versa, cu o perzistență uimitoare. Aveam impresia că mă aflu la San-Francisco sau la Mesina în timpul cutremurilor de pământ, și dintr'un moment într'altul așteptam să stabilesc pe neîntrebate legături foarte intime cu solul pe care tropoiau copitele cailor. În așteptarea acestui eveniment iminent, și pentru ca să nu fiu martor ocular al unei astfel de catastroafe, închisei ochii ținându-mă în acelaș timp cu tortă forța brațelor mele de șeaua monumentală pe care mă aruncase soarta. După câteva minute de oscilațiuni violente pe întunec, acestea din urmă începură să mai piardă din amplitudinea și intensitatea lor micșorându-se din ce în ce mă pomenii pe nesimțite în stare de repaos complet. Dându-mi seama în mod intuitiv că situațiunea mea s'a ameliorat foarte mult, îmi reveni din nou curajul, și cu o foarte mare îndrăzneală deschisei un ochiu, a cărui raze vizuale fură proiectate cu mare hotărîre în spre orizontul ce se desfășură în fața mea. Imbărbătat de acest act de deciziune, deschisei și ochiul cel'alt, și cu aceste forțe reunite am putut să descopăr imediat cauza care a venit în mod fericit să oprească armăsarul meu să participe până la sfârșit la Derbyul macedonean. În fața mea se află calul lui Alaric

ornamentat pe spinare cu persoana acestuia din urmă. Ori, de îndată ce Alaric băgă de seamă că are foarte mari șanse de a termina cursa de-a bușile, neputând opri calul din frâu, întinse picioarele, care atingând pământul, începură să târșăe pe el îndeplinind rolul unei frâne. Grație acestui sistem, putu micșora viteza calului său și chiar să-l oprească pe loc, împedcând astfel și calul meu de a putea înainta mai departe. Grație acestei particularități ale prietenului meu de a dispune de o pereche de picioare foarte extensibile, am scăpat teafăr, conservându-mi prestigiul precum și situațiunea la un nivel foarte înalt. Ceilalți excursioniști mai în vârstă, grație numărului considerabil de kilograme ce le-a hărăzit darnica natură, au putut să-și vadă de drum în pasul încet și greoi al cailor. Făcând această observație, am putut să mă conving că vegetarismul are marele inconvenient de a nu-ți procura o mare stabilitate în viață.

La o cotitură a dealului pe care-l urmă drumul întocmai ca o curbă de nivel, Gopeșul își făcu apariția proiectat pe o pantă sub muchia muntelui din față. Priveliștea acestui sat acățat în vârful unei coaste eră pe atât de originală cât și de pitorească. Am căutat să-mi opresc calul pentru a putea admiră în liniște tabloul ce se desfășură în fața ochilor mei, însă gloabă, de natură prozaică lipsită de ori și ce lirizm, își văzu înainte de drum neavând pentru acel moment alt ideal decât de a ajunge cât mai curând în grajdul său dela Gopeș. Temându-mă să nu o ia iară la galop, dacă ași intra într'un conflict de opinii cu el, am renunțat de a mai trage de căpăstru mulțumindu-mă să privesc Gopeșul din trapul cel mic al calului, astfel încât aveam impresia că-l văd pe pânza de proiecțiune a unui cinematograf. De altfel atenția mea fu repede atrasă într'o altă direcțiune. La câte-va sute de metri în fața noastră, venind într'u întîmpinare, se află un grup compact de gopeșeni de diferite vârste. Călăreții mai tineri din capul coloanei se și daseră jos de pe cai, și 'ți trebuia să facem

acelaş lucru. Când însă mă uitai din vârful turnului pe care eram cocoţat la nivelul solului pe care trebuia să mă cobor, mă apucă ameţeli complicate cu fiori reci de-a lungul şirei spinărei. Numai aveam curajul să mă cobor pe unde mă urcasem, adică pe apendicile caudal ce împodobeşte sfârşitul coloanei dorsale a ori cărui cal ce se respectă, de oare-ce mă temeam să nu fiu proiectat în spaţiu spre a verifica în mod experimental toate legile balistice şi ale gravitaţiei. Am preferit să iau calea mai complicată însă mai puţin semănată de riscuri, ale gâtului şi coamei calului, coborându-mă astfel după o serie complicată de figuri acrobatice pe terenul solid al solului macedonean.

Cea mai mare parte din Seterişti se strânseseră într'un corp compact pentru ca să poată rezista mai bine discursurilor ce fraţii macedoneni îndreptau în contra noastră. Oponenţii noştri aveau avantajul de a fi bine pregătiţi şi de a ne ataca după un plan chibzuit în toată regula. Primul atac îl făcură cu un discurs repede emis din gura unei piese de calibru mijlociu, ce se prezentă sub forma unui profesor. Din interval în interval, pentru a mări efectul acestui discurs cu repetiţie, grosul mulţimei venite dela Gopeş, ne împrôcă cu nişte salve de aplause prelungite.

Atacaţi în front cu un discurs, şi inundaţi din când în când de aplauzele furtunoase ce ne asurzeă, zăpăcindu-ne în acelaşi timp, rămăseserăm la început intimidăţi, gata gata să batem în retragere sau să ne dăm învinşi. Şeful bandei, care eră cu noi, îşi dete imediat seama de pericolul situaţiei, şi cu o inspiraţie demnă de Alexandru Macedon sau de Napoleon, se aşeză imediat în capul coloanei noastre, pregătind un contra atac ce avea să uimească pe oponenţi. În adevăr, profitând de un moment de acalmie în furtuna aplauzelor, şi de o tăcere momentană din partea oratorului, îşi scoase pălăria din cap şi făcându-ne un semn eroic de încurajare bombardă pe gopeşeni cu un discurs teribil. Curgeau vorbele unele după altele cu atâta putere încât cei

ce erau atinși de ele rămâneau cu ochii holbați și cu gura căscată. Imbărbătați de acest exemplu, și pentru a ne lua revanșa, repezeam și noi la intervale scurte în rândurile din față câte o furtună de aplaze asurzitoare, care prin puterea lor încremeniseră pe gopeșeni. Văzând că n'au aface cu oameni care să plece capul înaintea discursurilor fabricate în arsenalurile dela Gopeș, notabilitățile gopeșene de o parte, și șeful nostru de altă parte, încheiară un armistițiu, rămânând să reia ostilitățile și să 'și încerce puterile pe terenul banchetului care ne așteptă în sala cea mare a școlii din sat.

Neavând pentru moment nici un motiv de ostilitate, noi aceștia mai mărunței din miliție și din gloată, ne-am amestecat cu elementele vrăjmașe care nu erau capabile în materia de discursuri decât să aplaude, și în bună pace, cu surâsul pe buze, am pornit'o în spre Gopeș.

Drumul eră împodobit de ambele părți cu elevii de ambe-sexe, îmbrăcați în haine de sărbătoare. După mai multe urcușiri și coborîri am intrat în satul Gopeș, care par'că stă mereu gata să o ia la vale pe coasta pe care a fost construit. Lumea eșise pe la porți și pe la ferestre pentru ca să se recreeze în mod gratuit cu privirea procesiunii. De vr'o săptămână și mai bine fuseseră pregătiți de jurnalele locale despre invaziunea celor treizeci de excursioniști din România. Nu e vorbă că la Gopeș n'am mers decât vr'o zece, însă ne-am purtat, în ceeace privește gălăgia, mâncatul și celelalte acte reprezentative cât treizeci.

Se înoptase când am ajuns la școală. Aci n'am putut pătrunde înăuntru decât după-ce am fost supuși la intrare, de către publicul cari se îngrămădeă acolo, la o presiune sistematică pentru ca să stoarcă nădușeala și fiera ce se acumulase în noi. După-ce am fost astfel pregătiți ca niște cheftele, am luat loc în cancelarie unde trebuiă să așteptăm ca să se termine preparativele mesei. Aceasta din urmă

eră pregătită de un fost bucătar a țarului Bulgariei, astfel că aveam să fim ospătați împărătește. În așteptarea mesei, și drept aperitiv, am început să discut diferite chestiuni de educațiune cu jumătatea legală a șefului nostru. Cum conversația aceasta o făceam în limba engleză, eră cât p'aci să-'mi scrântesc vr'o câte-va măsele deși le-am pe toate oltenești. Un astfel de accident ar fi fost o mare nenorocire, mai ales în această excursie în care eram obligați să mestecăm o cantitate enormă de alimente. Din fericire pentru mine fusei întrerupt în exercițiile mele englezești prin anunțarea mesei. Fără a pierde nici un moment mă repezii cu tot curajul de care sunt capabil în sala de mâncare și ocupai la rezezeală un loc la mijlocul mesei unde, după toate probabilitățile trebuia să se dea lupta cea mai înverșunată.

Peripețiile zilei începură să și manifesteze rezultatul sub forma de oboseală, și cu toată buna mea voință n'am putut să mă mențin la înălțime. Moțaiam în continuu și nu reușeam să golesc farfuriile și tăvile ce erau depuse în fața tacâmului meu. Ba la un moment dat eră cât p'aci să mă scufund cu capul într'o farfurie plină cu ciorbă. Am put însă reveni la timp la starea normală și să împedec o astfel de catastrofă. Nici ceilalți comenseni nu se arătau dârji ca la banchetele precedente, și când veni timpul să se încrucișeze discursuri, nu se ridicară din ambele părți decât foarte puțini combatanți, mulțumindu-se cu mici discursuri înofensive.

Somnul, deși nu eră învitat în mod oficial la acest banchet, cu o nerușinare fără margini luase loc la masă și aveâ tendința să se întindă cât mai mult. Sigur că această acaparare nu convenea comensinilor, și unii din ei luptau din răspuțeri contra acestui oaspe nepoftit. Pentru a'l alungă am început să istorisim la znoave și la bazme, dar contrar așteptărilor noastre, somnul, în loc să ne părăsească, se interesa din ce în ce mai mult la cele ce isto-

riseam și arată o tendință manifestă de a se lipi din ce în ce mai mult de noi. Văzând că nu e chip de scăpare, și neavând alt mijloc de a ne desbară de acest individ plictisitor, m'am sculat dela masă, și fără a mai lua rămas bun dela comeseni o ștersei afară în aerul liber. Deși îi sunt de felul meu foarte simpatic, și deși mă urmărește de obicei pretutindinea, amicul meu somnul, se teme grozav de aerul rece. Probabil că suferă de guturaiuri, ori se teme să nu răcească mai grav. În ori și ce caz ori decâteori es în aerul rece, mă părăsește, preferind să rămână prin camerele închise și întunecoase.

Cum mă plimbam în curte căscând gura la stele, deoarece nu aveam ceva mai important la care să casc, fusei abordat de d-l Cosca la care eram rânduit să dorm în acea noapte. Crezând că vreau să mă culc, venise după mine și fără multă discuțiune îmi propuse să mă conducă la el acasă unde mă așteptă un pat gata a mă duce cu cea mai mare viteză pe lumea confuză a visurilor frumoase. Casa gazdei mele eră situată pe partea cea mai înaltă a satului, astfel că a trebuit să-'mi pui picioarele la o grea încercare. Drumul eră și el foarte complicat și caprițios în mersul lui. Pe alocurea chiar luă contact foarte intim cu o gărlă care în culmea entuziazmului și a sentimentului, bolborosea o declarație de dragoste pe acelaș ton. Cu cel mai mare cinizm am întrerupt această idilă, călcând drept în mijlocul gărlei și modificându-i astfel cântecul. Pe întunerec numai puteam să cercetez cu exactitate unde am să pun piciorul, ci umblam cam la întâmplare lăsând aparatelor mele de locomoțiune sarcina de a se descurcă în mersul lor cum vor putea. După mai multe treceri prin vad și urcușuri, am atins în fine țelul, sau în termeni mai mai concreți casa d-lui Cosca. O cameră spațioasă cu două paturi cari ar fi putut adăposti cu ușurință o companie, ne așteptă cu plăpumile deschise. Somnul pe care'l părăsisem în localul școlii, ne dase de urmă și cu o viteză

extra-ordinară ne ajunsese, pe fratele meu și pe mine, tocmai când intram în camera de dormit, și în furia lui, fără să mai stea să parlamenteze, ne dete buzna pe amândoi în paturi, îngropându-ne pentru o noapte întreagă sub un morman de perne și de plapume, unele mai călduroase decât altele.

JOI 14/27 APRILIE 1911

Către orele cinci de dimineață începui să sap un tunel printre perne și plapumă pentru ca să pot eși la lumina zilei. După un lucru destul de încordat, și rivalizând în dibăcie cu cei mai buni ingineri cari au construit tunelele dela St. Gothard și dela Siplon, am reușit să scot capul afară și să respir aer proaspăt. Cum eră însă frig m'am retras din nou în fundul tunelului, și numai după-ce m'am reîncălzit bine, am sărit afară pentru a intra în ziua de joi care 'și făcuse apariția de mai multe ore la lumina unui soare vesel. Abluțiunile matinale le-am făcut la o cascadă ce curgea în curte din robinetul unei cișmele, și după-ce mă îmbrăcai în pripă, dădui să es afară însoțit de fratele meu, care și el eră grăbit să fie cât mai exact la întâlnirea ce se fixase pentru orele opt în curtea școalei. Gazda noastră se opuse însă în mod formal la plecarea noastră într'un mod așa de repede și cu stomacurile neîncărcate. A trebuit să stăm locului, să bem vr'o trei pahare cu lapte de cap de român, să absorbim o serie de dulcețuri, să consumăm ceva farfurii pline cu pezmeți și cozonaci, și numai când s'a convins că nivelul conținutului stomacal a atins rădăcinile măselelor noastre, ne dete drumul să ne vedem de treabă.

In curtea școalei n'am găsit pe nimenea, și a trebuit

să așteptăm o jumătate de oră înainte ca vr'un Seterist să-și facă apariția. Incetul cu incetul, nescuturați bine de somn, specimene izolate din grupul Seterist se prezentau la intrarea școlii, cu o mutră pe care se citea în mod lămurit nostalgia patului de dormit. Pentru ca să îi vindec de acest spleen de scurtă durată, le-am propus să numai așteptăm pe șeful și pe ceilalți excursioniști, ci să plecăm imediat să vizităm satul și oficialitățile locale. Primul monument care a fost onorat cu prezența noastră a fost biserica română. Clădirea foarte mare și cu un aspect curat, era situată cam la marginea satului, ferită de promiscuitatea locuințelor proletare. Iși dedea bine seama de importanța ei socială, și din această cauză pusese între ea și comunul clădirilor o curte foarte mare care să mențină distanțele cuvenite. La această curte am întâlnit pe șeful bandei cu celalt grup de Seteriști, cari nu se alipise de banda noastră. Fără ca să mai stăm la discuțiune, am fuzionat imediat și astfel măriți la număr, am pornit o în corpore să dăm o raită prin sat. Am vizitat astfel o grămadă de străzi cari se furișeau printre case, de parcă le era frică să nu le deranjeze în dezordinea în care fusese construite. Unele din ele, mai ales cele ce mergeau la vale, erau acoperite și cu ceva noroi, pentru ca să nu împedece căruțele și pietonii de alunecarea cu cea mai mare ușurință pe coasta pe care era construit satul. Noi însă ne-am ferit pe cât am putut de a beneficia de acest avantaj, și am preferat să ne acățăm de case, ori decât ori terenul ne invita să o luăm la vale.

Înainte de a părăsi Gopeșul, a trebuit să plătim tributul reglementar de politeță autorităților. Ne-am dus, prin urmare la Beleterie, unde ne așteptă subprefectul și primarul. Cum aceștia nu știau altă limbă decât cea turcească, și cum pe de altă parte nici unul din Seteriști nu cunoștea din această limbă decât turcizmele din vocabularul român, a trebuit să ne mărginim să vorbim ca surdo-muți, făcându-ne

din ochi și rânjind unii la alții. Această vizită n'a fost decât de lungimea unei țigaretete, de oarece de îndată ce țigareteta oficială a fost fumată, am descoperit că e timpul să o pornim în spre Monastir unde aveam întâlnire cu cel'alt grup de Seteriști care se îndreptaseră spre Molovișteea. Descoperind că suntem în întârziere, n'am mai stat să așteptăm caii, ci am pornit-o la drum înconjurați de toți gopeșenii cari putea umblă. Eră o adevărată procesiune de pălării eoropenești și de fesuri turcești ce curgea de-a lungul potecei ce se coboră dela Gopeș în spre șoseaua Monastirului. In capul coloanei se află cel mai în vârstă dintre farmaciștii noștri dând brațul fiicei sale, și urmat de aproape de geograful dela Iași, și de ceil'alți Seteriști. Ziua eră splendidă și soarele strălucea cu atâta intensitate, încât ai fi crezut că fusese șlefuit și curățat de un maestru dibaci. Cu tot potopul de raze solare aerul nu eră prea cald, astfe că eră o adevărată plăcere de a face o plimbare cât mai lungă.

Ajunși la un fel de platou de unde se putea vedeà toată panorama Gopeșului, capul coloanei se opri pentru a permite și celorlalți Seteriști, printre cari se află și șeful, de a sosi. Aci trebuia să ne luăm ziu bună dela gazdele noastre și dela ceilalți gopoșeni care ne însoțiseră afară din sat. Pentru a comemorà această despărțire am făcut un mare grup pe cari l-am fixat pe câteva pelicule fotografice. Terminând cu aceste datorii către posteritate, am început să ne luăm ziuă bună, operație care ține de obicei între un sfert și o jumătate de oră. In adevăr această solemnitate a rămasului bun, e înconjurată de o grămadă de forme și de reguli. Trebuie să dai mâna de vr'o patru sau cinci ori cu fiecare persoană, să îi spui că ai să îi scri cel puțin de două ori pe săptămână, dacă nu chiar în fiecare zi, să o însărcinezi să tranzmită nevestei și rudelor sale o mulțime de complimente, să îi urezi sănătate și minte copiilor lui, și că dorești să îi vezi când vei mai trece pe acolo cel puțin

miniștri sau mitropoliți, și în fine trebuie să îi expui în termeni patetici că ți se sfâșie inima la ideea că trebuie să te desparți de el. Toate acestea ia foarte mult timp, mai ales când se complică și ceva cadouri cum se întâmplă de data aceasta. Pentru ca să nu lăncezim de foame până la Monastir, prietenii noștri gopeșeni ne făcură cadou la fiecare un colac cu vr'o două ouă răscoapte în el. Eră cât p'aci să le ținem un discurs pentru această dărnicie, însă cum soarele nu voiă de loc să-și încetineze mersul, și temându-ne să ne prindă noaptea înainte de a intra la Monastir, a trebuit să prescurtăm formalitățile și să o luăm cât mai repede la drum.

Aducându-mi aminte de toate peripețiile din ajun, și pierindu-mi la această amintire toate aptitudinile în arta equitațiunei, am renunțat la mijlocul de locomoțiune equestru, mulțumindu-mă să merg în mod prozaic pe jos. Șeful nostru însă nu împărtășă același mod de a vedea asupra artei călăriei, ci făcându-și iluziuni relativ la greutatea persoanei sale, opri întâiul cal ce trecu pe lângă el pentru ca să se avânte sus pe șea. Dar n'apucă să ajungă la jumătate cale în drumul său spre vârful șelei, când scara în care se proptea cu un picior, ne mai putând rezista onoarei ce o copleșea, se desprinse de curea, și dete drumul șefului în vid. Bietul șef căzù izbind cu o parte a corpului, pe care nu o denumesc de oare-ce vreau să rămână un secret, drept pe o bucată de stâncă ce eșise la lumină de sub coaja de pământ ce o acoperea pentru ca să privească pe excursioniști. După ce o pulveriză complect, șeful se rostogoli de vr'o două trei ori oprindu-se în șanț pe care l'umplu cu tolul. După această întâmplare, șeful luă hotărârea eroică de a nu se mai urcă pe cal, mai ales că pentru un oarecare timp îi ar fi fost imposibil de a se așeza pe ceva, din cauza acelei părți secrete ale trupului său care fusese foarte rău maltratate în urma căderii.

Nu se terminase încă bine cu acest epizod al excursiunei,

când un nou accident de aceeași categorie veni de turbură din nou mersul caravanei. Șeaua pe care ședeă Alaric intră deodată la ideia că îi ar sta mult mai bine să atârne de burta calului decât să stea pe spinarea lui. O dată intrată la această idee, cum eră o șea de felul ei foarte voluntară, fără să piardă nici un moment, își puse planul în aplicare, și cât ai clipi din ochi se lăsă pe o lature a calului pentru a descrie în mod complect un arc de cerc de 180 de grade. Alaric, care habar n'avea de planurile șelei pe care stătea, fu luat prin surprindere și nevoit și el să descrie cu o rigurozitate matematică un semicerc, proiectându-se în acelaș timp pe toată întinderea lui de a curmezișul drumului. După toate probabilitățile acest procedeu puțin corect al șelei sale nu prea îi eră pe plac, de oarece de îndată ce luă contact cu pământul în acest mod intim și puțin elegant, începù să se strâmbe de parcă ai fi jurat că mâncase migdale amare, ori luase o lingură de untură de rișin. A trebuit să vină stăpânul calului, să ia șeaua de urechi, să o zgudue puțin pentru a o împiedecă de a se mai da peste cap, și punând-o iară pe spinarea calului, o legă zdravăn astfel încât să îi piară gustul pe viitor de ași schimbă pozițiunea fără aviz prealabil. Astfel sărmanul Alaric puțin cam zdrelit pe la închieturi, putu să-și reia pozițiunea inițială pe vârful monumentalei șeli, și caravana își reluă drumul în spre Monastir.

Ajunși la poalele muntelui pe care se află Gopeșul, am luat-o razna pe câmp în spre șoseaua ce coboară dela Diavoto la Monastir, și unde trebuia să ne aștepte trăsurile. Cât timp am coborît la vale tot mai există o imitațiune de potecă, însă odată în loc plan aceasta dispăru ca prin minune. Răul nu se mărgini numai la aceasta, de oarece pe lângă lipsa de drum se mai adaogă și faptul că tot terenul eră inundat în mod artificial, astfel că umblam în apă până la glezne. Noi aceștia care fie din principiu, fie de nevoie, rămăserăm pe jos, făceam în mod forțat

o cură a lui Knaip, însă cu ghetele în picioare. În condițiile acestea drumul devenise foarte greu, mai ales că ghetele noastre se îngreuiaseră cu vr'o patru cinci kilograme de noroi. Eram mereu amenințați să rămânem în coada caravanei, și să ne obosim peste măsură înaintând numai cu propriile noastre mijloace pe un astfel de drum. Văzând că situațiunea devine foarte penibilă, cu o intuiție genială, care mă caracterizează totdeauna în momentele de grea cumpănă, pusei mâna pe coada primului cal ce trecu pe lângă mine, și strângând-o cu putere mă lăsai să fiu remorcat întocmai ca pe un șlep. Sistemul era foarte ingenios, și grație lui am putut străbate oceanul de ocazie ce se întindea cu mici întreruperi între poalele muntelui pe care se află Gopeșul și șoseaua Monastirului. Șeful bandei, devenind sfios în ceea ce privește caii, mai ales dela ultima întâmplare, nu găsi cu cale să aplice sistemul meu de tracțiune, temându-se ca nu cumva din cauza volumului și greutatei șleplului, să rupă otgonul remorcherului, sau la drept vorbind coada calului. Mai practic decât mine, profită de faptul că era un loc liber în unica trăsură ce se avântase după noi pe drumul Gopeșului, pentru a 'l ocupa cu toată persoana sa, neținând seama de suferințele la care supunea bieteile arcuri, care gemeau din greu sub povara ce le apăsă. Îți era cea mai mare milă să te uiți la aceste făpturi mecanice, reduse la ultima expresiune de elascitate. și amenințând, sub încordarea intensă la care erau supuse, de a plezni la orișice hop. Șeful însă, insensibil la durerile ce provocă, se pregătea să ațipească puțin, pentru a 'și reface pofta de mâncare în vederea mesei ce se pregătea pentru noi la Monastir.

Înainte de a sosi la șoseaua cărușabilă, am fost nevoiți să trecem prin mai multe sate de albanezi și de bulgari. Într'unul din ele caravana noastră a fost nevoită să meargă d'alungul unei gârle ce curgea prin mijlocul satului. În

capul coloanei se aflau tinerii colegieni, pe cari nu îi răbdă inima să rămână în urmă. Cam pe la mijloc se aflau legumele mai importante printre care geograful nostru răsărea ca un sparanghel ce domină prin înălțimea situațiunii sale toată această grădină ambulantă. Tot printre aceștia mă aflam și eu remorcat după toate regulile nautice de coada calului. În fine ariére-garda o formă trăsură șefului care se legănă în dreapta și în stânga în cadența unui sforăit sonor.

Deodată tot convoiul se opri în mod brusc. Cevă neobișnuit se produsese la avant-gardă, forțând toată coloana să se oprească pe loc. Unul din liceni, numit Take și zis Lungul, din cauza unor particularități a dimensiunilor sale, gelos de fama căpătată de șeful nostru și de Alaric, fără să consulte pe nimenea, nici măcar pe el însuși, se întinse de-a curmezișul gârlei cu cal cu tot. Se înțelege ușor emoția produsă printre ceilalți seteriști, când se văzură imobilizați în mijlocul drumului lichid, unii cu apa până la glezne, alții deși călări, însă cu perspectiva de a se trezi, la o mișcare greșită a calului, în mijlocul elementului lichid ce se află sub ei. Spaima aceasta nu țină mult timp, tânărul cu pricina sculându-se repede în picioare, și răcorit în entuziamul său pentru călărie, preferă să întrebuinteze de aci în colo aparatele de locomițiune ce erau uzitate chiar pe timpul lui Adam și al Evei.

Pe la orele douăsprezece am sosit la hanul unde ne așteptau trăsurile. Mare fu mirarea noastră când am descoperit la umbra unui hangar pe șeful nostru în persoană torturându-se în fața unei mese improvizate pe care erau înșirate mai multe cutii cu conserve, cevă salam, cașcaval, etc. Profitând de momentul de stagnație produs în urma accidentului mai sus relatat, și folosindu-se de cunoștințele topografice ale vizitiului său, o ștersese pe niște căi piezișe pentru ca să iasă mai curând la popas. Aci din spirit de sacrificiu întinsese masa și începuse să mănânce

și pentru cei absenți. Dintr'o învățitură de furculiță făcea să dispară câte trei sardele deodată. În această privință dedea dovezi de o dexteritate extraordinară. Ar fi făcut marți pe cel mai bun scamator.

Când sosirăm și noi, mai rămăsese ceva untdelemn pe fundul cutiei pe care șeful ni'l oferi imediat cu un gest mărinimos. În vederea unui prânz mai bogat și mai variat ce ne așteptă la Monastir, am tratat cu refuz pe șeful nostru, îndreptându-ne în grabă spre trăsurile ce ne așteptau în mijlocul drumului, și care avuseseră timpul să se odihnească aproape 24 de ore în așteptarea noastră.

Nu mă instalasem bine în trăsură când mă pomenii căs-când în mod continuu și cu o perzistență uimitoare. Somnul se prezintă din nou ca să îi soldez contul debitor. Nu mai îngăduia nici o întârziere, reclamând achitarea în mod complet a resturilor ce îi rămăsesem dator din nopțile trecute. Cu toată lumina soarelui și zdruncinăturile trăsurrei, am trebuit să mă achit fără întârziere. Am fost încurajat la aceasta și prin faptul că Petracincu, care se află în fața mea, adormise cu umbrela în mână. Se cerea în adevăr multă artă pentru acest *tour de force*, mai ales că umbrela nu'și schimbă de loc pozițiunea, ferindu-l în mod conștiincios de razele arzătoare ale soarelui. Eu n'aveam umbrelă, și chiar dacă ași fi avut mu 'mi-ar fi folosit mult, de oare-ce nu cred să fi putut adormi cu ea în mână. Rezemându-mă în colțul trăsurrei, cu capul înclinat pe un umăr, am întrebuițat ceasul ce ne separă de Monastir pentru regularea conturilor ce aveam cu somnul.

Niște zguduituri puternice, cari amenințau sămi transforme laptele ce băusem dimineața în iaurt, mă deșteptară din amorțeala în care mă aflam. Intrasem pe pavajul Monastirului și trăsura sărea după un hop pe altul tranzmițându-ne în mod direct toate impresiile pe care le primea dela pietrele colțuroase ce erau așternute pe străzile orașului. După oboseala ocazionată de marșul forțat prin râpe

și câmpii inundate pe care'l făcusem dimineța, aceste manifestări ale pavajului orașului, tranzmise prin intermediul arcurilor rigide ale trăsurei, nu erau în măsură să ne mărească veselia. Cu ochii umflați de somn, și cu muștră posomorâtă de oboseală, păream cu toții că ne întorceam dela o înmormântare. Noroc pentru noi că la acea oră nu prea eră multă lume pe străzi, majoritatea gură-cascilor fiind dusă pe câmpia de manevre pentru ca să vadă parada ce se dedea în onoarea zilei sultanului sau a vr'unei sărbători naționale. Numai vr'o câteva cadâne doară s'ar fi putut uita la noi prin zăbrelele de lemn ce izolează locuințele lor de lumea exterioară, însă aceasta nu putea avea mare importanță pentru noi cât timp nu există o reciprocitate de priviri.

Zgâlțâiți în dreapta și în stânga, și zguduiți ca niște saci cu nuci, am traversat o bună parte din oraș până ce am ajuns pe la gazdele noastre. După-ce m'am emancipat de trăsura mea pe care o părăseam fără de nici un regret, rămânând dela ea numai cu ceva suvenire ce se repercutau prin capetele oaselor, am trebuit să'mi refac toaleta care suferise foarte mult în aceste trei zile din urmă întrebuintate în marșuri forțate cu tot soiul de mijloace de locomoțiune primitive. Bietele haine își pierduseră aspectul și prestanța lor, și sub nenumăratele zbârcituri și cute ce le ocazionaseră drumul, păreau mult mai bătrâne ca în realitate. Cu o perie aspră și cu un fier de călcat, am reușit să le redau ceva din aspectul tinereței lor, astfel încât să fiu destul de prezentabil când mă voi duce la consulat unde aveam întâlnire cu ceilalți Seteriști. Cu jambierele și cu ghetele am avut mai mult de furcă. De ne-caz că le-am purtat toată dimineța prin apă, de îndată ce daseră de căldură a profitat de ea pentru ca să se răzbune întărindu-se ca niște scoarțe de stejar. Degeaba am căutat eu să le conving cu argumentele ce puteau să'mi procure o cârpă și peria de ghete. Ele rămâneau

inflexibile și se opuneau cu o rigiditate extra-ordinară tendințelor mele. Le apucase boala sindicalizmului și manifestau o tendință de a se pune în grevă permanentă.

N'am reușit să le scot toate aceste idei subversive din cap și să le mai înmoi pricipiile decât sacrificând o cutie de cremă pe care o luasem cu mine, în mod prudent, la plecarea din București. Ungându-le cu acest product emolient, am reușit să le fac mai puțin recalcitrante și chiar să le înmoi complect. A fost mai greu cu pielea obrazului, care sub influența soarelui și vântului devenise foarte aspră și de o culoare prea închisă pentru un om ce se pretinde a fi de rasă ariană. Cu tot săpunul întrebuițat, și cu toată fricțiunea aplicată în mod energetic cu ajutorul unei perii aspre, mi-a fost imposibil să îi schimb aspectul, astfel încât am fost nevoit să o las în pace să se prezinte cu orice culoare îi place.

Ne dasem întâlnire la consulat de unde aveam de gând să ne formăm în diverse grupuri pentru a vizita orașul. Programul oficial obosit de a se ține în continu de capul nostru spre a ne indica ce aveam de făcut, renunțase în acea după prânză de a se ocupa de activitatea noastră lăsându-ne până la orele nouă seara latitudinea de a întrebuițta timpul după cum credeam noi că e mai de cuviință. Tocmai la orele nouă seara la liceul român, aveam să ne supunem din nou la imaginația programului, asistând la o serbare dată în onoarea noastră.

Eu mă nimerisem într'un grup de macedoneni amestecați cu Seteriști printre cari se află și gazetarul bandei. După propunerea acestuia, am pornit-o cu toții în descoperirea bazarului de unde să cumpărăm suveniruri. În loc însă de a nemeri la bazar, după mai multe învârtiri pe loc, complicate cu traversări de gârle pe niște poduri anemice, ne-am pomenit cu toții într'o cafenea a la turca. Ne având altceva mai inteligent de făcut, am luat cu toții loc împrejurul unei mese, comandând fiecare ba câte un

rahat, ba câte o cafea, după obiceiul locului. Lenoir, pentru ca să se conformeze cu totul notei locale, fiind și cu fesul pe cap, se așază turcește pe canapeaua dinspre zid, comandând în același timp o narghilea.

Cafeneaua era formată dintr'o sală mare umplută cu fum și cu turci. În fund, în fața unei mese cu oglindă se află un *Figaro* indigen, care cu o deosebită măiestrie plimbă briciul pe fața unui client pe jumătate adormit. Alături un alt doritor de a se supune artei de înfrumusețare a maestrului bărbier, așteptă să îi vină rândul, citind o gazetă turcească și sorbind pe rând dintr'o narghilea și dintr'o ceașcă de cafea. La vederea acestei idile sui generis îmi veni și mie gustul să-mi încredințez capul acestui artist pentru a 'mi da un aspect cât mai apopiat de adepții coranului. N'am putut pune acest plan în execuție din cauză că toți comesenii terminând rahaturile, cafelele și narghilelele, s'a descis în unanimitate să pornim din nou prin oraș pentru a vizita cartiere necunoscute

Nu făcuserăm nici câteva sute de metri prin niște străzi pe jumătate pavate, când furăm opriți pe loc de o procesiune de trăsuri în capul cărora se afla o muzică militară. În trăsuri se aflau copii de militari. Ei fuseseră botezați a la turca, și se plimbau în grămadă prin oraș pentru a comemora acest eveniment. Muzica militară, dispunând după toate probabilitățile de un repertoriu restrâns, cântă neconținut «Deșteaptă-te române» pe care'l învățase cu ocazia venirii noastre. La auzirea acestui imn, ne-am luat cu toții un aer cât se poate de deștept pentru ca să nu compromitem titlul acestui cântec, și oprindu-ne dealungul trotuarului care ar fi trebuit să existe pe acea stradă, am stat privind la procesiunea ce se desfășură în fața noastră. Micii turci erau foarte mândri că erau plimbați prin oraș ca niște moaște sfinte, și priveau de sub fesurile lor pe pietonii de pe stradă de parcă le făcea mare condescendență ca să îi onoreze cu privirile lor.

Terminându-se și cu acest act, neprevăzut în programul nostru ticluit la București, ne-am continuat drumul cam la întâmplare prin străzile orașului. Lume eră multă pe afară, orașul sărbătorind, dacă'mi aduc bine aminte, ziua sultanului. Dimineaua avusese loc o defilare a garnizoanei orașului și amiralul nostru asistase la ea. Ca singurul competent în chestii de săbii, de tunuri și de alte unelte războinice, ne părăsise încă din ajun pentru ca să ne reprezinte la acea defilare, pe vreme ce noi defilam anevoe pe potecile Gopeșului și Maloviștei. Nu dasem încă ochii cu elementele seteriste ce compuneă grupul ce fusese la Maloviștea, și tocmai seara la orele nouă aveam să ne întâlnim iară cu toții la festivalul dela școala românească. In așteptarea acestui moment, care nu mai eră depărtat de noi, decât cu vr'o două ore, ne-am dus fiecare pe la gazdele noastre pentru a ne reface toaleta și pentru a ne calmă stomacurile cari se arătau foarte nemulțumite de modul sumar în care au fost tratate la prânz.

De aproape două săptămâni de când umblam prin Macedonia, stomacurile noastre se obișnuiseră cu banchete în toată regula, și nu mai admiteau să fie tratate cu atât de puțină deferență, precum fuseseră tratate la prânz, când fiecare a mâncat cam pe apucate. Stomacul meu, pe care'l obișnuisem în țară cu alimentele modeste ale regimului vegetarian, de îndată ce dase de bucatele complexe dela banchetele macedonene, uitase principii și tot, și se îndulcise la mâncările complicate. In acea seară am avut o mare greutate ca să'l conving să se mulțumească cu alimente mai reduse atât cantitativ cât și calitativ. Numai în urma promisiunii că am să'l ospătez la bufetul dela școală, am putut să-l înduplec să renunțe de ași manifestă nemulțumirea prin crampe violente.

Printre primele persoane ceși făcură apariția în sala de festivitate a școalei române am fost și eu. Vr'o sută și mai bine de scaune și fotoliuri, ne primiră cu brațele

deschise. Cu o disciplină și cu un spirit de ordine demne de un regiment prusac, se aliniaseră pe zece rânduri, așteptând neclintiți să întrebuițăm serviciile ce ne ofereau. Pentru a ne da însă o importanță mai mare, am preferit să stăm în picioare în mijlocul sălei așteptând desfășurarea evenimentelor. N'am stat mult, și primul eveniment se și desfășură sub forma lui Enverbey, care își făcù apariția în mijlocul statului său major de caimacami și ofițeri. Cum nu erà nici unul din arhonții noștri ca să'l primească, mă substitui eu lor, luându-mi aerul cel mai grav și cel mai savant de care dispuneam, l'am luat în primire în toată regula. Ne fiind prea tare în discursuri, am început să'l pisez cu ceva proză mai simplă sub forma de duet dându-i ocaziunea să'mi dea și replica. Incepută pe franțuzește conversația se continuă pe nemțește, revenind pe urmă iară la limba franceză și așa mai încolo în mod alternativ. Tocmai când deveniserăm mai intimi, și când eram să începem în mod familiar să ne întrebăm ce ne fac nevestele nevestele și copiii, hop că sosiră și ceilalți seteriști în cap cu șefii, arhonții și rabinii noștri. Neapărat că a trebuit să bat în retragere predând pe Enverbey cu toată suita lui acestor noi veniți, eu reluându-mi ca de obicei rolul mai modest de a bate din palme și a strigă *iașasâm* ori de câte ori se termină câte un discurs. De data aceasta am fost nevoit să bat din palme și la producțiunile elevilor liceului, producțiuni muzicale și dansuri naționale.

Pe când îmi făceam datoria în mod conștiincios bătând din palme de se cutremurau zidurile moscheelor și minaretelor de prin împrejurimi, fotografarul și jurnalistul nostru, sub pretext că au nevoie de o cameră obscură pentru operațiunile lor fotografice editoriale, se îfundaseră în sala unde se află bufetul, și în continu combinau diferite soluțiuni din sticle de bere și de vin pe care le goleau pe gât pentru ca să poată fotografia mai bine. Din când în când mai adăogau la aceste combinații și ceva filmuri de salam ori

de piept de curcan, argrementate cu pelicule de șuncă. Pricepându-mă și eu într'o oarecare măsură la această artă fotografică practică de jurnalistul și fotograful bandei, intrai în sala bufetului, și cu o maestrie suprinzătoare pentru un diletant am început să combin diferitele elemente ce se aflau pe masă. Invitându-se și alți amatori care manifestau o dorință intensă de a ne imita, sala bufetului se umplu pe nesimțite, și în scurt timp nu se mai găseă nici un loc împrejurul mesei. Lăsând pe noii veniți să curețe și ei ce o mai găsi prin farfurii, am trecut în sala de festivități unde Enver-bey cu suita lui își lua rămas bun. Mă repezii și eu de apucaii pe acest mare întemeietor de state constituționale de mână, și îl sgâlțaii cu atâta putere încât eră să'l las fără de acest apendice cu care l'a înzestrat natura. Spre a'l onora și mai mult ne-am repezit cu toții la ușe unde eră cât p'aci să'l asurzim cu uralele noastre.

Când ne-am întors din nou în sală, o horă națională adunase în roată diferitele elemente românești și aromânești ce se întruniseră în acea serbare. Fără a mai stă spre a filozofa m'am grăbit să iau parte la această manifestație choregrafică națională și am început să bat din călcăe cu toată nedejdea.

Tocmai într'un târziu când ne-a prididit oboseala venirăm la idea că e timpul să ne culcăm, mai ales că a doua zi aveam să ne sculăm de dimineață pentru a lua trenul în spre Salonic. Această idee însă nu eră împărțită de toată lumea, astfel că ne împărțirăm în două grupe, una a oamenilor cumiți care ținea să se culce, și cealaltă a ușureilor care nu voiă cu nici un preț să audă de o astfel de propunere, arătând o inclinație manifestă de a continua restul nopței în chef și veselie. Neputând ajunge la o soluțiune comună, fiecare grup își urmă propriile sale inclinațiuni. Făcând și eu parte din grupul somnifer, îmi dedei drumu la vale pe scară, părăsind sala de festivitate pentru

a mă transportă acasă unde aveam de gând se execut cu virtuozitate un solo de somn.

În camera mea toate erau gata pentru această execuție. Patul mă așteptă într'un colț cu un așternut nou și cu plăpumile bine întinse. Pernele de asemenea erau gata de a'mi da tot concursul pentru executarea unei bucăți somnifere. Văzând că toate sunt în bună regulă fără a mai pierde nici un minut mi-am făcut repede toaleta și cât ai bate din palme m'am pomenit în plapumă și cu rezervorul de idei și alte combinații intelectuale îngropat în perne.

Incepusem să execut o simfonie lentă cu un ritm bine pronunțat și mă pregăteam tocmai să atac niște acorduri mai sonore când deodată fusei întrerupt printr'un *deșteaptăte române* cântat cu putere de mai multe voci răgușite. La aceste sunete dispăru ca prin minune letargia simfonică în care mă afundasem, și ca bun român, fără să fiu invitat de mai multe ori, mă deșteptai complet. Cu tot patriotizmul meu n'avui însă curajul să părăsesc patul și să renunț la serviciile protectoare ale plapumei și celorlalte accesorii. De altfel nici nu eră nevoie să mă cobor din pat, de oarece cântecul spunea numai să mă deștept nu să părăsesc patul. După câteva minute de ascultare cu atențiune-mi 'am putut da seama că în camera de alături care eră un salon, făcuse invazie o parte din membrii grupului ce erau dușmani declarați ai somnului. Pentru ca să'l alunge și să'l facă să piară din ochii lor, cântau cât îi țineau gura *deșteaptă-te române*. Efectul acestui cântec eră așa de puternic, încât nu numai românii, cum eram eu d. ex., dar chiar turcii de prin clasele învecinate, se deșteptau din somn, nemai putând continuă a dormi. Dar tocmai când amicii noștri somnifobi, cântau mai cu drag, iată că sosi jumătățile lor, — unii din ei fiind însurați. — Acestea nu împărtășeau relativ la întrebuintărea nopței aceleași idei ca și jumătățile lor masculine, și având curajul să susțină și chiar să argumenteze părerile lor, se iscă o mare

discuție care umplând toată camera, înăbuși ori și ce cântec. Argumentele se succedau cu mare repeziciune pârâind printre măsele și isbindu-se unele contra altora în mod zgomotos. După un sfert de oră de argumentare și contraargumentare, partida adversă de sex feminin a trebuit să bată în retragere lăsând câmpul liber primilor ocupanți. Aceștia pentru ca să-și serbeze victoria lor intonară din nou cu toată puterea de care erau capabili «Deșteaptă-te române». La auzul acestor cuvinte, și pentru ca să nu trădez reputațiunea mea de bun român, a trebuit din nou să mă deștept. Tocmai ațipisem un moment, profitând de o acalmie ce urmase bombardărei cu argumente, înainte ca beligeranții de sex feminin să fie puși pe goană. De aci în colo mi-a fost imposibil să mă dorm omenește, ci a trebuit să mă mulțumesc cu un somn intermitent întretăiat de cânteceși de urale din ce în ce mai răgușite până când au dispărut pe nesimțite în aurora dimineții.

VINERI 15/28 APRILIE 1911

Erau orele șase, și soarele se uită curios la mine ca să vadă dacă nu-mi-am schimbat mutra din ajun de când nu ne mai văzusem, când mă deșteptai brusc sărind din pat și strigând «Deșteaptă-te române». Mă oprii drept în mijlocul camerei privind cu intensitate un individ care se uită prin oglindă cu niște ochi pe jumătate adormiți la mine. Am rămas un moment trăznit de atâta obrăznicie, până când trezindu-mă încetul cu încetul sub influența lui «deșteaptă-te române», am putut să'mi dau seama că acel individ care avusese îndrăzneala să se strecoare în camera mea de culcare și care'mi întrebuișă oglinda ca să se uite la mine, nu era altul decât eu ! După această descoperire îmi reveni inima la loc, și fără să stau să mă recomand, începui să cercetez diferite particularități ce prezentă acest tip

din oglindă. Mai întâi constatai că e ciufulit, cu ochii buhăiți și cu barba încălțită, și că se prezintă într-un costum foarte sumar. Fără a pierde mult timp am început să lucrez cu mare activitate pentru a reda acestui individ aspectul său normal, pentru ca să se poată folosi de avantajele pe care îi au fost date de natură și perfecționate de civilizație.

Cu săpun, pieptene, prosoape și articole de îmbrăcăminte și încălțăminte, am reușit în scurt timp a prezenta soarelui care se uită într-un mod din ce în ce mai intens la mine, același individ pe care-l văzuse umblând cu multă demnitate prin gârlele și noroaiele ce separă Gopeșul de Monastir.

Ora fiind înaintată, și trăsura care aveam să mă ducă la gară așteptând la poartă, m'am repezit asupra geamantanelui care stetea cu gura căscată într-un colț, și îndopându-l cu toate articolele de toaletă care nu aveau de persoana mea, l'am strâns în curele ca pe o butie în cercuri. Fiind gata de plecare m'am transportat afară cu toate pachetele mele, și după ce am mai luat un instantaneu a gazdei mele drept suvenir, am predat trăsuri bagajele împreună cu persoana mea, însărcinând-o cu delicata misiune de a transporta acest complex la gară. Aci se strânseseră o parte din Seteriști, și restul nu întârzie de a se prezenta înainte de plecarea trenului. Am putut observa că grupul care în ajun se declarase pe față vrăjmaș neînduplecat al somnului, începuse a da înapoi în fața atacurilor repetite ale acestuia din urmă, și manifestă prin căscături prelungite că ar fi foarte dispus să capituleze de îndată ce s'ar prezintă ceva scaune sau canapele. Până la plecarea însă a trenului o capitulare în toată regula era exclusă, și Seteriștii nedormiți erau nevoiți să continue lupta în contra somnului. Unii din ei, ca ultimă recursă în contra amorțelii ce îi cuprindea cu o forță din ce în ce mai mare, flueau pe «Deșteaptăte române», doar vor găsi în acest imn energia necesară ca să rămână deștepți.

Până la plecarea trenului, fotograful și cu mine, am început să facem acrobație pe acoperișurile vagoanelor pe care le alesesem drept platformă pentru exercitarea artei noastre. Rezultatul imediat al acestor evoluțiuni pe regiunile dorsale a vagoanelor, a fost că ne-am umplut pe mâini și pe haine cu fum și cu praf.

Plecarea trenului s'a efectuat ca și în datele precedente în mijlocul uralelor și aplauzelor. De data aceasta însă vocile multor Seteriști erau foarte răgușite și unii din ei profitau de urale pentru a da drumul mai multor căscături ce se acumulase în piepturile lor.

Unul din ofițerii cari comandase escorta militară ce ne însoțise în peregrinațiunile noastre dela Veles până la Monastir, drept manifestie de simpatie și pentru ca să'și ea adio de la noi urmă o bucată de loc trenul în galopul calului.

Dela Monastir, calea ferată străbate un șes destul de monotom, până-ce intră în regiunea muntoasă pe care o tae spre a se coborî în valea Vardarului. Monotonia drumului împreună cu o noapte de insomnie izbuti în scurt timp să cufunde pe cea mai mare parte din Seteriști într'un somn adânc. Am căutat un moment să fac o excepție și să nu mă solidarizez cu majoritatea excursioniștilor cari adormiseră într'un mod instantaneu. Pentru ca să rezist mai bine la tentațiunile lui Morfeu scosei capul pe o fereastră căutând să admir frumusețile șesului ce se desfășurà sub ochii mei. Priveliștea erà însă atât de uniformă, încât erà cât p'aci să adorm de plictiseală la fereastră. Văzând că n'am încotro, mă retrăsei în compartiment unde un quartet de camarazi de drum dormeau la unison, și îndemnat de acet exemplu mă alipii și eu la banda lor.

Pe vreme ce ne delectam în dulceturile somnului bălăbănindu-ne în dreapta și în stânga după mișcarea ritmică a vagonului, locomotiva, sclavă a datoriei, așterneà în mod conștiincios cei 25 de kilometri pe oră de viteză oficială.

Grație acestui spirit de ordine ce o animă, am putut ajunge fără nici un accident sau vr'o întârziere în dreptul lacului Ostrov. Un seterist, care nu adormise, închiplându-și în urma diferitelor probe vizuale luate prin fereastră că acest loc e demn de o atențiune deosebită, deșteptă și pe ceilalți Seteriști pentru ca și ei să poată admira priveliștea ce se desfășură d'a lungul calei ferate.

Trenul șerpuiă d'a lungul malului îngăurind din distanță în distanță coastele, muntelui ce mărginea lacul, când acestea se întindeau prea departe. Prin curbe, prin tunele și pe poduri, trenul ajunsese încetul cu încetul la capătul celalt al lacului de unde se coborî în câmpia Salonicului, oprindu-se la Vodena. Aci eră jumătatea drumului între Monastir și Mare, și se nimerise în acel moment să fie și jumătatea zilei, adică ora mesei. Grație acestei coincidențe trenul se opreă vr'o douăzeci de minute pentru a permite atât locomotivei cât și pasagerilor de a se alimenta cu ceva combustibil. Autoritățile locale prinzând de veste că avem să trecem pe la Vodena, pregătise o masă substanțială pentru ca să fim ospătați în toată regula, și la sosirea trenului ne-a primit cu urale și cu muzica militară. De îndată ce am aflat că e vorba de mâncare, am fost coprinși cu toții de un mare entuziasm și am răspuns cu urale prelungite acordurilor muzicii militare ce cântă pe peronul gării. Inconjurați de un gard viu de femei, ne-am așezat la masă unde o ciorbă indigenă ne făcea cu ochiu pe vreme ce o mastică de chio ne invită cu toată puterea ei de convingere de a ne alimenta cât mai mult. Nimerisem un loc lângă un bătrân aromân care eră cuprins de oroare ori de câte ori nu vedeă paharele pline, astfel că fără să vreau și fără să-mi dau seama m'am înveselit mai mult decât trebuia. Noroc că și ceilalți de prin prejurul meu se ridicaseră la un diapason tot atât de înalt dacă nu și mai înalt decât al meu.

Uitasem cu toții că suntem în grădina unei stațiuni de

drum de fer și că trenul ne așteptă ca să continuee drumul spre Salonic. Intrasem într'o conversație foarte intensă cu vecinul meu care nu încetă de a perzecută cu perzeverență toate paharele ce nu erau pline. Fotograful cu toată instabilitatea la care ajunsese, într'un efort suprem demn de admirație, se urcase pe un scaun de unde comemoră cu ceva instantanee această masă sub cerul liber.

De o dată am fost întrerupți în conversațiunile noastre printr'un fluerat strident al locomotivei, care ne recheamă la realitatea lucrurilor. Locomotiva suferind de o nervositate congenitală, începuse să se impacienteze de o nemiscare atât de lungă a pistoanelor sale, și ajungând la un paroxizm de presiune, începū să chiue din fluer de ai fi crezut că are să pleznească.

Văzând gravitatea situației, șeful trenului veni în goană să ne roage să ne reluăm cât mai repede locurile în vagon, pentru a evita o catastrofă ce s'ar fi putut produce din cauza prea marei impacientări a locomotivei. Înțelegând răspunderea ce ar fi apăsât pe umerii noștrii în caz de refuz din partea noastră de a reintegră imediat vagoanele, mai ales că nici paharele nici sticlele nu mai erau în stare să ne rețină pe loc, ambele categorii de recipiente fiind complectamente golite, ne-am repezit cu toții în spre tren umplând în grabă compartimentele cu persoanele noastre. Atâta îi a trebuit locomotivei, să ne vadă pe toți înauntru pentru a și lua roțile la spinare și a șterge la fugă dealungul panglicelor de oțel, lăsând în urmă gara cu toată oficialitatea din Vodena ce ne eșise într'u întâmpinare.

Nu mai rămăseserăm decât două treimi din grupul inițial, vr'o zece din noi fiind pe drumul spre București. La Karaferia grupul Seteriștilor avea să se micșoreze cu două stele de prima mână din lumea științifică. Astronomul împreună cu geologul Quarț proiectaseră vizitarea Vlaho-Clisurei, unde se aflau diferite terene geologice și genealogice de explorat. In vederea acestei digresiuni din tra-

jectoria comună, am început să ne luăm adio unii de la alții, și nu terminasem cu aceste formalități de politeță când trenul, obosit de o goană forțată, se opri în stațiunea Karaferiei.

Când dădai să mă cobor din tren pentru ca să privesc mai de aproape poporul ce ne ieșise într'u întâmpinare, mă izbii cu nasul de vr'o două tăvi cu limonată, purtate de niște turci. N'am putut să mă degajez din mijlocul paharelor ce mă împresurau, decât turnând pe gât vr'o două sau trei din ele. Numai astfel am răușit să domolesc pe purtătorii tăvilor și să îi înlătur de lângă mine.

În fața vagonului nostru oficial, adică unde se aflau somitățile seteriste, se formase un semi-cerc de aromâni de ambe-sexe și de diferite vârste. Pe primul plan se aflau trei fete, îmbrăcate fiecare în ună din culorile tricolorului român. Acest drapel viu eră încadrat de aromânce și aromâni gătiți în costume naționale. Unul din notabilii acestui grup, nu pot preciza exact aspectul lui, de oarece tăvile cu limonată mă împiedecaseră de a mă apropia prea mult, rostind câteva cuvinte de bună venire.

Această privilegiate de manifestație națională a fost suficientă pentru a redeștepta talentele oratorice care începuseră să amortească în ultimul timp. Aromânii fură imediat gratificați cu ceva *speeciuri*, dându-li-se ocaziunea să guste mostre de discursuri indigene române, pe vreme ce noi ne delectam cu câte un pahar de limonată locală.

Toate lucrurile au însă un sfârșit pe această lume, astfel că paharele de limonată au trebuit să se golească și discursurile să înceteze. De îndată ce locomotiva băgă de seamă că nimenea nu mai ține nici o cuvântare, fără să mai stea să se asigure într'un mod mai precis de terminarea întrevederii, dete un semnal din fluer, și opintindu-se în pistoane, luă vagoanele în goană spre drumul Salonicului.

La una din stățiile presărate d'a lungul călei ferate, se urcă un comitet de tineri turci, veniți într'u întâmpinare.

Cea mai mare parte din acești noi veniți erau studenți și se puteau exprima și în altă limbă decât cea turcă, astfel că am putut chiar dela început să stabilem între ei și noi un schimb de vederi foarte intens și variat în acelaș timp. Am profitat imediat de această ocaziune pentru a pune mâna pe unul din aceste exemplare turcești și a-l inundă cu toată elocința de care eram capabil. Nemerisem tocmai un armean care nu avea limba scrântită, astfel că puhoiul meu de vorbe fù întâmpinat cu un altul, tot atâta dacă nu chiar mai important.

Pe vreme ce căutam să ne eclipsăm unul pe altul cu vorbe goale, gara dela Salonic, urmată de aproape de tot orașul, împreună cu portul și cu marea, se apropiase foarte mult de trenul nostru, și după ce își micșoră ceva din viteză, se opri în fața compartimentului în care mă aflam. Fără să aștept a mai fi rugat, săturat de un voiaj atât de lung cu trenul, am sărit pe peron în toată graba.

Cum venise toată colonia aromânească, pentru ca să ne aștepte, în entuziasmul meu, vrând să-mi manifestez sentimentul național cu mai multă tărie, prinsei pe primul individ ce se ivi în fața mea în brațe, strigând *iașasâm* cât mă luă gura. Când mă uitai însă ceva mai atent la individul meu, ce să văd! eră chiar inspectorul nostru industrial care plecase cu grupul de jurisconsulți, separându-se de noi încă dela Diavato. Această descoperire nu mi-a micșorat întru nimic entuziasmul, și am mai strigat de vr'o două sau trei ori *iașasâm* înainte de a îi dà drumul din brațe.

O rubrică de trăsuri ne așteptă ca să ne ducă în oraș și să ne repartizeze pe la diferite hoteluri. Când am eșit și eu pe platforma din spre curtea gărei, o bună parte din Seteriști se și îngrămădiseră clae peste grămadă în câteva trăsuri. Locurile erau așa de strâmte și Seteriști așa de numeroși încât nu mai încăpeau cu toată persoana lor în trăsură, și erau nevoiți să lase câte un braț sau

un picior să atârne afară pe aripă sau pe scară. Nevoind să fac acest mic voiaj până la hotel ca și un vițel ce ar fi dus la abator, am preferat să însoțesc pe jos pe inspectorul care tocmai scăpase din brațele mele și care își propusese să viziteze portul înainte de a se întoarce în oraș. Lăsând geamantanului, ca fiind mai voiajat, sarcina de a conduce pe fratele meu la hotel, mi-am luat pardeziul pe un braț, pe inspectorul pe brațul celalt și am pornit-o tustrei, acompaniați de membrii dela casație în spre port.

După ce am urmat mai multe străzi așternute bine cu un strat gros de praf pentru ca să fie mai bine ferite de intemperii, am ajuns în port unde tocmai acostase un vapor plin cu soldați. Eră o parte din armată destinată pentru potolirea răscoalei din Albania. Am stat și noi câteva momente ca să privim un batalion care defilă în sunetul trompetelor, și după ce ne-am săturat de acest spectacol marțial, ne-am văzut mai departe de drum.

Hotelul unde fusesem repartizat suferea de megalomanie și își dase numele de hotel Imperial. Cu toată ambițiunea lui de a părea ceva deosebit, nu putea să facă o mare impresie asupra noastră. Își luase reședința la etaj unde nu putea ajunge decât trecând printr'un gang anemic și urcând o scară rachitică. O dată sus trebuia să te descurci dintr'un labirint de coridoare ce se îndreptau în toate direcțiile, pentru ca să dai de camerele ce ți se rezervase.

Fratele meu și cu mine, nimerisem o cameră ce se ferea de lumina zilei ca dracu de tămâe. Eră ascunsă într'un colț format de coridorul ce venea dela scară cu antreul central. Lumină nu primea decât printr'o fereastră ce se uită sfioasă într'o curte încadrată de ziduri înalte ce formau un fel de puț, astfel că aveai impresia unui crepuscul continu. Ne dându-ne însă facultatea de alegere, am trebuit să mă mulțumesc cu ce mi se repartizase, și lu-

ându-mi geamantanul la subțioară, am intrat cu demnitate în apartamentul meu.

Fumul locomotivei și praful străzilor combinate cu nădușeală, formaseră un fel de crustă care mi izolă fața de restul lumii. Eră de cea mai mare urgență ca înainte de a veni în contact cu lumea exterioară să înlătur cât mai curând stratul izolator ce mi acopereă fața. Pentru a scoate la lumina zilei săpunul și celelalte ingrediente și ustensile necesare unei astfel de întreprinderi de asanare cutanee, a trebuit să practic asupra geamantanului o operațiune foarte gravă. A trebuit să îi desfac bandajele, cari sub formă de curele îi țineă abdomenul într'o pozițiune fixă. Pe urmă cu ajutorul unor instrumente chirurgicale sub forma unor chei, am fost nevoit să îi fac o deschizătură longitudinală și astfel să pun la lumină conținutul cavității sale abdominale. Obținând astfel un acces în interiorul său, am început să îi scot măruntaele una după alta, începând cu săpunul și terminând cu periile și pieptenele.

După ce am recăpătat aspectul meu normal cu ajutorul acestor articole de toaletă, descoperind din întâmplare că există într'un colț al camerei un fel de placă lucie ce aducea mult cu o oglindă, și privindu-mă în ea, am descoperit cu tot întunerecul ce domnea în cameră, că pentru un individ ce se pretinde civilizată și care posedă oarecari noțiuni de estetizm, părul și barba mea erau prea lungi și de un aspect respingător. Tăerea și fasonarea lor de venea o necesitate inexorabilă. Trebuiă cât mai curând să alerg la un artist capilar căruia să-i încredințez pentru câteva momente capul pentru a fi readus la o formă compatibilă cu civilizația modernă.

Nu tocmai departe de hotelul meu se află un astfel de institut de înfrumusețare. Maestrul acestui stabiliment, care prezidă cu un pieptene în mână, la operațiunile intelectuale a diferitor clienți, mă încredință, după-ce examină

cu atențiune partea cea mai nobilă a persoanei mele, că îi trebuie cel puțin un ceas pentru a'mi redă capului un aspect prezentabil. Cum numai eram despărțiți de masa de seară, cari se prezintă și de data aceasta sub forma unui banchet, decât printr'o jămătăte de oră, eram pus prin urmare în alternativa de a mă duce la banchet cu recipientul meu cerebral nefasonat, ori să renunț în acea seară la deliciale unei mese abundente. Am preferit această din urmă soluție de a renunța la banchet, mai ales că acest gen de festivitate culinară devenise ceva foarte comun de când intrasem în Turcia. Stomacul meu, supra încărcat de masa luată la Vodena nu manifestă într'u nimic dorința de a'și încercă forțele cu o doză suplimentară de lucru. Așa dar, fără nici o remușcare de conștiință, am renunțat la banchet și m'am aruncat în brațele unui fotoliu care mă așteptă în fața unei oglinzi.

După un ceas și mai bine de muncă migăloasă asupra capului meu, care eră solicitat în continuu să ia toate pozițiunile posibile și imposibile, am eșit de sub cearceaful ce mă inundase până la gât, ca și Venus din spumele mării. Înainte de a părăsi localul am consultat oglinda de perete care treceă drept expertă în materie de frumusețe umană, și numai după-ce am primit avizul ei favorabil, am mulțumit economiceste maestrului capilar.

Seteriștii se aflau tocmai în toiul banchetului, probabil în apropierea momentului când stomacurile fiind satisfăcute, comesenii își descoperă talente oratorice deosebite, și sunt împinși de altruizm să împărtășească și pe vecinii lor cu frumusețile imaginilor și florilor de retorică cultivate în intelectele lor. Nu eră prin urmare șansa să îi văd așa de curând, discursurile ținând, când infectează pe români, foarte mult timp. Am căutat un mod de distracție pentru a mai omorî timpul, și după vr'o câte-va minute de chibzuire, am găsit că cel mai nimerit lucru e să case gura la trecători. Pentru ca să o fac însă într'un mod cât se

poate de confortabil, și după toate regulile stabilite pentru practicarea acestui sport, trebuia să iau un loc pe terasa unei cafenele. Tocmai o astfel de instituție îmi eși în cale pe marginea unui trotar, înșirând în fața ei mai multe mese cu scaune. Fără să mai aștept să fiu poftit, pusei stăpânire pe o masă lângă care mă așezai poruncind chelnerului ce 'mi eșise în față ca din pământ, o consumație oare-care. După sosirea acesteia am început să'mi iau rolul de gură cască în serios și să privesc la toată lumea ce trecea pe stradă.

Mă aflam tocmai în cartierul hotelurilor, adică în o parte a orașului mai bine luminată și destul de frecventată, Fesurile numai formau nota dominantă ca prin Macedonia, pălăriile europenești fiind foarte numeroase. Multe profile semitice, orașul fiind pe jumătate ovresc. Dacă n'ar fi fost fesurile, m'ași fi crezut transportat în centrul Moldovei la Iași sau la Botoșani.

Terasa la care luasem loc se nemerise, tocmai în fața hotelului Olympos, unde camarazii de drum se trudeau la banchetul oficial. Nu băgai de seamă aceasta, decât când zării pe unul din Seteriști eșind din gangul hotelului. După el veni altul, și după aceasta un al treilea, și așa mai încolo până când eșiră cu toții în stradă. Toți erau entuziazmați atât de alimente cât și de discursuri și comentau peripețiile banchetului cu exuberanță. Orele fiind numai zece eră prea de timpuriu ca să ne ducem să ne culcăm, și elementele mai tinere și mai îndrăznețe din grup, escortate de membrii comitetului de recepțiune, se îndreptară în spre periferia orașului unde aveau de gând să descopere o sală de cinematograf. În adevăr, într'o grădină așezată lângă turnul genovez, exista o astfel de sală unde nu puteai pătrunde decât cu mare greutate din cauza densității fumului de tutun cari înlocuise aerul respirabil. Cu toată această piedică noi ne-am vârat cu bărbăție în acest mediu compact, și după-ce am strivit

mai multe bătători aparținând la diferiți indivizi, și răsturnat ceva mese cu tăvi pe ele, am izbutit să ne găsim locuri lângă orchestră, în apropiere de pânza pe care se proiectau imaginile. Cum eram prea aproape de imaginile schimbătoare, și cum aerul avea o tendință să devină din ce în ce mai opac, n'am putut vedea nimic. În schimb însă am avut drept compensație faptul că fiind lângă toba mare am putut auzi în mod distinct tot ce cântă acest instrument. Nu ne scăpă nici o notă și când se manifestă cu ceva putere mai mare ne tremura carbonul în noi de emoțiune.

Sub influența acestor sunete emotive, Levert devenise foarte sentimental, și căută să și descarce focul sentimentului său în sânul artistei ce mânuiă toba mare. Aceasta însă nu arată nici un fel de dispoziție pentru astfel de descărcări, și eră cât p'aci să îi descarce în schimb câte-va lovituri cu pisălogul cu care dezmerda toba mare. Bietul Levert trebui prin urmare să bată în retragere renunțând în acea seară de a mai curteni pe cine-va.

După ce am înghițit în deajuns cantități compacte de fum de tutun, și ne-am imbibat hainile cu miros de nicotină, am ajuns pe nesimțite la ideea că ne-am distrat în mod suficient și că e timpul să eșim din această sală pentru a mai explora și alte părți ale orașului. Fără a mai pune propunerea la vot ne-am luat rămas bun dela scaunele ce ne găzduise câtva timp, și chemând pe chelnăr ca să ne ușureze de ceva parale, am intrat în întunericul străzilor Salonicului.

Am putut constata că pe întunerec Salonicul nu e grozav de interesant, și convingându-mă în de ajuns de aceasta, fără a mai pierde timp, m'am separat de banda noctambulilor pentru a mă reîntoarce la impieriala mea locuință spre a pune punct printr'un somn reparator acestei zile atât de frământată.

SĂMBĂTĂ 16/29 ARILIE 1911

Pe nesimțite, pe vreme ce dormeam, mă transbordasem, împreună cu ceilalți seteriști, și probabil și cu locuitorii Salonicului, în ziua de Sămbătă. N'am putut însă constata imediat această transformare a calendarului, de oarece când deschisei ochii, începui prin a nu vede nimic din cauza întunericului. A trebuit să îi închid și deschid de mai multe ori, înainte de a descoperi câteva raze de lumină ce se rătăciseră în curtica hotelului, și care se căzneau să pătrundă în odaie prin unica fereastră cu care o înzestrase arhitectul. Mulțumită uneia din aceste raze, care fiind din fire mai îndrăzneță, înaintase până aproape de patul meu, am putut să consult ceasornicul și să mă conving pe deplin că orele erau opt trecute. Era dar timpul să mi iau rămas bun dela pernă și dela plapumă, care mă însoțiseră cu credință în tot cursul nopții în perigrinațiile ce le făcusem în lumea viselor. Cum ele însă nu erau decise să mă părăsească și mă cuprindeau în brațele lor, a trebuit să fac un efort și să săr din pat, totul fiind într'o semi-obscuritate, am sărit fără să bag de seamă drept în mijlocul geamantanului care adormise în mijlocul camerei cu gura căscată. După ce mă sgâriai astfel nițel și mă lovii încă de vr'o două sau trei scaune somnoroase ce stagnau prin mijlocul odăiei, am putut să mi fixez echilibrul și să proced la acoperirea diferitelor părți ale persoanei mele cu articole de toaletă respective.

Pe când procedam astfel la mărirea valorii mele estetice fasonându mi capul cu pieptenile și cu peria, mi am adus aminte că această nobilă parte a persoanei mele, (vreau să înțeleg capul), pierduse în cursul zilei precedente acoperișul cu care l prevăzusem la plecarea mea din București. Accidentul se întâmplase în tren, mi se pare chiar pe când ne aflam în dreptul lacului Ostrov. Pentru ca să am o

vedere mai largă asupra lacului, suggerasem capului ideia de a eși afară pe fereastră pentru a permite ochilor de ași mări orizontul vizual. Dar n'apucă bine biată'mi căpățâna să iasă afară, când un curent de aer care se furișase d'a lungul trenului, se repezi pe ea și într'o învârtitură de mână îi smulse șapca aruncând-o în lac. Nemulțumindu-se numai cu atâta, s'a pus să îi sufle cu toată violența în păr și în barbă făcând sa dispară or și ce urmă de cărare și de trăsături estetice. A trebuit neapăratsă'mi rechem capul la interior, să'l supun la o pieptăneală strașnică și să-l acopăr cu o șapcă de împrumut, extrasă din geaman-tanul și din proprietatea liceanului nostru ploștean.

Ca urmare logică acestui șir de idei, veni și acela că trebuiă neapărat să mă duc în oraș să cumpăr o șapcă pentru ca să permit prietenului ploștean ca să reintre în drepturile sale de proprietate asupra articolului de acoperământ occipital ce'mi împrumutase în ajun.

Fără a mai pierde nici un moment mă avântai cu toată nădejdea în labirintul de săli și coridoare, și după ce mă învârtii în toate direcțiunile, reușii să descoper scara ce conducea la lumina zilei. Intr'un moment fusei afară pe trotuar și am început pe loc să cercetez toate vitrinele, doară voiu descoperi o șapcă într'una din ele. In cursul acestei inspecțiuni, mă întâlnii cu unul din aromăni delegat în comitetul de recepțiune, care de îndată ce află despre ce e vorba, se puse în capul expediției pentru a mă conduce la un pălărier. N'am umblat mult și am și intrat într'un astfel de magazin unde am obținut în schimbul unui respectabil număr de piastre o șapcă englezească, fabricată la Berlin.

Până la orele zece, când aveam să ne întrunim cu toții la Hotel Olimpos, pentru ca să admirăm în corpore frumusețile orașului, mai aveam două ceasuri disponibile. După propunerea mentorului meu, am pornit în cercetaș pentru a'mi da eu însumi seama în mod individual despre curi-

ozitățile orașului. Astfel, în afară de o mulțime de străzi unele mai sucite ca altele, am putut vedea coloana lui Hypocrat, care pare a fi cel mai vechi monument al orașului construit fiind pe vremea lui Filip al Macedoniei. După ce am stat câtva timp împreună cu aparatul meu fotografic în extaz în fața acestei antichități venerabile, impresi-onându-ne de forma sa exterioară, am continuat drumul spre altă parte a orașului.

Un tramvay, care urma aceiași cale ca și noi, văzându-ne oboșiți, ne invită politicos să luăm loc în interiorul său, în schimbul a câtorva mizerabile piese de aramă care ne dezonoră portmoneurile prin prezența lor. Grație acestui mijloc de transport ultră modern, tramvaiul fiind electric, am sosit în câteva minute la cel'alt capăt al orașului, în dreptul turnului genovez. Acest turn, hipertrofiat în dimensiunile sale, se rezema pe apele mării, întinzând chiar unul din parapetele sale în apele azurii. Pentru ca să îi dea un aspect mai prezentabil după părerea lor, turcii îl văruișeră de sus până jos, încât părea a fi de departe, ca și când ar fi fost construit în caș. În fața acestor 'venerabile pietre mânjite cu var, m'am oprit câteva momente pentru a permite aparatului fotografic să-și fixeze admirația pe niște pelicule extra sensibile. Satisfăcându-ne astfel sentimentul nostru artistic, am trecut la un ordin mai practic de idei, și uitându-ne la ceasornic am constatat cu spaimă că nu eram despărțit de ora la care trebuia să mă întâlnesc cu ceil'alti Seteriști, decât prin vr'o cinsprezece minute și câteva secunde. Fără a mai pierde timp am pus imediat motorul picioarelor în viteză a patra și am pornit-o în goană spre hotelul Olympos. Aci am constatat că graba nu mi-a fost de nici un folos, de oarece nici un Seterist nu-și făcuse încă apariția. Nu'mi rămânea altceva de făcut decât să-i aștept în mod pacient, și pentru a putea face aceasta cu mai mare ușurință am chemat un artist lustragiu ca să'mi facă ghetetele.

Unul câte unul, au început să se strângă Seteriștii pe terasa cafenelei, și când am fost cu toții complecții, împreună cu membrii comitetului turcesc și aromânesc, am pornit'o spre palatul administrativ unde ne așteptă caimacamul ca să bea o cafea și să fumeze o țigaretă în onoarea noastră. Orașul fiind întins, și drumurile destul de grele, am fost nevoiți să facem peregrinațiunile noastre în trăsura. Aveam aerul de a fi o procesiune ce merge la o nuntă, mai ales că opream la toate bisericile mai importante din oraș.

Palatul administrativ, care eră primul monument ce vizitam în corpore, se prezenta sub forma unei clădiri masive, de o arhitectură extra simplă, și spoit în o culoare roză, puțin estetică. După-ce am trecut prin diferite săli și culoare, am pătruns într'o sală mare, garnisită d'a lungul zidurilor cu câte un rînd de scaune, agrementate din distanță în distanță cu câte un fotoliu, sau chiar o canapea. În fund, la o masă acoperită cu o pânză verde, și sub un fez, se află caimacamul cu un surâs pe buze și un condei în mână, căutând să ne arate că e neconținut ocupat cu rezolvirea chestiunilor ce cădeau în atribuțiunile lui.

Cu foarte multă deferință, și umblând în vîrful picioarele, am intrat unul după altul în sală, ocupând câte un loc pe scaunele de lângă ziduri, și căscând gura unii la tavan, alții la caimacam, în fine alții la diferite obiecte, după gusturi. N'am stat mult timp cu gurile căscate, de oare-ce și făcură apariția ca prin minune în mijlocul săleităvile cu cafele, urmate de aproape de doi indivizi în fesuri, din cari unul eră purtător de țigări iar cellalt de chibrite. Primul își vără țigarea în gură, și al doilea și-o aprindea fără să-ți dai seama. Te pomeneai de odată cu o ceașcă de cafea în mână și cu o țigare aprinsă în gură, grație celerității și dibăciei acestor trei funcționari otomani.

Pe când noi, adică elementele Seteriste de mâna a doua, căutam să satisfacem în mod egal țigărele și cafeaua, șefii noștri împreună cu caimacamul, luaseră în primire pe un tânăr interpret pe care l' suceau în toate direcțiunile, când pe franțuzește, când pe turcește. Acest sport a ținut cam vr'o zece minute până când l'au trecut pe bietul interpret nădușelile, și până când am terminat și noi țigările și cafelele. Ne mai având ce consuma, și ne mai având ce spune, căzurăm cu toții de acord în mod spontan și pe tăcute că e timpul să spălăm putina și să o ștergem în altă direcțiune unde e ceva de văzut. Punând imediat această deciziune în aplicare, am început să defilăm unul după altul în fața caimacamului, zmucindu-i mâna cu mai multă sau mai puțină forță, fie-care după puterile noastre. Trăsurile ce ne așteptaseră cu răbdare la intrare, se însărcinară să ducă programul nostru mai departe, transportându-ne la o geamie ce se află în apropiere.

Această geamie fusese o biserică creștină construită prin secolul al cincilea în onoarea lui Sf. Dumitru. Cu venirea turcilor în Europa sf. Dumitru n'a mai putut să-și păstreze locuința, probabil din cauza urcării chirii, și astfel a fost nevoit să cedeze locul lui Mahomet. Același lucru s'a cam întâmplat și cu ceilalți sfinți cari posedau câte o biserică mai prezentabilă în oraș, precum eră și Sft. Gheorghe, și de atunci a rămas obiceiul printre creștini să se mute de Sft. Dumitru și Sft. Gheorghe.

În interior această geamie prezenta o serie de colonade de marmoră, dintre cari unele de marmoră neagră. Picturile în mozaic de pe ziduri fuseseră mult timp acoperite cu var, și numai de curând unele din ele au fost rechemate la lumina zilei de sub stratul de var ce le conservase în decursul vremurilor.

Toate acestea le-am admirat făcând minuni de echilibristică pentru ca să nu călcăm pe rogojinile ce erau așternute pe jos cam în toate direcțiunile. Cum acest gen de gim-

nastică eră destul de obositor și de oarece trebuia să ne conservăm forțele pentru a putea vizita și alte părți interesante ale orașului, ne-am luat ziua bună dela vechia reședință a sfântului Dumitru, pornind-o spre școala zidită de comitetul Uniune și Progres.

Elevii, preveniți de venirea noastră, ne așteptă în curte-gata să bată din palme de îndată ce ne vor zări. De fapt cum ne-am făcut apariția izbucni un tunet de aplauze prelungite. Nu lipseă decât un marș antrenant pentru ca să avem impresia complectă a unui număr senzațional dela vr'un circ sau *music-hall*.

Ne-am oprit câteva momente pentru a fotografia aplauzele mulțimei, și după aceea ne-am urcat în interiorul clădirei pentru a inspecta sălile de dormit, ca și când am fi fost o comisiune de doctori însărcinată cu verificarea stărei igienice a localului.

Nu nea trebuit mult timp pentru ca să ne satisfacem curiozitatea în mod complect. Dormitoarele erau cât se poate de simple și de uniforme, astfel că n'am avut nevoie să ne surmenăm spiritul de observație cu examinarea lor.

După ascultarea unui mic discurs, pe care elevul care ni l-a ținut ar fi trebuit probabil să'l fi debitat și unui grup de excursioniști unguri care trecuse pe acolo cu vr'o săptămână mai de vreme, de oarece termină strigând trăiască Ungaria, am pornit către numărul următor al programului, număr care se prezintă la orizont sub forma bisericei sf. Gheorge. Mai exact vorbind am vizitat moschea care a fost stabilită în biserica sf. Gheorghe, acest sfânt ca și Sf. Dumitru fiind expulzat de turci din localul ce îi construiseră creștinii. Această moschee, care aduce mult cu un local de circ, fiind de formă circulară, și având partea centrală mal coborâtă, prezentă niște ziduri de o grosime uimitoare. Ca stil și ca ornamentație, se înfățișă în condițiuni mai dezavantajoase decât moschea precedentă, însă aceasta nu ne-a împiedecat să manifestăm o

admirație tot atât de mare ca și pentru biserica Sfântului Dumitru.

Mare parte din Seteriști începuseră să consulte cu persistență ceasornicele sub influența inspirației ce le venea dela stomac, și trecând cu vederea celelalte puncte ale programului, nu mai aveau în perspectivă decât banchetul ce se profila sub influența foamei într'un mod majestos în spre orizontul cartierului hotelurilor. Fusesem pregătiți însă din ajun, pe când ne aflam în tren în vederea acestui banchet, și eu în special îmi antrenam foamea de mai bine de douăzeci și patru de ore.

Ciceronele nostru oficial nu avea însă aceeași opinie ca noi asupra orei pentru stat la masă. Ii se părea că e prea de timpuriu pentru îndeplinirea acestei datorii gastronomice, și profitând de autoritatea ce o căpătase asupra noastră din cauza funcțiunii sale oficiale, ne conduse să vizităm și moschea Sf. Sofia, care se află tocmai în stare de reparație în vederea venirii Sultanului. Pretutindeni nu se vedeau decât schele, și prin aer circulau în continuu ca niște bolizi bucăți de piatră, cărămizi, și vopsea proaspătă. Am evoluat și noi câtva timp prin această atmosferă suprasaturată cu praf și cu meteoritate de tot soiul, fără să ni se întâmple, grație lui Allah și a profetului său nici o catastrofă.

După această vizită, trebuia neapărat să mergem să mâncăm, de oare-ce numai aveam energia de a ne ține în capul oaselor. Se simțea neapărat nevoie de combustibil pentru a ne reface forțele, și fără a mai pierde nici un minut ne-am îndreptat cu toții spre hotel Olympos unde ne aștepta un banchet. Aci însă lucrurile se complicară. Intre noi și banchet se interpuse diplomația, care lucră așa de bine încât eră cât p'aci să ne lase nemâncați.

Cu tot pericolul unui conflict european, foamea devenise atât de puternică la mine, încât trecui peste argumentele diplomatice care se prezentau sub forma consulului nostru,

și mă urcai la etajul de deasupra unde se află sala de mâncare ce conținea o masă împodobită cu toate cele necesare pentru învingerea foamei celei mai cumplite.

Afară de membrii locali, aparținând partidei adverse consulului, nu se mai aflau decât vr'o doi Seteriști cari izbutiseră să treacă peste cerberul diplomatic ce se așezase de-a curmezișul scării, și care amenința cu excomunicare pe ori și cine ar fi îndrăznit să ia parte la banchetul ce nu obținuse consimțământul său. În total eram vr'o opt persoane pentru o masă de patruzeci de tacâmuri. Nu știu ce au făcut ceilalți, însă eu am mâncat cât opt, astfel că 'mi-am îndeplinit datoria în mod conștiincios. Acest banchet a fost fără de discursuri, de oare-ce lipseau dela el și oficialitățile turcești, și cele Seteriste. Această lipsă de cuvântări, m'a cam indispus, de oare-ce mă obișnuisem să iau cafeau cu câte un discurs, cum alții se obișnuiesc să o ia cu câte un cognac sau cu câte o țigaretă. Afară de această lipsă lucrurile au mers strună. După două ceasuri de muncă încordată, am reușit să curățăm ultima farfurie și să golim ultimul pahar. Ne mai având nimic interesant de făcut în sala de mâncare, ne-am coborât jos în cafenea unde ne așteptau prietenii noștri turci pentru ca să vedem vila în care eră ținut prizonier fostul sultan. Pentru aceasta am făcut iară apel la serviciile unui muscal cu fes, plătit de comună ca să ne plimbe prin oraș.

Ex-sultanul turcesc eră închis într'una din proprietățile ce nu îi fusese confiscată de noul guvern. Vila în cari se află actualmente fusese tsansformată din loc de veligiatură în închisoare în toată regula, înconjurată de un cordon de soldați, pentru ca nu cumvă vechiul regim să mai iasă la suprafață.

Nu cred că sultanul să fi fost mai liber ca acuma. Tot prizonier fusese el și mai înainte, însă primele lui închisori se aflau pe marginea Bosforului în loc să se afle alături de Salonic.

Am putut admiră în toată libertatea zidurile exterioare ale acestei închisori improvizate, și după-ce ne-am satisfăcut în de ajuns curiozitatea noastră, ne-am reluat locurile în trăsurile pentru a purcede la un punct mai îndepărtat al programului. Acest punct se prezentă sub forma consulatului român ce se află situat în cartierul aristocratic al orașului. Un bufet agrementat cu o fanfară, au contribuit pe cât le-au fost posibil să ne lase o impresie cât se poate de bună despre consulat.

După consulat a trebuit să mergem, ca și în celelalte orașe, să vizităm câte-vă notabilități românești pe la ele acasă. Cum am mers în grup compact, ne-a venit foarte greu ca să încăpem cu toții în saloanele caselor ce vizitam, și mulți din noi au fost nevoiți să se mulțumească a fumă o țigaretă la scară sau chiar în curte.

Oboseala zilei contribuie foarte mult la reducerea serei la minimum posibil, mai ales că a doua zi aveam să luăm trenul pentru Constantinopole, operație destul de complicată pentru acele regiuni, un astfel de voiaj pe cale ferată ne fiind în Turcia extra-ordinar de confortabil. Pela orele zece am închis ochii asupra acestei zile destul de încărcate, lăsând trupului liniște pentru a recăpăta forțe suficiente spre a preîntâmpina greutățile zilei următoare.

DUMINECĂ 17 APRILIE 1911

Când am eșit din hotel pela orele opt dimineața, cu gândul de a mă delecta cu perspectivele oferite de portul Salonicului, m'am izbit nas în nas cu simpaticul nostru șef, care eră foarte grăbit să se ducă la Banca Otomană pentru a'și reface situația financiară care se anemiase foarte mult în ultimul timp. În calitatea mea de financiar fusei invitat să'l însoțesc pentru a fi față la această reînprospătare de fonduri, și în consecință ne îndreptarăm

cu o grabă de creditori către Banca Otomană. Aci după-ce furăm examinanți în detaliu, pentru-ca nu cum-va să înșelăm înalta instituție otomană asupra identității persoanelor noastre, ni se înșiră pe teighea piesele de aur ce șeful nostru eră împuternicit să ridice în virtutea unui hrisov ce luase cu el dela o bancă din București.

Terminând cu această operație, ne-am îndreptat către biserica și școala românească ce e întreținută de statul român. Aci în prezența consulului și a notabilităților române încadrate de elevii școlii comerciale, s'a oficiat un serviciu divin. Aceasta ca un preludiu pentru discursurile ce aveau să urmeze, și care de fapt nu s'au lăsat să fie așteptate, izbucnind de îndată ce popa isprăvi cu slujba. Nu 'mi-a fost însă dat să mă împărtășesc cu elocvența acestor discursuri de oare-ce venind prea târziu, n'am mai găsit loc în interiorul camerei ce servea de biserică, astfel că am fost nevoit să rămân afară pe balcon, de unde nu puteam prinde mai mult de un crâmpoi de cuvântare acompaniat de aplauze entuziaste. Intr'un mod instinctiv, și ca un rezultat al unui obicei căpătat printr'o practică îndelungată în cursul acestei excursiuni, aplaudam cu toată puterea, ori decâte ori vedeam că cei de prin prejurul meu se dedau la acest sport. Nu știu exact câte discursuri s'au ținut, însă eu am aplaudat de vr'o cinci sau șase ori cu multă energie și entuziasm. Noroc că nu s'au mai continuat cu discursurile, căci altfel mi se puneau cărcei la brațe.

Înainte de a ne întoarce la hotel unde ne așteptau niște jumări și ceva cașcaval care să ne țină de foame, de oarc-ce trenul plecà pela orele douăsprezece, am intrat cu șeful bandei în sanctuarul unei băcănii pentru a ne aproviziona cu ale mâncării pentru masa ce aveam de luat în tren în acea seară. Pe când eu dedeam o deosebită atențiune smochinelor, migdalelor și celorlalte fructe conservate, aducându-mi din nou aminte că sunt vegetarian, și că ar

fi bine să revin la regimul meu, șeful sonda butoaiele cu icre și cu măslina și încercă diferitele strate de șuncă, de slănină și de halva.

Terminând cu aprovizionările pentru drum, am dat fuga la hotel unde se strânseseră ceilalți Seteriști împrejurul unei omlete. A trebuit să ne dăm și noi părerea asupra acestui fel de mâncare, precum și asupra unei combinații de brânză cu smântână, înainte de a ne îndreptă cu toții spre gară unde ne așteptă trenul.

La gară, sau mai bine zis la locul unde ar fi trebuit să fie gara, de oarece aceasta lipseă cu desăvârșire se strânsese o mulțime de lume care venise să vadă cum pleacă trenul. O distracție inofensivă și gratuită în același timp pentru populațiunea indigenă. Așa dar, în acea zi, eram noi actorii însărcinați să distrăm publicul ce venise la gară. Se pare că jucam foarte bine rolurile, de oarece spectatorii urmăreau cu mare atențiune gesturile noastre, și nu rare ori, izbucneau în aplauze frenetice,acompaniate de *iașasămuri* entuziaste.

Ne-am îngămădit cum am putut, împreună cu credincioasele noastre bagaje, într'un vagon mixt de clasa întâi și a doua. Geamantanele noastre, care se îngărăsaseră foarte mult în cursul acestei excursiuni cu diferite cadouri ce cumpărasem pentru prietenii noștri din România, d'abea mai încăpeau în rețele, și multe din ele, a trebuit să se mulțumească, din cauza greutateilor ce conțineau în pân-tecelelor, cu locurile întunecoase, dar sigure de sub banchete.

Terminând cu așezarea acestor prieteni încinși în curele, ne-am dat jos ca să ne luăm ziaua bună dela prietenii noștri animați și purtători de fesuri. Vr'o cinci minute a fost o strângere de mână generală, cu atâtea încrucișări de mâini, încât ași fi crezut că ne-am apucat să facem diferite figuri de cotillon, și aceasta în acompaniamentul sunetelor unei fanfare, ce venise acolo să ne ureze drum bun în niște acorduri sgomotoase.

După mai multe opinteli de ale locomotivei, trenul se puse în mișcare, lăsând Salonicul în urma noastră, cu o viteză de mai bine de douăzeci și cinci de kilometri pe oră.

Vagonul era strâmt, și majoritatea locurilor fuseseră ocupate de geamantanele noastre ditre cari ueele chiar se tolăneau pe coridor. Nu ne rămăsese decât să stăm în picioare ca niște sentinele și să privim pe geam la peisagele ce se desfășurau înaintea noastră. Fiind o natură prea prozaică pentru a mă putea delecta mult timp cu acest sport, am început să cercetez cu de-a mănuntul diferitele compartimente ale vagonului în speranța că voi găsi vr'o ocupațiune mai interesantă. Razele mele vizuale nu întârziară de a fi reținute de un grup de Seteriști cari făceau mătâni cu o perzistență uimitoare într'un colț al coridorului. Doritor de a cunoaște mai de aproape cauzele acestei gimnastice, mă apropiai de locul unde se exercită grupul de Seteriști, și mare 'mi-a fost mirarea când am văzut că obiectul adorațiunei lor, nu era altceva decât o damigeană respectabilă, pe cari o sondau cu o prezistență eroică. Un aromân generos, o adusese la gară și o urcase pe tăcute în vagon. Știa el că apa în Turcia e plină de microbi, și pentru a ne potoli setea ne adusese acea damigeană cu un vin roșu ca sângele.

Fiind și eu mare partizan al sporturilor, și de oare-ce învățasem în această excursie să practic multe sporturi pe care le neglijasem în România, am pus și eu mâna pe un pahar și am început să factemeneli damigeanei, ușurând-o în mod ritmic la fiecare aplecare cu conținutul acestui pahar. După vr'o zece sau cinsprezece mătâni, în loc să mă îngreuez simțeam din contră că devin din ce în ce mai ușor și chiar mai ușurel. Nu prevăzusem efectele acestui sport, la cari nu eram antrenat.

Pentru ca să-mi revin în fire a trebuit să intru într'un compartiment, să dau afară vr'o două geamantane și să

mă întind pe o banchetă. Numai după o jumătate de oră de stațiune orizontală am putut deveni stăpân pe centrul meu de greutate, și să reiau pozițiunea verticală fără rizicul de a fi nevoit să o părăsesc imediat.

Damigeana eră așa de voluminoasă, în cât cu toată setea intensă ce tortură pe Seteriști nivelul lichidului ce conține: nu scăzuse simțitor. Aveam perspectiva să fim însoțiți tot drumul de această damigeană macedoneană, lucru care s'a și întâmplat.

Pe vreme ce noi curteneam generoasa damigeană, ciupind-o din când în când cu câte un pahar, trenul își vedeă alene de drum. Știa el că o să ajungă odată la Constantinopole, astfel că nu se prăpădeă el cu firea în viteze prea mari. Deși construit și exploatat de o societate franceză, se acimatizase atâta în acele regiuni, în cât în loc să meargă à la francă, nu înaintă decât à la turca, adică foarte încet.

Pe la stății pe unde opreă, ne dam cea mai mare parte jos, unii pentru a fumă o țigaretă, alții pentru a și dezamoiți picioarele, ori pentru a face cumpărări de diferite obiecte. Astfel într'o stație dând de un negustor de lăptuci, ne-am aprovizionat cu această trufanda, garnisind rețelele compartimentului cu acest vegetal, astfel în cât ai fi crezut că vagonul nostru e un vagon de iepuri, iar nu de ființe umane, descendenți de ai lui Adam și Eva.

Calea ferată eră toată acoperită cu iarbă care ascundeă în multe locuri șinele, astfel în cât nu se mai zăreau de loc. Mă mir cum mecanicul puteă conduce locomotiva în aceste condițiuni, și cum nu nemereă într'un șanț sau alături de vr'un pod. Se vede treaba că drumul îi eră perfect de cunoscut, deoarece n'a dat nici odată greș, trecând cu foarte mare precizie prin fața gărilor și pe poduri.

Pe la asfințitul soarelui a început să ne răsară foamea, și în consecință șefu, botezând unul din compartimente cu numele de bucătărie, convocă statul major al celor ce aveau aptitudini speciale de bucătar, și începù să prepare

masa de seară. Starostele advocaţilor, Levert şi cu mine, suferind de o inflamaţie acută a esofagului, ne consultam cu damigeana asupra tratamentului acestei boli. În unanitate am căzut cu toţi de acord că trebuia neapărat şi cât mai iute să ne ungem părţile bolnave cu balsamul conţinut în pân-tecele damigenei. Fără a pierde nici un minut am decapitat-o de dop şi am început să o uşurăm de conţinutul ei, mărinind conţinutul nostru.

Nu terminasem bine cu aplicarea acestui tratament, când domnişoara noastră cea mai tânără, şi făcu apariţia transformată în chelneriţă, cu un şorţ dinainte şi cu o tavă de carton încărcată cu sandviciuri. Imediat am părăsit damigeana pentru a face curte acestei zâne culinare, uşurându-i tava de sarcina ei.

Am mâncat astfel pe apucate, amestecând lăptuci cu sandviciuri, şi botezând totul cu vin roşu, unii pe culoir, care servea de sală comună, alţii prin compartimente, ce treceau prin acea ocazie drept *chambres separeés*.

Tocmai când am terminat cu masa, am sosit la punctul de joncţiune a liniei Salonicului cu linia Sofia-Constantinopole. Aci trebuia să schimbăm trenul pentru a lua pe cel ce venea dela Sofia. Lucrul nu era aşă de simplu cu bagajele noastre, cari ca ori şi ce bagaj, suferea de paralizie generală, şi care trebuiau prin urmare să fie transportate. Am fost nevoiţi să facem pe hamali, această speţă deşi originară din Turcia, fiind foarte slab reprezentată în acea staţie. Am preîntâmpinat însă o mare greutate pentru a transporta damigeana, nu atâta din cauza densităţii seale specifice cât din cauza faptului că ne-am prezentat vr'o zeci înşi ca să o luăm în braţe. Tot curtenind-o într'una, începuserăm să prindem dragoste pentru ea, dragoste cari la unii se transformase în amor adevărat. Să fi văzut mai ales pe Levert, cari devenise foarte *vert*, ţinând-o în braţe şi cu buzele la gura ei şoptindu-i o declaraţie în toată regula. El însă avea mai multă bună-voinţă decât

putință de a o ține în brațe, cu deosebire că picioarele lui nu-l mai țineau de loc. Rivalii lui, destui de numeroși, au profitat de această slăbiciune a soclului bietului Levert, pentru a îi smulge amanta din brațe și a începe să o dezmerde la rândul lor. Lucrul n'a mers așa de simplu de oare-ce fie-care căuta să o aibă în partea lui, trăgând'o de gât și de urechi, și periclitându-i astfel existența.

Până să sosească celalt tren, care avea să fie onorat cu sarcina noastră până la Constantinopole, am făcut cu toții gardă lângă geamantane între două linii de drum de fier. Pe lângă bagajele mele, mi se repartizase și pălăria d-rei H., și neștiind unde să o pun 'mi am ornat capul cu ea. Cu toate aceste preocupări de a păzi geamantanele, n'am pierdut însă din ochi damigeana, care continuă să fie curtenită cu foc de Levert și de starostele avocaților.

Trenul ce venea de la Sofia avea și un vagon de dormit, însă cum acesta din urmă n'avea loc pentru toți Seteriștii, a trebuit să ne împărțim în două grupuri, cel al doamnelor și arhonților, care avea să petreacă noaptea în mod confortabil în vagonul de dormit, și celalt grup, al derbedeilor, care avea să se înghesue în vre'o două compartimente ale unui vagon de aspect mai proletar. Eu simțindu-mi o vocațiune de derbedeu, am rămas cu grupa a doua, să petrec noaptea clae peste grămadă cu tineretul și cu geamantanele. Ne îndesasem mai rău ca niște sardale în cutie, și nu ne mai rămăsese loc decât ca să mișcăm fălcile, astfel că tot puteam vorbi și cânta.

Cu toate că'mi găsisem un loc destul de bun eu nu mă aflam în apele mele. Simțeam că îmi lipsește ceva. N'a trebuit să stau mult pe gânduri pentru a descoperi ceea ce'mi lipseă, deoarece un acces de sete acută îmi rechiamă în memorie damigeana. Mă uitai prin rețele unde diferite geamantane dormeau de un somn turburat de zguduitorile vagonului, mă uitai pe jos, pe sub banchete, pe culoir, nicăeri nu se zărea damigeana. Deodată un fior îmi

trecu prin tot corpul, «să știi» îmi zisei eu «că am uitat damigeana la gară». Nu îmi puteam închipui o astfel de neglijență din partea noastră, mai ales din partea lui Legris care curtenise recipientul divin cu o perzistență uimitoare.

Mi-am părăsit imediat locul, căutând pe Legris ca să-i anunț nenorocirea și să-i fac în acelaș timp reproșuri. Cum el se dusese cu aristocrația în vagonul de dormit, am fost nevoit să fac o trecere destul de periculoasă între vagoane. Am reușit, cu toată întunecimea nopții ce se coborâse asupra noastră, să ajung teafăr în vagonul de dormit unde nu îmi fu greu să descopăr compartimentul unde se afla Legris și cu starostele avocaților. Care nu'mi fu însă surprinderea să văd, când deschisei ușa, pe starostele nostru cu damigeana în brațe și sărutând-o în delung și cu foc. Legris stătea lungit. Eră în adevăr prea gris, pentru ca să fi putut luă altă pozițiune.

Indignat de cele ce'mi văzură ochii, mă repezii asupra damigenei, o smulsei din brațele adoratorului ei, și întocmai ca un Roman ce-răpește o Sabină, am rupt-o la fugă în spre vagonul alăturat. Neexistând o trecere centrală între vagoane, a trebuit să ies pe scările exterioare și să fac o adevărată gimnastică de acrobat, riscând în ori și ce moment de a scăpă damigeana din mână. Am reușit însă, cu toată greutatea trecerei, să ajung teafăr în vagonul meu, depunând pe *couloir* damigeana zăpăcită de zbuciumările la care fusese supusă. Văzând-o în această stare de enervare, și temându-mă să nu îi vie un acces de apoplexie, i-am lăsat repede un pahar două de sânge, pentru ca s'o ușurez puțin. Deoarece mi se părea însă că starea ei se agravează din ce în ce mai mult am chemat în ajutor și pe ceilalți Seteriști ce se aflau prin compartimente, și astfel cu toate forțele reunite, am început să îi lăsăm sânge din belșug. După vr'o zece minute de

acest tratament, damigeana își reveni în fire ușurându-se foarte mult.

Ora înaintase cu pași repezi și mulți din Seteriști, oboșiți de peripețiile zilei și mai ales de tratamentul pe care îl aplicase damigenei, începuseră să moțăe și să caște cu o persistență uimitoare. Pentru a petrece noaptea, fiecare se așează într'un colț, sperând să poată dormi în liniște. Luându-mă și eu după ei căutai și eu un loc unde să pot închide ochii. Nu începusem să ațipesc d'a binele când fusei trezit de diferite senzațiuni neplăcute ce se manifestau pe la gât și pe la mâini. Când deschisei ochii și mă uitai mai de aproape, descoperii o echipă de maestri sonderi cu șease labe care se căzneau cu tot dinadinsul să descopere petrol sub epiderma mea. Ajunseră, grație instrumentelor foarte perfecționate de care dispuneau să vâre sonde foarte adânci și foarte dureroase. Mă grăbii cât mai curând să mă dezbracez de aceste animale atât de întreprinzătoare, și care amenințau să mă transforme într'un fel de ciur în dorința lor de a cunoaște ce se află sub pielea mea, și pentru ca să evit pe viitor de a mai fi vizitat de ele, scosei o sticlă de zacherlină pe care o luasem cu mine în geamantan, prăfuindu-mă cu conținutul ei din cap până în picioare.

Văzând că banchetele sunt ocupate de astfel de ființe, încă mai înainte de intrarea noastră în vagoane, și nevoind să intru cu ele în conflict asupra dreptului de a ocupa sus numitele banchete, m'am retras la o fereastră pe coridor pentru ca să respir aer curat și să admir întunecimele nopții. Am stat astfel mai multe ore să pătrund cu razele mele vizuale opacitatea nopții, și când aceste eforturi mă obosea prea mult mai apelam la damigeană să'mi reîmprospăteze forțele.

Pe la mijlocul nopții, trenul opri la o stațiune mai importantă, care se mândrea și cu un fel de imitație de restaurant. Impreună cu vr'o doi sau trei Seteriști care

nu reușiseră să adoarmă, m'am coborît din tren pentru a ne reface curajul cu ajutorul unui pahar de ceai. Conducătorul trenului, un fel de grec franțuzit, împreună cu împiegatul dela vagonul de dormit, veniră să mărească grupul nostru, și astfel întăriți de aceste forțe intelectuale, am început să punem țara la cale, sorbind încetul cu încetul din ceaiul cald.

Locomotiva care rămăsese afară legată de tren, văzând cât de bine petrecem, și fiind de natură pizmașă, începù să fluere și să dea semne de impacientare, pentru a ne turbura sindrofia. Conducătorul temându-se ca nu cum-va locomotiva să se sperie și să înceapă să dea din roți sau să ia câmpii, dezertă masa noastră și o luă în goană spre tren. Această goană fu epidemică, și într'o clipă părăsirăm cu toții masa din restaurantul gărei, ocupându-ne cât mai în grabă locurile noastre în vagoane.

Odată cu mine, intră și somnul în compartiment, și cum ceilalți Seteriști erau dejă adormiți nu îi rămăsese decât persoana mea pe care să o convingă de a îi sacrifica restul nopței. Ideia de a face câte-va ore curte acestei ființe nu putea decât să'mi fie plăcută mai ales că eram rupt de oboseală, însă frica de maestri sonderi mă ținea treaz. Aceasta n'a ținut mult timp, căci de îndată ce mă așezai pe banchetă, oboseala, împreună cu somnul, se repeziră asupra mea, îmi paralizară membrele rezemându-mi capul de peretele vagonului, și mă imobilizară complect luându-mi mințile.

LUNI 18 APRILIE 1911.

Soarele străluceă de mult pe cer, și făcuse ascensiunea unei bune părți din bolta cerească, revărsând un potop de lumină asupra Seteriștilor, când simțurile mele începură să se dezamortească din starea de paralizie în care

fuseseră afundate. Toaleta mea se mărgini în acea dimineată în a'mi potrivi cravata și a mă scărpină pe cap, cea ce'mi țină loc de pieptănătură. A trebuit să renunț la apă, săpun, perie, pieptene, și alte mici ustensile de tot soiul, care au în viața omului civilizat rolul de a-i ocupa primele ore ale dimineții.

Terminând cu scărpinatul, cu căscatul și cu întinsul, făcui și eu ca ceil'alți Seteriști care își întrebuințau timpul în a privi pe ferestrele vagonului pozițiunile și perspectivele ce defilau de-alungul trenului. Seteriștii din vagonul de dormit, care petrecuseră noaptea în pozițiuni mai puțin acrobatică de cât noi, își făcură și ei apariția la lumina zilei, și Starostele avocaților sau mai bine zis boer Damigeana, scoțând capul pe fereastră începă să ne întrebe cum a petrecut noaptea iubita lui pe care i-o furasem în ajun.

Il apucase din nou pasiunea după ea, și doreă să îi dea un sărutat de dimineată. Lucrul eră însă imposibil, de oarece decanul farmaciștilor, spițerul de la Bacău, geograful di pi Ieși, împreună cu liceenii, puseseră mâna încă din zori pe această zână încântătoare și o dezmerdau cu foc trecând-o dela unu la altu. N'am văzut caracter mai blând și mai supus ca al acestei damigene. Se lăsă a fi luată în brațe de ori și cine, și nu refuză nici odată gura pentru un sărutat, lăsând o impresie agreabilă și îmbătătoare oricui avusese relațiuni mai intime cu ea.

Grație acestei damigene, a cărui spirit și bună dispoziție erau nescabile, am putut petrece timpul până la sosirea noastră la Constantinopole în mod plăcut.

Gara de la Constantinopole se deosebeă de celelalte gări din Europa prin faptul că nu prea există. Un cheu acoperit ținea loc de gară, și vr'o doi trei hamali în costum semi-oriental formau personalul acestei instituțiuni.

De îndată ce se oprî trenul, traserăm cheul sub picioarele noastre, și făcurăm din ochi bagajului să ne urmeze.

Hamalii care, sub impresia unui acces de politeță, ne eșiseră înainte, văzând că geamantanele și legăturile noastre nu sunt de loc dispuse a ne urmări de bună voie, se urcară în vagoane și azvârliră cu delicateteță tot ce găsiră înăuntru afară pe fereastră. După ce se termină cu această delicată operație, bagajele au fost încărcate în căruțe pentru a fi transportate pe teritoriul României ce se prezentă sub forma vaporului *Impăratul Traian*, iar Seteriștii se împărțiră în diferite grupe după afinități și după tendințe. Eu m'am nimerit, împreună cu fratele meu într'o grupă compusă din doctorul, farmacistul din Bacău, liceanul din Ploești, și un tânăr medic de origină macedonean, care luă direcția și comanda grupului nostru spre a-l conduce prin labirintul Constantinopolului.

Se făcuse cam orele două după prânzul altora, deoarece noi nu mâncaserăm încă nimic. Pentru a repara această lacună, și sub îndemnul interesat al stomacurilor noastre, ne-am îndreptat pașii spre Galata unde se aflau restaurantele europene.

Galata e separată de Stambul, unde ne aflam, printr'un braț de mare numit cornul de aur, care deși poartă un nume așa de distins, nu e în fond decât un fel de baltă murdară. Cu ajutorul unor bărci am trecut prin acest corn de aur ajungând la Galata în cartierul comercial.

Masa am luat-o într'un restaurant situat într'o stradă ce aveă oroare de liniile drepte, de lumina zilei și de curățenie. La intrarea acestui local, pe o etajeră în amfiteatru, se aflau toate felurile de mâncare ce se puteau consuma în acel restaurant. Clienții flămânzi, își formau meniul după această listă de bucate reală, și bucătarul șef, cu o lingură mare în mână scobeă în castroanele voluminoase după indicațiunile primite.

După ce ne-am ales fiecare ce credeam că ne convine mai bine stomacurilor și gusturilor noastre, am luat loc la o masă acoperită cu o pânză care, după aspectul ei

trebuia să-și fi îndeplinit funcțiunea cu conșciozitate cel puțin de vre-o lună și mai bine. Dar când ți-e foame nu mai dai atenție la tot ce e pictat de clienții trecători pe o față de masă, și îți mărginești orizontul vizual la fundul farfuriei și a paharului ce îți stau în față.

N'am stagnat mult la masă, fiind grăbiți să facem o plimbare prin port și să dăm o raită prin oraș. Cum am terminat și am luat ziua bună dela birtaș, am și șters'o către port unde se aflau mai multe bărci legate de cheu ca niște armăsari de ieste. Tot ca și aceștia se arătau foarte impacienți, jucând neconținut pe valuri, și trăgând cu perzistența asupra ștreangurilor ce îi rețineau legați de mal. Când se impacientau prea mult, se aruncau unu asupra altuia izbindu-se din lopeți spre marea supărare a barcagiilor care se înjurau ca niște surugii.

După mai multă chibzuință, alesei împreună cu doctorul și cu liceanul ploeștean o barcă *pursang*, care juca neconținut sărind din când în când în două lopeți. Ceilalți trei Seteriști se urcară și ei într'o barcă, dacă nu de aceeași rasă, dar tot atât de neastâmpărată ca și a noastră.

De abea le dete drumul de ștreang că și începură să o ia la goană de-alungul cheiului, sărind de pe un val pe altul cu foarte mare ușurință.

Neînvățat cu acest gen de locomoțiune, mi-a fost frică la început ca nu cumva barca să poticnească, și să ne trântescă întru'un val, rupându-ne o mână sau vr'un picior, dar văzând cu ce siguranță galopează pe suprafața apei, rezemându-se când pe o lopată, când pe cârmă, îmi reveni inima la loc, și mă dedei pentru câtvă timp la fotografierea monumentelor ce se legănau pe mal în față noastră. Astfel am fotografiat mai multe vile, până când am ajuns în dreptul palatului *Dolma-Bagtche*, care părea dela distanța ca și când ar fi fost construit din caș, cel puțin după culoarea lui.

Trăgând asupra căpăstrului care țineă barca în frâu, am

îndreptat echipa noastră către această clădire, pentru a o putea admiră mai de aproape și pentru a putea da câtorvâ clișee ocaziunea de a face cunoștință mai intimă cu acest monument.

Vremea înaintând, și trebuind să ne întâlnim cu ceilalți Seteriști la cafeneaua Tokatlian, am învârtit bărcile pe loc, și în loc de bice dându-le câteva lopeți au luat'o în goană în spre debarcader.

Cafeneaua Tokatlian e situată în partea înaltă a Galatei, astfel că aveam de urcat o coastă destul de importantă. Am întrebuințat însă pentru aceasta ascensiune un funicular, care în schimbul a câtorvâ piese de monedă ne urcă în partea cea mai înaltă a orașului.

În dreptul cafenelei Tokatlian, am întâlnit și pe boer Damigeana, care își plimbă nostalgia de vin roșu pe trotuarul din fața acestui local. Pentru ca să-l distrăm, și să ne distrăm și pe noi în acelaș timp, i-am propus să facem apel la serviciile a vr'o două trăsuri de piață, care să ne plimbe prin oraș. Propunerea aceasta a fost primită cu unanimitate de voturi, și două trăsuri de oiștile căroră erau spânzurați câte doi cai, fură luate în considerație și angajate imediat.

Străzile din Constantinopole sunt pavate cu bolovani așezați la o distanță foarte mare unii de alții, astfel că roțile trăsorei săreau de pe unul pe altul, transmițând niște ondulațiuni foarte violente conținutului vehiculului. Mie și amicului meu Damigeană, ni se întorsese rânza pe dos de atâtea zguduituri, și începuse să ne crească bătă-turi la umăr de izbirile reciproce și involuntare pe care ni le dam.

După o jumătate de oră de practicare a sportului aceasta *sui generis*, am ajuns pe un platou în afară de oraș, de unde aveam o privire frumoasă asupra Bosforului și asupra palatului Dolma-Bagtche. Am stat pe loc cinci minute, timpul strict necesar pentru a admiră în mod con-

venabil o panoramă atât de variată, și după ce am satisfăcut cu vârf și îndesat sentimentul nostru artistic, am reînceput sportul cu trăsura pe bolovanii Constantinopolului.

Rezultatul acestor balansări, ciocniri și izbituri, a fost că ni s'a făcut o poftă de mâncare extraordinară. La staroste-tele avocaților, această poftă de mâncare se combină și cu o sete invincibilă, care'l făcea să ofteze adânc după Damigeana de a cărei soartă nu mai știam nimic. De când ne dasem jos din tren îi pierdusem urma, rămânând biata făptură, atât de curtenită până atunci, izolată în mijlocul geamantanelor și legăturilor de tot felul. Nu se aștepta săraca de ea să fie uitată în acest hal, și să rămână în compania unor geamantane stupide, mai ales că până atunci fusese curtenită cu foc de elementele cele mai întreprinzătoare ale grupului seterist. Toți o uitaseră, afară de boer Damigeană, care din când în când tot își aducea aminte de ea, manifestând această preocupare intensă a inimei sale printr'un oftat adânc. A trebuit, de îndată ce am ajuns la restaurantul Tokatlian, să înecăm nostalgia bietului boer Damigeană în mai multe halbe de bere. Umplându-i bine stomacul în acest mod, am putut în fine să îi aducem inima la loc, și să îi rechemăm gândul la realități mai apropiate.

Încetul cu încetul au început să se restrângă și ceilalți Seteriști la restaurant întorcându-se fiecare dela peregrinațiile lor prin oraș, și aducând cu ei o foame intensificată de oboseala zilei.

De data aceasta n'am mai stat la o masă comună ca de obicei, ci ne-am repartizat în mici pâlcuri pe la mese izolate. Acest sistem de a lua masa în mod răzleț pe lângă alte avantaje are și pe acelea de a suprima discursurile cu toate angaralele lor, precum urale, aplauze, etc.

Pe la sfârșitul mesei, șeful bandei, care se află într'o criză financiară teribilă, începù să umble din masă în masă

pentru a strânge fondurile necesare continuării voiagiului, spre a nu riscă să ne înecăm ca țiganul la mal și să rămânem la Constantinopole pentru restul zilelor noastre. Cum șeful e om foarte energic în astfel de materie ne-a lăsat sânge la toți în mod abundent, rămânându-ne pungile, după această operațiune, anemiaste pentru mult timp. Eră chestia să strângă fondurile necesare pentru a putea lua bilete pe vaporul românesc care plecă a doua zi după prânz spre Constanța.

Fiind astfel ușurați la pungă și cu stomacurile încărcate, și necunoscând unde să ne ducem să petrecem seara, nu ne rămâne decât să ne îndreptăm spre port unde se află hotelul nostru plutitor. De când se despărțiseră membrii dela casație de noi, somnul ne mai având vechea lui clientelă se năpustea asupra noastră cu o furie de nedescris. Pe vreme ce la începutul excursiunii puteam sta nopți întregi nedormit sau nu întrebuițam decât maximum două sau trei ore pentru a'mi plăti tributul către somn, ajunsese în ultiméle zile de adormeam d'ampicioarele, și nu rare ori mi se întâmplase să umblu adormit. În acea seară somnul iară mă luase în primire de timpuriu, și cu toate că mă apăram în contra lui cu toată îndârjirea de care eram capabil, simțeam că are să mă dea gata în scurt timp. Ca să nu mi se întâmple să adorm chiar în restaurant, am plătit cât mai curând cele consumate, și luându-mi aparatul de fotografiat ce trăgea cu toată greutatea lui de degetul unui cuier, am eșit în pripă îndreptându-mă către port.

Străzile erau întunecoase, și drumul 'mi eră cam necunoscut, ne mai aducându-mi aminte pe unde venisem. Plecai și eu la întâmplare în direcția în care mi se părea mie că e portul, trăgând picioarele după mine. Bietele suporturi deveniseră rigide și nu se mai mișcau decât cu mare greutate. De două zile de când mă purtau când prin tren, când pe caldarâmuri, când prin bărci, se istoviseră

complect, și tare 'mi eră frică să numai fie în stare a mă transporta mai departe.

Numai știam cu ce să le ademenesc pentru ca să mai facă un efort. Le purtasem cu vorba și cu promisiuni de atâtea ori, în cât tare 'mi eră frică să nu mă mai poarte nici ele pe mine. Norocul meu fu că după un scurt umblet, străzile începură toate să se coboare în pantă repede către mare, astfel că de voe ori de nevoe picoarele mele au trebuit să continue drumul, și încă în tempo destul de viu.

Strada pe care coboram semănă cu străzile medievale ce se mai pot vedeà prin unele orașe vechi din apus. Pavată cu lespezi de piatră așezate în formă de trepte pentru a împedecă alunecarea și rostogolirea la vale a pietonilor, eră luminată din distanță în distanță de câte un felinar în care dormită o flacăre de petrol.

Sub auspiciile razelor plăpânde ale acestor felinare mă coboram cu prudență, temându-mă să iau un contact mai intim cu pământul. Trebuiă să fiu prudent deoarece Hergot numai eră cu noi, și când este fără de Dumnezeu, nu știi ce ți se poate întâmpla în acele regiuni păgâne, pe unde nici Sft. Petre nu se plimbă decât deguizat.

Cu toate că eram fără de Hergat, am ajuns însă teafăr la vaporul România care ne serveà în acea noapte drept hotel. Ca să ajungem însă la el, trebuiă să trecem peste Dacia care eră legată de cheu. Așa se și cădea, ținând seama de ordinea cronologică, deoarece Dacia a precedat România.

Până la vapor a trebuit să trec printr'un spațiu închis unde se aflau o grămadă de butoaie ce se rezemau unul de altul cu gravitatea unor academicieni sau unor senatori convinși de importanța lor. Cum erau foarte mulți la număr și întunericul fiind mare, m'am rătăcit printre ei și cu mare greutate am dat de puntea ce leagă vaporul de mal. Intr'o clipă fusei pe pământul românesc care se prezenta în cazul de față sub o formă foarte mobilă.

Fusesem repartizat într'o cabină mare cu fratele meu, Alaric geograful și boer Damigeană. Acesta din urmă se culcase cu damigeana la căpătâi, și sub influența ei visă într'un mod sonor. Ași fi dorit și eu să fac puțină curte damigenei, temându-mă însă de a turbura somnul Starostelui, și pe de altă parte ne mai având forța de a mă ridică din colțul unde mă trântisem, am trebuit să renunț la proiectele mele galante, și să mă mulțumesc în ceea ce privea tovărășia de noapte cu un ventilator electric, care așezat la căpătâiul meu, sforăia un mod ritmic un cântec monoton. Cu acest acompaniament am început încetul cu încetul să uit cele ce mi se întâmplase în cursul zilei adormind de un somn adânc.

MARȚI 19 APRILIE 1911

A doua zi, am fost deșteptat foarte de timpuriu de niște lanțuri, cari, plictisite de o nemișcare îndelungată, și dorind să se distreze, începuseră să se învârtască împrejurul unor roți dințate, chiuind de bucurie. Cum se nemirise că această petrecere se făcea tocmai deasupra cabinei noastre, mi-a fost imposibil să continui starea de letargie în care căzusem în ajun. Am fost nevoit să ies din cutia ce purtă numele de pat, și care aducea de departe cu acest obiect de natură caznică, și să fac repede apel la hainele mele ca să trec printr'o evoluție repede din starea în care se află strămoșul nostru Adam, la cea a unui om civilizat din ținuturile occidentale.

În cinci minute eram gata, echipat din cap până în picioare cu cele necesare pentru a înfruntă ori-ce privire și a explora cartierele Constantinopolului, nevăzute în ajun.

Starostele Damigeană nu se trezise încă, ci continua să sforăie cu iubita lui în brațe. O strângea atât de tare la pieptul său, încât mi-a fost imposibil să mă apropiu de ea

ca să o sărut. Am fost nevoit așa dar să plec, fără să-mi fac datoria de politeță față de madame Damigeană.

Pe cheu m'am întâlnit cu geograful nostru, astfel că împreună cu fratele meu, formam o grupă de trei. Înainte de a porni să vizităm orașul, ne-am abătut pe la o cafea indigenă spre a lua leșt sub forma de cafea, și a permite unui artist lustragiu să ne transforme ghetetele într'o pereche de oglinzi mobile.

Prima parte a orașului pe care ne pusesem în gând să o vizităm, eră Stambulul. Pentru aceasta trebuia să trecem peste Cornul de Aur care eră brăzdat de vr'o două sau trei poduri rudimentare. Ne-am îndreptat spre primul pod ce ne eși în cale și care eră păzit la intrare de vr'o patru sau cinci păzitori îmbrăcați în alb ca niște bucătari. Rolul lor eră de a împedica trecerea persoanelor ce n'au achitat taxa, deoarece pe acest pod nu se putea trece decât plătind o sumă oarecare. Îndeplinind formalitatea trecerei pe la ghișeu și obținând în schimbul unor parale un talizman de liberă trecere, am pătruns printre păzitori, îndreptându-ne spre partea celaltă a podului.

Podul acesta eră de lemn și se putea desface la mijloc pentru a lăsa o trecere vapoarelor. Circulațiunea pe el eră destul de mare, mai ales la acea oră a zilei când se părea că toți locuitorii din Galata își puseseră în cap să se ducă să vadă ce mai e prin Stambul, și cei din Stambul își daseră întâlnire la Galata.

Luați de curentul ce venea dela Galata, ne-am trezit în Stambul, fără să fi avut timpul să admirăm în mod suficient perspectiva Cornului de aur. Ținta noastră eră geamia Sf. Sofia, pe care trebuie să o viziteze ori și ce excursionist ce se respectă și își dă seama de rolul său.

Pe strada care urcă în spre Sf. Sofia și pe care șerpuște o linie de tramvai, se află o poartă în stil chinezesc. Ne-am oprit în fața acestui monument a cărui arhitectură eră așa de originală, și care stetea posomorît, uitându-se

chiarăș la noi de par'că îi dădusem să bea oțet în loc de vin. Nu mi-a trebuit mult timp ca să-mi reamintesc că am mai văzut undeva imaginea acestei porți. Eră sublima poartă, care în fond nu aveă de sublim decât numele.

Aflându-mă în fața unui monument istoric, am desfăcut repede aparatul fotografic pentru ca să-i permit să facă o cunoștință mai intimă cu o clădire atât de importantă. Cu toate că soarele îi surădea în continuu n'am putut convinge poarta să ia un aer mai vesel, și am fost nevoit să o fotografiez ca pe un pacient ce așteaptă dintr'un moment în altul să vină un dentist să-i scoată o măsea.

Geamia Sf. Sofia locuia ceva mai departe pe un fel de culme ce se termină în mare. Dela poartă am fost luați în primire de un Cicerone, ce se oferi cu foarte multă simpatie să ne arate toate minunățiile cuprinse în această faimoasă geamie, care nu eră în fond decât o biserică renegată.

Pe timpul lui numai știu cărui împărat byzantin care i-a fost tată, a venit pe lume ca ceva creștinesc, dar mai târziu, ajunsă la maturitate, când veniră turcii, intră în relațiuni mai intime cu aceștia, și după-ce a fost curtenită în toată legea de Mahomet, se lepădă de religiunea creștină, și trecu la izlamizm.

Inainte de a intră în biserică ni se aduseră un fel de mici gondole de pâslă în care ne-am vârit picioarele. Nu aveam voe să intrăm în biserică decât încălțați cu aceste mici ambarcațiuni. Alarie, ca un geograf ce se respectă, eră tare în navigație, evoluă cel dintâi cu aceste gondole în interiorul clădirei. Văzând că se poate naviga și pe uscat, îmi luai curajul în spinare, și înaintai pe valurile de rogojini ce erau așternute pe jos. Cum însă aceste ambarcațiuni nu erau calculate pentru picioarele mele, eră de mai multe ori să scap din ele și să mă întind pe neîntrebate pe jos. Ciceronele nostre, obișnuit printr'un lung exercițiu cu acest sport nautic, evoluă cu o ușurință ex-

tra-ordinară, uitându-se în toate părțile, dând din mâini și vorbind cu mare volubilitate. Într'o franțuzească ce aducea de departe cu limba lui Corneille, ne-a făcut tot istoricul acestei clădiri, dela nașterea ei până în zilele de azi, arătându-ne și semnul lăsat pe zid de mâna lui Mahomet. Legenda spune că după ce biserica fusese transformată într'un fel de abatoriu uman, sultanul obosit de munca zilei, se rezemă cu mâna pe zid. Aceasta fiind plină de sânge, iar fi rămas urma care s'a conservat până în zilele noastre. Lucru curios însă e că în loc ca să fie neagră, urma e de culoare albă, și forma degetelor și mâini se deosebește foarte mult de cele din zilele noastre.

Lăsând paleontologiei să rezolve această chestiune, am continuat să navigăm prin biserică în sunetul vocii Ciceronului, care nu se oprea din vorbă nici măcar pentru ca să răsufle.

Într'un colț, așezați pe jos, se aflau vr'o cincisprezece tinere vlăstare otomane care își imbibau creeri cu extrasuri din coran, sub conducerea și supravegherea uni hogea. Se vede treaba că evoluțiunile persoanelor noastre erau mai interesante decât cele scrise în coran, căci atât elevii cât și hogea nu încetă de a ne privi cu o curiozitate intensă. Văzându-ne formând centrul de convergență a razelor vizuale ce emanau din atâtea perechi de lentile exotice, făceam toate eforturile pentru ca să ne menținem demnitatea și prestigiul în echilibru. Lucrul nu eră ușor, mai ales pentru Alaric, care fiind înzestrat de natură și de zei nemuritori, cu niște picioare ce se întindeau până la infinit, nu putea conduce bărcile în care se vârase decât cu foarte mare greutate.

Navigând astfel când la dreapta, când la stânga împrejurul coloanelor de marmură și a lumânărilor de ceară, ce nu erau cu mult mai subțiri decât coloanele ce susțineau bolta bisericei, am ajuns la o eșire laterală ce servea drept port la bărcile ce încălțasem, și unde trebuia să

părăsim elementul rogojinilor pentru a ne avânta pe pământul natural.

Barcagiului, care ne închiriasse instrumentele de locomuțiune ce aveam în picioare, i-am plătit chiria cuvenită, și eșind din orizontul vizual al tinerilor turci ce perzistau a se uita cu insistență la noi, am eșit afară din biserică, îndreptându-ne după îndemnul și sub comanda ciceronului către mormintele sultanilor.

Cosciugurile acestora, foarte simple ca aparența, și acoperite cu o pânză verde, se aflau într'o cameră lipsită de ori și ce decorațiuni. La căpătâiul fiecărui sicriu, se află un turban a cărui mărime eră în raport în cu vârsta și importanța fiecărui sultan. Mai multe lumânări voluminoase de ceară, ce stătea drepte ca niște sentinele împietrite complectau ansamblul mortuar.

Deși ciceronele nostru ne asigură că mai sunt încă alte lucruri tot atât de interesante de văzut, printre care ar fi și hipodromul, am renunțat de a împinge mai departe investigațiunile noastre în acea regiune, și lăsând mai multe piese de argint să țină de urît ciceronului pe care-l părăseam, am reluat tustrei linia tramvaiului ce o lăsasem la intrarea noastră în biserică.

Pe când ne îndreptam către interiorul orașului, urmând strada ce părea a fi cea mai principală din acel cartier, și care se mândreă cu vr'o doi trei arbori așezați pe marginea trotuarului, patru cai înhămați la o cutie pe roți și care își dedeă aere de tramvay, își făcù apariția la o cotitură. Din cauza căldurei, și tramvaiul fiind închis, pasagerii steteau cu toți pe platforme, înghesuiți ca niște sarmale într'un castron. Din mijlocul lor se proectă în relief o barbă care'mi era cunoscută și care nu eră alta decât cea a lui Lejaune. In dreptul nostru se oprì tramvaiul pentru ca să lase caprele ce erau înhămate la el să răsufle puțin și să permită sarmalelor umane de pe platformă să se coboare.

Lejaune nefind singur ci în compania a altor două persoane, nu s'a alipit de grupul nostru care continuă să-și vadă de drum, îndreptându-se în spre marele bazar.

Bazarul e format din o serie de galerii strâmte și întunecoase pe marginea căruia se aflau niște scobituri ce serveau de prăvălii. Negustorul stetea ascuns fie în fundul prăvăliei, fie în dosul unui covor pândind clientul. Cum se rătăcia vr'unul din aceștia prin vr'o galerie, toți negustorii ieșeau din ascunzătorile lor năpustindu-se asupra acestei victime, maltratând-o cu argumentele lor până când o convingeau să le cumpere ceva.

Acelaș lucru ni s'a întâmplat și nouă. De abea am intrat în bazar că furăm atăcați de front și pe flancuri de o ceată de negustori înarmați cu tot soiul de mărfuri. Am căutat să ne degajem de ei strângându-ne rândurile și înaintând în masă compactă, însă tot n'am putut să ne scăpăm de ei. O ceată de hăitași se luară după noi, împresurându-ne de aproape, și șarjându-ne cu salve de argumente și propuneri de cumpărări. La un colț, fiind fugăriți în acest mod, ne eșiră înainte alți negustori cari fiind taticiani mai buni și posedând și limbi străine, ne atăcară cu propuneri în limba franceză. Degeaba am încercat să rezistăm, a trebuit să ne dăm învinși în foarte scurt timp, și să ne lăsăm să fim duși prizonieri într'unul din miclele magazine ce se aflau dealungul galeriilor. Aci începură tratativele petru ca să fim puși în libertate. După negogieri prelungite cu expunerea unei sumedenii de argumente din ambele părți, am izbutit să sfășiesc punctele principale ale acordului. Pentru ca să ne recăpătăm libertatea a trebuit să facem o cesiune de piastre din pungile noastre, iar negustorii ne dădură mai multe brățare pe care să le putem aduce ca suvenir în țară. În baza acestui schimb am putut să dispunem iară de persoanele noastre și să ne vedem de drum.

Bazarul fiind plin de negustori cari manifestau intențiuni

de acapare a conținutului pungilor noastre, ne-am grăbit să spălăm putina cât mai iute și să ne îndreptăm pașii în spre alte regiuni ale orașului unde banii noștrii ar fi mai în siguranță.

Nu departe de bazar se află o clădire importantă cu o curte mare în față. După numărul soldaților ce se aflau acolo am dedus că trebuie să fie o cazarmă sau ministerul de rezbel. În mijlocul curței se află un turn destul de elegant, și nevrând să-l las fără să impresionez aparatul meu cu el, m'am apropiat de grilaj pentru a lua o fotografie. Pe când eram ocupat cu fotografierea acestui monument, un soldat care se distră prin curte umblând cu pușca pe spinare și luându-și un aer de Alexandru Macedon, zărindu-mă, se apropie de grilaj în pas gimnastic. Văzând că nu e tocmai însueflit de intenții pacifice mă grăbii să mă depărtez de grilaj tot în pas gimnastic, după ce luasem însă un instaneu de turn și de interiorul curței.

Lăsând pe reprezentantul lui Marte pe pământ să vocifereze la intrarea ministerului sau cazărmei în limba lui Mahomed, Baiazid, Soliman, și alți sultani, ne-am îndreptat către o geamie ce se află în apropiere. Eră de asemenea o veche biserică bizantină renegată. N'am putut să vizităm decât curtea, ușile clădirei fiind închise.

Cartierul în care am pătruns, după vizitarea acestor monumente, eră unul din cele mai sărăce ale orașului. Străzile extraordinar de murdare erau mărginite de case mici lipsite de aer și lumină. În alinierea lor, linia dreaptă fusese complect exclusă, astfel că străzile erau sucite și încurcate într'un mod confuz. Dacă n'ar fi fost cartierul în pantă, n'am fi putut nici o dată eși la cornul de aur, unde ne așteptă un pod ca să ne permită să trecem în orașul europeanesc.

De când părăsisem vaporul, soarele se urcase neconținut și cu perzistență pe bolta cerească, și numai aveă nevoie decât de puține efarturi ca să încalece pe meridian. Cu

cât se apropia mai mult de ținta lui, cu atât devenea mai obraznic, inundu-ne cu razele lui cele mai sarcastice care făceau de ne trecea toate nădușelile. Umblam cu limba scoasă de un cot târându-ne picioarele după noi, acestea manifestând o deosebită tendință către o grevă generală. Noroc pentru noi că restaurantul Tokatlian nu erà depărtat de podul care ne oferise spinarea pentru a ne trece în Pera sau Galata (nu mai știu exact cum se numește acel cartier).

Ora mesei ne strânse pe toți la un loc. Fiecare am început să istorisim cele ce am văzut și mai ales ce ne închipuiam că am văzut. Spuneam fiecare acelaș lucru, de oarece ne plimbaser pe rând prin aceleași locuri. Aceasta nu ne împiedecă însă de a crede că cele ce văzusem fiecare nu le-au văzut ceilalți, și de a descrie în culori vii cui voia să ne asculte peripețiile dimineții.

De n'ar fi intervenit foamea să ne astupe gurile cu diferite feluri de mâncare, am fi stat să ne istorisim ore întregi cele văzute și auzite în cursul dimineții. Chelnerii ce se strânseseră înprejurul nostru și care în sufletul lor prozaic nu manifestau nici un interes în ascultarea pățăniilor noastre, interveniră cu tot soiul de liste de bucate, feluri de mâncări, vinuri, etc., deviând atențiunea și preocupările noastre intelectuale către chestiunile de ordin gastronomic.

Erà ultima oară că mâncam pe pământ turcesc, pe la orele patru vaporul românesc plecând cu noi spre Constanța. Masa a fost foarte simplă, fără discursuri și fără oficialitate. De când părăsisem Salonicul, devenisem niște simpli turiști, pierzând complet din caracterul nostru oficial. Eram niște simpli anonimi care numai atrăgeau atențiunea nici măcar a derbedeilor de pe străzi. Și felul nostru de a sta la masă fusese supus la o transformare importantă. In loc să stăm într'un grup compact cot la cot pentru a putea face față vrăjmașului și a da mai mult efect aplauzelor, eram răzleți

în mici grupuri pe la diferite mese examinând cu atențiune lista de mâncare pentru a vedea cum sunt cotate bucatele la bursa bucătăriei. Numai eram la un banchet gratuit, ci trebuia să ținem seama de situațiunea financiară a buzunarelor noastre și de valoarea diferitelor feluri cotate pe lista de mâncare, ceace făcea că ni se micșoră foarte mult din entuziazm, și din pofta de mâncare în acelaș timp.

O parte din Seteriști făcuseră planul să se ducă să viziteze tesaurul, pentru a nu părăsi Constantinopolul fără a fi văzut această atracțiune indigenă. Cum nu prea 'mi place să admir pietrele nestimate ce nu-mi aparțin, am renunțat de a mări grupul acela de Seteriști cu persoana mea, ci am preferat să mă plimb ca la o jumătate de oră pe strada principală ce trece prin fața restaurantului, și pe urmă să cârmesc tot complexul suportat de picioarele mele în spre port unde vaporul România se deșteptase din letargia în care căzuse în ajun, și începuse a scoate fum pe coș.

Pe puntea vaporului se strânse o grămadă de lume, unii care plecau și alții care veniseră să-și ia rămas bun. Printre aceștia din urmă se aflau și câteva domnișoare de sex feminin, dintre care vr'o două nu erau tocmai dispăcute, lucru pe care l'am observat imediat, grație spiritului de observație acut și înaltului simț estetic cu care m'a înzestrat natura în înțelegere cu zeii nemuritori. Aceste domnișoare fiind fricoase din fire, și temându-se ca nu cumva România să plece cu ele pe neîntrebate, trecuseră pe vaporul Dacia și d'acolo parlamenta cu persoanele pe care le însoțeau. Băgaseră de seamă că am aparatul fotografic la mine și se fereau ca nu cumva să nu le fac figura, fixându-le figura pe un clișeu.

Văzând că nu e chip să le atac de front, am întrebuițat o metodă piezișe. Pe când mă făceam că sânt foarte ocupat a discuta cu vre'o doi Seteriști, întorcându-le spatele am luat aparatul fotografic sub braț, și întorcându-l cu

obiectivul către sus numitele persoane am luat câteva instantanee la repezeală.

Tactica mea n'a rămas neobservată, căci pe când mă pregăteam să iau al treilea instantaneu pe sub mână, zării prin oglinda vizorului că pozițiunile mele au fost descoperite, și că domnișoarele își acopereau pe ale lor, adică fețele, cu jurnale și evantaiuri. Două instantanee fiind luate această demascare a șireteniei mele nu mai putea să aibă nici un efect. Deși la început domnișoarele făceau pe indignatele, și se arătau supărate foc de îndrăzneala mea, totuși se potoliră încetul cu încetul, și 'mi trimiseră chiar vorbă printr'un armean ce știa românește (probabil o rudă d'a lor) să le trimit fotografiile dacă au reușit.

În apropiere de orele patru, vaporul nostru, adică România, începù să manifeste semne de impaciență, scoțând fum pe nas, adică pe coș, strângându-și funiile ce o legau de mal și fluerând din când în când din sirenă pentru ca să anunțe pe călătorii ce întârziaseră pe mal.

Nu trecù mult timp dela manifestarea acestor semne de nerăbdare, și România începu să-și învâртеască helicele, și să se depărteze încetul cu încetul de consoarta ei Dacia, și după ce făcù un ocol pentru ca să se întoarcă cu fața spre nord, o luă la goană cu toată iuțeala printre malurile Bosforului.

Am trecut astfel prin fața palatului Dolma Bagatche, care ne privea cu indiferență, neținând seama de importanța persoanelor și misiunii noastre. Mai departe am defilat prin fața tunurilor dela Cavas, care au rămas gură cască de îndată ce ne zăriră. În fine cam pe la orele cinci am eșit din Bosfor, intrând în Marea Neagră.

Ne mai având nimic de văzut, cea mai mare parte din Seteriști se răspândiră prin măruntaele vaporului, și numai un mic număr rămase pe punte ca să respire aerul curat.

Vaporul înaintând cu mare viteză, orele treceau mai repede, astfel că ne pomenirăm chemați la masă pe neaștep-

tate. Cum cea mai mare parte dintre noi eram torturați de o foame acută provocată de aerul mării, și de o sete intensă, probabil provocată tot de aerul sărat al mării, ne-am repezit cu mare entuziasm către sala de mâncare unde ne fusese rezervat o porțiune importantă din masa comună.

Nefiind singuri în sala de mâncare, ci amestecați cu o grămadă de persoane indigene și exotice, printre cari și englezi, n'am putut menține veselia și tonul conversațiunii la dispasonul obișnuit. Am mâncat în linște, făcând fiecare în noi înșine reflexia că e ultima oară în această memorabilă excursie că mâncam împreună, a doua zi la orele două-spre-zece trebuind să ajungem la București. Aceste gânduri ne făceau melancolici, și ne dedea aerul ca și când am fi fost la o masă funerară. Geografului îi se lungise gâtul de părea a fi peninsula Italică, și cu un aer trist nu mai putea înghite decât cu mare greutate, ori de câte-ori se gândea la emoționanta oră a despărțirii care'l aștepta pentru a doua zi.

După masă ne-am transportat cu toți pe punte ca să respirăm aerul curat al serei și să gonim melancolia ce ne coprinsese la masă.

Gazetarul nostru împreună cu alți Seteriști tot atât de serioși ca și el descoperiseră pe o banchetă în întuneric o ființă *du monde*, și imediat au și legat relațiuni diplomatice cu această persoană. Relațiunile devenind din ce în ce mai intime, formaseră ca un cerc foarte strâns împrejurul damigenei, pe care o șterpeliseră din cabina noastră într'un mod subversiv, pe când boer Damigeană, amantul de inimă a sus numitului recipient era absent. Impreună cu persoana *du monde* și cu damigeana, începuseră un chef în toată regula. Din nefericire pentru acest grup de băieți veseli și întreprinzători, câte-va ființe seteriste de sex feminin, își făcură apariția pe pod. Ca prin minune grupul se volatiliză în întunecimele nopței, lăsând

damigeana și damicela să-și facă vis-a-vis ca la quadrif. Când seteristele se depărtau de punctul cu pricină, cercul se reformă ca prin minune împrejurul lui ca să se dizolve imediat ce pericolul se apropia din nou.

Starea aceasta parlamentară a grupului cu dizolvări și reconstituiri, începuse a plictisi pe membrii ce'l compuneau și unul din cei mai ingenioși pentru ca să scape de Seteriste inventă furtuna care se ridică la orizont. Cum auziră Seteristele de o furtună care se pregătește în largul mării, căutară în grabă scăparea în salonul de pe punte, unde cu ajutorul unui piano și a unui flaut mânuit de un tânăr simpatic și de natură românească, uitară complet de furtuna care trebuia să se ivească în largul mării.

Dar grupul nu fu mai norocos după înlăturarea acestei primejdii, căci boer Damigeană, intrând din întâmplare în cabină și văzând că damigeana la trădat părăsind locașul conjugal cu cine știe ce don juani, se repezi ca un turbat în căutaerea ei. Ajutat de instinct și de un miros foarte fin, nu îi fu greu să descopere grupul cu damigeana & comp. Repezindu-se în mijlocul grupului, ca și Mihai Viteazu la Călugăreni, smulse damigeana din brațele jurnalisului, și fără a mai sta vr'o secundă să parlamanteze, dispărură în interiorul vaporului în direcțiunea cabinei.

Această lovitură slăbise mult omogeneitatea grupului și lipsindu-i elementul de coeziune a vinului, începuse a se dezagregă încetul cu încetul. Sexul feminin seterist care se ascunsese în salon de frica eventualei furtuni inventată de jurnalist, terminând cu pianul și cu flautul, și văzând că afară totul e calm, eși se iară pe punte. La această șarjă involuntară și inconstientă a Seteristelor, *la dame du monde* bătu în retragere din mijlocul grupului, care lipsit de cele două elemente ce prezidase la formațiunea lui se descompusese complet.

Încetul cu încetul un Seterist după altul dispărea de

pe punte, ducându-se în interiorul vaporului ca să caute pe Morfeu. Singuri astronomul și cu amiralul nostru rămăseseră pe punte, uitându-se cu ochianele la un punct luminos pe orizont, discutând de e cometă ori projectorul vr'unui far. Locuitorii boltei cerești neexercitând o atracțiune deosebită asupra intelectului meu, și acesta din urmă fiind obosit de munca la care-l supusesem în cursul zilei, am urmat și eu exemplul majorității Seteriștilor, coborându-mă spre cabina ce 'mi fusese repartizată împreună cu fratele meu, geograful și boer Damigeană.

Când intrai în cabină, am putut constata că sunt ultimul la apel, ceilalți trei tovarăși de sforăeală, formând cu saltelele și plăpumile paturilor un fel de sandviciuri așezate pe etajere, dormeau duși. Singură damigeana eră trează și făcea pe sentinela la căpătâiul patului unde sforăia în cadență seniorul ei.

La intrarea mea în cabină cei trei ocupanți se deșteptară și starostele avocaților în mod instinctiv, întinse mâna către damigeană. Il cuprinsese iară o criză sentimentală și luând damigeana în brațe, începù să o dezmierde din nou, sărutând'o cu foc.

Surmenat de atâta dragoste, bietul recipient se anemiase foarte mult. Ii scăzuse nivelul conținutului său la o treime dela cel inițial, și amenință să fie cuprins de o paralizie generală și să numai lase să curgă nici un pic de vin din el. Cu toate sfaturile mele, boer Damigeană nu voiă cu nici un chip să lase recipientul din brațe, și sărutându-l neconținut cu foc, îi jura dragoste și credință eternă. Văzând că n'am alte mijloace de convingere, întrebuițai forță, și smulgându-i damigeana din brațe începui la rândul meu să îi fac declarații în toată regula.

Amețit de dragoste scăpai damigeana din brațe, și mă pomenii pe neștiute întins în patul ce 'mi fusese rezervat pierzând cu mare iuțeață conștiința realității. Eră ultima noapte pe care o petreceam cu tovarășii de excursie.

A doua zi m'am trezit pe pământul românesc, sau mai curând pe apa românească, fiind în portul Constanța. Acceleratul de București ne duse în toată goana către acest oraș să ne reluăm ocupațiunile zilnice ca și când n'ar fi existat vr'o Macedonie.

Dela gara de Nord, ultimii Seteriști se împrăștiară pe la locuințele lor, ducând cu ei o amintire plăcută a zilelor petrecute pe pământul turcesc.

